

DYSERTACJE
WYDZIAŁU
NEOFILOLOGII
UAM
W POZNANIU
(NOWA SERIA)

11

JĘZYKOZNAWSTWO

MOZAIKA
GLOTTODYDAKTYCZNA
EDUKATORIUM
W KSZTAŁTOWANIU
KREATYWNOŚCI
ZAWODOWEJ
GLOTTODYDAKTYKÓW

DOMINIKA ANNA GORTYCH
KINGA KOWALEWSKA
NATALIA KRÓLIKIEWICZ
OLGA MAKAROWSKA
SYLWIA IZABELA SCHAB

MOZAIKA GLOTTODYDAKTYCZNA
EDUKATORIUM W KSZTAŁTOWANIU KREATYWNOŚCI
ZAWODOWEJ GLOTTODYDAKTYKÓW

DYSERTACJE
WYDZIAŁU NEOFILOLOGII
UAM W POZNANIU
(NOWA SERIA)

11
JĘZYKOZNAWSTWO

MOZAIKA GLOTTODYDAKTYCZNA
EDUKATORIUM W KSZTAŁTOWANIU
KREATYWNOŚCI ZAWODOWEJ
GLOTTODYDAKTYKÓW

DOMINIKA ANNA GORTYCH, KINGA KOWALEWSKA,
NATALIA KRÓLIKIEWICZ, OLGA MAKAROWSKA,
SYLWIA IZABELA SCHAB

POZNAŃ 2021

Projekt okładki:
Wydawnictwo Rys

Na okładce:
Fragment fasady Biblioteki
Wydziału Neofilologii UAM w Poznaniu

Recenzja wydawnicza:
dr hab. Żanna Stadkiewicz, profesor Uniwersytetu Gdańskiego

Copyright by:
Dominika Anna Gortych
Kinga Kowalewska
Natalia Królikiewicz
Olga Makarowska
Sylvia Izabela Schab

Copyright by:
Wydawnictwo Rys

Redakcja Naukowa
Dysertacji Wydziału Neofilologii UAM:

Przewodnicząca: prof. UAM dr hab. Katarzyna Klessa, prodziekan ds. nauki
Wiceprzewodnicząca: prof. UAM dr hab. Iwona Kasperska (iwona.kasperska@amu.edu.pl)

Członkowie:
Prof. UAM dr hab. Sylwia Adamczak-Krysztofowicz
Prof. UAM dr hab. Barbara Łuczak
Prof. zw. dr hab. Piotr Muchowski
Prof. UAM dr hab. Wawrzyniec Popiel-Machnicki
Prof. UAM dr hab. Dominika Skrzypek
Prof. UAM dr hab. Krzysztof Stroński
Prof. UAM dr hab. Janusz Taborek
Prof. UAM dr hab. Władysław Zabrocki

Wydanie 1, Poznań 2021

ISBN 978-83-66666-33-7

DOI
10.48226/dwnuam.978-83-66666-33-7_2021.11

Wydanie:

Wydawnictwo Rys
ul. Kolejowa 41
62-070 Dąbrówka
tel. 600 44 55 80
e-mail: tomasz.paluszynski@wydawnictworys.com
www.wydawnictworys.com

Spis treści

Przedmowa.....	7	
Wstęp	9	
Rozdział 1		
Pojęcie kreatywności zawodowej w glottodydaktycznym dyskursie naukowym		13
Pojęcie sfery glottodydaktycznej	13	
Rodzaje dyskursu glottodydaktycznego	15	
Rodzaje glottodydaktycznego dyskursu naukowego	22	
Pojęcie kreatywności	25	
Pojęcie postawy twórczej (kreatywnej)	28	
Definicja pojęcia kreatywności zawodowej.....	31	
Niestandardowe (kreatywne) rozwiązanie	32	
Typologia kreatywności zawodowej	34	
Model „małej kreatywności zawodowej”	36	
„Stabilizatory” kreatywności zawodowej	37	
Czynniki wpływające na aktywność kreatywną	38	
Kreatywność a kompetencje kreatywne nauczyciela języków obcych	40	
Specyfika uczenia się kreatywności zawodowej.....	42	
Rozdział 2		
Edukatorium – książka nowego typu dla glottodydaktyków		45
Nauczyciel języka obcego a glottodydaktyczny dyskurs naukowy-3.....	45	
Edukatorium jako nazwa publikacji nowego typu dla glottodydaktyków ..	48	
Podstawowe założenia edukatorium.....	49	
Cele edukatorium	51	
Specyfika edukatorium jako gatunku tekstu	53	
Funkcje edukatorium	56	
Miejsce edukatorium w sferze glottodydaktycznej.....	57	
Przykłady gatunku mieszanego.....	58	
Pojęcie glottodydaktycznego gatunku mieszanego	59	
Typy glottodydaktycznego gatunku mieszanego	61	
Edukatorium jako wzorzec gatunkowy.....	62	
Edukatorium a kreatywność zawodowa glottodydaktyków	65	
Wybór problematyki	66	
Percepcja audialna, percepcja słuchowa, rodzaje słuchu.....	67	
Modele percepcji audialnej	69	
Praktyczne narzędzie wspomagające rozwój kreatywności zawodowej	70	

Rozdział 3

Praktyczne narzędzia do rozwoju kreatywności zawodowej:

zbiór wybranych ćwiczeń audialnych w języku polskim	75
Ćwiczenia usprawniające wrażliwość słuchową	76
Ćwiczenia usprawniające i doskonalące percepcję słuchową	89
Ćwiczenia usprawniające i doskonalące pamięć słuchową	104
Ćwiczenia rozwijające umiejętność słuchania ze zrozumieniem	123

Rozdział 4

Ćwiczenia w języku angielskim / Exercises in English	139
Exercises improving auditory sensitivity	139
Exercises improving and perfecting auditory perception	153
Exercises improving and perfecting auditory memory	170
Exercises developing listening comprehension skills	190

Rozdział 5

Ćwiczenia w języku niemieckim / Übungen in deutscher Sprache	207
Übungen zur Hörsensibilisierung	207
Übungen zur Hörwahrnehmung.....	221
Übungen zum auditiven Gedächtnis	241
Übungen zur Entwicklung des Hörverstehens	263

Rozdział 6

Ćwiczenia w języku rosyjskim / Упражнения на русском языке	281
Упражнения для развития слуховой чувствительности	281
Упражнения для развития слухового восприятия	296
Упражнения для развития и улучшения слуховой памяти.....	314
Упражнения, развивающие умения аудирования с пониманием.....	335
Zakończenie	353
Streszczenie w języku polskim	357
Summary in English.....	359
Zusammenfassung in deutscher Sprache	361
Резюме на русском языке	363
Bibliografia	365
Źródła internetowe wykorzystane w ćwiczeniach	373
Spis tabel.....	377
Spis rysunków	379

Przedmowa

Niniejsza publikacja jest pokłosiem koleżeńskich spotkań doskonalących pracę dydaktyczną na Wydziale Neofilologii UAM, które mają kilkuletnią tradycję. Ich inicjatorkami były pracownice badawczo-dydaktyczne Instytutu Filologii Rosyjskiej (obecnie Instytut Filologii Rosyjskiej i Ukraińskiej). Wymiana doświadczeń pochodzących z codzienności akademickiej objęła z czasem także osoby reprezentujące inne filologie nowożytne – germańską, romańską, duńską, nowogrecką i inne, a także lingwistykę stosowaną i eko komunikację. Tak powstało Wydziałowe Kolokwium Dydaktyczne, które od 2019 r. funkcjonuje jako Wydziałowe Kolokwium Badawczo-Dydaktyczne i realizuje Projekt Badawczo-Dydaktyczny *Fundamenty nauczania. Część 1. Czytanie Wyzwaniem* pod honorowym patronatem Dziekan Wydziału Neofilologii UAM pani prof. dr hab. Aldony Sopaty oraz Dziekana Wydziału Neofilologii UAM pana prof. dr hab. Krzysztofa Strońskiego.

W ramach pracy badaczek współtworzących Kolokwium powstało niniejsze edukatorium, będące – mamy nadzieję – pomocnym narzędziem w nauczaniu języków obcych na wszystkich poziomach zaawansowania. Autorką podstawy teoretycznej oraz części ćwiczeń jest dr Olga Makarowska z Instytutu Filologii Rosyjskiej i Ukraińskiej. Współautorkami są prof. UAM dr hab. Sylwia Izabela-Schab (autorka ćwiczeń i redaktorka językowa tomu), dr Natalia Królikiewicz (autorka ćwiczeń i tłumaczenia na j. rosyjski), dr Kinga Kowalewska (autorka ćwiczeń i tłumaczenia na j. angielski oraz redaktorka językowa tomu) i dr Dominika Gortych (autorka tłumaczenia na j. niemiecki, redaktorka techniczna i językowa tomu). Tłumaczenia ćwiczeń na języki obce mają umożliwić dostęp do edukatorium lektorkom i lektorom języków obcych, nie posługującym się językiem polskim lub posługującym się nim w ograniczonym zakresie. W każdej obcojęzycznej części ujęte zostały także przykłady ćwiczeń swoiste dla danego języka i kręgu kulturowego.

Z uwagi na różne tradycje badawcze i różnorodne narracje odpowiednie dla danego kręgu kulturowego, w części tłumaczeń stosujemy feminitywy, w części formy płciowo obojętne, a w części formy

wyłączenie męskoosobowe, mając jednak na myśli wszystkie osoby uczestniczące w procesie glottodydaktycznym.

Dziękujemy Pani Profesor Aldonie Sopacie oraz Panu Profesorowi Krzysztofowi Strońskiemu za wsparcie inicjatywy Kolokwium. Dyrektorowi IFG Panu Prof. UAM dr. hab. Januszowi Taborkowi, dyrektorowi IFRiU Panu Prof. UAM Wawrzyńcowi Popiel-Machnickiemu oraz kierownikowi KS Panu Prof. UAM dr. hab. Grzegorzowi Skommerowi dziękujemy za sfinansowanie publikacji. Serdeczne podziękowania kierujemy także w stronę wszystkich uczestniczek i uczestników wydziałowych spotkań, będących dla nas inspiracją do stworzenia niniejszej monografii.

Autorki

Wstęp

Rola współczesnego glottodydaktyka nie sprowadza się jedynie do przekazywania wiedzy, kierowania procesem nauczania/uczenia się języka obcego i poprawiania błędów. Powinien starać się wyzwalać kreatywność uczących się, rozwijać postawę twórczą oraz wykorzystywać ich twórczy potencjał. Jednak wpłynąć na kreatywność uczących się potrafi jedynie osoba świadomie rozwijająca własną kreatywność zawodową, doskonaląca swój warsztat pracy i stosująca innowacje pedagogiczne.

Niniejsze opracowanie ma na celu zaproponowanie narzędzi wspomagających kształtowanie oraz rozwój kreatywności zawodowej zarówno akademickich, jak i nieakademickich nauczycieli języków obcych. Mimo obszernych badań nad kreatywnością (twórczością), zjawisko kreatywności zawodowej nie zostało jeszcze zbadane ani przez psychologów czy pedagogów twórczości, ani też przez glottodydaktyków. Wskazując na nauczyciela „jako źródło działań kreatywnych na lekcji języka obcego” [Sobańska 213: 56] oraz podkreślając istotność kompetencji innowacyjno-kreatywnych i zwracając uwagę na dość rzadkie podejmowanie działań innowacyjnych przez nauczycieli [Zawadzka 2004: 111], glottodydaktycy skupiają się raczej na rozwoju kreatywności uczniów. Jednak pominięcie konieczności kształcenia oraz rozwoju kreatywności zawodowej nauczyciela, leżącej u podstaw innowacyjności, skutkuje powstrzymaniem się od wprowadzania innowacji dydaktycznych do procesu nauczania i uczenia się języka obcego.

W związku z powyższym problem badawczy stanowi *kreatywność zawodowa* nauczycieli języków obcych, której do tej pory nie poddano dyskusji naukowej. Pytania badawcze są związane przede wszystkim z ukazaniem istoty kreatywności zawodowej: na czym polega, czym różni się od kreatywności ogólnej, czy jest tożsama z postawą twórczą, jakie są jej rodzaje i typy, jakie czynniki mają na nią istotny wpływ, jakie są formy przejawu kreatywności zawodowej i na czym polegają rozwiązania kreatywne, a także – czy można uczyć się kreatywności zawodowej.

Podstawowym celem jest możliwość stworzenia określonego narzędzia, które nie tylko wspomaga kształtowanie oraz rozwój kreatywności

zawodowej nauczycieli języków obcych, lecz jednocześnie wspiera ich jako badaczy, refleksyjnych praktyków oraz innowatorów. W związku z tym, iż niniejsze opracowanie stanowi wspomniane narzędzie, sprawdzenie jego skuteczności będzie możliwe dopiero za jakiś czas.

W dostępnej literaturze przedmiotu pojęcie kreatywności zawodowej pojawia się jedynie w artykule Zaniewskiego i in., w którym została przedstawiona jako jeden z czynników „sprzyjających twórcemu rozwojowi i samorozwojowi osobowości, przygotowaniu inicjatywnych, twórczo myślących specjalistów w zakresie języków obcych” [Zaniewski, Nizhneva, Nizhneva-Ksenofontava 2015: 219]. Poza podaniem definicji (zob. Rozdział 1) w pracy wymieniono szereg wskaźników „efektywności rozwoju kreatywności nauczyciela akademickiego” (szeroko omówionych w literaturze psychologicznej), jak np. rozwój „komponentów twórczego myślenia”, „takich zdolności twórczych jak: zdolność do abstrahowania, uogólnień, porównań” itd. (zob. np. Nęcka 2012).

W związku z ograniczoną liczbą badań nad kreatywnością zawodową w dyskursie glottodydaktycznym, zasadne wydaje się odwołanie do teorii myślenia dywergencyjnego (konwergencyjnego) Joy`a Paula Guilforda, a także do teorii kreatywności (twórczości) rozwijanych przez polskich psychologów i pedagogów twórczości – Edwarda Nęcę, Krzysztofa J. Szmidta, Macieja Karwowskiego, Michaela Chruszczewskiego, którzy rozpatrują kreatywność jako cechę człowieka, nie zaś wytworu.

Kreatywność zawodowa będzie rozpatrywana w ramach sfery glottodydaktycznej, co wymaga uściślenia takich pojęć jak *glottodydaktyka* oraz *dyskurs glottodydaktyczny*. Podstawą do realizacji tego celu posłużą teorie glottodydaktyki Władysława Woźniewicza (1987), Weroniki Wilczyńskiej i Anny Michońskiej-Stadnik (2010), a także koncepcja układu glottodydaktycznego Franciszka Gruczy (1978) oraz koncepcja dyskursu Marii Wojtak (2014).

Propozycja stworzenia nowego typu książki dla glottodydaktyków zostanie oparta na: koncepcji wzorca gatunkowego Marii Wojtak, koncepcjach Stanisława Gajdy dotyczących gatunków wypowiedzi i stylu naukowego oraz na teoriach podręcznika Józefa Skrzypczaka i Wacława Pytkowskiego. Publikacja, dla której wybrano nazwę *edukatorium*, z założenia ma stanowić narzędzie wspierające nauczycieli języków obcych w rozwoju kreatywności zawodowej.

Jako sposób realizacji procesu badawczego wybrano metody:

- dedukcji, która pozwala logicznie uporządkować strukturę niniejszej książki oraz etapy badań, czyli przechodzenie od rozpatrzenia zjawisk (albo konstruktów) od ogólnych do szczegółowych, mianowicie od sfery dydaktycznej do rodzajów (naukowego) dyskursu glottodydaktycznego, od kreatywności do kreatywności zawodowej, od edukatorium do konkretnych propozycji rozwijających kreatywność zawodową;
- analizy, pozwalającej wyszczególnić komponenty rozpatrywanych zjawisk oraz elementy składowe pojęć w celu ustalenia związków między nimi oraz miejsca w całości [Krajewski 2010: 72]. Ponadto pozwoli ona przesiać zgromadzony na etapie dedukcji materiał w celu pozostawienia tylko tych elementów, które faktycznie rozszerzą aspekty praktyczne narzędzia wspomagającego kształtowanie oraz rozwój kreatywności zawodowej glottodydaktyków;
- syntezy, umożliwiającej całościowe ujęcie pojęć oraz badanych zjawisk;
- elementy metody heurystycznej, polegającej na stawianiu pytań i „udzielaniu odpowiedzi” [Krajewski 2010: 10], co pozwoli wyjaśnić powstałe wątpliwości.

Wybór literatury specjalistycznej świadomie oparto o pozycje prezentujące przede wszystkim punkt widzenia polskich psychologów i pedagogów twórczości, glottodydaktyków oraz językoznawców.

W rozdziale 1 zdefiniowano i scharakteryzowano pojęcie kreatywności zawodowej. Opracowano jej model, przedstawiono jej rodzaje, czynniki mające na nią znaczny wpływ, a także możliwości uczenia się kreatywności zawodowej. Analizę kreatywności poprzedzono ukazaniem specyfiki sfery glottodydaktycznej, a także jej składowych, czyli dyskursu glottodydaktycznego oraz naukowego dyskursu glottodydaktycznego. Wyszczególniono różnice między nimi oraz omówiono rodzaje wskazanych dyskursów.

W rozdziale 2 przedstawiono edukatorium jako specyficzny gatunek piśmiennictwa naukowego, zaprezentowano podstawowe założenia, cele, strukturę i funkcje. Dokonano porównania edukatorium z podręcznikiem akademickim oraz monografią naukową. Wykazano, iż edukatorium stanowi specyficzną odmianę monografii. Ukazano też rolę edukatorium w procesie kształtowania/rozwoju kreatywności

zawodowej nauczycieli języków obcych. W rozdziale tym omówiono narzędzia praktyczne do rozwoju kreatywności zawodowej glottodydaktyków, które między innymi stanowi zbiór ćwiczeń audialnych. Uzasadniono wybór problematyki związanej z doskonaleniem percepcji audialnej oraz wyjaśniono kryteria doboru ćwiczeń audialnych i strukturę ich opisu.

W rozdziale 3 umieszczono zbiór ćwiczeń rozwijających umiejętności słuchania ze zrozumieniem, usprawniających wrażliwość słuchową oraz doskonalących percepcję słuchową i pamięć słuchową. Ćwiczenia audialne przedstawiono w czterech językach kongresowych: polskim, angielskim, niemieckim oraz rosyjskim. Wersje ćwiczeń różnią się od siebie przykładami proponowanych tekstów, piosenek, wierszy dobranych specjalnie do nauki konkretnego języka obcego. Większość ćwiczeń zawiera też wskazówki do ich modyfikacji niezbędnej przy stosowaniu ich na różnych poziomach biegłości językowej.

Specyfika niniejszej publikacji polega nie tylko na tym, że zawiera opis powstającego gatunku piśmiennictwa naukowego, będąc jego pierwszym przykładem. Wyróżnia się też wielowątkowością poruszanych kwestii, oscylujących wokół takich konceptów jak sfera glottodydaktyczna, kreatywność zawodowa glottodydaktyków, percepcja audialna oraz ćwiczenia audialne. Świadczy to również o mozaikowości edukatorium, co znalazło swoje odzwierciedlenie w tytule niniejszej publikacji.

Rozdział 1

Pojęcie kreatywności zawodowej w glottodydaktycznym dyskursie naukowym

Pojęcie sfery glottodydaktycznej

Pojęcie *dyskursu glottodydaktycznego*, choć obecne w literaturze przedmiotu, jeszcze nie doczekało się jednoznacznej definicji. Co więcej, jest niesłusznie utożsamiane z *glottodydaktycznym dyskursem naukowym*. Rozgraniczanie tych pojęć wymaga sprecyzowania. Brak jednej obowiązującej definicji pojęcia dyskursu glottodydaktycznego wynika z jego znikomego wykorzystania w literaturze przedmiotu (w porównaniu z takimi pojęciami jak dyskurs pedagogiczny, dyskurs edukacyjny czy dyskurs dydaktyczny) oraz z jeszcze rzadziej podejmowanych prób jego definiowania. Trudności związane z definiowaniem pojęcia dyskurs glottodydaktyczny zdeterminowane są przez definicyjną nieprzejrzystość jego komponentów. Wynika to z rozmycia pojęcia dyskursu na skutek zarówno jego wieloaspektowości, jak i powszechnego stosowania w różnych naukach. Mnogość definicji dyskursu zmusza każdego badacza do zdefiniowania pojęcia dyskursu od nowa, „zgodnie ze swoimi celami badawczymi” [Brzozowska 2014: 12]. Przykładowo, w wąskim ujęciu dyskurs jest rozumiany jako „każda jednostka mowy, dłuższa od zdania”, natomiast w najszerszym jako „ogólne pojęcie komunikacji” [Kiklewicz 2015: 16, 31].

Drugi komponent pojęcia dyskurs glottodydaktyczny precyzuje sferę realizacji dyskursu – *glottodydaktykę*, która jednak nie zawsze jest określana jako praktyka „nauczania języków obcych”, czy nauka „o procesach nauczania i uczenia się języków” [Pfeiffer 2001: 13].

NOTATKA

Wybrane definicje glottodydaktyki

Badacze nie są zgodni w interpretacji pojęcia glottodydaktyki. Co więcej, część z nich preferuje nazwę dydaktyka języków obcych. *Glottodydaktyka* „jest dziedziną koncentrującą swe zainteresowania badawcze przede wszystkim na funkcjonowaniu jednego

ze szczególnych rodzajów (...) układów komunikacyjnych (...). Ich główne (konstytutywne) elementy (składniki) stanowią z jednej strony uczniowie, a z drugiej nauczyciele języków, ale nie tylko języków obcych, lecz także ojczystych” [Grucza 2013: 221].

Glottodydaktyka „jest autonomiczną nauką teoretyczną (...) – tworzy bowiem wiedzę, czyli zbiór informacji o nauczaniu i uczeniu się języków obcych. W sensie pragmatycznym natomiast sprowadza się do nauczania praktycznego oraz do przekazywania wiedzy glottodydaktycznej” [Seretny 2011: 13].

Glottodydaktyka to „dziedzina nauk humanistycznych zajmująca się procesem uczenia się/nauczania języków drugich, tj. nieprymarnych dla uczącego się” [Wilczyńska, Michońska-Stadnik 2010: 282].

Glottodydaktyka to „nauka o metodach nauczania języków obcych” [Kida 2000: 95].

Dydaktyka języków obcych to „względnie autonomiczna, empiryczna dyscyplina naukowa, która zajmuje się procesami przyswajania i nauczania języków obcych na poziomie sobie właściwych badań czystych i stosowanych” [Dakowska 2014: 138].

Dydaktyka języków obcych to „dyscyplina pedagogiczna, zajmująca się w nawiązaniu do dydaktyki ogólnej procesem opanowania języka obcego w sposób sterowany” [Szulc 1994: 53].

Przytoczone definicje pokazują, że badacze wyszczególniają w sumie trzy płaszczyzny glottodydaktyki jako dyscypliny naukowej (teoretyczną, empiryczną, praktyczną), różnie je ze sobą łącząc. Najpełniejszy obraz glottodydaktyki, nie wykluczający żadnej z płaszczyzn, przedstawia model Władysława Woźniewicza. Na szczycie modelu znajduje się *czysta (teoretyczna) glottodydaktyka* będąca najwyższym poziomem „uogólnienia (abstrakcji) wiedzy o systemie glottodydaktycznym” [Woźniewicz 1991: 203]. System glottodydaktyczny oprócz zasadniczych obiektów „centralnego układu glottodydaktycznego” (nauczyciela i ucznia) według Woźniewicza obejmuje szereg czynników zewnętrznych. Główne z nich to:

- 1) system kształcenia i doskonalenia glottodydaktycznego nauczycieli, 2) rodzinno-środowiskowe uwarunkowania i aspiracje, 3) kontekst procesu glottodydaktycznego, obejmujący np.:
 - a) cele polityki oświatowej, programy nauczania, b) warunki

organizacyjne uczenia się języka, c) społeczno-grupowe i indywidualne zapotrzebowania na znajomość danego języka obcego, d) kontekst społeczno-językowy, czyli relacje interpersonalne w grupie językowej (klasie), liderzy grup nieformalnych itp., 4) materialna obudowa procesu glottodydaktycznego, media i materiały glottodydaktyczne [Woźniewicz 1991: 200].

Glottodydaktyka stosowana (empiryczna), zajmująca środkowy poziom w modelu, z jednej strony stanowi bazę empiryczną glottodydaktyki czystej, z drugiej wykorzystuje jej ustalenia. Woźniewicz zwraca uwagę, że „o ile bowiem glottodydaktyka czysta (...) odpowiada na pytanie: jak się rzeczy mają i wyjaśnia, dlaczego rzeczy mają się tak a nie inaczej, to glottodydaktyka stosowana oraz w określonym stopniu również i glottodydaktyka czysta odpowiadają na pytanie: co robić, aby osiągnąć pożądany stan rzeczy” [Woźniewicz 1987: 85-86].

Najniższy poziom modelu zajmuje *glottodydaktyka praktyczna* (metodyka nauczania języków obcych) odsyłająca „bezpośrednio do praktycznej działalności glottodydaktycznej” [Woźniewicz 1991: 203]. Główne zadanie tej subdyscypliny glottodydaktyki polega na odpowiedzi na pytanie: „jak działać racjonalnie i efektywnie w oparciu o przyjętą strategię (metodę), aby osiągnąć pożądane cele” [Woźniewicz 1987: 86-87].

Wokół tych rodzajów glottodydaktyki powstała sfera glottodydaktyczna ukonstytuowana przez dyskurs glottodydaktyczny oraz glottodydaktyczny dyskurs naukowy. Merytorycznym centrum pierwszego jest glottodydaktyka praktyczna, a drugiego – glottodydaktyka czysta i stosowana. W każdym dyskursie można wyodrębnić trzy rodzaje.

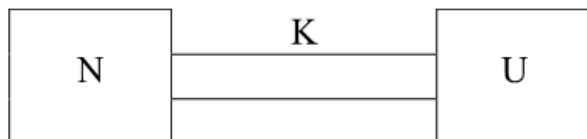
Rodzaje dyskursu glottodydaktycznego

Niezależnie od sposobu rozumienia glottodydaktyki przedmiot jej badań pozostaje niezmienny. Jest to proces nauczania/uczenia się języka obcego [Wilczyńska, Michońska-Stadnik 2010: 50], realizowany w układzie glottodydaktycznym.

Pierwszy układ glottodydaktyczny został opracowany w 1978 r. przez Franciszka Gruczę [1978: 29-44] w artykule „Glottodydaktyka,

jej zakres i problemy” (Rys. 1). Model ten wykorzystują w swoich układach glottodydaktycznych inni badacze, np. Woźniewicz [1987], Pfeiffer [2001], Gębala [2014].

Rysunek 1. Układ dydaktyczny F. Gruczy [1978]

gdzie: N – nauczyciel; K – kanał; U – uczeń.

Model F. Gruczy jest podobny do liniowego modelu Lasswella [1948] oraz do transmisyjnych modeli komunikacji, np. Shannona–Weavera [1948], w których nadawca przekazuje informację (realizuje transmisję komunikatu) odbieraną przez grupę osób lub indywidualnego odbiorcę. Świadomy tego podobieństwa F. Grucza wyjaśnił, na czym polega specyfika układu glottodydaktycznego.

NOTATKA

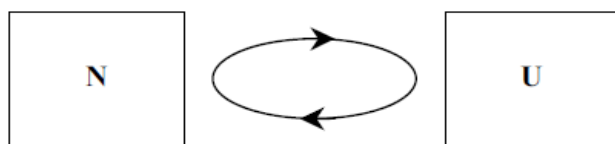
Specyfika układu glottodydaktycznego

Według F. Gruczy „strukturalnie układ glottodydaktyczny niczym się właściwie nie różni od zwykłego układu dydaktycznego, a także komunikacyjnego. Przynajmniej pozornie układy te są także identyczne z punktu widzenia realizowanych w nich zadań, polegających ogólnie na przekazywaniu informacji od N do U za pośrednictwem K. Z punktu widzenia procesów realizujących te zadania układ glottodydaktyczny jest jednak układem całkiem specyficznym”, ponieważ „procesy zachodzące w wyróżnionym układzie glottodydaktycznym są dydaktycznymi działaniami lub też zachowaniami U i N” [Grucza 2017a: 137-138].

Rozpatrywanie dyskursu glottodydaktycznego przez pryzmat zaproponowanego przez F. Gruczę układu pociąga za sobą zawężenie jego granic. Brak uwzględnienia w nim sprzężenia zwrotnego sprowadza go

do dyskursu nieinterakcyjnego realizowanego przez nauczyciela, czyli do wykonywanych przez niego działań językowych i niejęzykowych podczas lekcji języka obcego. Fakt ten dostrzegł Sambor Grucza, który uwzględnił wspomniane brakujące ogniwo w proponowanym przez siebie modelu interakcyjnym układu dydaktycznego, w którym strzałki wskazują na „interakcyjność, jaka zachodzi między nauczycielem a uczniem” [Grucza S. 2010: 168] (Rys. 2).

Rysunek 2. Układ dydaktyczny S. Guczcy [2010]

gdzie: N – nauczyciel; U – uczeń

Ponadto dyskurs glottodydaktyczny obejmuje nie tylko kontakt/relacje nauczyciela z uczniami, lecz także, w zależności od formy podziału uczniów, kontakt/relacje uczniów w diadzie, minigrupach oraz w zespole, a także, w zależności od formy prowadzenia zajęć (grupowej, frontальной), kontakt/relacje nauczyciela z kilkoma uczniami albo z całą klasą/grupą językową.

Prekursor krytycznej analizy dyskursu Teun Adrianus van Dijk zwrócił uwagę na związek dyskursu odpowiednio z różnymi rodzajami i formami komunikacji interpersonalnej: komunikacją bezpośrednią i pośrednią, ustną i pisemną [Dijk 2001: 10-12]. Badacz zdefiniował dyskurs jako zdarzenie komunikacyjne, którego głównymi wymiarami są użycie języka, przekazywanie idei oraz interakcja w sytuacjach społecznych, jak na przykład „lekcja w klasie szkolnej (...) pisanie lub czytanie wiadomości” [Dijk 2001: 10]¹.

Dyskursu glottodydaktycznego nie należy zatem sprowadzać do pojedynczego zdarzenia komunikacyjnego, ponieważ zakłada on kontakt jego uczestników rozciągnięty w czasie. W związku z tym

¹ Jako „przedmiot analizy dyskursu” T. van Dijk wskazał „wypowiedź i tekst w kontekście” [Dijk 2001: 12].

bardziej zasadnym wydaje się postrzeganie go poprzez definicję Marii Wojtak, uznającej dyskurs za „całokształt praktyk komunikacyjnych” [Wojtak 2014: 98], które z kolei są traktowane jako „zbiór czynności albo działań, definiowanych (...) jako takie czynności, do których ‘przywiązany’ jest pewien sens” [Wendland 2015: 97-98]. Należy wziąć pod uwagę, że dyskurs glottodydaktyczny odbywa się w glottodydaktycznej przestrzeni edukacyjnej, w całej jej ciągłości i złożoności fizycznej i psychicznej.

Z pragmatycznego punktu widzenia *dyskurs glottodydaktyczny* / stanowią praktyki komunikacyjne realizowane przeważnie w określonej przestrzeni zinstytucjonalizowanej w procesie nauczania/uczenia się języka obcego podczas komunikowania się nauczyciela z uczniem/uczniami, uczniów z nauczycielem oraz uczniów między sobą. Praktyki komunikacyjne obejmują aktywność językową, zachowania językowe i niejęzykowe, określone typy i formy komunikowania się, a także specyfikę współdziałania oraz wzajemne relacje uczestników zdeterminowane przez ich status społeczny oraz pełnione role społeczne.

Dyskurs glottodydaktyczny można zatem rozpatrywać przez pryzmat przynależności nauczyciela do wspólnoty dyskursywnej glottodydaktyków.

NOTATKA

Kim jest glottodydaktyk?

Wychodząc od definicji glottodydaktyki Waldemara Pfeiffera, *glottodydaktyk* to po pierwsze nauczyciel języka obcego/języków obcych; po drugie naukowiec, badacz, który zajmuje się problematyką związaną z procesem nauczania i uczenia się języka obcego.

W najszerszym znaczeniu *glottodydaktyk* to nauczyciel lub nauczyciel akademicki języka obcego/języków obcych, który posiada odpowiednie kwalifikacje (w tym przygotowanie pedagogiczne) oraz, mając przygotowanie glottodydaktyczne, może prowadzić badania glottodydaktyczne.

Oczywiście, pojęcie *glottodydaktyk* nie może „konkurować” z pojęciem nauczyciel. Jednak jest ono niezbędne do wskazania przynależności nauczyciela do konkretnej dziedziny.

W dyskursie glottodydaktycznym coraz częściej pojawia się termin *edukator* w zakresie nauczania języków obcych albo „edukator w zakresie języków (...) zamiast terminu nauczyciel jako jego szerszy znaczeniowo synonim, uwypuklający cele formacyjne” [Jastrzębska 2009: 191].

Nauczyciel akademicki zgodnie z art. 114 Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* może być zatrudniony w grupie pracowników badawczych, badawczo-dydaktycznych oraz dydaktycznych. Mówiąc o nauczycielach akademickich języków obcych, mamy na myśli nauczycieli zatrudnionych zarówno w grupie pracowników dydaktycznych, jak i na innych stanowiskach, lecz prowadzących zajęcia z praktycznej nauki języka obcego.

Pojęcie *wspólnota dyskursywna glottodydaktyków* nie należy do rozpowszechnionych w literaturze przedmiotu. Nie doczekało się ono jednoznacznego zdefiniowania i wyszczególnienia cech odróżniających go od innych wspólnot dyskursywnych. Jedynie w artykule Grażyny Zarzyckiej zostało sprecyzowane i opisane pojęcie wspólnoty dyskursywnej glottodydaktyków polonistycznych [Zarzycka 2013: 12-14]. Podkreślając charakter akademicki (naukowy) tej wspólnoty, badaczka przedstawiła mechanizmy umożliwiające dołączenie do niej, do których należą „rekomendacja mistrza, ukazanie własnej kompetencji (przez wystąpienie na konferencji, napisanie wartościowego artykułu itd.), stały udział w ważnych wydarzeniach środowiskowych” [Zarzycka 2013: 13-14].

Jednakże samo dołączenie do wspólnoty dyskursywnej glottodydaktyków nie wymaga uruchomienia tych mechanizmów. W związku z powyższym to, co Zarzycka nazywa wspólnotą dyskursywną glottodydaktyków, w istocie stanowi glottodydaktyczną wspólnotę naukową.

Jeżeli uznać, iż „wspólnotą dyskursywną tworzą (...) wszystkie podmioty związane z działalnością” w określonej dziedzinie [Grzmil-Tylutki 2010: 11], to wykorzystując różne kryteria, można mówić o:

- wspólnocie nauczycieli języków obcych całego świata, konkretnego regionu, kraju itd.;
- wspólnocie dyskursywnej anglistów, rusycystów, romanistów, germanistów itd.;

- wspólnocie dyskursywnej glottodydaktyków, nauczających języka obcego w określonych typach szkół (publicznych i niepublicznych, wyższych, podstawowych itd.);
- nauczycielach nauczających tego samego języka obcego lub różnych języków obcych w danej szkole;
- wspólnocie dyskursywnej glottodydaktyków, specjalizujących się w nauczaniu języków obcych przedstawicieli określonych grup wiekowych czy zawodowych oraz uczniów z zaburzeniami i dysfunkcjami;
- wspólnocie dyskursywnej młodych/początkujących glottodydaktyków czy o wspólnocie wielopokoleniowej;
- wspólnocie dyskursywnej glottodydaktyków powstającej w ramach różnorodnych stowarzyszeń, towarzystw i innych organizacji dydaktycznych, jednoczących nauczycieli-praktyków.

Ważne jest, że członków wspólnoty dyskursywnej glottodydaktyków łączy nie tyle nauczany język obcy, ile rodzaj działalności zawodowej. W związku z tym dyskurs glottodydaktyczny powstaje między glottodydaktykami zarówno w procesie wykonywania ich obowiązków zawodowych, jak i w komunikacji zawodowej, mającej na celu między innymi wymianę doświadczeń, dzielenie się wiedzą (teoretyczną, empiryczną i praktyczną), rozwój zawodowy, podnoszenie jakości nauczania itd.

W takim kontekście *dyskurs glottodydaktyczny 2* stanowią praktyki komunikacyjne realizowane w różnych przestrzeniach, głównie zinstytucjonalizowanych, w procesie wykonywania przez glottodydaktyków czynności zawodowych, wymiany myśli naukowej oraz dokształcania, podnoszenia kwalifikacji, rozwoju czy doskonalenia kompetencji zawodowych. Ten rodzaj dyskursu uwzględnia bezpośredni kontakt z innymi glottodydaktykami oraz kontakt pośredni w czasie rzeczywistym (np. podczas konferencji, seminariów online) albo przy komunikowaniu się w sytuacji z opóźnionym sprzężeniem zwrotnym (np. podczas podnoszenia kwalifikacji zawodowych na odległość, dyskusji on-line).

NOTATKA

Definicje pojęć *warsztat pracy glottodydaktyka, kultura zawodowa*

Warsztat pracy glottodydaktyka jak każdego nauczyciela stanowi „całokształt metod i form stosowanych przez nauczyciela w jego pracy” [Kowolik 2006: 224] glottodydaktycznej i wychowawczej; środki dydaktyczne; literatura fachowa; własne doskonalenie zawodowe (samodoskonalenie, szkolenia, doskonalenie w działaniu itd.).

Kultura zawodowa to „spójny wewnętrznie zespół cech, składających się na charakterystyczny dla danej grupy zawodowej sposób myślenia i postępowania. Zgodnie z istotą kultury, ta mentalność i zachowania wyrażają wyzwanie wartości i są podstawą oczekiwań i ocen formowanych wobec członków danej grupy” [Wilczyńska 2009: 494].

Podstawę wszelkiej działalności zawodowej oraz doskonalenia warsztatu pracy i kultury zawodowej stanowi literatura fachowa, która obejmuje różnorakie gatunki pisane, np. dokumentację prawną (ustawy takie jak Karta Nauczyciela, rozporządzenia itd.), dokumenty zawierające treści nauczania, sprawności i umiejętności (takie jak podstawa programowa, programy, sylabusy, wykazy podręczników i in.), czasopisma dla nauczycieli, np. „Języki Obce w Szkole”, podręczniki metodyczne, poradniki i inne lektury adresowane do dydaktyków.

W literaturze przedmiotu dyskurs jest pojmowany między innymi jako zbiór tekstów o określonej tematyce specjalistycznej [Filipowicz 2013: 24], w związku z czym można uznać, że całokształt tekstów literatury fachowej z dziedziny glottodydaktyki praktycznej i, w dość ograniczonym zakresie, empirycznej również tworzy *dyskurs glottodydaktyczny 3*.

Wszystkie wymienione wyżej rodzaje dyskursu glottodydaktycznego różnią się od siebie celami komunikacyjnymi, specyfiką komunikowania się (jednostronna – dwustronna, bezpośrednia – pośrednia), sposobami komunikowania się (werbalny – niewerbalny – mieszany), gatunkami mowy, formą komunikowania się (ustna, pisemna, mieszana), miejscem odbywania się, użyciem określonego języka (ojczysty – obcy), stylem funkcjonalnym itd. Oprócz tego każdy z tych dyskursów zawiera różne odmiany, jak np. dyskurs lekcyjny, dyskurs podręcznikowy, dyskurs uczniowski i in.

Niektórzy badacze używają pojęcia dyskursu glottodydaktycznego w stosunku do glottodydaktycznego dyskursu naukowego [patrz Orchowska 2015: 95], co jest mało uzasadnione ze względu na różnice między nimi. W celu naświetlenia wspomnianych różnic przyjrzymy się rodzajom glottodydaktycznego dyskursu naukowego.

Rodzaje glottodydaktycznego dyskursu naukowego²

Glottodydaktyczny dyskurs naukowy (GDN) tworzy się w glottodydaktycznej wspólnocie naukowej, do której może należeć każdy glottodydaktyk, jednak o realnej przynależności do tej wspólnoty oraz o udziale w tworzeniu GDN świadczy przede wszystkim aktywna forma jej realizacji.

Aktywna forma wymaga bezpośredniego zaangażowania w budowanie wiedzy glottodydaktycznej, mianowicie prowadzenie glottodydaktycznych badań naukowych (teoretycznych, empirycznych, teoretyczno-empirycznych), publikację wyników badań i/lub przedstawienie ich podczas konferencji, sympozjów, kongresów naukowych itd. Do aktywnych form rozpowszechniania wiedzy naukowej oraz wymiany myśli naukowej należą także działalność odczytowa (prelekcje, odczyty, wykłady naukowe), udział w webinarach naukowych, prowadzenie kół naukowych itd.

Pasywna forma przynależności do glottodydaktycznej wspólnoty naukowej polega na studiowaniu najnowszej literatury naukowej oraz na pogłębianiu i aktualizacji wiedzy naukowej poprzez bierny (bez wygłaszania referatów) udział w konferencjach, wykładach naukowych i innych spotkaniach naukowych. W związku z powyższym, pasywna forma świadczy raczej o podłączeniu się do glottodydaktycznej wspólnoty naukowej, co z kolei wskazuje na brak wkładu własnego glottodydaktyka w tworzenie GDN rodzaju drugiego oraz trzeciego, które stanowią wynik działalności (aktywności) naukowo-badawczej glottodydaktyków, lecz nie są efektem ani przyswajania wiedzy naukowej, ani omówienia tu i teraz (bez późniejszego utrwalenia w formie

² W celu rozróżnienia rodzajów glottodydaktycznego dyskursu naukowego każdy z nich zostanie oznaczony numerem, np. *glottodydaktyczny dyskurs naukowy-1*.

pisemnej np. w postaci artykułu naukowego) istotnego zagadnienia glottodydaktycznego.

Ogólnie można wyróżnić trzy rodzaje glottodydaktycznego dyskursu naukowego na podstawie koncepcji dyskursu Wojak [2014] i Filipowicza [2013] z uwzględnieniem form aktywnego udziału glottodydaktyków w tworzeniu GDN (szczególnie formy mieszanej, polegającej na przedstawianiu wyników badań podczas spotkań naukowych oraz ich publikacji).

NOTATKA

Rodzaje glottodydaktycznego dyskursu naukowego

Glottodydaktyczny dyskurs naukowy-1 obejmuje wypowiedzi uczestników dyskusji naukowych, wymiany poglądów, przedstawienia stanowisk podczas wykładów i konferencji naukowych, kół naukowych, paneli dyskusyjnych, zjazdów stowarzyszeń i innych spotkań o charakterze naukowym.

Glottodydaktyczny dyskurs naukowy-2 stanowi całokształt tekstów, początkowo zaprezentowanych podczas konferencji naukowych, okrągłych stołów, debat itd. w formie ustnej albo mieszanej (np. referaty, głos w dyskusji, prezentacja multimedialna i in.), które następnie opublikowano.

Glottodydaktyczny dyskurs naukowy-3 to zbiór tekstów naukowych różnych gatunków, poświęconych zagadnieniom i problemom glottodydaktyki, np. monografie, artykuły, sprawozdania z prowadzonych badań itd. W niniejszej pracy GDN będzie rozumiany właśnie w ten sposób.

Każdy rodzaj GDN, jak i rodzaj dyskursu glottodydaktycznego, zawiera różne odmiany, np. akademicki dyskurs dydaktyczno-naukowy, akademicki dyskurs podręcznikowy, dyskurs czasopiśmienniczy i inne. Wszystkie trzy rodzaje GDN łączą wspólne cele, do których należą przede wszystkim tworzenie, otrzymanie, budowanie wiedzy naukowej, przedstawienie i omówienie rezultatów działalności naukowo-badawczej, wymiana myśli naukowej. Różnice między nimi polegają na sposobie komunikowania się ich uczestników. Podstawowe różnice między glottodydaktycznym dyskursem naukowym (jako całości) a dyskursem glottodydaktycznym są następujące (patrz Tabela 1):

Tabela 1. Różnice między dyskursami glottodydaktycznymi [w oparciu o: Dakowska 2010]

GLOTTODYDAKTYCZNY DYSKURS NAUKOWY	DYSKURS GLOTTODYDAKTYCZNY
CELE	
poznawcze, polegające na opisanii i wyjaśnieniu określonych zjawisk [Dakowska 2010: 11]	„doraźne, skupione na skuteczności i efektywności” [Dakowska 2010: 11]
HIERARCHIA FORM WYPOWIEDZI	
1 (preferowana forma) – monologowa pisemna 2 – monologowa ustna, dialogowa ustna 3 – dialogowa pisemna	1 (preferowane formy) – dialogowa ustna, monologowa ustna 2 – monologowa pisemna 3 – dialogowa pisemna
PREFEROWANY MODEL KOMUNIKACJI	
„jeden do wielu”	„jeden do jednego”, „jeden do wielu”
TYP PREFEROWANEJ LITERATURY	
naukowa	fachowa
UŻYCIE JĘZYKA	
częstsze użycie jednego/dwóch języków obcych*	częstsze użycie języka ojczystego
INTERTEKSTUALNOŚĆ** TEKSTÓW PISANYCH	
wyrazista	nie zawsze wyrazista
TWÓRCY DYSKURSU	
nauczyciele akademicy	nauczyciele nieakademicy i akademicy
INTERDYSKURSYWNOŚĆ***	
mnożność powiązań z dyskursami naukowymi pomocniczych dziedzin glottodydaktyki np. lingwistyki, pedagogiki, dydaktyki ogólnej, psychologii itd. [Grucza 217b: 281]	przeważnie upośredniony charakter powiązań z dyskursami naukowymi pomocniczych dziedzin glottodydaktyki (czyli poprzez teksty GDN-3)

Uwagi

* Na przykład artykuł jest napisany w języku rosyjskim jako obcym, streszczenie w języku angielskim jako obcym.

** *Intertekstualność* jest rozumiana za G. Genette`em jako „obecność jednego tekstu w drugim”, np. przez cytat [Genette 1998: 339].

*** *Interdyskursywność* jest rozumiana jako powiązania dyskursów glottodydaktycznych z dyskursami naukowymi pomocniczych dziedzin glottodydaktyki [Sładkevič, Klimkevič, Samojlova 2019: 42-43]³.

Rezultatem powiązań GDN z dyskursami naukowymi dziedzin pokrewnych jest zapożyczenie niektórych terminów od innych nauk, np. *kreatywność*, która weszła do glottodydaktyki z psychologii, prawdopodobnie przez pedagogikę.

Pojęcie kreatywności

W psychologii i pedagogice, podobnie jak w glottodydaktyce, kreatywność jest często utożsamiana z twórczością. Ten fakt oraz brak precyzyjnej i ujednocionej definicji pojęcia kreatywności w psychologii i pedagogice determinuje jego niejednoznaczność.

NOTATKA

O pojęciu *kreatywność*

Za autora terminu *kreatywność* (*creativity*) zazwyczaj uważany jest angielski matematyk, fizyk i filozof Alfred North Whitehead (1861–1947), który przedstawił go w 1927 r. [Kasza 2014: 26]. Kreatywność zaczyna przykuwać uwagę psychologów dopiero po wygłoszeniu referatu przez amerykańskiego psychologa Joy`a Paula Guilforda podczas zjazdu Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego w 1950 roku [Maźnica 2013: 401]. Guilford zaprezentował „model strukturalny intelektu”, który „ujmował

³ Interdyskursywność oznacza wymianę myśli naukowej, wspólną refleksję teoretyczną, a także przenikanie się teorii (lub wykorzystanie w badaniach teorii pomocniczych dyscyplin). Nie wolno mylić interdyskursywności z przenikaniem się gatunków (intergatunkowością), cytowaniem (intertekstualnością w wąskim znaczeniu), czy zapożyczeniem metod oraz narzędzi badawczych (interdyscyplinarnością w węższym znaczeniu).

twórczość jako jeden z przejawów inteligencji” [Maźnica 2013: 401]. Dotychczas kreatywność postrzegano jako zjawisko elitarne, dostępne tylko wybitnym twórcom. Połączywszy inteligencję i kreatywność badacz wskazał, iż kreatywność ma charakter egalitarny [Maźnica 2013: 401].

Kreatywność często rozumiana jest jako „zdolność człowieka do tworzenia wytworów nowych i wartościowych” [Szmidt 2007: 52], z czym nie wszyscy badacze są zgodni. Na przykład Edward Nęcka zastanawia się, „co, kiedy i dla kogo jest nowe i wartościowe?” [Nęcka 2012: 13-14]. Z kolei Teresa Giza jest pewna, że kreatywność „może, lecz nie musi prowadzić do powstania wytworów” [Giza 2015: 78]. Produktem kreatywności rzeczywiście może się stać niestandardowe użycie przedmiotu, jego zamiana albo usunięcie, a także niestandardowe połączenie przedmiotów, zaskakująca interpretacja faktów, zachowanie się człowieka i in. W odróżnieniu od kreatywności, rezultatem twórczości zawsze jest materialny produkt (przedmiot, utwór). Co więcej, twórczość „jest dostępna nielicznym i niemal nie zdarza się wśród dzieci i młodzieży” [Karwowski 2014: 53].

W wyniku ogromnej ilości definicji, kreatywność i twórczość⁴ pozostają pojęciami nieostrymi, chociaż „na poziomie języka naturalnego ludzie odróżniają” [Karwowski 2014: 54] kreatywność od twórczości.

NOTATKA

Kreatywność a twórczość

W literaturze naukowej terminów *twórczość* i *kreatywność* bardzo często używa się zamiennie. Nawet w przypadku konsekwentnego stosowania przez badaczy jednego z terminów (np. w swojej monografii E. Nęcka używa wyłącznie terminu *twórczość* [Nęcka 2012]), albo próby rozgraniczenia tych pojęć [patrz Miłoś 2014: 3-4] trudno uniknąć zamieszania terminologicznego, gdyż badacze tak czy inaczej powołują się na prace anglojęzycznych autorów, zawierających wyrazy *creativity*, *creative*, które można przetłumaczyć dwojako, czyli *twórczość* i *kreatywność*, *twórczy* i *kreatywny*.

Pojęcie twórczości jest na tyle złożone, że nie sposób ująć wszystkich aspektów w jednej definicji. W związku z tym powstała ogromna liczba definicji twórczości, z których żadna nie

⁴ Istnieje powyżej stu definicji twórczości [Bol’šakov 2007].

pozostaje satysfakcjonująca, ponieważ każda z nich przedstawia określony aspekt twórczości.

Pozostawiając pojęcie twórczości bez definicji⁵, warto nadmienić, że jest ono pojęciem węższym od pojęcia kreatywności (twórczość bez kreatywności nie istnieje), z czym oczywiście nie wszyscy badacze się zgadzają.

Biorąc pod uwagę, iż kreatywność może się przejawiać w każdej dziedzinie życia codziennego, w tym w sferze profesjonalnej, najbardziej odpowiednia wydaje się następująca definicja: *kreatywność* to (potencjalna) zdolność do znajdowania i zastosowania niestandardowych rozwiązań w dowolnej sferze życia codziennego. Takie pojmowanie kreatywności łączy myślenie kreatywne zorientowane na znajdowanie niestandardowych rozwiązań z działalnością kreatywną, czyli stosowaniem tych rozwiązań w praktyce.

Myślenie twórcze w literaturze przedmiotu zazwyczaj utożsamiane jest z *myśleniem dywergencyjnym* (rozbieżnym). Terminy *myślenie dywergencyjne* oraz *myślenie konwergencyjne* (zbieżne) wprowadził do psychologii amerykański psycholog Guilford. Zgodnie z jego koncepcją myślenie dywergencyjne, którego produkt charakteryzuje się różnorodnością możliwych odpowiedzi lub rozwiązań danego problemu⁶, polega na „myśleniu w różnych kierunkach” [Gilford 1965: 435, 442].

Za najważniejsze zdolności kreatywne uwzględnione w modelu struktury intelektu Guilforda (szczególnie w GDN) uznaje się:

- płynność, wyrażającą się „w łatwości generowania idei”,
- giętkość, czyli „gotowość do zmiany kierunku myślenia”,
- oryginalność, tj. niekonwencjonalność, „swoistą (nietrywialną) trafność bądź użyteczność rozwiązań” [Chruszczewski 2013: 18-19].

Myślenie dywergencyjne kontrastowane jest z myśleniem konwergencyjnym, prowadzącym do znalezienia jednej prawidłowej odpowiedzi lub jednego prawidłowego rozwiązania określonego

⁵ Twórczość jest między innymi określana jako to „co nowe i wartościowe”, jako „proces prowadzący do nowego wytworu” czy jako cecha osobowa [Nęcka 2012: 11-23].

⁶ Problem w literaturze psychologicznej i pedagogicznej jest pojmowany jako „trudność o charakterze praktycznym lub teoretycznym” wymagająca przecięcia, lub pytanie wymagające odpowiedzi [Kupisiewicz, Kupisiewicz 2009: 143-144].

problemu. Myślenie konwergencyjne często wiąże się z inteligencją, dywergencyjne – z twórczością, jednak taki kategoryczny podział coraz częściej budzi wątpliwości badaczy ze względu na to, że myślenie dywergencyjne

(...) nie musi być niezawodnie twórcze w sensie doniosłości wyników i ich społecznej oceny, ale sprzyja (...) wielokierunkowym poszukiwaniom, różnorodności przyjmowanych punktów widzenia oraz oryginalności proponowanych rozwiązań, co łącznie może prowadzić do tworzenia wartościowych dzieł [Chruszczewski 2013: 64].

Do czynników pozytywnie wpływających na uaktywnienie kreatywności należy postawa kreatywna, częściej nazywana postawą twórczą⁷.

Pojęcie postawy twórczej (kreatywnej)

Pojęcie *postawy twórczej* również nie zostało jeszcze jednoznacznie zdefiniowane⁸, co więcej często jest utożsamiane z kreatywnością oraz twórczością [zob. np. Pufal-Struzik 2018: 88; Cudowska 2004: 92]. Jak zauważa Krzysztof Schmidt [2007: 159], rozwijaniem teorii postawy twórczej zajmują się współcześnie przeważnie psychopedagodzy twórczości oraz pedagodzy. Głównym powodem rezygnacji z pojęcia *postawy kreatywnej* przez psychologów twórczości jest między innymi jego wysoce skomplikowany charakter [Schmidt 2007: 159], co może stanowić powód, dla którego w GDN na razie nie sformułowano definicji pojęcia postawy twórczej dla potrzeb glottodydaktycznych. Glottodydaktycy używają go bez objaśnienia lub też korzystają z definicji zaczerpniętych z pokrewnych dziedzin naukowych. Dość często cytowane są definicje pedagogów twórczości, którzy (jak i przedstawiciele innych dyscyplin na czele z psychologami) nie opracowali jeszcze definicji uznanej przez większość badaczy.

⁷ Oba pojęcia nierzadko są stosowane zamiennie [Sobańska-Jędrzych 2013: 54-57].

⁸ Współczesne koncepcje postawy twórczej w pracach polskich i zagranicznych badaczy przeanalizowali np. Krzysztof Schmidt [2007: 143-159], Agata Cudowska [2004: 88-98].

Do najbardziej rozpowszechnionych należy definicja Stanisława Popka:

Postawa twórcza jest to ukształtowana (genetycznie i poprzez indywidualne doświadczenie) właściwość poznawcza i charakterologiczna, wskazująca tendencję, nastawienie lub gotowość do przekształcania świata rzeczy, zjawisk, a także własnej osobowości. Jest to więc aktywny stosunek człowieka do świata i życia, wyrażający się potrzebą poznawania, przeżywania i świadomego (co do celu, a nie procesu) przetwarzania zastanej rzeczywistości i własnego 'ja' [Poppek 1988: 27].

Takie pojmowanie postawy twórczej wiąże ją z dążeniem człowieka do przemiany świata⁹ i siebie samego, czyli celem doskonałym, lecz bliżej nieokreślonym i wyidealizowanym. Bardziej skonkretyzowane rozumienie postawy twórczej zaproponował Witold Dobrołowicz. Badacz sądzi, że przejawia się ona „w dostrzeganiu problemów wymagających rozwiązania, w pozytywnym ustosunkowaniu się do tego typu problemów oraz w gotowości i umiejętności ich rozwiązywania” [Dobrołowicz 1988: 202].

Jednak mało uzasadnione wydaje się sprowadzenie postawy twórczej wyłącznie do rozwiązywania problemów, skoro może ona być ukierunkowana na dowolny aspekt rzeczywistości. Na to właśnie wskazywał Kazimierz Kornilowicz, określając bardzo szerokie pole jej działania: „(...) postawa twórcza człowieka przejawiać się może nawet w drobnych codziennych sprawach i w jego stosunku do samego siebie” [cyt. za Szmidt 2007: 145].

NOTATKA

Ciekawostki o pojęciu *postawa twórcza*

W literaturze przedmiotu pojawienie się pojęcia *postawy twórczej* zazwyczaj wiąże się z pracą Ericha Fromma *The Creative Attitude* (1959 r.) [Szmidt 2007: 143].

⁹ Przemiana świata jest trudnym zadaniem, na co wskazywała H. Radlińska: „Najrzadsza jest postawa czynna, związana z pragnieniami przekształcania środowiska. Nic w tym dziwnego. Postawa czynna wymaga największej sił wrodzonych. Gdy one nie wystarczają – silnych podnieć. Zawsze umiejętnej sprawności” [cyt. za Szmidt 2007: 150].

Niemniej jednak 33 lata wcześniej ukazał się artykuł Kazimierza Korniłowicza *Pomoc w tworzeniu jako zadanie pracy kulturalnej*, opublikowany w 1926 r., w którym autor „przedstawił oryginalną jak na tamte czasy koncepcję działań stymulujących postawę twórczą młodzieży – pomoc w tworzeniu” [ibidem: 145]. Rozpowszechnienie pojęcia postawy twórczej i rozwinięcie koncepcji E. Fromma zwykle przypisuje się Abrahamowi Maslowowi. Tymczasem w 1935 r. Helena Radlińska, twórczyni pedagogiki społecznej w Polsce, wydała książkę *Stosunek wychowawczy do środowiska społecznego*, w której „upowszechniła pojęcie postawy twórczej (czynnej)” [ibidem: 143]. H. Radlińska zamiennie stosowała nazwy *postawa twórcza* i *postawa czynna*.

Jak widać, nawet pobieżne spojrzenie na zagadnienia związane z definiowaniem pojęcia postawy twórczej pozwala zrozumieć jego złożoność oraz szeroki zakres. Należy także nadmienić, że bez względu na rozbieżności w definicjach sformułowanych przez pedagogów, każda z nich tak czy inaczej nawiązuje do wybranej definicji postawy sformułowanej przez psychologów¹⁰. Niektóre z nich określają postawę jako „nastawieniowy mechanizm samoregulacji” albo nastawienie [Soborski 1987: 10-11].

Wychodząc z założenia, że *nastawienie* to „indywidualny stosunek człowieka do określonych rzeczy, zjawisk i procesów” [Kupisiewicz, Kupisiewicz 2009: 110] oraz wykorzystując niektóre definicje postawy twórczej [patrz Stanisławiak 2013: 51] można przyjąć, że *postawa kreatywna (twórcza)* jest względnie trwałym, opartym na elementach poznawczych pozytywnym nastawieniem na eksplorację, przetwarzanie i doskonalenie wybranych aspektów, elementów zastanej rzeczywistości. Obiektem postawy twórczej może być dowolny przedmiot, zjawisko, proces, inny człowiek lub grupa osób. Postawa kreatywna (sprzyjająca aktywizacji i dynamizacji kreatywności) sama w sobie nie jest wystarczająca do powstawania produktu kreatywnego, ani też do wprowadzania rozwiązań kreatywnych, gdyż realizacja „obranego

¹⁰ Różne znaczenia, w jakich pojęcie *postawa* ujmowano przez polskich psychologów, przedstawiono w monografii Wojciecha Soborskiego [Soborski 1987: 10-16]. Mirosława Marody zaś omówiła definicje postawy w literaturze anglojęzycznej oraz gruzińskiej [Marody 1976: 12-15].

celu” lub rozwiązania problemu „wymaga wiedzy, doświadczenia i umiejętności w określonej dziedzinie” [Nęcka 2012: 230].

Psycholodzy i pedagodzy twórczości są zgodni co do tego, że zarówno kreatywność, jak i twórczość występują „w różnym nasileniu” – od zerowego „do bardzo dużego” [Nęcka 2012: 24]. Zerowy stopień przejawu kreatywności po pierwsze nie oznacza niskiego poziomu postawy twórczej (czy jej braku), po drugie nie wyklucza istnienia kreatywnego pomysłu i może świadczyć wyłącznie o niemożności jego realizacji¹¹ wskutek braku właściwych umiejętności, odpowiednich warunków, środków czy technologii. W podobnych przypadkach powstaje, uniemożliwiający osiągnięcie pożądanego rezultatu, dysonans pomiędzy tym co należy zrobić/zmienić i jak tego dokonać. Zniwelowanie tego dysonansu oraz wzmocnienie znikomej aktywności kreatywnej w sferze zawodowej wiąże się z nauczaniem/rozwojem kreatywności zawodowej.

Definicja pojęcia kreatywności zawodowej

W celu uniknięcia zamieszania terminologicznego, kreatywność, pojmowaną jako (potencjalna) zdolność człowieka przejawiająca się w dowolnej sferze jego życia, będziemy nazywać kreatywnością ogólną. Pojęcie kreatywności zawodowej w GDN należy do rzadko stosowanych, o czym świadczy istnienie zaledwie jednej definicji tego pojęcia. *Kreatywność zawodową* określono jako „zdolność człowieka do twórczej działalności zawodowej, do konstruktywnego niestandardowego myślenia i zachowania się, a także do uświadomienia i rozwoju swego doświadczenia” [Zaniewski, Nizhneva, Nizhneva-Ksenofontava 2015: 223]. Przedstawione objaśnienie jednak rodzi kilka pytań, a mianowicie, na czym polega zdolność do twórczego działania, skoro oddzielono go od myślenia¹²? Co oznacza konstruk-

¹¹ Rezygnacja z realizacji pomysłu może być spowodowana też brakiem motywacji, niezadowolającym stanem fizycznym czy psychicznym.

¹² Psychologowie są pewni, że „twórczość to przede wszystkim czynność umysłowa ukierunkowana na rozwiązywanie zadań” [Łygan 1995: 31]. Co więcej kreatywność, na równi z analizą i oceną, jest zaliczana do procesów myślowych wyższego rzędu [Róg 2017: 27-28].

tywne niestandardowe zachowanie? O jakie doświadczenie chodzi – zawodowe czy życiowe? Czy rozwój dotyczy każdego doświadczenia, w tym negatywnego, np. nabywania nieużytecznych czy złych nawyków?

Najważniejsze pytanie brzmi: czym różni się kreatywność zawodowa od kreatywności ogólnej? Odpowiedzi na nie udzieliła Olga Samuel-Idzikowska, wskazując, że w sferze zawodowej „kreatywność z indywidualnej cechy ewoluuje do kompetencji zawodowej” [Samuel-Idzikowska 2017: 51]. W świetle tego zasadną wydaje się poniższa jej interpretacja: kreatywność zawodowa to zdolność do znajdowania i zastosowania niestandardowych rozwiązań w sferze zawodowej, wykształcona w różnym zakresie w procesie pracy zawodowej. Ważne, że w dyskursie naukowym terminem *zdolność* określa się między innymi „możliwość wykonywania czegoś przez jednostkę” [Kupisiewicz, Kupisiewicz 2009: 201]. Nie jest on tożsamy z terminem *uzdolnienie* oznaczającym „wrodzone lub nabyte predyspozycje jednostki do ponadprzeciętnego wykonywania określonych czynności bądź działalności w określonej dziedzinie, np. literackiej, naukowej” itd. [Kupisiewicz, Kupisiewicz 2009: 188].

Formą przejawu kreatywności zarówno zawodowej, jak i ogólnej jest stosowanie rozwiązań niestandardowych, ponieważ można o nich sądzić wyłącznie na podstawie „obserwowalnego zachowania” [Nęcka 2012: 20].

Niestandardowe (kreatywne) rozwiązanie

Kreatywne rozwiązanie to sposób ulepszania aspektów i elementów powiązanych z procesem dydaktycznym i z obiektami układu glottodydaktycznego albo rozwiązywania problemów dydaktycznych, postrzegany przez jednostkę jako niestandardowy. Niestandardowość rozwiązania w potocznym rozumieniu oznacza, że jest ono oryginalniejsze, atrakcyjniejsze czy ciekawsze od standardowego.

Podstawową funkcją kreatywności zawodowej jest podniesieniu poziomu efektywności nauczania/uczenia się poprzez pomoc w usprawnieniu procesu dydaktycznego, w rozwinięciu kreatywnego

potencjału uczących się, w ulepszeniu ich współpracy dydaktycznej z nauczycielem, w stworzeniu pozytywnej atmosfery na lekcjach oraz w ich uatrakcyjnieniu.

W momencie opracowania i wdrażania kreatywnego rozwiązania glottodydaktycznego staje się ono innowacją glottodydaktyczną, czyli wytworem kreatywności zawodowej glottodydaktyka/-ów, zaprojektowanym i zastosowanym w procesie nauczania/uczenia się języka obcego. Natomiast w momencie przyzwyczajania się do stosowania kreatywnego rozwiązania traci ono swój innowacyjny charakter i, rzecz jasna, przestaje być innowacją.

Kreatywne rozwiązanie nie musi być czymś zupełnie nowym; może być czymś dotąd nieznanym w praktyce glottodydaktycznej, albo tylko w praktyce nauczania konkretnego języka obcego, a zatem zapożyczonym z innej dziedziny, czymś nietypowym postrzeganym jako coś efektywniejszego czy korzystniejszego od dotychczasowych rozwiązań. Jednak każde kreatywne rozwiązanie oznacza wprowadzenie do procesu nauczania języka obcego jednej lub kilku zmian, do których według Katarzyny Olszewskiej należą:

- przekształcenie, obejmujące „wyraźnie jakościowe zmiany w obszarze podejmowanych działań”;
- poszerzenie, dotyczące „rozszerzenia podejmowanych działań (...) o to wszystko, co jest niezbędne, a nie musi stanowić wyraźnej nowości”;
- uzupełnienie, „innowacja, która jest zwykle związana z wprowadzeniem czegoś nowego do istniejącego stanu czy ogółu stosowanych rozwiązań, nie podważając w istotnym stopniu ich podstawowego znaczenia i użyteczności”;
- zastąpienie „jednego rozwiązania drugim”;
- eliminacja, czyli wyłączenie, usunięcie lub wykluczenie „pewnych elementów spośród innych”;
- dostosowanie „dotychczasowych działań do postaci, którą można określić jako odpowiednią, adekwatną do aktualnie istniejącego stanu rzeczy”;
- wzmocnienie „działań nowych, by stały się odporniejsze na zniszczenie”;
- integracja, polegająca na „wszelkich procesach tworzenia określonych całości z jakichś części” [Olszewska 2013: 43].

Do tego należy dodać także trzy techniki wprowadzania zmian, które proponuje metoda SCAMPER¹³, będąca alternatywą burzy mózgów i wspomagająca powstawanie nowatorskich idei [Mihalko 2007: 105-107]. Należą do nich: odwracanie, polegające na działaniu w przeciwnym kierunku; przestawianie (kombinowanie) tj. wykorzystanie elementów w innej niż dotychczasowa kolejności; wykorzystanie do innych celów [Mihalko 2007: 106]. Techniki te są dobrze znane i stosowane w praktyce dydaktycznej: to właśnie na odwróceniu polega metoda odwróconej lekcji, metoda rozsypanki wyrazowej opiera się na przestawianiu, natomiast wykorzystanie do innych celów stanowi podstawę metody gamifikacji, która „przystosowuje do potrzeb edukacyjnych zasady typowe dla gier komputerowych, fabularnych i innych, a przede wszystkim odwołuje się do rywalizacji jako czynnika motywującego uczestników gry” [Kłoczyński 2016: 60].

Typologia kreatywności zawodowej

Kreatywności zawodowej glottodydaktyków, jako zjawiska mało zbadanego, nie poddano jeszcze typologizacji. Dla wyodrębnienia jej podstawowych typów posłuży koncepcja Matthiasa Nöllkego, który wyróżnił dwa typy kreatywności ogólnej – „dużą” i „małą”, rezygnując przy tym ze stopniowania kreatywności, co pozwoliło uniknąć przeciwstawiania obu typów.

NOTATKA

Typy kreatywności wg Matthiasa Nöllkego

Niemiecki badacz Matthias Nöllke zauważył, że uwaga większości badaczy jest skupiona na twórczości wybitnej, której rezultaty przyczyniają się do istotnych czy wręcz rewolucyjnych zmian w życiu społecznym, nauce, sztuce, szeroko rozumianej kulturze. Pomijane są natomiast osiągnięcia, będące efektem kreatywności, która przejawia się w życiu codziennym, w tym zawodowym. Na tej podstawie wyróżnił dwa typy kreatywności, które są podobne, lecz nie identyczne:

¹³ Warto nadmienić, że do kreatywnych metod nauczania można zaliczyć wszystkie metody heurystyczne [Hutorskiej 2003: 338-341].

- „dużą kreatywność”, obejmującą przełomowe odkrycia, wynalazki, nowe trendy czy koncepcje, tworzenie nowych wartości [Nöllke 2006: 14-15];
- „małą kreatywność”, która nie wprowadza zmian istotnych dla społeczeństwa (co nie wyklucza, że mogą być one istotne dla jednostek czy określonych grup). Jej rezultat stanowi ulepszenie produktów, ułatwienia pracy codziennej oraz zmiana sposobów postępowania, działania [Nöllke 2006: 14-15].

Istotnym kryterium podziału kreatywności zawodowej na „dużą” i „małą” jest znaczenie rozwiązań kreatywnych, ponieważ jedne są cenne wyłącznie dla jednostki, inne dla całej glottodydaktycznej wspólnoty (naukowej).

Duża kreatywność zawodowa glottodydaktyka to tworzenie nowych teorii i koncepcji glottodydaktycznych, opracowywanie nowych metod nauczania języka obcego, inicjowanie nowych trendów w glottodydaktyce. Wymaga ona dużej wiedzy (teoretycznej i praktycznej), profesjonalnych umiejętności, doświadczenia oraz gotowości do tworzenia nowatorskich rozwiązań. W niniejszej pracy ten typ kreatywności nie będzie rozpatrywany.

Mała kreatywność zawodowa glottodydaktyka (dalej zwana kreatywnością zawodową) to znajdowanie i wprowadzenie rozwiązań kreatywnych pozytywnie wpływających na proces nauczania/uczenia się języka obcego.

Kreatywność zawodowa obejmuje oba rodzaje aktywności kreatywnej – myślową i działaniową. Myślowa aktywność kreatywna oznacza znajdowanie rozwiązań kreatywnych, co oznacza tworzenie własnych rozwiązań albo poszukiwanie czyichś. W związku z tym, sięganie po cudze pomysły (zaczepnięte z literatury fachowej, poznane na warsztatach, podczas kursów itd.) też należy uznać za przejaw kreatywności zawodowej. Istnieją dwa podejścia do posługiwania się cudzymi rozwiązaniami (stosowanymi lub niestosowanymi wcześniej): wykorzystanie ich w wersji pierwotnej oraz adaptacja do nowych warunków, wymogów, do określonego problemu oczekiwań czy możliwości uczących się.

Działaniowa aktywność kreatywna, czyli (za)stosowanie rozwiązań kreatywnych, jest najsłabszym aspektem aktywności kreatywnej, ponieważ zarówno z przyczyn subiektywnych jak i obiektywnych może

sprowadzać się wyłącznie do zgłoszenia pomysłu usprawniającego proces glottodydaktyczny. Ponadto, na skutek napotkanych trudności związanych z wdrażaniem rozwiązań kreatywnych, jednostka może (nawet w ostatnim momencie) nie przystąpić do działań kreatywnych lub zaprzestać już rozpoczętych¹⁴.

Model „małej kreatywności zawodowej”

Na podstawie taktyk aktywności kreatywnej (poszukiwanie oraz zastosowanie własnych rozwiązań kreatywnych, wykorzystanie cudzych rozwiązań w formie niezmienionej lub ich adaptacja) można wyodrębnić trzy rodzaje¹⁵ kreatywności zawodowej:

- kreatywność imitacyjną (naśladowczą), czyli wykorzystanie istniejących cudzych rozwiązań kreatywnych bez ich modyfikacji;
- kreatywność adaptacyjną, polegającą na przystosowaniu cudzych rozwiązań kreatywnych (wdrażanych lub już stosowanych) do konkretnych potrzeb glottodydaktycznych i/lub do możliwości uczących się;
- kreatywność właściwą, która oznacza wykorzystanie własnych rozwiązań kreatywnych albo ich dostosowanie do określonych potrzeb glottodydaktycznych i/lub do możliwości uczących się. Kreatywności właściwej nie należy mylić z „dużą kreatywnością zawodową”, ponieważ dotyczy ona nie teoretycznych, lecz praktycznych rozwiązań.

Swoistym przejawem kreatywności zawodowej jest pozorną kreatywność właściwa, polegająca na znalezieniu przez nauczyciela kreatywnego rozwiązania dydaktycznego, które, będąc uznane przez niego za nowe, w rzeczywistości już istnieje.

Model rodzajów kreatywności zawodowej można przedstawić przy pomocy piramidy (Rys. 3):

¹⁴ Na przykład nauczyciel może nie poradzić sobie z niedociągnięciami ujawniającymi się w toku wprowadzenia rozwiązania kreatywnego albo z błędami popełnionymi na etapie prac przedwdrożeniowych, z innymi nieuwzględnionymi usterekami czy nieprzewidzianymi przeszkodami.

¹⁵ Jean Brilman wyodrębnił dwa rodzaje kreatywności: „adaptacyjną, charakteryzującą pracowników doskonalących swoje kwalifikacje” oraz „innowacyjną, określającą pracowników wprowadzających czy też odkrywających nowe rozwiązania, oryginalne” cyt. za [Bartkowiak, Krugielka 2017: 9].

Rysunek 3. Model „małej kreatywności zawodowej” nauczycieli języków obcych [opracowanie własne – Makarowska O.]

Dominującym rodzajem kreatywności zawodowej, charakteryzującej największe grono nauczycieli języków obcych, jest kreatywność imitacyjna. W związku z brakiem właściwych badań można jedynie przypuszczać, że kreatywność adaptacyjna jest od niej mniej rozpowszechniona, a jeszcze mniej – kreatywność właściwa.

„Stabilizatory” kreatywności zawodowej

Kreatywność zawodowa też występuje w różnym nasileniu u poszczególnych osób; ponadto ma charakter niestały, co czyni ją nieprzewidywalną. Na przykład kreatywność zawodowa potrafi nagle/ciągle wzrastać i spadać, ujawniać się dość często albo nie ujawniać wcale. Okresy „uśpiania” aktywności kreatywnej mogą zostać przerwane przez przeblyski kreatywności albo przeplatać się z okresami wzmożonej aktywności kreatywnej. Zdarzają się też „zapaści” kreatywności, kiedy jednostka (postrzegając luki, braki, niedociągnięcia czy problemy związane z obiektem myślowej aktywności kreatywnej) nie znajduje kreatywnego rozwiązania lub sposobu jego wdrożenia mimo wzmożonego wysiłku umysłowego.

Niestabilność kreatywności zawodowej wyjaśnia fakt, że nie jest ona cechą osobowości czy charakterystyką intelektualną, które „są jednak stabilne i zmieniają się nieznacznie i powoli” [Karwowski 2014: 63].

Do skutecznych „stabilizatorów” kreatywności zawodowej należą działania skierowane na jej kształtowanie, rozwój i doskonalenie. Działania stabilizujące kreatywność zawodową są nieodzowne, a jednocześnie zdeterminowane przez wymagania stawiane nauczycielom. Owe wymagania, zawarte w literaturze fachowej (przede wszystkim w dokumentacji prawnej), dotyczą standardów kształcenia, doskonalenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli języków obcych, a także kwalifikacji, obowiązków i kompetencji zawodowych [Szplit 2010]. Właśnie dlatego wzmacnianie kreatywnych możliwości i uzupełnianie indywidualnych zasobów potencjału kreatywnego nauczycieli ma na celu efektywne wykorzystanie kreatywności zawodowej w procesie dydaktycznym. Od nauczyciela przecież zależy jego właściwa organizacja, skuteczne porozumiewanie się, co najmniej akceptowalne relacje nauczający – uczący się oraz aktywizacja zasobów kreatywności uczniów. To właśnie nauczyciel pełni rolę „kreatora procesów glottodydaktycznych” [Pfeiffer 2001: 121], do którego zadań należy m.in. twórcze rozwiązywanie problemów [Jastrzębska 2011: 84].

Przebieg kształtowania/rozwoju kreatywności zawodowej determinują czynniki zarówno niesprzyjające aktywności kreatywnej, jak i stymulujące, wspierające ją.

Czynniki wpływające na aktywność kreatywną

W literaturze przedmiotu zewnętrzne i wewnętrzne czynniki negatywnie wpływające na aktywność kreatywną (myślową i działaniową) są nazywane inhibitorami, barierami kreatywności albo przeszkodami w procesie kreatywnym [Parczewska, Zwierzchowska 2017: 27]. Czynniki mające na nią pozytywny wpływ określa się mianem stymulatorów, rzadziej katalizatorów kreatywności.

Według Szmida najtrudniej przezwyciężyć bariery emocjonalno-motywacyjne, ponieważ ich źródła „często tkwią głęboko w osobo-

wości człowieka” [Szmidt 2010: 22]. Natomiast bariery poznawcze można łatwo „pokonać poprzez systematyczne ćwiczenie płynności, giętkości i oryginalności” [Szmidt 2010: 22].

NOTATKA

Bariery emocjonalno-motywacyjne i poznawcze według K. J. Szmida

Polski pedagog twórczości Krzysztof J. Szmidt wymienił następujące bariery aktywności kreatywnej:

- bariery emocjonalno-motywacyjne: „lęk przed nieznanym”, „przed oceną i ośmieszeniem się”, przed ryzykiem, „niechęć do nowości”, „przesadny konformizm i uleganie grupie”, „brak tolerancji dla wieloznaczności” czy „brak wytrwałości i umiejętności odraczania gratyfikacji (uzyskania nagród)” [Szmidt 2010: 22];
- bariery poznawcze: „mała spostrzegawczość, sztywność myślenia, brak otwartości na nowe treści, przedwczesne zamykanie sytuacji problemowej, ślepotą na rzeczy do zrobienia, dominacja wyobraźni odtwórczej” [Szmidt 2010: 22].

Oczywiście lista inhibitorów indywidualnych (psychicznych, psychospołecznych, poznawczych, motywujących i in.) jest o wiele dłuższa. Nie sposób też wymienić wszystkie inhibitory środowiskowe oraz stymulatory¹⁶ kreatywności ogólnej, dlatego uzasadnione wydaje się przytoczenie wyłącznie najważniejszych czynników istotnie wpływających na aktywność kreatywną glottodydaktyków. Czynniki istotnie oddziałujące na kreatywność zawodową są tożsame z czynnikami wpływającymi na kreatywność ogólną.

W zależności od stopnia nasilenia, od braku/obecności, rosnącej/malejącej dynamiki i innych przeciwstawnych cech, czynniki pełnią rolę stymulatorów albo inhibitorów kreatywności zawodowej. Wśród podstawowych czynników literatura przedmiotu¹⁷ wymienia w pierwszej kolejności czynniki wewnętrzne: przede wszystkim niedopracowanie/dopracowanie sposobu i szczegółów wdrażania rozwiązań kreatywnych,

¹⁶ Najważniejsze inhibitory i stymulatory indywidualne i środowiskowe wyszczególnione przez wiodących polskich i zachodnich psychologów i pedagogów omówiono w pracy Teresy Parczewskiej i Iwony Zwierchowskiej [2017: 27-32].

¹⁷ Przykłady wskazanych czynników zaczerpnięto z literatury przedmiotu, w tym z monografii A. Cudowskiej [2004: 158-163].

słabą/silną motywację, niecierpliwość/cierpliwość, spadek/zachowanie/wzrost zainteresowania, mocną/słabą świadomość potrzeby dokończania się, niedostrzeganie/dostrzeganie korzyści. Często powodem niewykorzystania możliwości nawet kreatywności imitacyjnej jest przywiązanie jednostki do określonego algorytmu działań dydaktycznych, do wybranego podręcznika, do latami stosowanych metod, chwytów dydaktycznych, ćwiczeń itp. Psycholodzy i pedagodzy twórczości podkreślają także znaczenie aspiracji osobistych oraz posiadanie lub brak: odwagi potrzebnej do wprowadzenia zmian; pragnienia samorealizacji, osiągnięć i rozwoju; neofili – zamiłowania „do nowości” albo neofobii, czyli lęku „przed nowością” [Szmidt 2010: 22].

Według badaczy grupę czynników zewnętrznych stanowią:

- sprzyjające/niesprzyjające warunki przestrzenne (brak/posiadanie pracowni, satysfakcjonujące/niesatysfakcjonujące wyposażenie) oraz warunki techniczne (np. dostępność/niedostępność potrzebnych materiałów, narzędzi, środków technicznych i pomocy);
- czynniki społeczne i kulturowe np. antykreatywna/prokreatywna ideologia i przekonania, pozytywne/negatywne wartościowanie aktywności kreatywnej, brak/istnienie akceptacji i zrozumienia, instytucjonalne i formalne przeszkody/warunki sprzyjające itd.

Agata Cudowska zwraca uwagę, iż czynniki wpływające na aktywność kreatywną cechuje względność, gdyż z jednej strony są inaczej postrzegane przez różne osoby; z drugiej strony inaczej oddziałują na każdą jednostkę [Cudowska 2004: 157-158]. Reasumując, „w zależności od różnych uwarunkowań” ten sam czynnik potrafi zmienić się ze stymulatora w inhibitor i na odwrót, „albo tylko nie przeszkadzać w procesie twórczym” [Cudowska 2004: 157].

Kreatywność a kompetencje kreatywne nauczyciela języków obcych

Pojęcie kompetencji w pedagogice jest różnie rozumiane – od zdolności samorealizacji będącej „głównie rezultatem efektywnego uczenia się” do umiejętności, kwalifikacji i „uprawnienia do wykonywania zadań w określonej dziedzinie, w tym pracy zawodowej” [Kupisiewicz,

Kupisiewicz 2009: 82]. Kompetencję w odniesieniu do glottodydaktyków określono jako „umiejętność efektywnego wykorzystywania wiedzy, uwzględniającą krytyczną jej interpretację i uzasadnienie wyboru” [Zawadzka 2004: 110].

Od nauczyciela wymagane jest nabywanie kompetencji także w zakresie kreatywnym, co według Rozporządzenia Ministra Edukacji i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli wiąże się ze „zdolnością do samokształcenia, innowacyjnością i niestandardowością działań w powiązaniu ze zdolnościami adaptacyjnymi, mobilnością i elastycznością” (Dziennik Ustaw nr 207, poz. 2110, s. 14553).

Wskutek tak szeroko rozumianych kompetencji kreatywnych w literaturze przedmiotu powstały różne definicje pojęcia. Do najczęściej cytowanych przez glottodydaktyków należy definicja Elżbiety Zawadzkiej, która uważa, iż kompetencje w zakresie kreatywnym i innowacyjnym polegają „na twórczym korzystaniu z informacji, umiejętności analizy problemów i twórczego ich rozwiązywania, krytycznym myśleniu, niestandardowości działania” [Zawadzka 2004: 111].

Z analizy przytoczonej definicji wynika, że u podstaw kompetencji kreatywnych leży kreatywność zawodowa łącząca myślową i działaniową aktywność kreatywną, ponieważ twórcze korzystanie z informacji, analiza problemów, twórcze ich rozwiązywanie oraz krytyczne myślenie wiążą się z myślową aktywnością kreatywną, podczas gdy niestandardowość działań wiąże się z działaniową aktywnością kreatywną. Stąd kreatywność zawodowa jest czynnikiem istotnie wpływającym na kształtowanie/rozwój kompetencji kreatywnych. Potwierdza to E. Zawadzka, stwierdzająca, iż pomimo deklarowanej przez nauczycieli języków obcych postawy proinnowacyjnej¹⁸ działania innowacyjne są podejmowane nieczęsto między innymi z braku warsztatu [Zawadzka 2004: 285], co oznacza, że kształtowanie/rozwój kompetencji kreatywnych zależy od kształtowania/rozwój kreatywności zawodowej.

W związku z tym nasuwa się pytanie: czy można uczyć się kreatywności zawodowej? Odpowiedź jest twierdząca. Skoro psychologowie jednoznacznie stwierdzili, iż jednostka potrafi osiągnąć nawet poziom

¹⁸ Postawa proinnowacyjna – „swojego rodzaju otwartość na nowe rozwiązania oraz gotowość do podejmowania ryzyka” [Półtorak, Gałań 2018: 49].

kreatywności wybitnej w procesie długoletniej wyężone pracy [Szmidt 2010: 160-161]¹⁹, to osiągnięcie poziomu kreatywności właściwej, nie mówiąc o imitacyjnej czy adaptacyjnej, wydaje się całkowicie realne.

Specyfika uczenia się kreatywności zawodowej

Za najistotniejszy inhibitor myślowej aktywności kreatywnej należy jednak uznać po pierwsze słabą wiedzę merytoryczną (teoretyczną i praktyczną dotyczącą strategii, metod i technik nauczania/uczenia się języka obcego), a po drugie – brak lub posiadanie niewystarczającej wiedzy dotyczącej znajdowania sposobu skutecznego usprawnienia, ulepszenia, uatrakcyjnienia procesu nauczania/uczenia się języka obcego.

Wyjście poza ramy zależności: *słaba wiedza merytoryczna + silna kreatywność ogólna* → *niedopracowane działania* → *malo skuteczna kreatywność zawodowa* umożliwia uczenie się kreatywności zawodowej.

Proces kształtowania/rozwoju kreatywności zawodowej, trwający „przez cały okres formalnej edukacji, a także pracy zawodowej”, bazuje na świadomej edukacji i obejmuje wszystkie działania mające „na celu rozwój trzech komponentów: wiedzy, umiejętności i postawy” [Samuel-Idzikowska 2017: 51]²⁰. Właśnie dlatego przekroczyć granicę uciążliwej zależności *słaba wiedza merytoryczna* → *słaba kreatywność* pomoże podnoszenie kwalifikacji zawodowych w dowolnej formie – instytucjonalnej (kursy, warsztaty, szkolenia) i nieinstytucjonalnej (samokształcenie, konsultacje).

Oba sposoby są ze sobą zintegrowane, ponieważ podnoszenie kwalifikacji zawodowych tworzy fundament merytoryczny dla kształcenia/rozwoju kreatywności zawodowej.

Kreatywności zawodowej można się uczyć na cztery sposoby:

- zespołowy – oznacza uczestnictwo w warsztatach, treningach, szkoleniach, webinarach, kursach itd., których celem jest rozwój

¹⁹ Sporo uwagi nauczaniu i treningom twórczości poświęcił E. Nęcka [2012: 214-227].

²⁰ Kompetencje „jako połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji” zdefiniowano w *Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie* z dn. 10.12.2006 r.

kreatywności [Szmidt 2010: 192], doształcanie się lub doskonalenie warsztatu pracy nauczyciela;

- mieszany – obejmuje np. indywidualne i zespołowe konsultacje, indywidualne i grupowe (studyjne) wizyty organizowane w innych jednostkach, szkołach czy placówkach w systemie oświaty;
- diadyczny – zakłada wykorzystanie takich form rozwoju zawodowego i kreatywności zawodowej jak: instruktaż prowadzony przez specjalistę (omówienie, pokazywanie i przeciwiczenie zadania/zadań); coaching – współpraca z bardziej doświadczonym glottodydaktykiem nad rozwojem kreatywności zawodowej oraz pogłębieniem wiedzy merytorycznej; mentoring polegający na cyklicznych spotkaniach z osobą mającą bogate doświadczenie glottodydaktyczne i potrafiącą nim się dzielić;
- indywidualny – samokształcenie, tj. indywidualne nabywanie/pogłębienie wiedzy i „sprawności z zakresu kreatywności” [Szmidt 2010: 192].

Zaleca się korzystanie ze wszystkich sposobów, gdyż każdy z nich posiada pewne mankamenty: na przykład zespołowe formy rozwoju kreatywności zawodowej glottodydaktyków nie zawsze są oparte na solidnej podstawie naukowej i/lub praktycznej. Minusem diadycznego sposobu jest niewątpliwie ukierunkowanie na rozwój tylko jednostki mniej doświadczonej. Niektóre formy zespołowe i mieszane (kursy, treningi, wizyty studyjne itp.) nie są ogólnodostępne, gdyż wymagają pozyskania środków finansowych na udział w nich lub ponoszenia kosztów własnych na rzecz doskonalenia, diet czy dojazdów [Zawadzka 2004: 78]. Samokształcenie z kolei utrudnione jest przez rozproszenie poszukiwanych informacji czy wskazówek/rozwiązań praktycznych. Dodatkową przeszkodę stanowi język obcy, w którym powstały dane materiały, a nieznajomość którego uniemożliwia skorzystanie z nich.

Podsumowując, należy podkreślić, że pojęcie kreatywności zawodowej jest mało rozpowszechnione w glottodydaktycznym dyskursie naukowym. W polskiej literaturze przedmiotu najmniej uwagi poświęcono badaniom nad kreatywnością nauczycieli języków obcych: pisząc o niej, polscy glottodydaktycy powołują się głównie na badania specjalistów zagranicznych, np. [Róg 2017: 48-51]. Ponadto glottodydaktycy zajmujący się kreatywnością nauczycieli języków obcych opierają się zazwyczaj na pracach psychologów i pedagogów twórczości,

badających kreatywność ogólną, co odwodzi badaczy od rozpatrzenia tych czy innych czynników w świetle kreatywności zawodowej *sensu stricte*. Jako że obszar ten pozostaje mało zbadany, istnieje doskonała okazja do rozpoczęcia szeroko zakrojonych badań nad kreatywnością zawodową glottodydaktyków, a także zadbania o przygotowanie materiałów wspierających kształtowanie/rozwój kreatywności zawodowej u nauczycieli różnych języków obcych w procesie samokształcenia/samoskonalenia, na przykład w postaci opracowania publikacji nowego typu dla dydaktyków.

Rozdział 2

Edukatorium – książka nowego typu dla glottodydaktyków

Nauczyciel języka obcego a glottodydaktyczny dyskurs naukowy-3

Wyrażna granica między przedstawionymi w poprzednim rozdziale dyskursem glottodydaktycznym-3 oraz glottodydaktycznym dyskursem naukowym-3 jest wynikiem stanowczego rozdzielenia glottodydaktyki czystej i stosowanej (w określonym stopniu) od metodyki nauczania języka obcego (glottodydaktyki praktycznej). W literaturze przedmiotu podkreśla się wyłącznie pomocniczą rolę metodyki oraz jej słabą pozycję, ponieważ „nie może być pełnym oparciem dla nauczyciela J2²¹, ani nawet dziedziną partnerską dla glottodydaktyki, ze względu na to, że nie ma ona statusu odrębnej dziedziny naukowej” [Wilczyńska, Michońska-Stadnik 2010: 286]. Takie rozgraniczenie, aczkolwiek uzasadnione, przysłużyło się osłabieniu niezbyt mocnych więzi między glottodydaktyką praktyczną a czystą i stosowaną (choć w mniejszym stopniu). Mimo deklarowanego braku przyzwolenia na budowanie „jakiegokolwiek hierarchii zawodowej czy podziałów” ze strony naukowców [Wilczyńska, Michońska-Stadnik 2010: 41], podział sfery glottodydaktycznej na dyskurs glottodydaktyczny i glottodydaktyczny dyskurs naukowy wciąż się pogłębia, coraz bardziej oddalając od siebie badaczy i dydaktyków.

Oczywiście całkowite odłączenie się dyskursów od siebie jest niemożliwe chociażby ze względu na: współpracę, co prawda rzadką, między badaczami i dydaktykami²²; udział badaczy w tworzeniu dyskur-

²¹ J2 – „język drugi/obcy, nieprymarny dla uczącego się” [Wilczyńska, Michońska-Stadnik 2010: 11].

²² Przykłady współpracy opisano w książce *Przez praktyki do praktyki. W stronę innowacyjności kształcenia nauczycieli. Część druga. Języki obce* [2014]. O wiele częstsza jest współpraca między dydaktykami akademickimi a przedstawicielami kadry badawczo-dydaktycznej i badawczej uczelni wyższych.

su glottodydaktycznego-3, o czym świadczą np. artykuły naukowców publikowane w czasopiśmie „Języki Obce w Szkole”; przynależność glottodydaktyków do stowarzyszeń łączących nauczycieli i wykładowców; wspólne uczestniczenie w warsztatach, seminariach oraz innych spotkaniach naukowych czy (naukowo-)dydaktycznych.

Dydaktycy nieakademycy nie mają wiele styczności z glottodydaktycznym dyskursem naukowym-3 między innymi z powodu obojętnego lub negatywnego nastawienia do teorii naukowych, „które nie zawsze były dla nich zrozumiałe i nie zawsze przez nich akceptowane” [Zawadzka 2004: 293]. Rzecz w tym, że „rozbieżność między problemami nurtującymi badacza i nauczyciela praktyka, zbyt hermetyczny język wymagający od nauczycieli dużego wysiłku intelektualnego, a także duży stopień ogólności informacji ściśle naukowej utrudniają odniesienie jej do własnych problemów” [Zawadzka 2004: 293]. Dydaktycy akademycy angażując się w proces nauczania z czasem oddalają się także od kwestii teoretycznych i teorii naukowych.

Specjaliści podkreślają, że skutki rozdziwki między teorią a praktyką są bardzo poważne, gdyż prowadzą do inercji „praktycznie funkcjonującego systemu edukacyjnego”, do zamiany „ukierunkowanego rozwoju” na zmiany pozorne oraz do blokady „innowacyjności w systemie oświatowym” i zaniku „motywacji podmiotów edukacyjnych” [Hejnicka-Bezwińska 1996: 16]. Przyczyniają się do tego między innymi dość rozpowszechnione stereotypy dotyczące teorii i praktyki. Główne z nich to: bezproduktywność teorii, apoteoza praktyki oraz oddzielenie teorii od praktyki [Żywczyk 2010: 23].

Paradoksalnie, oczekiwania wobec współczesnych nauczycieli języków obcych dotyczą również (albo przede wszystkim) „podłączenia się” do glottodydaktycznego dyskursu naukowego-3, co wynika z ról innowatora, badacza i refleksyjnego praktyka [Zawadzka 2004: 293] pełnionych przez dydaktyków lub proponowanych i promowanych w literaturze przedmiotu oraz literaturze fachowej. Konieczność „podłączenia się” do glottodydaktycznego dyskursu uzasadnia fakt, że, po pierwsze, innowacja jest produktem kreatywności, której proces kształtowania/rozwijania powinien być ugruntowany w teorii naukowej. Po drugie, nauczyciel badacz siłą rzeczy musi dysponować aktualną wiedzą naukową dotyczącą problemu badawczego, nawet w przypadku prowadzenia badań w działaniu. Po trzecie, refleksyjny

nauczyciel zobowiązany jest nie tylko troszczyć się o rozwój kompetencji zawodowych, lecz również dbać o „własną sferę intelektualną, studiując literaturę naukową, raporty z badań realizowanych przez profesjonalnych badaczy” [Szymczak 2009: 50].

NOTATKA

Pojęcia: refleksja, refleksyjny nauczyciel, osobiste teorie

Refleksja jest rozumiana „jako rodzaj myślenia, którego cechą jest ustawiczny namysł, rozważenie czegoś, dociekanie, ważenie problemu, jego różnych stron” [Kwiatkowska 2008: 64].

Refleksyjny nauczyciel jest osobą podejmującą „trud namysłu nad własnym postępowaniem zawodowym, warsztatem pracy, metodami oraz technikami, które wykorzystuje” [Szymczak 2009: 50]. W swojej refleksji nauczyciele odwołują się przede wszystkim do *teorii osobistych*, stanowiących ich subiektywną wiedzę „o rzeczywistości edukacyjnej”; co więcej, „umiejętność jej użycia bardziej niż teoria akademicka wpływa na to, co się dzieje w klasie szkolnej” [Kwiatkowska 2008: 111].

Refleksja oparta wyłącznie na teoriach osobistych nauczycieli może doprowadzić do mylnych wniosków. Załóżmy, że nauczyciel ciągle stara się stosować nowe techniki i chwyt dydaktyczne (jednak bez ich modyfikowania) i uważa, że jest to przejaw „prawdziwej” kreatywności. Na tej podstawie może określić poziom własnej kreatywności zawodowej jako wysoki, choć jest to poziom najniższy. Natomiast wiedza dotycząca rodzajów kreatywności doprowadziłaby go do innych wniosków lub pomogłaby skorygować wcześniejsze teorie indywidualne.

W związku z powyższym, badacze uważają, że w refleksji nad własną praktyką warto się odnosić do teorii naukowych [Szymczak 2009: 50].

A więc bycie współczesnym nauczycielem zakłada korzystanie z szerokich zasobów wiedzy glottodydaktycznego dyskursu naukowego-3, co wywołuje dwa zasadnicze pytania: jak połączyć w spójną całość wiedzę teoretyczną i praktyczną, żeby osiągnąć jednocześnie kilka celów związanych z wykonywaniem obowiązków zawodowych, rozwijaniem kompetencji zawodowych oraz troszczeniem się o sferę intelektualną? Jak to zrobić bez dużego nakładu czasu, pracy i bez konieczności ponoszenia kosztów?

Otóż w realizacji tych zadań mogą pomóc pozycje nowego typu przeznaczone dla nauczycieli języków obcych – innowatorów, (refleksyjnych) praktyków oraz badaczy. Dla publikacji tego rodzaju proponuje się określenie *edukatorium*.

Edukatorium jako nazwa publikacji nowego typu dla glottodydaktyków

Pojęcie *edukatorium* nie występuje w słownikach, lecz jest dość popularną nazwą miejsc realnych i wirtualnych związanych z edukacją. Słowo *edukatorium* funkcjonuje jako nazwa²³:

- portali internetowych poświęconych edukacji czy szkoleniom;
- firm szkoleniowych;
- specjalnie urządzonych pomieszczeń do prowadzenia szkoleń, kursów albo przeznaczonych do nauki w szkołach, powstających zamiast klas;
- budynków pełniących rolę centrów edukacyjnych;
- programów szkoleniowych;
- sklepów internetowych sprzedających książki i/lub pomoce dydaktyczne.

Ponadto, wyraz ten jest używany jako synonim sali edukacyjnej, a także nazwa metody, „która polega na tym, że uczniowie się uczą, choć nauczyciel nie naucza, a jedynie przygotowuje zadania i w razie potrzeby służy pomocą”, jak stwierdziła w jednym z wywiadów Marzena Żylińska²⁴.

W odniesieniu do nowego typu materiałów dla nauczycieli języków obcych nazwa *edukatorium* wskazuje na jego główne zadanie, które zbiega się z podstawowym celem edukacji – wyposażeniem jednostki „w wiedzę i umiejętności” [Kupisiewicz, Kupisiewicz 2009: 40]. Ściślej mówiąc, *edukatorium* jest źródłem informacji naukowej i praktycznej, służącej do poszerzania wiedzy, kształtowania/rozwoju kompetencji zawodowych oraz samoedukowania.

²³ Wszystkie znaczenia ustalono na podstawie analizy informacji zaczerpniętej z Internetu po wpisaniu hasła *edukatorium* do wyszukiwarki Google [12.03.2020].

²⁴ Wywiad pt. „Rozwijajmy pasję w naszych dzieciach!” dostępny na portalu *Gmina Rudna*, podpisany przez autora używającego nicka CKwR (http://rudna.pl/aktualnosci/rozwijajmy-pasje-w-naszyc-dzieciach.html?ng_cat=9) [04.12.2020].

Niniejsze opracowanie stanowi pierwszą publikację nowego typu, dlatego zostaną w niej przedstawione założenia i przewidywania dotyczące cech specyficznych edukatorium, celów, funkcji oraz miejsca w dyskursach glottodydaktycznych.

Podstawowe założenia edukatorium

Edukatorium zostało stworzone w określonym celu według konkretnych założeń, z których głównym jest zasada łączenia trzech płaszczyzn: teoretycznej, stosowanej oraz praktycznej. Płaszczyzny te znajdują swoje odzwierciedlenie zarówno w treściach merytorycznych edukatorium, jak i w jego strukturze (patrz poniżej). Każdy rozdział edukatorium z założenia powinien zawierać odpowiedź na pytanie związane z odpowiednim problemem badawczym określonego poziomu glottodydaktyki, czyli teoretycznego, stosowanego bądź praktycznego. Problemy badawcze glottodydaktyki „najogólniej sformułowane” w formie pytań przedstawił W. Woźniewicz (pytania są podane w skrócie):

- „Co stanowi o istocie procesu akwizycji języka obcego? (...) Od czego zależy ten proces i jego efektywność?”
- „Czym się kierować w praktycznej działalności dydaktycznej, aby proces uczenia się (dodajmy – i nauczania) języka obcego był bardziej efektywny?”
- „Jak praktycznie osiągnąć zamierzone cele nauki języka obcego?” [Woźniewicz 1991: 200].

Zakładając przynależność edukatorium do piśmiennictwa naukowego, koniecznym wydaje się zachowanie stylu naukowego. Oznacza to dążenie do: logicznego uporządkowania tekstu, obiektywności w przedstawieniu faktów, w tym unikania ekspresji i sądów, zachowania najważniejszych cech stylu naukowego, do których należą: zrozumiałość, unikanie wieloznaczności, precyzyjność sformułowań, doprecyzowania niejednoznacznych pojęć czy informacji oraz uwzględnienie roli odbiorcy, którego „należy uznać za podmiot poznawczy” [Gajda 2001: 183, 185-194].

Zgodnie z koncepcją Stanisława Gajdy, który wyróżnił cztery odmiany stylu naukowego, podstawowy styl edukatorium stanowi

odmiana teoretycznonaukowa, „którą posługują się w działalności poznawczo-komunikacyjnej specjaliści” [Gajda 2001: 191]. Dopuszczane są także elementy odmiany dydaktycznonaukowej stylu naukowego, charakterystycznego dla podręczników akademickich (niektóre z nich przedstawiono w części *Specyfika edukatorium jako gatunku tekstu*).

Autorki niniejszego opracowania zakładają, że edukatorium stanowi jedną z możliwości wspierania dydaktyków w dążeniu do rozwijania kompetencji zawodowych, do wzorcowego wykonywania obowiązków zawodowych oraz do zdobywania wiedzy naukowej. W związku z tym autorki przyjęły następujące założenia związane z wykorzystaniem edukatorium jak:

- wspomaganie dydaktyków w zdobywaniu wiedzy opartej na teoriach naukowych oraz w opracowaniu i prowadzeniu badań własnych;
- wspomaganie dydaktyków w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, w opracowaniu i/lub wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych, a także w tworzeniu i/lub stosowaniu rozwiązań kreatywnych;
- dostarczenie nowych metod czy narzędzi pracy.

Kolejne założenie dotyczy orientacji edukatorium na współczesne osiągnięcia naukowe i kierunki badawcze, twórcze podejście do przedstawienia i rozwiązywania podjętych kwestii, oraz kreatywność i innowacyjność proponowanych aplikacji praktycznych.

Edukatorium powinny cechować otwartość tematyczna oraz różnorodność form propozycji skierowanych do nauczyciela jako badacza, (refleksyjnego) praktyka oraz innowatora. W związku z tym część praktyczna edukatorium (Rozdział 3) może stanowić opracowanie badania glottodydaktycznego i/lub narzędzia badawczego, opis przygotowanego lub już przeprowadzonego (wraz z gotowymi rezultatami) eksperymentu dydaktycznego, opracowanie nowych metod oraz innowacji glottodydaktycznych, przykłady prezentacji, zbiór rozwiązań kreatywnych dotyczących wybranego zagadnienia lub problemu dydaktycznego, opracowanie materiałów dydaktycznych, aplikacje praktyczne w formie projektów, treningu kreatywnego pisania, scenariuszy lekcji, zbioru ćwiczeń lub tekstów z ćwiczeniami itd.

To właśnie z tymi założeniami korelują podstawowe cele edukatorium – zarówno ogólne, jak i szczegółowe.

Cele edukatorium

Ogólny cel edukatorium stanowi próba znalezienia rozwiązań integrujących teorię i praktykę nauczania języków obcych oraz ułatwienie samokształcenia/samosdoskonolenia w rozwoju zawodowym glottodydaktyka, które obejmuje oba aspekty – teoretyczny i praktyczny. Cele szczegółowe z jednej strony są zorientowane na potrzeby odbiorców²⁵, z drugiej uwzględniają potrzeby autora/autorów. Edukatorium jest adresowane do (nie)akademickich nauczycieli języka obcego niezależnie od doświadczenia zawodowego.

Poniższa tabela reprezentuje cele, które powinno realizować edukatorium w zależności od rodzaju odbiorcy (patrz Tabela 2).

Tabela 2. Cele edukatorium [w oparciu o: Zawadzka 2004; Kołodziej-ski 2014]

ODBIORCA	CELE EDUKATORIUM UWZGLĘDNIAJĄCE PERSPEKTYWĘ ODBIORCY
Nauczyciel badacz	wskazywanie kierunków i perspektyw badawczych
Nauczyciel refleksyjny praktyk	rozszerzanie horyzontów przedstawienie nowości naukowych i (naukowo-) dydaktycznych
Nauczyciel praktyk	wskazywanie: – sposobów, technik i chwytów dydaktycznych usprawniających proces nauczania/uczenia się języka obcego – podejść, strategii i metod nauczania, – efektywnych narzędzi praktycznych lub badawczych itd.
Nauczyciel innowator	pobudzanie, inspirowanie do tworzenia/ poszukiwania koncepcji i rozwiązań kreatywnych oraz znajdowania sposobów dotyczących realizacji działań innowacyjnych

²⁵ Badania ankietowe przeprowadzone przez Ewę Półtorak i Beatę Gałań wskazały, że jednym z ważnych czynników ułatwiających dydaktykom realizację działań innowacyjnych jest „doskonalenie umiejętności zawodowych” [Półtorak, Gałań 2018: 54].

Edukatorium może być dziełem jednego autora lub mini-zespołu autorskiego, jednak nie przewiduje się powstawania edukatoriów wieloautorskich na wzór jednego z typów monografii wieloautorskiej (niekiedy nazywanego monografią zbiorową), łączącego cechy monografii naukowej i zbioru artykułów²⁶. Wynika to z próby zadbania o zachowanie określonej struktury edukatorium, która stanowi jedną z zakładanych podstawowych cech tego dopiero powstającego gatunku.

Każdy glottodydaktyk może zostać zarówno autorem jak i współautorem, ponieważ nie wyklucza się współpracy ani badaczy i dydaktyków, ani glottodydaktyków nauczających różnych języków obcych. Co więcej, do zespołu autorskiego mogą dołączyć dydaktycy dystansujący się od teorii i badań naukowych, lecz posiadający kreatywne idee, obszerną wiedzę fachową czy bogate doświadczenie zawodowe przydatne przy opracowaniu edukatorium.

Do celów przedstawiających perspektywę autora należą:

- generowanie kreatywnych idei, prowadzenie badań, opracowanie oryginalnych koncepcji i rozwiązań bez konieczności opracowania obszernego dzieła naukowego, jednocześnie pozostając w granicach piśmiennictwa naukowego;
- wzmocnienie relacji między teorią a praktyką, co jest wyzwaniem w stosunku do pozostania tylko w jednym obszarze sfery glottodydaktycznej;
- ewentualne wzbogacanie własnej wiedzy i doświadczenia w procesie konstruktywnej współpracy z innymi glottodydaktykami.

Wybór strategii i sposobów osiągnięcia wyznaczonych celów jest uzależniony przede wszystkim od problemu badawczego. Różnorodność problemów, odpowiednich strategii, współczesnych metod i technik badawczych, a także podejść, strategii, metod, technik i środków dydaktycznych otwiera jednocześnie wielostronne perspektywy badawcze oraz szerokie spektrum możliwości dydaktycznych, w tym w postaci aplikacji praktycznych.

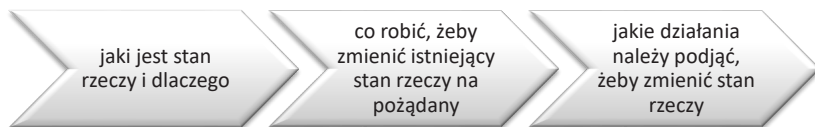
²⁶ Przykładem takiej monografii jest książka *Człowiek w systemie pomocy. Konteksty i rozwiązania edukacyjne. Monografia zbiorowa*, 2010. Red. A. Kożyczkowska, M. Szczepka-Pustkowska, Gdańsk: Wydawnictwo Gdańskiej Wyższej Szkoły Humanistycznej.

Specyfika edukatorium jako gatunku tekstu

Jeżeli uznać, że gatunek jest wzorcem organizacji tekstu [Gajda 2008: 130], to edukatorium, podobnie jak podręcznik [Niesporek-Szamburska 2013: 186], można postrzegać jako gatunek tekstu. Nowopowstały gatunek zostanie przedstawiony w perspektywie statycznej, czyli jako „typ tekstu, model pozwalający łączyć teksty o podobnych właściwościach” [Wojtak 2004: 16].

Z założenia edukatorium należy do piśmiennictwa naukowego, chociaż może posiadać cechy gatunków dydaktycznych, jak np. niniejsze edukatorium łączące cechy monografii (teoretycznonaukowej odmiany gatunku naukowego [Gajda 2001: 190]), podręcznika akademickiego (dydaktycznonaukowej odmiany gatunku naukowego)²⁷ i zbioru ćwiczeń (gatunku dydaktycznego). Jest to możliwe, gdyż model treści merytorycznej edukatorium nawiązuje do modelu glottodydaktyki W. Woźniewicza (Rys. 4):

Rysunek 4. Model treści merytorycznej edukatorium [w oparciu o: Woźniewicz 1987]

Powyższy model w określonym stopniu determinuje strukturę edukatorium (patrz Tabela 3) obejmującą następujące elementy (obowiązkowe elementy pogrubiono):

²⁷ S. Gajda zalicza podręcznik oraz „zbiór ćwiczeń (zadań)” do odmiany dydaktycznej gatunku naukowego [Gajda 2001: 190]. Bardziej uzasadnione wydaje się traktowanie podręcznika akademickiego jako odmiany dydaktycznonaukowej gatunku naukowego, gdyż w teorii podręcznika nawet podręcznik szkolny jest zaliczany przez część badaczy do piśmiennictwa naukowego [Nocoń 2009: 44]. Co więcej, sam S. Gajda określa styl podręcznika akademickiego jako dydaktycznonaukowy [Gajda 2001: 191].

Tabela 3. Struktura edukatorium [opracowanie własne Makarowska O.]

1	Spis treści
2	Wykaz skrótów
3	Przedmowa, podziękowania
4	Wstęp / wprowadzenie
5	0 rozdział (może być połączony ze wstępem) podstawy metodologiczne
6	1 rozdział treść rozdziału dotyczy tego, jaki jest stan rzeczy i dlaczego
7	2 rozdział treść rozdziału dotyczy tego, co robić, żeby zmienić istniejący stan rzeczy na pożądaną
8	3 rozdział treść rozdziału dotyczy tego, jakie działania należy podjąć, żeby zmienić stan rzeczy
9	Zakończenie
10	Streszczenie w języku angielskim, ojczystym czy obcym (w zależności od języka edukatorium)
11	Bibliografia
12	Aneksy
13	Spis rysunków, wykresów, diagramów itd.

Tabela 3. ukazuje powiązanie modelu treści merytorycznej edukatorium z jego strukturą, która razem z właściwym aparatem naukowym (bibliografia, przypisy), odpowiednim stylem i przejrzystym układem pracy należy do formalnych cech wspólnych edukatorium i monografii naukowej²⁸. Do wspólnych cech merytorycznych zalicza się oryginalny temat, spójność tematyczną, sprecyzowany problem badawczy, omówienie jednego zagadnienia przedstawionego „w sposób oryginalny

²⁸ „§10. 1. Monografia naukowa jest to recenzowana publikacja książkowa: 1) przedstawiająca określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy; 2) opatrzona przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym”. (*Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej*, s. 4

i twórczy” oraz nawiązywanie do najnowszych osiągnięć i tendencji naukowych²⁹. Jedną z kluczowych cech wspólnych jest zastosowanie właściwej metodologii.

Różnice między edukatorium a monografią *sensu stricte* w znacznej mierze determinują: jego orientacja na badania teoretyczne i jednocześnie na możliwość praktycznego zastosowania znalezionych rozwiązań oraz główne zadanie, jakim jest pomoc w samodzielnym kształtowaniu/rozwoju umiejętności zawodowych nauczyciela jako innowatora, badacza i (refleksyjnego) praktyka. Wskutek oddziaływania tych czynników, edukatorium przewiduje zgłębianie danego zagadnienia oraz przygotowanie podstawy do dalszych badań teoretycznych i/lub empirycznych (jak i monografia), ale nie wymaga wyczerpującego omówienia czy opracowania zagadnienia. Ponadto, jeżeli „celem monografii jest wnikanie w szczegóły” [Apanowicz 2002: 29], to w edukatorium ten cel jest realizowany w o wiele węższym zakresie. Wskutek tego rozdziały zawierające aspekt metodologiczny oraz konteksty teoretyczne badanego zjawiska powinny zawierać wyłącznie niezbędne informacje. Jest to konieczne, gdyż, jak wspomniano wyżej, każdy rozdział powinien dać precyzyjną odpowiedź na pytanie związane z odpowiednim problemem badawczym określonego poziomu glottodydaktyki.

Istotnym wydaje się także uściślenie, wyjaśnienie oraz uporządkowanie pojęć i terminów zawartych w edukatorium, by nie zakłócać ciągłości jego lektury oraz nie utrudniać zrozumienia treści. Cecha ta zbliża edukatorium do podręcznika akademickiego, podobnie jak dość częste przedstawienie syntetyzującego i uogólniającego spojrzenia na określoną problematykę, większa ilość cytowań, unikanie przeładowania informacjami i poddawanie ich selekcji, możliwość wprowadzenia ciekawostek oraz „techniczne ułatwienia w zakresie percepcji” [Pytkowski 1981: 313, 315], którego nie zaleca się stosować w monografiach np. podkreślenia czy znaki graficzne służące wyłącznie urozmaiceniu strony graficznej.

²⁹ Cechy merytoryczne i formalne wyróżniające monografię naukową wyszczególniono na podstawie § 10 *Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej oraz opracowań.*

NOTATKA

Pojęcie podręcznika akademickiego

Podręcznik akademicki „w szerokim rozumieniu jest to (...) środek dydaktyczny zawierający pełną syntezę wiedzy z uwzględnieniem jej genezy, etapów rozwojowych, podstaw metodologicznych, powiązań korelacyjnych z innymi dyscyplinami, często dość luźno związany z programem nauczania” [Skrzypczak 1996: 31].

Główną cechą różniącą podręcznik akademicki od monografii jest to, że podręcznik „nie musi rozwiązywać problemów, ale przedstawiać podstawowe wiadomości do ich rozwiązywania, a przede wszystkim podawać linie rozwojowe” [Pytkowski 1981: 310].

Podstawowe cechy podręcznika akademickiego to traktowanie „dyscypliny całościowo”, ograniczenie treści „do podawania zasad (tzw. żelazny repertuar), linii rozwojowych i perspektyw, uwzględnianie „powiązania z innymi dyscyplinami” [Pytkowski 1981: 308-309].

W odróżnieniu od podręcznika akademickiego, stanowiącego prze-myślaną kompilację wiadomości [Pytkowski 1981: 309], edukatorium jest pracą oryginalną zawierającą *novum* w postaci nowości naukowej i praktycznej. Edukatorium, w przeciwieństwie do podręcznika, zawiera szczegółową wiedzę teoretyczną i praktyczną dotyczącą określonego zagadnienia oraz konkretne praktyczne rozwiązania, a nie tylko zasady.

Jego charakterystyczną cechą formalną jest możliwość nieproporcjonalnego układu – objętość części praktycznej (Rozdział 3) może być większa, o czym wspomniano wyżej. Jest to niewskazane w przypadku monografii naukowej, której rozdziały powinny mieć zbliżoną objętość.

Funkcje edukatorium

Autorki niniejszego opracowania nie wykluczają, iż różne edukatoria będą realizować różne zadania, co spowoduje pojawienie się odmian tego typu publikacji, które mogą pełnić też różne funkcje. Z tego względu wydaje się zasadnym wyszczególnienie najbardziej podstawowych funkcji, jakie powinno spełniać edukatorium:

- informacyjno-poznawcza, polegająca na przekazywaniu usystematyzowanej informacji dotyczącej określonego zagadnienia, a także na przedstawianiu nowych zjawisk, pojęć itd. oraz wiedzy z nimi związanej;
- badawcza, skupiająca się zarówno na prowadzeniu badań naukowych, jak i na omówieniu perspektyw i kierunków poczynań badawczych, a także na przedstawieniu wiedzy metodologicznej;
- praktyczna, zajmująca się przekazywaniem rozwiązań praktycznych dotyczących różnych aspektów rzeczywistości czy problematyki glottodydaktycznej;
- kształceniowa, sprzyjająca aktualizowaniu i pogłębianiu wiedzy teoretycznej i praktycznej;
- inspiracyjna, to jest pobudzająca do prowadzenia badań własnych, działalności innowacyjnej, do podnoszenia kwalifikacji zawodowych, poszerzania horyzontów itd.

Przedstawione funkcje odzwierciedlają wyłącznie oczekiwania wobec edukatorów, stąd ich charakter należałoby określić jako hipotetyczny.

Miejsce edukatorium w sferze glottodydaktycznej

Główne cele determinują umiejscowienie edukatorium w sferze glottodydaktycznej, mianowicie na styku dyskursu glottodydaktycznego-3 i glottodydaktycznego dyskursu naukowego-3, czyli na granicy literatury naukowej i fachowej. Wskutek tego, wymagania stawiane edukatorium mają dwoisty charakter:

- w zakresie wiedzy teoretycznej musi zawierać wiedzę nową, jako efekt działalności wiedzotwórczej, oraz wiedzę zsyntetyzowaną dotyczącą określonego zagadnienia;
- w zakresie wiedzy praktycznej musi obejmować wiedzę dotyczącą konstruowania „sposobów i środków służących efektywizacji funkcjonowania systemu glottodydaktycznego i uczenia się języka obcego” [Woźniewicz 1991: 202] oraz aplikacje praktyczne.

Przedstawione cechy i charakterystyki świadczą o przynależności edukatorium do gatunków pogranicznych (mieszanych).

Przykłady gatunku mieszanego

W rozwijanej przez polskich pedagogów i glottodydaktyków teorii podręcznika akademickiego nie porusza się problematyki gatunków mieszanych. Tymczasem warto byłoby przyjrzeć się bliżej skryptom akademickim, które mogą stanowić przykład gatunku mieszanego. W chwili obecnej jest to tylko przypuszczenie, ponieważ ten „rodzaj podręcznika” jest „na ogół pomijany we wszelkich omówieniach” [Skrzypczak 1996: 32]. Może niesłusznie więc skrypt jest nazywany „namiastkową formą podręcznika” lub prepodręcznikiem [Skrzypczak 1996: 32-33], gdyż analiza jego odmian (przynajmniej w dyskursie glottodydaktycznym) może wykazać jego przynależność do gatunków pogranicznych. Niektóre gatunki mieszane należące do piśmiennictwa naukowego występują w zagranicznych dyskursach glottodydaktycznych. Jako przykład można wymienić podręczniki monograficzne oraz monografie dydaktyczne funkcjonujące w rosyjskim dyskursie naukowym.

Podręczniki monograficzne łączą cechy monografii naukowej oraz podręcznika akademickiego. Podręcznik tego typu zawiera nie tylko zaktualizowaną i odpowiednio usystematyzowaną wiedzę z zakresu danej (sub)dyscypliny lub jej części, lecz także określone *novum* (nowości) np. teorie, koncepcje, badania własne autora. Struktura takiej książki jest podobna do struktury podręcznika, ale nie zawiera zadań, pytań kontrolnych, przewodników bibliograficznych czy glosariuszy. Odbiorcami podręczników monograficznych są zarówno studenci szkół wyższych, doktoranci, nauczyciele akademicy, naukowcy, jak i fachowcy oraz osoby zainteresowane podobną problematyką.

Podręczniki monograficzne niekiedy nazywano podręcznikami „klasy zerowej” i nie uważano za podręczniki *sensu stricto* [Bespal'ko 1988: 27], co łączy je ze skryptami. Podręczniki monograficzne należą do gatunku rzadko spotykanego, ale nie znikającego, o czym świadczy chociażby publikacja zawierająca w tytule nazwę gatunku: Û. A. Tihomirov, 2008, *Sovremennoe publiĉnoe pravo. Monografiĉeskij uĉebnik*, Moskva: ÈKSMO (Współczesne prawo publiczne. Podręcznik monograficzny).

Monografia dydaktyczna jest monografią naukową poświęconą tak wieloaspektowemu zagadnieniu, że całościowe ujęcie dotyczącej go

obszernej wiedzy, zsyntezowanej i usystematyzowanej oraz przedstawionej w sposób przystępny i zrozumiały, przeobrażają monografię w podręcznik. Taką transformację umożliwiają także:

- duża liczba dodatkowych komentarzy i definicji ułatwiających zrozumienie i zapamiętanie informacji oraz przyswojenie wiedzy;
- struktura monografii zbliżona do struktury podręcznika;
- urozmaicona strona graficzna (podkreślenia, wyfłuszczenie czy zmiana czcionki, kolorowe tło tabeli oraz kolorowe wykresy grafiki, diagramy itd.);
- różnorodne ilustracje, wykresy, schematy itd.

Monografia dydaktyczna nie zawiera elementów charakterystycznych dla podręczników, czyli zadań, pytań kontrolnych, przewodników bibliograficznych, glosariuszy czy wykazów proponowanych tematów prac zaliczeniowych. Odbiorcami podręczników są studenci szkół wyższych, doktoranci, nauczyciele akademicy oraz specjaliści.

Niektórzy specjaliści podkreślają, że monografie dydaktyczne są przyszłością edukacyjną w szkolnictwie wyższym [Frolova 2011: 76]. Wzorcowy przykład monografii dydaktycznej stanowi książka: Šepilova G.G., 2010, *Reklama v SMI: istoriâ, tehnologii, klassifikaciâ*, Moskwa: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta (Reklama w środkach masowego przekazu: historia, technologie, klasyfikacja).

W rosyjskim dyskursie glottodydaktycznym dotychczas brakuje przykładów opracowań, które można zaliczyć do wymienionych gatunków mieszanych. Żaden z gatunków nie ma też odpowiedników w polskim glottodydaktycznym dyskursie naukowym.

Pojęcie glottodydaktycznego gatunku mieszanego

W glottodydaktycznym dyskursie naukowym-3 oraz w teorii podręcznika akademickiego kwestie gatunków mieszanych jeszcze nie zostały podjęte. Warto też zauważyć, że w dyskursie naukowym znajdujemy jedynie wzmianki o gatunkach pogranicznych, np. o monografii zbiorowej czy transdyscyplinarnej.

Badacze literackich oraz dziennikarskich gatunków mieszanych podkreślają, iż posiadają one elementy czy cechy minimum dwóch gatunków, na co zresztą wskazuje sama nazwa.

NOTATKA

Definicje literackich i dziennikarskich gatunków mieszanych

W literaturoznawstwie *gatunki mieszane* określono jako „gatunki, w których na mniej więcej równych prawach występują elementy dwóch lub trzech rodzajów literackich” [Głowiński et al. 2005: 176]. Są to np. dramat romantyczny, „młodopolskie poematy narracyjne pisane prozą poetycką” czy teatr epicki Brechta [Głowiński et al. 2005: 176-177].

Dziennikarskie gatunki pograniczne zdefiniowano jako gatunki, które „częściowo grają rolę typowo informacyjną, a częściowo publicystyczną, a więc pokazując fakty, zarazem ujawniają poglądy osób biorących udział w rozmowie (debaty, wywiad, czat), tworzą czy wzmacniają tzw. zjawiska medialne, czasem noszą znamiona sensacji czy reżyserowanego skandalu (m.in. talk-show)” [Słownik terminologii medialnej 2002: 67]. Do dziennikarskich gatunków mieszanych należą m.in. blogi reportażowe, hipertekst, wywiad hybrydyczny [Słownik terminologii medialnej 2002: 67].

Przedstawione powyżej monografie dydaktyczne oraz podręczniki monograficzne także łączą elementy dwóch gatunków: monografii naukowej i podręcznika akademickiego.

Pisząc o gatunkach wypowiedzi, S. Gajda podkreśla ich historyczne ukształtowanie [Gajda 2008: 130], co sugeruje powstawanie więcej niż jednej wypowiedzi realizującej ten sam wzorzec organizacji tekstu. Literaturoznawcy również zwracają uwagę na to, że współwystępowanie elementów właściwych dwóm lub więcej gatunkom „charakteryzuje nie poszczególny utwór, ale pewien zespół utworów i stanowi składnik ich swoistej ‘gramatyki’” [Głowiński et al. 2005: 176]. W świetle tych uwag słuszne wydaje się pytanie: czy próba scharakteryzowania edukatorium jako gatunku tekstu nie została podjęta przedwcześnie, skoro pierwsza książka dopiero powstaje? Otóż nie, jeśli uwzględnić specyfikę jego powstawania.

Edukatorium, będące gatunkiem nieanonimowym, zostało świadomie utworzone w ściśle określonym celu, na podstawie historycznie ukształtowanych, istniejących już gatunków³⁰. Co więcej, najpierw

³⁰ W dyskursie naukowym przykładem gatunku mieszanego stworzonego celowo i świadomie jest monografia zbiorowa.

rozwinęto ideę stworzenia gatunku tekstu na pograniczu dwóch dyskursów – glottodydaktycznego-3 oraz glottodydaktycznego naukowego-3. Następnie wzbogacono ją o koncepcję połączenia trzech aspektów glottodydaktycznych odpowiadających trzem subdyscyplinom glottodydaktyki w ujęciu W. Woźniewicza oraz wybrano monografię jako podstawę gatunkową. Nazwę powstającego gatunku tekstu wybrano po rozpoczęciu pracy nad książką. Na etapie koncepcyjnym (opracowania koncepcji) doprecyzowano specyfikę edukatorium oraz sformułowano definicję glottodydaktycznego gatunku mieszanego.

A zatem glottodydaktyczny gatunek pograniczny (mieszany) zawiera elementy co najmniej dwóch gatunków, z których jeden należy do literatury naukowej, drugi zaś do literatury fachowej.

Typy glottodydaktycznego gatunku mieszanego

Specyfika niniejszego edukatorium nie wyklucza powstawania edukatoriów reprezentujących różne typy glottodydaktycznego gatunku mieszanego, na przykład:

- edukatorium typu zamkniętego, w którym mogą współwystępować elementy monografii naukowej oraz podręcznika akademickiego;
- edukatorium typu półotwartego, łączące elementy monografii naukowej, podręcznika akademickiego oraz literatury fachowej. Nie wyklucza się też możliwości zastąpienia przez autora edukatorium elementów gatunku literatury fachowej elementami wybranego gatunku piśmiennictwa naukowego;
- edukatorium typu otwartego, w którym dopuszcza się współwystępowanie elementów monografii naukowej oraz elementów co najmniej jednego gatunku literatury fachowej, do których należą np. poradniki, podręczniki dla nauczycieli, raporty o wdrażaniu innowacji, pakiety metodyczne dla nauczycieli i in. Warunkiem uznania takiej książki za edukatorium jest dominacja elementów właściwych monografii.

Niniejsze edukatorium należy do glottodydaktycznego gatunku mieszanego typu półotwartego, ponieważ łączy elementy monografii, podręcznika akademickiego oraz zbioru ćwiczeń.

Edukatorium jako wzorzec gatunkowy

Edukatorium można rozpatrywać jako wzorzec gatunkowy. W ujęciu Marii Wojtak wzorzec gatunkowy tworzą cztery aspekty: strukturalny, pragmatyczny, poznawczy oraz stylistyczny [Wojtak 2008: 354], które niniejsze edukatorium, posiada w postaci:

- ściśle określonej struktury;
- sprecyzowanego nadawcy (autora/autorów edukatorium) oraz odbiorcy;
- aspektu poznawczego, czyli połączenia wiedzy teoretycznej, stosowanej i praktycznej oraz konkretnej tematyki glottodydaktycznej i „sposobu jej przedstawienia”;
- stylistyki wymaganej w pracach należących do piśmiennictwa naukowego.

Na podstawie tych wyznaczników można stwierdzić, że niniejsze edukatorium należy uznać za wzorzec glottodydaktycznego gatunku mieszanego (patrz Tabela 4). Ponadto w tej chwili jest to wzorzec kanoniczny, czyli „decydujący o tożsamości gatunku” [Wojtak 2008: 354].

Mimo wybrania monografii naukowej jako podstawy gatunkowej edukatorium, warto upewnić się, czy faktycznie jest ono odmianą monografii, a nie podręcznika akademickiego. W udzieleniu odpowiedzi na to pytanie pomoże ustalenie dominacji konkretnych cech gatunkowych, które dotyczą wyłącznie pierwszego i drugiego rozdziału książki. Trzeci rozdział pozostanie nieokreślony, ponieważ może zawierać zarówno aplikacje praktyczne, jak i wskazówki teoretyczne i praktyczne dotyczące przeprowadzenia badań w działaniu czy propozycje prowadzenia badań empirycznych (wraz z opracowaniem metod, procedur badawczych, planu badań i narzędzi badawczych).

Tabela 4. Wybrane cechy określonych gatunków tekstów naukowych [w oparciu o: Pytkowski 1981; Apanowicz 2002; Krajewski 2010; Skrzypczak 1996]

Wskaźniki	Monografia Naukowa	Podręcznik akademicki	Edukatorium
zawiera badania własne	+		+
zawiera wiedzę z zakresu danej dyscypliny lub subdyscypliny		+	
zawiera wiedzę dotyczącą określonego zagadnienia (problemu)	+		+
zawiera hipotezy badawcze	+		+
zawiera własne koncepcje, teorie, stanowiska autora	+		+
zawiera metodologię badań własnych	+		+
zawiera rozwiązanie problemu	+		+
przedstawia podstawowe wiadomości do rozwiązania problemu		+	
zawiera definicje wszystkich (albo większości) terminów		+	+
zawiera definicje najważniejszych (kluczowych) dla danej pracy terminów	+		
orientacja wiedzotwórcza	+		+
orientacja na przekazywanie wiedzy		+	+
podstawowy cel – uczyć		+	pomoc w samo-kształceniu
podstawowy cel – rozszerzać horyzonty	+		+
zawiera nowości	+		+
może zawierać nowości		+	
styl teoretycznonaukowy	+		+

styl dydaktycznonaukowy		+	elementy
może zawierać wiele cytatów		+	+
nie może zawierać zbyt wielu cytatów	+		
zawiera ciekawostki naukowe lub popularno-naukowe		+	+
bibliografia	+	+	+
przewodnik bibliograficzny		+	

W Tabeli 4. pominięto uwzględnienie najnowszych osiągnięć naukowych, gdyż każda pozycja powinna je zawierać, ponadto, wewnętrzną spójność treści, która powinna cechować wszystkie trzy pozycje, a także język i styl, ponieważ we wszystkich gatunkach tekstu muszą być one takie, by pozwalały na „ściśle i jednoznaczne formułowanie słowne i zdaniowe wyników poznania” [Apanowicz 2002: 19] i w końcu formę (książkową albo elektroniczną) jednakową dla wszystkich pozycji.

Jak wynika z powyższej tabeli, edukatorium posiada trzynaście cech wspólnych z monografią naukową (11 cech ujętych w Tabeli 4. poszerzono o wymienione już wcześniej strukturę i układ) i dziewięć cech wspólnych z podręcznikiem akademickim (do 7 cech wymienionych w Tabeli 4. dodano urozmaiconą stronę techniczną oraz zsyntezowanie i uogólnienie przedstawionej wiedzy). Istotne jest, iż owe cechy charakteryzują się różnym stopniem natężenia.

Cechy specyficzne edukatorium ujawniają się w stylu teoretycznonaukowym, z elementami stylu dydaktycznonaukowego, a także w rozdziale trzecim, mogącym należeć do dowolnego gatunku literatury fachowej, ewentualnie naukowej, oraz różnić się od pozostałych rozdziałów objętością. Podsumowując należy podkreślić, że edukatorium wydaje się być specyficzną odmianą monografii naukowej.

Edukatorium a kreatywność zawodowa glottodydaktyków

Skoro kreatywność zawodowa przejawia się w procesie znajdowania i wprowadzania niestandardowych rozwiązań, to wspomaganie kształtowania/rozwoju kreatywności zawodowej (jako podstawowe zadanie edukatorium) może dotyczyć wyłącznie wsparcia poszukiwania rozwiązań poprzez sugestie lub naprowadzanie, gdyż ich zastosowanie leży tylko w gestii nauczycieli.

Co w takim razie proponuje niniejsze edukatorium? Dla nauczyciela badacza edukatorium ukazuje pewne luki dotyczące braku badań kreatywności zawodowej (nie)akademickich nauczycieli różnych języków obcych. Nie ustalono na przykład opinii nauczycieli na temat rozumienia pojęcia kreatywności zawodowej, wewnętrznych i zewnętrznych inhibitorów oraz symulatorów jej kształtowania/rozwoju, cech kreatywnego nauczyciela jako badacza, (refleksyjnego) praktyka i innowatora. Należy także ustalić wpływ kreatywności zawodowej na postawy uczących się (w tym autonomię), a także na motywację, pracę lekcyjną i rozwój zawodowy glottodydaktyków. Chętni mogą przeprowadzić badania w działaniu, ustalając poziom własnej kreatywności zawodowej w celu jej dalszego rozwoju. Zaprojektowanie badań, opracowanie oryginalnych narzędzi badawczych, dobór osób badanych jak i prowadzenie badań z opracowaniem wyników i wyciąganie wniosków wraz z próbą znalezienia rozwiązania problemów ujawnionych w trakcie badań – to wszystko pomimo wysiłku intelektualnego i organizacyjnego potrzebuje również aktywizacji kreatywności zawodowej.

Oprócz badań nad kreatywnością zawodową glottodydaktyków warto pomyśleć nad zgłębieniem jeszcze niezbadanych gatunków (przypuszczalnie mieszanych) tekstu dydaktycznego, jak skrypt, pakiet metodyczny i in.

Dla nauczyciela innowatora edukatorium proponuje opracowanie kolejnych edukatoriów (samodzielnie bądź w zespole) lub, przedstawiając przykłady ćwiczeń rozwijających umiejętności rozumienia ze słuchu, opracowanie własnego zestawu ćwiczeń dla poszczególnych grup uczących się, przy jednoczesnym sprawdzaniu i dokumentowaniu stopnia ich skuteczności. Realizacja każdej propozycji niewątpliwie sprzyja rozwojowi kreatywności zawodowej.

Dla nauczyciela refleksyjnego praktyka edukatorium proponuje wiedzę dotyczącą sfery glottodydaktycznej, rodzajów dyskursów glottodydaktycznych, wspólnoty dyskursywnej glottodydaktyków, kreatywności ogólnej i zawodowej, a także zaprasza do refleksji nad edukatorium jako specyficzną odmianą monografii i narzędzia wspierającego rozwój kompetencji kreatywnych nauczycieli. Nabywanie nowej wiedzy stwarza podstawę naukową zarówno dla rozwoju kreatywności zawodowej, jak i zweryfikowania osobistych teorii dotyczących kreatywności zawodowej oraz dla poddania refleksji własnych działań kreatywnych.

Dla nauczyciela praktyka edukatorium proponuje stosowanie ćwiczeń rozwijających sprawności słuchania w procesie nauczania/uczenia się języka obcego przedstawionych w Rozdziale 3, szczególnie do tej pory niewykorzystywanych, co sprzyja kształtowaniu/rozwojowi kreatywności imitacyjnej. Natomiast modyfikacja niektórych ćwiczeń w celu dostosowania do możliwości uczących się będzie świadczyła o aktywizacji kreatywności adaptacyjnej.

Wybór problematyki

Powodem wyboru problematyki związanej z kształceniem/rozwojem rozumienia ze słuchu w procesie nauczania/uczenia się języka obcego jest zaniedbywanie sprawności słuchania, mimo że ma ono kluczowe znaczenie w opanowaniu języka obcego [Seretny, Lipińska 2005: 137].

Dlaczego słuchanie jest tak istotne? Po pierwsze pomijanie rozwoju sprawności słuchania, poprzedzającego mówienie, negatywnie wpływa na naukę mówienia w języku obcym. Innymi słowy brak właściwych ćwiczeń rozwijających sprawność rozumienia ze słuchu spowalnia naukę mówienia. Po drugie bez słuchania trudno nauczyć się właściwej wymowy, akcentu oraz intonacji [Filipowicz 2016: 62], co jest doskonale znane uczącym się języków martwych. Po trzecie słuchanie ze zrozumieniem jest procesem złożonym, który według Jitki Lukášovej polega na:

- odbiorze wypowiedzi (sygnałów akustycznych);
- „rozpoznaniu poszczególnych elementów i nadaniu im konkretów znaczenia gramatyczno-semantycznego”;
- zrozumieniu (połączeniu powyższych elementów „tworząc pewien ‘obraz’, albo siatkę mentalną usłyszanej wypowiedzi”);

- interpretacji, czyli „porównania wewnętrznego ‘obrazu’ z aktualnym kontekstem, sytuacją komunikacyjną, osadzeniem w ramach wiedzy o świecie słuchacza oraz do ciągłego konfrontowania z rzeczywistością” [Lukášová 2015: 108].

Jeżeli tak złożony proces w języku ojczystym odbywa się automatycznie, to „z powodu różnic w podsystemach poszczególnych języków” [Zawadzka 1987: 42] słuchanie w języku obcym (szczególnie na początku jego nabywania) stanowi „tak zwane słuchanie kontrolowane”, wymagające świadomej uwagi i przetwarzania tekstu [Chyb 2017: 30].

Przejsie od słuchania kontrolowanego do słuchania automatycznego następuje „wraz ze zdobyciem biegłości językowej” [Chyb 2017: 30].

NOTATKA

Przejsie od słuchania kontrolowanego do automatycznego przetwarzania wypowiedzi

Na podstawie czego można wnioskować o dokonaniu się tego przejścia? Na podstawie zachowań werbalnych i niewerbalnych, ponieważ „percepcja audialna jest pełna, jeśli słuchacz potrafi właściwie przyporządkować (...) elementy struktury fonicznej semantyczno-leksykalnej danego języka oraz dokonać wyboru zachowania adekwatnego do odnośnej sytuacji” [Szulc 1994: 190].

Podsumowując, rozwój sprawności słuchania w języku obcym musi być wspierany przez systematyczne stosowanie ćwiczeń rozwijających percepcję audialną. Tymczasem nie zawsze cel ten jest realizowany, szczególnie na wyższych poziomach zaawansowania i nie zawsze w sposób urozmaicony, co wynika właśnie z braku odpowiednich narzędzi praktycznych.

Percepcja audialna, percepcja słuchowa, rodzaje sluchu

W wąskim znaczeniu percepcja audialna jest rozumiana jako odbiór sygnałów akustycznych, w szerszym – jako „taki proces audytywnego odbioru (...), w którym znaczny udział ma pamięć, antycypacja, uwaga czy rozumowanie i dla którego charakterystyczna jest interpretacja, uzupełnianie, czy też poszukiwanie informacji zgodnych z sytuacją” [Zawadzka 1987: 13]. Ścisłej mówiąc, percepcja audialna ma dwie stro-

ny – odbiór bodźców dźwiękowych oraz „odbior znaczeń, treści przekazywanych przy pomocy słów (rozumienie mowy)” [Dźwierzynska 2001: 54]. W literaturze specjalistycznej pierwszy aspekt, czyli proces odbioru sygnałów akustycznych, ich identyfikowanie, analizowanie, syntezywanie i zapamiętywanie nazywany jest percepcją słuchową [Walencik-Topiłko].

NOTATKA

Analiza, synteza oraz pamięć słuchowa

Według Anny Walencik-Topiłko:

- *analiza słuchowa* polega na rozkładaniu bodźca na elementy: zdania na wyrazy, wyrazów na sylaby, sylab na głoski „z zachowaniem ich kolejności”;
- *synteza słuchowa* jest procesem scalania „głosek, sylab i wyrazów w określone, złożone struktury językowe – słowa, zdania, teksty”;
- *pamięć słuchowa* oznacza zarówno „pamięć długości wyrazów (liczby sylab i głosek oraz ich kolejności w wyrazach)”, jak i zatrzymywanie „w pamięci ciągów wyrazów (np. dni tygodnia, nazwy miesięcy), zdań i tekstów”.

Na percepcję składa się słuch fizyczny (fizjologiczny), fonemacyjny oraz prozodyczny. Należy zwrócić uwagę na to, iż w literaturze glottodydaktycznej, psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej panuje chaos terminologiczny dotyczący typów słuchu, zmuszający badaczy do wyboru terminologii i jej doprecyzowania [Biernacka 2014: 31].

W niniejszej pracy przyjęto, iż *słuch mowny* to nazwa trzech rodzajów słuchu rozpatrywanych w całości i składających się na percepcję słuchową:

- *słuch fonetyczny*, czyli odróżnianie głosek i dostrzeganie „cech fizycznych dźwięku” [Biernacka 2014: 36];
- *słuch fonematyczny*, t.j. „odróżnianie różnych głosek stanowiących tę samą klasę głosek (fonem)” [Kurkowski 1997: 105];
- *słuch prozodyczny*, czyli „różnicowanie elementów prozodycznych wypowiedzi”, do których należą akcent, intonacja, melodia, rytm [Kurkowski 1997: 105].

Naturalnie w procesie słuchania ważną rolę odgrywa *sluch fizyczny*, czyli odbiór i odróżnienie dowolnych sygnałów akustycznych z otoczenia.

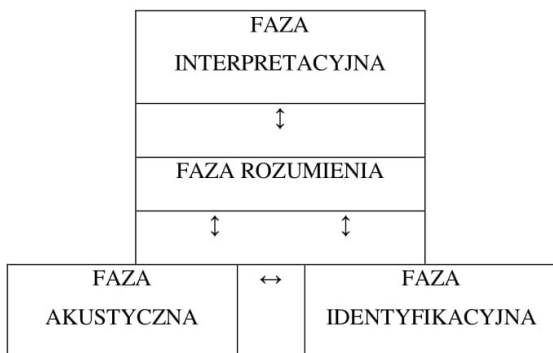
Modele percepcji audialnej

Ponieważ teorie i modele percepcji mowy zostały szeroko omówione w literaturze przedmiotu, pozostaje jedynie zwrócić uwagę na to, że obecnie za główne cechy odbioru wypowiedzi uznaje się „symultaniczność przetwarzania różnego typu informacji (np. syntaktycznej, semantycznej, pragmatycznej), interakcyjność różnego rodzaju wiedzy, jej komponentów oraz etapów i poziomów przetwarzania, dwukierunkowość (przetwarzanie tekstu w ramach modelu góra-dół oraz dół-góra), a także selektywność” [Chyb 2017: 29].

Model rozumienia tekstu dół-góra obejmuje odbiór wypowiedzi, jej zrozumienie i interpretację, model góra-dół zakłada formułowanie hipotez dotyczących „odbioru komunikatu na podstawie swej wiedzy oraz oczekiwań odnośnie do tematu i mówiącego”, które „zostają potwierdzone lub podlegają weryfikacji” [Dźwierzynska 2001: 16]. Część badaczy uważa, że modelem dół-góra częściej posługuje się mało doświadczony odbiorca, lub odbiorca nieposiadający wystarczającej wiedzy odnośnie przedmiotu wypowiedzi, zaś model góra-dół jest „częściej spotykany w komunikacji pozaszkolnej” [Gajewska 2011: 73]. Dlatego też w niniejszej pracy podzielany jest punkt widzenia badaczy uważających, iż podczas słuchania uruchamiane są oba procesy [Chyb 2017: 29].

Jednym z najprostszych modeli przetwarzania wypowiedzi (np. model percepcji w języku obcym E. Zawadzkiej liczy 20 elementów [1987: 32]) jest model Jitki Lukášovej (Rys. 5):

Rysunek 5. Model przetwarzania wypowiedzi Jitki Lukášovej [2015: 109]

Zaletą tego modelu jest nieliniarne przedstawienie procesu rozumienia ze słuchu uwydatniające symultaniczność przetwarzania mowy. W modelu nie zostały uwzględnione: selekcja danych akustycznych i informacyjnych z jednoczesnym skupieniem uwagi na wiadomości czy określonych bodźcach, a także zapamiętywanie informacji [Adler et al. 2007: 185-188]. Jednak model ten z uwzględnieniem wymienionych elementów w zupełności wystarczy jako punkt orientacyjny dla stworzenia praktycznego narzędzia wspomagającego rozwój kreatywności zawodowej nauczycieli języków obcych.

Praktyczne narzędzie wspomagające rozwój kreatywności zawodowej

Kształtowanie/rozwój percepcji audialnej w języku obcym wymaga regularnego stosowania przemyślanego systemu ćwiczeń, nie zaś stosowania pojedynczych technik od czasu do czasu. Zakładamy, że taki system powinien być opracowany przez nauczyciela/nauczycieli określonego języka obcego z uwzględnieniem specyfiki jego nauczania i opanowania. Co więcej, ten system powinien łatwo poddawać się modyfikacjom w celu szybkiego dopasowania do możliwości i potrzeb konkretnej grupy uczących się.

Stworzenie takiego systemu wymaga aktywizacji co najmniej imitacyjnej bądź adaptacyjnej kreatywności zawodowej, które z kolei potrzebują wsparcia w postaci praktycznych narzędzi gotowych do stosowania i/lub do dopasowania do indywidualnych potrzeb dydaktycznych nauczyciela. Znowu powstaje pytanie: czy takie narzędzie jest potrzebne, skoro w literaturze naukowej i fachowej oraz w podręcznikach do nauki języka obcego znajdziemy liczne ćwiczenia i techniki służące rozwijaniu umiejętności rozumienia ze słuchu?

Za opracowaniem takiego narzędzia przemawia, po pierwsze, rozproszenie ćwiczeń po różnych źródłach, co wymaga zainwestowania czasu i wysiłku w stworzenie własnego banku ćwiczeń, ich selekcji, gradacji, weryfikacji w praktyce i ewentualnej modyfikacji (dopiero wtedy będzie możliwe stworzenie własnego systemu ćwiczeń). Po drugie, opis proponowanych technik nie zawsze zawiera określenie poziomu biegłości (patrz Serenty, Lipińska 2005; Gajewska 2011). Po trzecie, techniki i ćwiczenia klasyfikowane są według różnych kryteriów, często bez orientacji na fazę akustyczną oraz identyfikacyjną odbioru mowy, gdzie szczególną rolę odgrywają słuch fizyczny, percepcja słuchowa oraz pamięć słuchowa.

Przedstawiony w następnym rozdziale proponowany zbiór ćwiczeń stanowi praktyczne narzędzie, gotowe do zastosowania w procesie kształtowania/rozwoju percepcji audialnej w procesie nauczania/uczenia się języka obcego oraz do wykorzystania w celu stworzenia własnego systemu ćwiczeń audialnych.

Podstawę teoretyczną stanowią: koncepcja percepcji audialnej Zawadzkiej [1987], model przetwarzania mowy Lukášovej [2015], model opisowy percepcji słuchowej Adlera, Rosenfelda i Proctora [2007], koncepcja nauczania i rozwijania sprawności słuchania w języku obcym Serenty i Lipińskiej [Serenty, Lipińska 2005: 137-161], a także klasyfikacja ćwiczeń audialnych Rogovj, Rabinovič, Saharovej [1991] i klasyfikacja „ćwiczeń kształtujących mechanizm antycypacji” Dźwierzyńskiej [2001: 131].

Na tej podstawie zostały wyodrębnione trzy grupy ćwiczeń (patrz Tabela 5), z których każda nawiązuje do określonych faz przetwarzania mowy, przedstawionej w modelu Lukášovej.

Tabela 5. Klasyfikacja ćwiczeń audialnych [w oparciu o: Zawadzka 1987; Lukášova 2015; Adler et al. 2007; Seretny, Lipińska 2005; Rogova et al. 1991; Dźwierzynska 2001]

Ćwiczenia rozwijające percepcje audialną	
grupa 1. Ćwiczenia usprawniające, doskonalące:	<ul style="list-style-type: none"> – wrażliwość słuchową – percepcję słuchową – pamięć słuchową – umiejętność słuchania ze zrozumieniem
Grupa 2. Ćwiczenia wspomagające:	<ul style="list-style-type: none"> – opanowanie leksyki – opanowanie gramatyki – rozwinięcie umiejętności komunikowania się – rozwinięcie umiejętności pisania – rozwinięcie umiejętności czytania
Grupa 3. Ćwiczenia wspierające:	<ul style="list-style-type: none"> – twórcze przetwarzanie informacji* – włączenie informacji w interpersonalną komunikację międzykulturową*
<p>Uwagi Ćwiczenia oznaczone gwiazdką (*) wyszczególniono w Rogova et al. 1991: 121</p>	

Niniejsze edukatorium zawiera 75 ćwiczeń z pierwszej grupy: 15 ćwiczeń usprawniających wrażliwość słuchową oraz po 20 ćwiczeń rozwijających percepcję słuchową, pamięć słuchową i umiejętność słuchania ze zrozumieniem.

Wszystkie ćwiczenia przedstawiono w języku polskim, angielskim, niemieckim i rosyjskim. Powodem takiego rozwiązania była prośba o rozważenie możliwości opisu ćwiczeń w różnych językach obcych, skierowana do Auterek przez glottodydaktyków biorących udział w XV Międzynarodowej Konferencji z cyklu „Rusycystyka europejska a współczesność”, która odbyła się w Instytucie Filologii Rosyjskiej i Ukraińskiej

UAM 14-16 września 2017 r.³¹ Kluczowym argumentem była tu nieznajomość języka polskiego (pierwotnie zbiór ćwiczeń planowano opracować jedynie w języku polskim) oraz potrzeba skierowania książki do szerszego grona odbiorców, w tym początkujących nauczycieli języków obcych potrzebujących wsparcia merytorycznego. Wpływ na ostateczną obudowę językową rozdziału trzeciego edukatorium wywarły także pozytywne opinie dotyczące zbioru technik nauczania języków obcych E. Gajewskiej [2011], która sformułowała polecenia w języku angielskim, francuskim i niemieckim, „aby zapewnić użyteczność książki dla szerokiej rzeszy nauczycieli-neofilologów” [Łyp-Bielecka 2011: 306].

Zbiór ćwiczeń proponowany w niniejszym edukatorium wyróżnia precyzyjne określenie poziomu biegłości każdego ćwiczenia. Niektóre z nich przypisano do kilku, znacznie różniących się od siebie, poziomów. W związku z tym, w opisie niektórych ćwiczeń umieszczono propozycje dopasowania ćwiczenia do wyższych poziomów (patrz Ćwiczenie 9. *Jakie to zdanie?*, poziom znajomości języka A1, A2, B1, ewentualnie B2). Brak takich przykładów (patrz Ćwiczenie 10. *Które to słowo?* Poziom znajomości języka: A2, B1) oznacza wyjątkową łatwość modyfikacji ćwiczenia. Według auterek edukatorium prawie każde ćwiczenie można zaadaptować do dowolnego poziomu, o czym świadczy np. Ćwiczenie 7. *Dopasowanie* (poziom znajomości języka A1, A2, ewentualnie C1, C2). Nie brak też ćwiczeń przeznaczonych do zastosowania na dowolnym poziomie biegłości.

Zbiór zawiera ćwiczenia zarówno oryginalne, jak i standardowe, z których część stanowi modyfikacje autorskie odbiegające od pierwotnych wzorów umieszczonych w literaturze specjalistycznej.

W rubryce *Źródła* wskazano publikacje, w których konkretne ćwiczenia zostały opisane. Informacja ‘autorstwo nieznane’ oznacza, iż opisywane ćwiczenie jest stosowane w praktyce, lecz nie udało się ustalić ani jego autora, ani źródła.

W trosce o precyzyjny opis ułatwiający nauczycielom wybór ćwiczenia umieszczono także informacje dotyczące celów ćwiczenia, formy

³¹ Podczas konferencji w referacie „Kreatywność w glottodydaktyce – projekt zbioru ćwiczeń kształtujących sprawność słuchania” O. Makarowska i N. Królikiewicz przedstawiły wstępne założenia stworzenia książki dla nauczycieli nowego typu (jeszcze bez nazwy *edukatorium*) oraz koncepcję zbioru ćwiczeń rozwijających umiejętność rozumienia ze słuchu.

przeprowadzenia (indywidualna, zbiorowa), czasu trwania, materiałów dydaktycznych potrzebnych do jego przeprowadzenia, specyfiki przeprowadzenia, przebiegu oraz weryfikacji.

Ćwiczenia zaprezentowane w dalszej części monografii przygotowane zostały w taki sposób, aby istniała możliwość wykorzystania ich w procesie nauczania/uczenia się czterech języków (polskiego jako obcego, angielskiego, niemieckiego i rosyjskiego). Wszystkie ćwiczenia zostały uprzednio zweryfikowane w praktyce podczas zajęć ze studentami różnych filologii. Cechują się one łatwością przygotowania i przeprowadzenia oraz pozytywnym odbiorem ze strony osób uczących się.

Sprawdzenie efektywności ćwiczeń przedstawionych w rozdziale trzecim pozostaje w gestii nauczycieli języków obcych. Warto też pamiętać, iż ćwiczenie, które może okazać się bardzo skuteczne w jednej grupie/klasie, może nie sprawdzić się w innej.

Podsumowując, należy podkreślić, iż przedstawiony w następnym rozdziale zbiór ćwiczeń jest rezultatem próby połączenia refleksji glottodydaktycznej nad podstawą teoretyczną klasyfikacji ćwiczeń audialnych i doświadczenia metodycznego.

Jako praktyczne narzędzie wspomaga ono rozwój:

- imitacyjnej kreatywności zawodowej poprzez przedstawienie gotowych do wykorzystania aplikacji praktycznych;
- adaptacyjnej kreatywności zawodowej poprzez przytoczenie przykładów modyfikacji/adaptacji ćwiczeń;
- innowacyjności nauczycieli poprzez propozycję zastosowania ćwiczeń usprawniających, doskonalących wrażliwość słuchową.

Jednak główną propozycją dla nauczycieli pozostaje stworzenie własnego systemu ćwiczeń rozwijających sprawności rozumienia ze słuchu oraz zbadanie stopnia jego skuteczności.

Rozdział 3

Praktyczne narzędzia do rozwoju kreatywności zawodowej: zbiór wybranych ćwiczeń audialnych w języku polskim

Jak wspomniano w poprzednim rozdziale, rozwój sprawności słuchania w języku obcym musi być wspierany przez regularne stosowanie nie tyle pojedynczych technik, co systemu ćwiczeń rozwijających percepcję audialną. Przedstawiony zbiór ćwiczeń może być wykorzystany do opracowania takiego systemu, lecz, rzecz jasna, w połączeniu z ćwiczeniami należącymi do drugiej i trzeciej grupy (patrz Tabela 4). Wybrane ćwiczenia mogą też uzupełnić warsztat nauczycieli języka angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego oraz polskiego jako obcego.

Rozmieszczone w poprzednim rozdziale informacje dotyczące opracowania niniejszego zbioru ćwiczeń nie zawierają wyjaśnień wszystkich pojęć występujących w niniejszym rozdziale, dlatego też należy je doprecyzować. Są to:

- *Pamięć operacyjna (robocza)* – utożsamiana z pamięcią krótkotrwałą, jest systemem pamięci, „który przechowuje dane wejściowe podczas procesu ich interpretacji” [Reber, Reber 2008: 506]. Pamięć krótkotrwała różni się od niej tym, iż przechowuje informacje (zaledwie siedem plus minus dwie jej jednostki), „które zostały jedynie minimalnie przetworzone lub zinterpretowane”, przy czym „nie dłużej niż 10 lub 15 s.” [Reber, Reber 2008: 505].
- Pojęcie *tekstu audialnego* (niekiedy rozumianego jako nagranie, słuchowisko, reportaż radiowy itd.), które nieczęsto definiuje się w literaturze naukowej i fachowej. Jak wiadomo, każdy tekst ma postać pisaną lub mówioną (rozmowa na czacie, rozmowa telefoniczna, ankiety, wywiady itp.), albo pisaną i mówioną (ogłoszenie, komunikat, przemowa, referat, odczytane wypracowanie, przepisane teksty mówione itp.). Tekst może być nagrywany/odtwarzany lub nie. Uwzględniając wymienione cechy, tekst audialny będzie rozumiany szeroko – jako tekst przedstawiony w formie dźwiękowej.

- Terminy *materiały dydaktyczne* oraz *środki dydaktyczne* – używane zamiennie bądź rozróżniane. Otóż „aparaty, urządzenia i maszyny” uznaje się za środki dydaktyczne, natomiast wszystkie materiały, „które można stosować bez urządzeń technicznych, np. materiały drukowane (testy, sprawdziany, materiały programowe itp.) i graficzne (fotografie, fotokopie, ilustracje)” uznaje się za materiały dydaktyczne [Bereźnicki 2007: 353]. Na tej podstawie można zapytać: dlaczego w rubrykach „Materiały dydaktyczne” są wskazane kartki, długopisy czy flamastry nienależące do materiałów/środków dydaktycznych *sensu stricto*? Odpowiedź brzmi: by uniknąć wprowadzenia dodatkowej rubryki, która rzadko byłaby wypełniona.
- Sprawność *globalnego odbioru wypowiedzi* (tekstu audialnego) oznacza z jednej strony umiejętność „identyfikacji gatunku tekstu, określenia jego głównej myśli, intencji nadawcy oraz relacji nadawczo-osobistych”; z drugiej zaś umiejętność „określenia nastroju utworów literackich” [Chyb 2015: 122-123].
- Sprawność *lokalnego odbioru wypowiedzi* (tekstu audialnego) oznacza umiejętność skupienia uwagi na określonej informacji i jej analizie czy interpretacji [Chyb 2015: 121]. Ćwiczenia rozwijające sprawność lokalnego odbioru tekstu audialnego najczęściej proponują skupić się na wskazanej postaci (na opisywanej osobie, lub na nadawcy czy odbiorcy) i zapamiętać jak najwięcej informacji dotyczących jej wyglądu, charakteru, miejsca zamieszkania/pochodzenia, wykonywanych przez nią czynności, jej gustów itd.

Celem przedstawionych poniżej ćwiczeń nie jest interpretacja wyodrębnionych informacji ani też ustalenie nastroju słuchanego utworu literackiego, gdyż takie zadania są charakterystyczne dla ćwiczeń należących do grupy trzeciej (patrz Tabela 5).

Ćwiczenia usprawniające wrażliwość słuchową

Proponowane ćwiczenia mają na celu usprawnianie słuchu fizycznego i wspomaganie uwagi słuchowej oraz przygotowanie studentów do wykonania ćwiczeń audialnych w języku obcym. Część ćwiczeń służy do aktywizacji uczestników (ćwiczenia 1-9), pozostałe mają formę rozgrzewki o charakterze uspokajającym (ćwiczenia 10-15).

Z uwagi na ludyczny charakter ćwiczeń można je wykorzystać nie tylko jako rozgrzewkę, ale również jako ćwiczenia relaksacyjne – szczególnie podczas pracy w grupach językowych na poziomie zaawansowanym (C1, C2 zgodnie z Europejskim Systemem Opisu Kształcenia Językowego).

W związku z tym, że celem niektórych przedstawionych poniżej ćwiczeń (np. ćwiczeń: 5, 8, 10, 11, 13, 14, 15) nie jest usprawnienie słuchu mownego, podczas ich stosowania w grupach początkujących (poziom znajomości języka obcego A1, A2, ewentualnie – początkowy etap poziomu B1) dopuszcza się odpowiedzi w języku ojczystym.

Ćwiczenie 1. *Wystukaj rytm*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, stymulowanie aktywności studentów

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie układu rytmicznego

Przebieg ćwiczenia: Prowadzący zajęcia wystukuje określony układ rytmiczny. Studenci powtarzają go kilka razy. Podczas odtwarzania układu przez studentów prowadzący wydaje polecenia Cicho!, Bardzo cicho! czy Głośno!, regulując natężenie dźwięku.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi:

1. Przy pomocy gestów można regulować natężenie dźwięku.
2. Wystukiwać określony rytm można wypowiadając jednocześnie rytm na sylabę ta lub wypowiadając słowa czy krótkie teksty (paremii, wierszyków, łamańców językowych).
3. Ćwiczenie można modyfikować (patrz Ćwiczenie 2 oraz Ćwiczenie 3).

Źródło: Autorstwo nieznane. Opisy podobnych ćwiczeń znajdują się w wielu książkach i pomocach logopedycznych, np. Gunia 2006: 179; Volkova 1985: 80; Dedûhina 2006: 41 (URL-1).

Ćwiczenie 2. *Kanon* (modyfikacja Ćwiczenia 1)

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, ćwiczenie pamięci słuchowej, stymulowanie aktywności studentów

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie układu rytmicznego

Przebieg ćwiczenia: Studentów należy podzielić na 2-3 grupy. Prowadzący zajęcia dwukrotnie wystukuje określony układ rytmiczny. Wszyscy jednocześnie powtarzają go dwukrotnie w celu lepszego zapamiętania, po czym pierwsza grupa zaczyna wystukiwać ten rytm i powtarza go 3-4 razy. Na sygnał prowadzącego rytm zaczyna odtwarzać druga grupa, a po niej trzecia.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: Pierwsza grupa może wystukiwać rytm ciszej, druga i trzecia – nieco głośniejszą niż poprzednie.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 3. *Ta-ta-ta* (modyfikacja Ćwiczenia 1)

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, ćwiczenie pamięci słuchowej, stymulowanie aktywności studentów

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie układu rytmicznego

Przebieg ćwiczenia: Prowadzący zajęcia dwukrotnie wystukuje określony układ rytmiczny. Studenci kilkakrotnie wypowiadają sylabę *ta* według podanego wzoru. Podczas powtarzania rytmu przez studentów

prowadzący wydaje polecenia Powoli!, Szybciej! lub Szybko!, regulując tempo.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: Przy pomocy gestów można regulować tempo.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 4. *Deszcz*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, stymulowanie aktywności studentów

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: Studentów należy podzielić na 2-3 grupy. Każda grupa otrzymuje określone zadanie, które należy wykonać z zamkniętymi oczami. Prowadzący zajęcia wydaje polecenia szeptem.

Przebieg ćwiczenia: Na polecenie prowadzącego pierwsza grupa zaczyna pstrykać palcami na przemian: lewą ręką – prawą ręką. Po kilku sekundach druga grupa zaczyna uderzać dłońmi w uda: lewa ręką – prawa ręką. Trzecia grupa zaczyna tupać: lewa noga – prawa noga. Przy prawidłowym wykonaniu ćwiczenia można usłyszeć jak deszcz najpierw zaczyna kropić a potem się nasila. Dla osiągnięcia odwrotnego efektu należy wykonywać opisane czynności od końca: najpierw przestaje tupać trzecia grupa, kilka sekund po niej przestaje klaskać druga grupa, a potem przestaje pstrykać palcami pierwsza grupa.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi:

1. Ćwiczenie można zmodyfikować. Na przykład pstrykanie palcami, klaskanie i tupanie można zamienić klaskaniem, cmokaniem, głośnym wzdychaniem itp.

2. Każda grupa może wykonywać zadanie w innym tempie: np. pierwsza grupa w tempie umiarkowanym (tempo spokojnego kroku), druga w tempie dość szybkim, trzecia żwawo.

Źródło: Pavlova 1997: 46

Ćwiczenie 5. *Do czego to jest podobne?*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, stymulowanie aktywności studentów

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: Grupa odtwarza efekty dźwiękowe w ciągu 30-50 sekund. Czas na odpytywanie studentów, w zależności od ilości uczestników – 70-90 sekund.

Przebieg ćwiczenia: Każdy student jednocześnie wykonuje wymyślony przez siebie efekt dźwiękowy np. głośno wzdycha, stuka w stół, szeleści papierem, tupie, kłaska, pstryka palcami itp. Podczas generowania dźwięków studenci przysłuchują się innym dźwiękom i starają się określić, do czego podobny jest powstały efekt dźwiękowy całości (np. do hałasu na ulicy, na dworcu, do hałasu podczas koncertu lub meczu, do hałasu w porcie lotniczym, w sklepie, do hałasu towarzyszącego remontowi itd.).

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane lub wszystkie osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 6. *Powtórz rytm*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, ćwiczenie pamięci słuchowej, stymulowanie aktywności studentów

Forma: praca w parach

Czas: około 2 minuty, w zależności od liczby studentów w grupie językowej

Materiały dydaktyczne: patrz Uwagi

Nagranie: —

Specyfika: Odtwarzając układ rytmiczny, studenci mogą uderzać dłońmi w uda, klaskać, stukać w stół, tupać itp.

Przebieg ćwiczenia: Studenci siadają, odwracając się do siebie plecami. Jeden student w każdej parze zaczyna odtwarzać określony rytm, który powtarza 2-4 razy. Drugi musi ten rytm powtórzyć. Następnie studenci zamieniają się rolami.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi:

1. W wykonaniu zadania mogą pomóc kartki z zapisem układu rytmicznego, które muszą otrzymać wszyscy studenci. Rytm na kartkach może być ułożony z figur geometrycznych i znaków graficznych. Na przykład krótkie dźwięki można zapisać kropkami/kółkami, długie – kreskami, najdłuższe – kwadratami (patrz Przykład – Tabela 6). Układ rytmiczny powinien być prosty i krótki.
2. Ćwiczenie można zmodyfikować i wykonywać przed ćwiczeniami fonetycznymi (patrz Ćwiczenie 7).

Źródło: Autorstwo nieznane. Opisy podobnych ćwiczeń znajdują się w wielu pomocach logopedycznych, np. w opracowaniu Dedúhina 2006: 41 (URL-1).

Przykład:

Tabela 6. Powtórz rytm

Przykład 1.	Przykład 2.	Przykład 3.
• • • • • • • • • • —	— • • • • • • • ■	• • • • • • • • — — ■

Legenda:

- = ósemka
- = ćwierćnuta

■ = półnuta
Opracowanie przykładu: Makarowska O.

Ćwiczenie 7. *Prawie jak beatboxer* (modyfikacja Ćwiczenia 6)

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, ćwiczenie pamięci słuchowej

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: Studenci powtarzają układ rytmiczny maksymalnie dwa razy.

Przebieg ćwiczenia: Prowadzący zajęcia odtwarza określony układ rytmiczny za pomocą wdechów i wydechów. Układ rytmiczny powinien być zapisany na kartce (patrz Ćwiczenie 6, Uwagi). Kropkami oznacza się krótkie i głośne wciągnięcie powietrza nosem, kreskami dłuższe wydechy ustami, kwadratem powolne długie wydechy.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi:

1. Podczas ćwiczenia należy wdychać powietrze nosem, a wydychać ustami.
2. W niektórych przypadkach (patrz Ćwiczenie 6) powolne, długie wydechy można poprzedzić krótkim wdechem.
3. Podczas ćwiczenia należy wykorzystać maksymalnie trzy układy rytmiczne.
4. Po zakończeniu ćwiczenia można kilkakrotnie wziąć głęboki wdech i wydech, żeby unormować oddech.
5. Przy występowaniu problemów z odtwarzaniem rytmu przy pomocy wdechów i wydechów należy zamienić je na wytwarzanie dźwięków przez klaskanie, cmokanie lub klaskanie.
6. Przed rozpoczęciem ćwiczenia prowadzący zajęcia powinien ustalić, czy wszyscy studenci mogą je wykonywać, przeciwwskazaniem

mogą być schorzenia układu oddechowego. W razie przeciwwskazań patrz punkt 5.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 8. *Co to za dźwięki?*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, ćwiczenie pamięci słuchowej, rozładowanie napięcia

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty (patrz Uwagi)

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio zawierające odgłosy ulicy, głosy zwierząt lub dźwięki instrumentów muzycznych.

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Po wysłuchaniu nagrania studenci podają liczbę rozpoznanych dźwięków oraz ich źródło lub przynależność, np. odgłos przejeżdżającego auta, głosy ludzi, świergot ptaków, ryk niedźwiedzia, gitara basowa, saksofon itd.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi.

Uwagi:

1. 20-30 sekund przeznaczają się na odsłuchanie tekstu audialnego, 30-60 sekund (w zależności od liczby studentów w grupie) przeznaczają się na sprawdzenie zadania.
2. Tempo sprawdzania zadania musi być szybkie.
3. Ćwiczenie można zmodyfikować. Na przykład zamiast słuchania nagrania można posłuchać odgłosów za oknem lub na korytarzu.

Źródło: Autorstwo nieznane. Opisy podobnych ćwiczeń znajdują się w wielu pomocach opracowanych przez logopedów oraz pedagogów, np. Tylenda 2016.

Ćwiczenie 9. *Aplauz*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja uwagi, rozładowanie napięcia, odprężenie psychiczne

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio bardzo rytmicznego utworu muzycznego lub piosenki. Tempo utworu nie powinno być zbyt szybkie.

Specyfika: Przed rozpoczęciem ćwiczenia grupa językowa powinna zostać podzielona na 2-3 zespoły. Prowadzący zajęcia wskazuje ręką zespół, który w tym momencie ma klaskać, sygnalizuje też liczbę klaśnień. Jednocześnie mogą klaskać dwa zespoły (patrz Uwagi).

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania utworu lub piosenki prowadzący zajęcia „dyryguje”, wskazując ręką liczbę klaśnień, które w tym momencie musi wykonać konkretny zespół.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: Ćwiczenie wymaga dobrego przygotowania ze strony prowadzącego zajęcia. Dla lepszego zrozumienia przebiegu ćwiczenia wskazane jest obejrzenie nagrania występu polskiego mima Ireneusza Krosnego *Concerto d'applaudissements à Montreux* (URL-2).

Źródło: Opracowanie własne – Makarowska O., w oparciu o scenkę mima I. Krosnego *Concerto d'applaudissements à Montreux* (URL-2).

Ćwiczenie 10. *Posłuchaj ciszy*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: rozładowanie napięcia, odprężenie psychiczne

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: Prowadzący zajęcia wydaje polecenia cicho i powolnie.

Przebieg ćwiczenia: Prowadzący zajęcia proponuje studentom, by usiedli wygodnie, wyprostowali nogi, skrzyżowali ręce oraz zamknęli oczy. Ich zadaniem jest przysłuchiwanie się ciszy przez 5-7 sekund. Następnie prowadzący prosi, by studenci powoli otworzyli oczy, oraz pyta, czy na sali faktycznie było cicho, czy ktoś coś usłyszał np. odgłosy za oknem, czyjs oddech itp.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi.

Uwagi: Odpowiedź na pytanie należy uzyskać od maksymalnie 3-5 osób, żeby nie popsuć powstałej atmosfery.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 11. *Co się działo?*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, ćwiczenie pamięci słuchowej, rozładowanie napięcia

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 3 minuty

Materiały dydaktyczne: Przedmioty zazwyczaj wykorzystywane podczas zajęć (długopisy, flamastry, podręczniki i inne).

Nagranie: —

Specyfika: Prowadzący zajęcia wykonuje czynności tylko jeden raz.

Przebieg ćwiczenia: Prowadzący zajęcia proponuje studentom, by usiedli wygodnie, wyprostowali nogi, skrzyżowali ręce oraz zamknęli oczy. Ich zadaniem jest wsłuchanie się w to, co się dzieje na sali. Prowadzący wykonuje różne czynności, które zostały przez niego wcześniej zaplanowane. Na przykład podchodzi do tablicy, coś na niej zapisuje, potem zmazuje napis, upuszcza flamaster, otwiera i zamyka podręcznik, ciężko wzdycha, kaszle itd. Następnie prowadzący prosi, żeby studenci opisali następujące po sobie czynności, w kolejności ich wykonywania przez prowadzącego.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi:

1. Prowadzący zajęcia powinien wykonywać czynności zgodnie z ustalonym przez siebie scenariuszem lub zaplanowaną kolejnością wykonywania czynności. Nie zaleca się improwizacji.
2. Ćwiczenie można zmodyfikować. Na przykład prowadzący prosi 4-5 osób o odtworzenie rozpoznanych czynności w kolejności ich występowania. Każda z osób odtwarza 1-2 czynności. Mówienie jest zabronione. Pomyłki w odtwarzaniu czynności (np. ich nieprawidłową kolejność) studenci mogą sygnalizować za pomocą gestów.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 12. *Milczymy, słuchamy, zapisujemy*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, ćwiczenie pamięci słuchowej, rozładowanie napięcia

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: Kartka papieru dla każdego studenta.

Nagranie: —

Specyfika: Układy rytmiczne powinny być odtwarzane w tempie umiarkowanym.

Przebieg ćwiczenia: Prowadzący zajęcia dwukrotnie odtwarza układ rytmiczny, stukając w biurko długopisem. Następnie studenci przy pomocy kropek/kółeczek zapisują układ rytmiczny na kartce.

Weryfikacja: Na znak prowadzącego wszyscy studenci podnoszą karteczki, pokazując mu swój zapis.

Uwagi:

1. Układ rytmiczny składa się z kilku figur rytmicznych różniących się tylko liczbą dźwięków (patrz Przykład – Tabela 7).
2. Ćwiczenie należy wykonywać w milczeniu.
3. Maksymalna liczba prezentowanych układów – 3. Liczba figur rytmicznych w układzie: 3-7. Pauzy pomiędzy figurami rytmicznymi powinny być jednakowe.

Źródło: Autorstwo nieznane. Opisy podobnych ćwiczeń znajdują się w wielu pomocach logopedycznych, np. Dedúhina 2006: 41 (URL-1).

Przykład:

Tabela 7. Milczymy, słuchamy, zapisujemy

Przykład 1	Przykład 2	Przykład 3	Przykład 4
•• ••• •• ••••	••••• ••••• ••••• ••	•••••••• ••••• •	••••••••••••••••

Legenda:

• = ósemka

Opracowanie przykładu: Makarowska O.

Ćwiczenie 13. *Dźwięki tła*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, rozładowanie napięcia

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio dialogu w języku obcym (patrz Uwagi). Temat oraz treść dialogu nie mają znaczenia, ponieważ najważniejsze jest tło dźwiękowe dialogu.

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstu audialnego studenci mają za zadanie rozpoznać jak najwięcej dźwięków w tle, np. ogłoszenia reklamowe, szum wiatru, kroki, hałas przejeżdżających pojazdów, muzyka itp.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi.

Uwagi:

1. Nagranie audio lub nagranie audiowizualne mogą stanowić fragmenty filmów fabularnych i dokumentalnych, a także zamieszczone na YouTube nagrania audiowizualne scenek sytuacyjnych.
2. Studenci mogą zgadywać, w jakim miejscu odbywa się rozmowa (sklep, lotnisko, restauracja, stadion itd.).

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 14. *Czyj głos?*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, rozładowanie napięcia

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio polilogu lub piosenki wykonywanej przez kilka osób. Temat oraz treść dialogu nie mają znaczenia, ponieważ najważniejsza jest różnorodność głosów uczestników polilogu lub wykonawców piosenki. Różnice powinny dotyczyć tembru i wysokości głosu (stłumiony – dźwięczny, wysoki – niski itd.) oraz tego, do kogo należy (męski – żeński, głos osoby starszej – osoby młodej – dziecka).

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstu audialnego studenci mają za zadanie ustalić liczbę osób mówiących/śpiewających oraz określić specyfikę głosów (do kogo należą, wysokość itd.).

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi:

1. W ćwiczeniu można wykorzystać nagranie audiowizualne. W takim przypadku po sprawdzeniu wykonania zadania zamiast podania poprawnych odpowiedzi wystarczy pokazać nagranie audiowizualne wysłuchanego polilogu lub wysłuchanej piosenki.
2. Nagranie audio lub nagranie audiowizualne mogą stanowić fragmenty z kreskówek, filmów fabularnych i dokumentalnych, a także fragmenty audycji radiowych i telewizyjnych.
3. Dopuszcza się odpowiedzi w języku ojczystym.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 15. *Maszyna do pisania*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: koncentracja na bodźcach słuchowych, rozładowanie napięcia

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 4 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio utworu L. Andersona *Maszyna do pisania* (Leroy Anderson *The Typewriter*) (URL-3). Długość nagrania – 1 minuta 35 sekund.

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie nagrania

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania nagrania studenci mają za zadanie ustalić, ile razy przemieszczała się z powrotem karetką maszyny do pisania lub ile razy dzwoniły dzwoneczki.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi:

1. Podczas ćwiczenia można wykorzystać tylko drugą część utworu.
2. Utwór L. Andersona można zamienić na inne nagranie, np. nagranie solo na perkusji (w tym przypadku studenci mają za zadanie ustalić liczbę uderzeń w talerze perkusyjne) lub nagraniem lekcji stopowania, lekcji tańca flamenco (w tym przypadku studenci ustalają liczbę uderzeń czubkiem buta w podłogę lub stuknięć obcasem o parkiet) itd. Miłośnikom kryminałów, westernów, filmów akcji można pokazać fragment filmu, w którym bohaterowie strzelają z broni ogniem pojedynczym (nie seriami) i poprosić o ustalenie liczby wystrzałów.

Źródło: opracowanie własne – Makarowska O.

Ćwiczenia usprawniające i doskonalące percepcję słuchową

Proponowane ćwiczenia mają na celu kształtowanie słuchu mownego w trakcie odbioru tekstów audialnych w języku obcym (poziom znajomości języka A1, A2), rozwijanie i doskonalenie słuchu mownego (poziom znajomości języka B1, B2 i wyżej), a także usprawnianie pamięci operacyjnej (roboczej) oraz wspomaganie koncentracji uwagi (na wszystkich poziomach). W związku z powyższym rozumienie treści

tekstów audialnych nie jest konieczne podczas wykonywania ćwiczeń. Sprawdzenie prawidłowego wykonania zadań (odpytywanie studentów) należy przeprowadzić w szybkim tempie. Większość ćwiczeń można wykorzystać także na zajęciach z fonetyki języka obcego.

Ćwiczenie 1. *Jaki to język?*

Poziom znajomości języka: A1

Cele: rozwijanie słuchu mownego, osłuchanie się z brzmieniem języka obcego, ćwiczenie umiejętności rozpoznania konkretnego języka obcego

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 10 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Krótkie teksty audialne w trzech językach zbliżonych brzmieniowo/spokrewnionych (około 2 minut nagrania w każdym z tych języków) – jednym z nich jest język, którego student się uczy.

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie nagrania

Przebieg ćwiczenia: Student odsłuchuje nagrania, wiedząc, że ma do czynienia z trzema językami, zostaje też poinformowany z jakimi. Jego zadaniem jest zidentyfikowanie języka, którego się uczy.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Na późniejszym etapie nauki języka można zastosować inny wariant tego ćwiczenia – z rozpoznawaniem dialektów danego języka.

Źródło: opracowanie własne – Schab S.I.

Ćwiczenie 2. *Ile słów?*

Poziom znajomości języka: A1

Cele: rozwijanie słuchu mownego, ćwiczenie analizy słuchowej, ćwiczenie umiejętności rozumienia ze słuchu, gdy trudność polega na wysokim stopniu asymilacji międzywyrazowej, rozróżnianie jednostek językowych (wyrazów, zdań)

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 6 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia składający się z pięciu pojedynczych zdań.

Specyfika: trzykrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Student słucha tekstu. Podczas słuchania stara się określić liczbę słów, z których składają się poszczególne zdania.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: —

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 3. *Język ojczysty czy obcy?*

Poziom znajomości języka: A1, A2

Cele: doskonalenie słuchu fonematycznego, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia.

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści. Tekst audialny stanowi lista składająca się z par podobnie brzmiących wyrazów: jeden pochodzący z języka ojczystego drugi zaś z języka obcego (patrz Przykład – Tabela 8). Par leksykalnych powinno być co najmniej tyle, ilu studentów w grupie językowej.

Przebieg ćwiczenia: Prowadzący zajęcia odczytuje studentowi parę leksykalną. Student ustala przynależność wyrazów do języka ojczystego bądź obcego.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Tempo przeprowadzenia ćwiczenia powinno być dość szybkie.

Przykład:

Tabela 8. Język ojczysty czy obcy?

Przykładowa lista wyrazów, którą odczytuje prowadzący zajęcia		Wzór zapisu prawidłowych odpowiedzi	
1. buk	book	+	—
2. dog	dok	—	+
3. stalk	stok	—	+

Opracowanie przykładu: Kowalewska K. i Makarowska O.

W przypadku znikomej liczby podobnie brzmiących słów w języku ojczystym i języku obcym (lub ich braku) ćwiczenie należy zmodyfikować. Na przykład można przygotować 3–5 nagrań wypowiedzi w języku obcym, których część (1–2 wypowiedzi) należy do rodzimych użytkowników języka obcego, zaś druga część (2–3 wypowiedzi) do obcokrajowców wypowiadających się w języku obcym. Podczas słuchania nagrań studenci mają za zadanie ustalić, czy wypowiada się rodzimy użytkownik języka czy obcokrajowiec.

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 9

Ćwiczenie 4. *Sluchamy i liczymy*

Poziom znajomości języka: A1, A2

Cele: rozwijanie słuchu fonematycznego, ćwiczenie pamięci, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia, składający się z 5–9 zdań.

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstów studenci określają liczbę wyrazów, które zaczynają się lub kończą konkretną głoską.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Ćwiczenie można zmodyfikować np. proponując studentom, aby zapamiętali wyrazy ze wskazaną głoską. Patrz także Ćwiczenie 13.

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 9

Ćwiczenie 5. *Policzmy głoski*

Poziom znajomości języka: A1, A2

Cele: rozwijanie słuchu fonematycznego, ćwiczenie pamięci, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia, składający się z jednego zdania. Liczba wyrazów w tekście audialnym: 5–11.

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstu audialnego studenci liczą, ile razy pojawiła się konkretna głoska lub połączenia konkretnych głosek i zapisują odpowiedź na kartce.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: —

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 9

Ćwiczenie 6. *Szukamy rymów*

Poziom znajomości języka: A1, A2, ewentualnie B1, B2 (patrz Uwagi)

Cele: ćwiczenie analizy słuchowej oraz pamięci operacyjnej, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio, nagranie audiowizualne lub tekst rymowany odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Tekst audialny (wiersz) powinien być krótki (4–8 wersów).

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści.

Przebieg ćwiczenia: Podczas odczytywania wiersza przez prowadzącego studenci zapamiętują rymujące się wyrazy.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: —

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 9

Ćwiczenie 7. Pierwszy i ostatni

Poziom znajomości języka: A1, A2, B1

Cele: rozwijanie słuchu mownego, ćwiczenie pamięci operacyjnej, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia, składający się z 5–9 zdań (w zależności od poziomu znajomości języka).

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstów audialnych studenci zapamiętują pierwsze/ostatnie wyrazy każdego zdania, a następnie je zapisują.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Ćwiczenie można zmodyfikować, np. zwiększając liczbę wyrazów w zdaniach (poziom znajomości języka B1) lub polecając studentom zapamiętać każdy drugi/przedostatni wyraz każdego zdania.

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 9-10

Ćwiczenie 8. Policzmy!

Poziom znajomości języka: A1, A2, B1, B2

Cele: ćwiczenie analizy słuchowej, koncentracja uwagi, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Liczba zdań w tekście audialnym: 3–13 (w zależności od poziomu znajomości języka).

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści. Studenci liczą określone jednostki w pamięci.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstu audialnego studenci określają liczbę pauz, liczbę jednostek językowych (zdań, imion, nazw miast itp.) i zapisują ją na kartce.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Ćwiczeniu można nadać charakter ludyczny, np. ogłosić konkurs *Kto naliczy najwięcej słów?* (pauz, nazw, imion). W takim wypadku tekst audialny należy odczytać w szybkim tempie.

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 59

Ćwiczenie 9. Jakie to zdanie?

Poziom znajomości języka: A1, A2, B1, ewentualnie B2 (patrz Uwagi)

Cele: ćwiczenie słuchu prozodycznego, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Tekst może mieć formę dialogu lub monologu. Liczba zdań nie powinna przekraczać 8 na poziomie znajomości języka A1, A2 oraz 10 na poziomie B1.

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści. Jeżeli tekst jest odczytywany przez prowadzącego zajęcia, to powinien on stać za plecami studentów, by uniemożliwić obserwację własnej mimiki.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstu audialnego studenci określają liczbę zdań oznajmujących, wykrzyknikowych, pytających.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Ćwiczenie można zmodyfikować np. studenci mogą określić nastrój, emocje i uczucia bohatera/-ów tekstu audialnego (poziom znajomości języka B1, B2) oraz ustalić ewentualną obecność i charakter zmian w nastroju bohaterów.

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 59

Ćwiczenie 10. *Które to słowo?*

Poziom znajomości języka: A2, B1

Cele: doskonalenie słuchu fonematycznego, ćwiczenie umiejętności rozróżniania dźwięków w parach minimalnych

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 6 minut

Materiały dydaktyczne: Lista słów wchodzących w skład tekstu audialnego zestawionych w pary minimalne z wyrazami, których nagranie nie zawiera.

Nagranie: Nagranie audio lub tekst audialny odczytywany przez prowadzącego zajęcia, składający się z pojedynczych słów.

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Student otrzymuje listę słów zestawionych w parach minimalnych (różniących się np. samogłoską, spółgłoską, długością samogłoski itd.). Jego zadaniem jest – po dwukrotnym odsłuchaniu nagrania – zaznaczenie tego wyrazu z pary, który został wymówiony.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: —

Źródło: w oparciu o: Thorborg 2003; Snefstrup, Møller 2010

Ćwiczenie 11. *Numeracja*

Poziom znajomości języka: A2, B1, B2 (patrz Uwagi)

Cele: rozwijanie słuchu mownego, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: Dla każdego studenta lista wyrazów o podobnym brzmieniu (w języku obcym) rozmieszczone w dwóch kolumnach po 4–8 wyrazów.

Nagranie: —

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Przed rozpoczęciem ćwiczenia studenci czytają po cichu wyrazy umieszczone na liście (patrz Przykład – Tabela 9).

Przebieg ćwiczenia: Prowadzący zajęcia czyta wyrazy w innej kolejności niż na kserokopiach przeznaczonych dla studentów. Podczas słuchania (poziom znajomości języka A2) lub po wysłuchaniu (poziom znajomości języka B1, B2) tekstu audialnego studenci na listach słów zaznaczają numer oznaczający kolejność ich występowania w tekście audialnym.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi:

1. Tempo czytania – umiarkowanie szybkie (poziom znajomości języka A2).
2. Można też podwyższyć stopień trudności ćwiczenia, znacznie zwiększając tempo odczytywania wyrazów (poziom znajomości języka B1, B2).

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 9

Przykład:

Tabela 9. Numeracja

efektywny	efektowny
adoptować	adaptować
pomocny	pomocowy
kompania	kampania

Opracowanie przykładu: Makarowska O.

Ćwiczenie 12. *Skąd jest mówca?*

Poziom znajomości języka: B2, C1

Cele: doskonalenie słuchu fonematycznego, ćwiczenie umiejętności rozróżniania prawidłowej wymowy danego języka obcego

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 15 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio (4–5 mówców). Ten sam tekst prezentowany przez osoby posługujące się danym językiem obcym, ale nie będące jego rodzimymi użytkownikami oraz przez osobę będącą rodzimym użytkownikiem języka.

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie nagrania

Przebieg ćwiczenia: Podczas odsłuchiwania nagrań studenci notują informację dotyczącą wymowy osoby prezentującej tekst: czy jest to rodzimy użytkownik, czy osoba, dla której jest to język obcy oraz jakie elementy wymowy tych osób przemawiają za takim, a nie innym przyporządkowaniem.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: —

Źródło: opracowanie własne – Schab S.I.

Ćwiczenie 13. *Kto to mówi?*

Poziom znajomości języka: C1, C2

Cele: doskonalenie słuchu mownego, ćwiczenie słuchu prozodycznego, uwrażliwienie słuchowe na dialektalne/regionalne/socjolingwistyczne warianty danego języka obcego

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 10 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio składające się z 3–4 krótkich wypowiedzi (każda po ok. 2 minuty) zróżnicowanych pod względem dialektalnym, regionalnym lub socjolingwistycznym (tych kategorii nie należy mieszać w jednym ćwiczeniu).

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie nagrania

Przebieg ćwiczenia: Zadaniem studenta jest wskazanie właściwego dialektu, regionu, z którego pochodzi mówiący lub określenie wskaźników socjolingwistycznych (jak np. wiek, wykształcenie, miejsce zamieszkania itp.). Student zapisuje te informacje podczas słuchania nagrań oraz po jego zakończeniu.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Założeniem wstępnym tego ćwiczenia jest wcześniejsza wiedza uczących się danego języka obcego na temat różnic dialektalnych/regionalnych/socjolingwistycznych w obrębie danego języka.

Źródło: opracowanie własne – Schab S.I.

Ćwiczenie 14. *U laryngologa*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: rozwijanie słuchu mownego, koncentracja na bodźcach słuchowych

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 1 minuta

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: ćwiczenie o charakterze ludycznym

Przebieg ćwiczenia: Studenci są odwrócenii lewym bokiem do prowadzącego zajęcia, lewe ucho zatykają palcem; patrzą przed siebie (nie mogą patrzeć na prowadzącego). Prowadzący zajęcia, stojąc dość daleko od studentów, szeptem wymawia do każdego słowa/związki wyrazowe. Student ma za zadanie prawidłowo je powtórzyć. Po odpytaniu grupa

odwraca się do prowadzącego prawym bokiem, każdy zatyka prawe ucho i ćwiczenie się powtarza.

Weryfikacja: Po każdej z dwóch części ćwiczenia prowadzący prosi wybrane osoby o powtórzenie usłyszanych słów/związków wyrazowych.

Uwagi:

1. Listę wyrazów/związków wyrazowych potrzebnych do ćwiczenia należy przygotować wcześniej. Jako materiał językowy mogą posłużyć liczebniki, paremie, frazeologizmy oraz jednostki leksykalne dobrane do określonej tematyki zajęć np. nazwy ubrań i części garderoby, potraw, nazwy geograficzne itp.
2. Biorąc pod uwagę możliwość błędnych odpowiedzi, lista wyrazów/związków wyrazowych musi zawierać więcej jednostek językowych, aniżeli liczba studentów w grupie. W przypadku popełnienia błędu przez studenta należy kontynuować ćwiczenie i dopiero po zakończeniu odpytywania przepytac jeszcze raz osoby, które się pomyliły.
3. Można też podwyższyć stopień trudności ćwiczenia, np. niewyraźnie odczytując wyrazy lub wykorzystując zupełnie nowe wyrazy/związki wyrazowe.
4. Ćwiczenie można przekształcić w grę symulacyjno-komunikacyjną, rozgrywając scenkę pod tytułem „Wizyta u laryngologa”.

Źródło: ćwiczenie opracowano na podstawie jednego ze sposobów badania słuchu u dzieci; opracowanie – Makarowska O.

Ćwiczenie 15. *Gdzie stawiamy akcent?*

Poziom znajomości języka: dowolny (patrz Uwagi)

Cele: ćwiczenie słuchu prozodycznego oraz pamięci operacyjnej, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: Kserokopie listy wyrazów w języku obcym rozmieszczonych w 2–4 kolumnach (liczba wyrazów w każdej kolumnie – co najmniej 5 lub według uznania prowadzącego zajęcia).

Nagranie: —

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Przed rozpoczęciem ćwiczenia studenci czytają po cichu wyrazy umieszczone na liście.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstu audialnego studenci zapamiętują akcent wyrazowy. Po wysłuchaniu tekstu studenci zaznaczają akcent w wyrazach z listy. Następnie prowadzący prosi jednego studenta o odczytanie odpowiedzi i weryfikuje jej prawidłowość.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Na poziomie znajomości języka B1, B2 oraz C1, C2 można wykorzystać bardziej zróżnicowane słownictwo np. zapożyczenia leksykalne, żargonizmy, terminy specjalistyczne itp.

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 59

Ćwiczenie 16. *Co się zmieniło?*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: rozwijanie słuchu mownego, ćwiczenie pamięci, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Tekst audialny zawiera dwie wersje tego samego tekstu prozatorskiego. W drugiej wersji tekstu wybrane słowa są zastąpione synonimami. W zależności od poziomu znajomości języka liczba zdań każdej wersji tekstu prozatorskiego: od 1 do 4.

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstów studenci zapamiętują zmienione wyrazy, a następnie je zapisują na kartkach.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Ćwiczenie można zmodyfikować zamieniając wyrazy np. na ich antonimy.

Źródło: Opis ćwiczenia znajduje się w kilku publikacjach, m.in. Przel-
-Kania 2013: 132.

Ćwiczenie 17. *Co zniknęło?*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: rozwijanie słuchu mownego, ćwiczenie pamięci, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Tekst audialny zawiera dwie wersje tego samego tekstu prozatorskiego. W drugiej wersji tekstu zostały pominięte wybrane słowa. Liczba zdań każdej wersji tekstu prozatorskiego: 5–9 (w zależności od poziomu znajomości języka).

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie każdej wersji tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstów audialnych studenci zapamiętują wyrazy pominięte w drugiej wersji tekstu, a następnie je zapisują na kartkach.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Ćwiczenie można zmodyfikować, np. opuszczając nie tylko pojedyncze wyrazy, ale i związki wyrazowe.

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 63

Ćwiczenie 18. *Co się pojawiło?*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: rozwijanie słuchu mownego, ćwiczenie pamięci, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Tekst audialny zawiera dwie wersje tego samego tekstu prozatorskiego. W drugiej wersji tekstu zostały dodane wyrazy. Liczba zdań każdej wersji tekstu prozatorskiego: 5–9 (w zależności od poziomu znajomości języka).

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstów studenci zapamiętują nowe wyrazy, które pojawiły się w drugiej wersji tekstu, a następnie je zapisują na kartkach.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Ćwiczenie można zmodyfikować, np. dodając zarówno pojedyncze wyrazy, jak i związki wyrazowe.

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 63

Ćwiczenie 19. *Odpocniemy i zapamiętamy*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: rozwijanie słuchu mownego, ćwiczenie pamięci, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Tekst odczytywany przez prowadzącego. Tekst audialny składa się z 2–5 par paronimów.

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia jego treści.

Przebieg ćwiczenia: Studenci siadają wygodnie, rozprostowując nogi, krzyżują ręce na piersi i zamykają oczy. Ich zadaniem jest wysłuchanie tekstu i zapamiętanie kilku par paronimów (2–5), a następnie zapisanie ich na osobnych kartkach w takiej kolejności, w jakiej zostały odczytane.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Na poziomie znajomości języka A1, A2 należy wykorzystać już opanowane słownictwo. Na pozostałych poziomach można wykorzystać nowe słownictwo.

Źródło: w oparciu o: Maslyko et al. 1998: 10

Ćwiczenie 20. *Łapiemy pauzę*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: rozwijanie słuchu mownego, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub nagranie audiowizualne. Tekst audialny może być w formie dialogu lub monologu. O liczbie zdań w tekście decyduje prowadzący. Jako materiał audialny lub audiowizualny można wykorzystać fragmenty filmów animowanych, fabularnych lub dokumentalnych, a także fragmenty audycji telewizyjnych i radiowych.

Specyfika: Ćwiczenie odbywa się bez poprzedzającego je słuchania. Dopuszcza się słuchanie bez konieczności rozumienia treści tekstu audialnego. Ćwiczenie o charakterze ludycznym.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstu audialnego studenci powinni klasnąć w dłonie, ilekroć usłyszą pauzę w mowie.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: Ćwiczenie można powtórzyć 2–3 razy.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenia usprawniające i doskonalące pamięć słuchową

Proponowane ćwiczenia mają na celu kształtowanie pamięci słuchowej w trakcie odbioru tekstów audialnych w języku obcym (poziom znajo-

mości języka A1, A2), rozwijanie pamięci słuchowej (poziom znajomości języka B1, B2) oraz jej doskonalenie (poziom znajomości języka C1, C2). Ze względu na ludyczny charakter ćwiczeń nie zaleca się ich jednoczesnego wykorzystania z ćwiczeniami wrażliwości słuchowej. Na sprawdzenie poprawności wykonania ćwiczenia najlepiej przeznaczyć nie więcej niż 2 minuty.

Ćwiczenie 1. *Lista zakupów*

Poziom znajomości języka: A1, A2

Cele: kształtowanie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej, koncentracja uwagi, utrwalenie słownictwa

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 10 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: słuchanie z zamkniętymi oczami i odtwarzanie z pamięci

Przebieg ćwiczenia: Studenci zamykają oczy. Prowadzący zajęcia wymawia początek zdania, np. „Idę do sklepu i na mojej liście zakupów jest ...”. Pierwszy student powtarza początek zdania i dodaje wymyślony przez siebie produkt. Kolejna osoba powtarza wszystko, co powiedziała poprzednia i dodaje swój produkt itp. Osoba, która pomyli kolejność produktów lub nie będzie w stanie powtórzyć całej listy, odpada z gry.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: —

Źródło: w oparciu o: Biełokozowicz et al. (URL-4)

Ćwiczenie 2. *Rysujemy plan*

Poziom znajomości języka: A2

Cele: rozwijanie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: czyste kartki papieru A4, kolorowe kredki

Nagranie: —

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Ćwiczenie należy przeprowadzić w zupełnej ciszy. Może przybrać formę konkursu.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać rozmieszczenie przedmiotów (budynków na ulicy, mebli w pokoju, pokoiów w mieszkaniu, przedmiotów na biurku i in.). Następnie studenci rysują z pamięci plan rozmieszczenia przedmiotów.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wszystkich studentów, żeby wymienili się kartkami, następnie odczytuje tekst. Podczas słuchania tekstu audialnego studenci sprawdzają prawidłowość wykonania planu, zaznaczając nieprawidłowo rozmieszczone elementy.

Uwagi:

1. Tekst audialny powinien zawierać szczegółową informację dotyczącą rozmieszczenia przedmiotów lub pomieszczeń.
2. Ćwiczenie można zmodyfikować, np. podając rozmieszczenie gości przy stole, opisując znajomych i nieznajomych na portretach/zdjęciach lub opisując rozmieszczenie uczestników talk-show w studio itp.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 3. *Przypomnij parę*

Poziom znajomości języka: A1, A2, ewentualnie B1, B2 (patrz Uwagi)

Cele: kształtowanie, rozwijanie pamięci słuchowej, koncentracja uwagi, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: Jednokrotne odsłuchanie tekstu audialnego zawierającego pary asocjatywne – około 10 par (patrz Przykład – Tabela 10).

Przebieg ćwiczenia: Po odsłuchaniu tekstu prowadzący zajęcia podaje pierwsze słowo, a student ma za zadanie odtworzyć jego parę. Następnie w ramach powtórzenia słownictwa studenci mogą w parach

samodzielnie przeprowadzić to ćwiczenie – jeden podaje zapamiętane słowo, a drugi podaje słowo do pary.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: Na poziomie znajomości języka B1, B2 można wykorzystać bardziej zaawansowane słownictwo.

Źródło: autorstwo nieznane

Przykład:

Tabela 10. Przypomnij parę

dom – okno	deszcz – parasol	dworzec – pociąg	noc – księżyc	zoo – zwierzęta
kot – mleko	sklep – sprzedawca	autobus – bilet	kino – film	urodziny – tort

Opracowanie przykładu – Królikiewicz N.

Ćwiczenie 4. *Narysuj zdjęcie*

Poziom znajomości języka: A2, B1, B2 (patrz Uwagi)

Cele: ćwiczenie pamięci operacyjnej, rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej oraz umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 15 minut

Materiały dydaktyczne: czyste kartki papieru w formacie A4, kolorowe kredki

Nagranie: —

Specyfika: jednokrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Na początku zajęć prowadzący zajęcia opowiada ze szczegółami, co widzi na zdjęciu, którego nie widzą studenci. Na końcu zajęć studenci rysują to, o czym opowiadał prowadzący.

Weryfikacja: Prowadzący pokazuje zdjęcie do porównania.

Uwagi: Na poziomie A2 opis powinien dotyczyć niewielkiej liczby przedmiotów i być mniej szczegółowy. Ponadto prowadzący może dwukrotnie opisać zdjęcie.

Źródło: opracowanie własne – Kowalewska K.

Ćwiczenie 5. Szybki wywiad

Poziom znajomości języka: A2, B1

Cele: kształtowanie, rozwijanie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: dwukrotne (poziom B2) lub trzykrotne (poziom A2) odsłuchanie tekstu audialnego zawierającego opis wyglądu zewnętrznego dwóch osób

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać opis osób.

Weryfikacja: Prowadzący zajęcia przeprowadza wśród wybranych studentów szybki wywiad sprawdzający (patrz Przykład).

Uwagi:

1. Tekst audialny powinien zawierać informację dotyczącą dwóch osób z podaniem ich imienia i nazwiska. Tekst może zawierać opis wyglądu, charakteru, ubrania i/lub zawierać informację dotyczącą wieku, zainteresowań, miejsca pracy itp.
2. Pytania dla przeprowadzenia szybkiego wywiadu powinny być krótkie i zrozumiałe, żeby skrócić czas poświęcony na sprawdzenie zrozumienia pytań (patrz Przykład).
3. Ćwiczenie można zmodyfikować, na przykład zastępując szybki wywiad wypełnianiem kwestionariusza wywiadu. W takim wypadku jego kserokopie trzeba rozdać studentom dopiero po wysłuchaniu tekstu audialnego. Pytania w kwestionariuszu powinny być również nieskomplikowane i krótkie jak w szybkim wywiadzie. Na wypełnianie kwestionariusza studenci mają 2 minuty.

Przykład:

1. Kto jest starszy, X czy Y?
2. Kto ma wąsy, a kto ma brodę?
3. Kto jest niższy, X czy Y?
4. Kto nosi spodnie i koszulę w kratkę?
5. Gdzie pracuje X, a kim jest Y?

Źródło: w oparciu o: Navarro 2015: 74

Ćwiczenie 6. Słówkowe koraliki

Poziom znajomości języka: A1, A2, ewentualnie B1, B2 (patrz Uwagi)

Cele: rozwijanie uwagi słuchowej oraz pamięci słuchowej, utrwalenie słownictwa

Forma: praca w parach

Czas: około 3 minuty

Materiały dydaktyczne: Zestaw różnokolorowych kartek. Na każdej kartce jest umieszczona w jednej kolumnie lista 7–9 wybranych wyrazów. Na kartkach tego samego koloru są umieszczone grupy wyrazów z tej samej kategorii gramatycznej. Należy wykorzystać poznane wcześniej słownictwo, np. słowa z poprzednich zajęć lub słowa związane z konkretnym tematem.

Nagranie: —

Specyfika: Ćwiczenie wykonuje się w szybkim tempie. Każdy student losuje jedną kartkę. Przed wykonaniem ćwiczenia studenci powinni przeczytać wyrazy na swoich kartkach.

Przebieg ćwiczenia: Pierwszy student czyta pierwszy wyraz ze swojej kartki, drugi student powtarza ten wyraz. Następnie pierwszy student czyta drugi wyraz ze swojej kartki, a drugi student powtarza poprzedni wyraz oraz ten, który właśnie usłyszał. Za każdym razem, aby powtórzyć nowy wyraz, drugi student powinien po kolei wymienić poprzednio usłyszane wyrazy. Po ostatnim wyrazie studenci zamieniają się rolami i korzystają z drugiej kartki (patrz Przykład – Tabela 11).

Przykład:

Tabela 11. Słówkowe koraliki

Student 1 czyta wyrazy:	Student 2 powtarza:
1 zima	zima
2 śnieg	zima, śnieg
3 bałwan	zima, śnieg, bałwan
4 śnieżynki	zima, śnieg, bałwan, śnieżynki itp.

Opracowanie przykładu – Makarowska O.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: Na poziomie znajomości języka B1, B2 można podwyższyć poziom trudności zadania, np. układając listę z wyrazów, które nie są ze sobą powiązane tematycznie (B1) lub układając listę zawierającą związki wyrazowe (B2).

Źródło: Opis podobnych ćwiczeń znajduje się w kilku podręcznikach do nauki języka rosyjskiego jako obcego, m.in. Moskvitina 2005: 6.

Ćwiczenie 7. Dopasowanie

Poziom znajomości języka: A1, A2, ewentualnie C1, C2 (patrz Uwagi)

Cele: rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne:

1. Na poziomie A1, A2: kserokopie tabeli. W lewej kolumnie tabeli umieszczony jest spis przedmiotów/zjawisk lub znanych osób/zwierząt (4–7). W prawej kolumnie tabeli podane są ich cechy, zachowania lub imiona w dowolnym porządku.
2. Na poziomie C1, C2: kserokopie tabeli. W lewej kolumnie tabeli jest umieszczony spis najślawniejszych ludzi świata lub osób pochodzących z kraju języka docelowego (4–7 osób). W prawej kolumnie tabeli są podane daty ich urodzenia w dowolnym porządku.

Nagranie: —

Specyfika: Dwukrotne (poziom C1 i C2) lub trzykrotne (poziom A1 i A2) odsłuchanie tekstu audialnego. Ćwiczenie przeprowadza się w formie konkursu.

Przebieg ćwiczenia:

Wariant 1. Poziom znajomości języka obcego A1, A2. Podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać cechy przedmiotów/zjawisk lub zachowania/imiona znanych osób/zwierząt. Następnie studenci z pamięci przyporządkowują do przedmiotów/zjawisk lub znanych osób/zwierząt ich cechy, zachowania lub imiona, łącząc je linią.

Wariant 2. Poziom znajomości języka obcego C1, C2. Podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać daty urodzenia znanych osób. Następnie studenci z pamięci przyporządkowują daty urodzenia do nazwisk, łącząc je linią.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybranego studenta o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Liczbę nazwisk i dat można zwiększyć lub zmniejszyć w zależności od możliwości pamięciowych studentów.

Źródło: w oparciu o: Navarro 2015: 89

Ćwiczenie 8. *Zapamiętaj cudzy sen*

Poziom znajomości języka: B2, C1

Cele: rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej, doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem, integracja grupy

Forma: praca w grupach trzyosobowych

Czas: około 15 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: jednokrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Na początku zajęć każdy student w grupie opowiada swój najdziwniejszy sen. Na końcu zajęć wybrani studenci opowiadają o śnie wybranej przez siebie osoby.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: Opowiadanie snu powinno mieć nie więcej niż 10 zdań. Student może w domu przygotować się do opowiadania snu.

Źródło: opracowanie własne – Kowalewska K.

Ćwiczenie 9. *Dla każdego coś innego*

Poziom znajomości języka: B2, C1, C2

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna zróżnicowana

Czas: około 7 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audiowizualne, które powinno zawierać różnorodne informacje odpowiadające tematyce zajęć, np. nagranie „10 lifehacków na lato” do zajęć o tematyce „Zbliżają się wakacje” (patrz Uwagi).

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Przed rozpoczęciem ćwiczenia prowadzący zajęcia przydziela studentom różne fragmenty do zapamiętania, które powinny być dość krótkie.

Przebieg ćwiczenia: Podczas odsłuchiwania tekstu audialnego student ma za zadanie zapamiętać wskazany fragment.

Weryfikacja: Po odsłuchaniu tekstu audialnego wybrani studenci opowiadają to, co zapamiętali.

Uwagi: W serwisie internetowym YouTube można znaleźć dużo ciekawych nagrań, np. „15 rzeczy, których nie wiesz”, „Jak zrobić...”, „10 tajemnic...” lub „10 rad, jak...” itp.

Źródło: opracowanie własne – Makarowska O.

Ćwiczenie 10. *Ułożmy wierszyk*

Poziom znajomości języka: A1, A2, ewentualnie B1, B2, C1, C2 (patrz Uwagi)

Cele: kształtowanie, rozwijanie pamięci słuchowej, koncentracja uwagi, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca w parach

Czas: około 4 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Tekst audialny odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Jako tekst audialny wykorzystuje się czterowersowe wierszyki. Treść wierszyków powinna być nieskomplikowana oraz łatwa do zapamiętania.

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Podczas odczytywania wiersza przez prowadzącego jeden student zapamiętuje 1 i 3 wers, drugi student zapamiętuje 2 i 4 wers.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybranych studentów o odtworzenie wiersza poprzez recytowanie z pamięci swoich wersów (na przemian).

Uwagi:

1. Na poziomie B1, B2 można podwyższyć poziom trudności zadania, np. proponując studentom zapamiętanie wersów z wiersza składającego się z 2 lub 3 czterowersowych strof.
2. Ćwiczenie można zmodyfikować. Na przykład (na poziomie znajomości języka obcego C1 i C2) jeden student zapamiętuje 1 i 3 strofę, drugi student zapamiętuje 2 i 4 strofę.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 11. *Dusza artysty*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 4 minuty (patrz Uwagi)

Materiały dydaktyczne: czyste kartki papieru w formacie A4, kolorowe kredki

Nagranie: —

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego odczytanego przez prowadzącego zajęcia. Tekst stanowi trzyzwrotkowy wiersz, w którym każda zwrotka zawiera nie więcej niż 4 wersy.

Przebieg ćwiczenia: Podczas odczytywania każdej części wiersza studenci próbują narysować to, co słyszą.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o odtworzenie głównej myśli wiersza na podstawie własnego rysunku.

Uwagi:

1. Na narysowanie każdej ze zwrotek należy przeznaczyć 30 sekund.
2. Należy wybrać wiersz zawierający słownictwo, które można przedstawić w formie obrazów.

Źródło: w oparciu o: Čeremuškina 2005: 17

Ćwiczenie 12. *Sprawdźmy później!*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: ćwiczenie pamięci operacyjnej, kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej oraz umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 4 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie:

1. Na poziomie A1, A2 tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia (patrz Uwagi).
2. Na poziomie B1, B2 nagranie audio lub nagranie audiowizualne. Jako tekst audialny można wykorzystać dowolne piosenki (ludowe, estradowe itp.).
3. Na poziomie C1, C2 nagranie audio, nagranie audiowizualne lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Jako tekst audialny należy wykorzystać teksty prozatorskie, np. teksty (lub ich fragmenty) publicystyczne, naukowe, krótkie utwory narracyjno-fabularne itp.

Specyfika ćwiczenia: Ćwiczenie z odroczonym sprawdzeniem. Dopuszcza się słuchanie bez rozumienia treści tekstu audialnego. Na poziomie C1 i C2 pierwsza część ćwiczenia jest wykonywana na zajęciach, druga w domu.

Przebieg ćwiczenia:

Wariant 1. Poziom znajomości języka obcego A1, A2: na początku zajęć studenci odsłuchują tekst audialny, następnie, w celu lepszego zapamiętania, razem z prowadzącym zajęcia chórem recytują go 2–3 razy (nie wolno zapisywać tekstu).

Weryfikacja: Pod koniec zajęć prowadzący sprawdza dokładność zapamiętania tekstu.

Wariant 2. Poziom znajomości języka obcego B1, B2 (patrz też Wariant 3): na początku zajęć studenci słuchają piosenki, następnie 2-3 razy wszyscy chórem śpiewają lub recytują, razem z prowadzącym, jej fragment (jedną ze zwrotek lub refren), żeby ją zapamiętać (nie wolno zapisywać tekstu).

Weryfikacja: Pod koniec zajęć prowadzący sprawdza dokładność zapamiętania tekstu, np. prosząc o zapisanie tekstu zwrotki/refrenu lub zaśpiewanie czy jego wyrecytowanie.

Wariant 3. Poziom znajomości języka obcego C1, C2: na początku zajęć studenci odsłuchują tekst audialny i starają się go jak najlepiej zapamiętać (nie wolno zapisywać tekstu). W domu studenci zapisują to, co zapamiętali. Zmodyfikowaną wersję ćwiczenia można wykorzystać w grupach ze znajomością języka obcego na poziomie B1, B2. W takim przypadku jako tekst audialny można wykorzystać bajki, utwory literatury dziecięcej itp.

Weryfikacja: Na następnych zajęciach studenci w parach porównują swoje wersje, odnajdując różnice. Prowadzący może jeszcze raz zaprezentować tekst.

Uwagi:

1. Na zapamiętanie tekstu audialnego przeznaczona jest około 2 minut. Na sprawdzenie zadania przeznaczona jest także 2 minuty.
2. W grupach ze znajomością języka obcego na poziomie A1 najlepiej wykorzystać krótkie teksty, np. paremie, łamańce językowe, rymowanki; na poziomie A2 można wykorzystywać zrozumiałe i łatwe do zapamiętania czterowersowe wierszyki, wyliczanki itp.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 13. *Opowiedz z pamięci*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej, doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem, doskonalenie umiejętności interpersonalnych, integracja grupy językowej, wzajemne poznanie się

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 15 minut

Materiały dydaktyczne: Tekst krótkiego opowiadania (w języku ojczystym na poziomie A1, A2 i B1 lub obcym na poziomie B2, C1 i C2) z dużą liczbą szczegółów.

Nagranie: —

Specyfika: studenci nie są wcześniej informowani o przebiegu ćwiczenia

Przebieg ćwiczenia: Wszyscy studenci poza jednym wychodzą z sali. Student dostaje od nauczyciela na kartce krótkie opowiadanie do odczytania pierwszej osobie z grupy, która wejdzie do sali. Po wysłuchaniu tekstu osoba ta siada na swoim miejscu, a do sali wchodzi kolejny student i zadaniem poprzedniego jest opowiedzieć mu usłyszaną historię z możliwie największą liczbą szczegółów. Wchodząca osoba nie może zadawać żadnych pytań, ani prosić o powtórzenie. Czynności te powtarza się aż do ostatniej osoby w grupie.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi:

1. Najlepiej sprawdzają się opowiadania zaskakujące lub zabawne, zawierające do 10 zdań w języku ojczystym. Tekst krótkiego opowiadania z dużą liczbą szczegółów (patrz Przykład).
2. W przypadku, gdy np. przy czwartym studencie historia zostanie drastycznie zredukowana, można odczytać całą historię jeszcze raz.

Źródło: autorstwo nieznane

Przykład:

W pewnym domku na wsi żyła matka ze swoimi ładnymi córkami Asią i Basią oraz swoim mężem. Ich biały dom stał nieopodal ruchliwej ulicy, którą często przejeżdżały ciężarówki i autobusy. W pobliżu znajdował się także las i łąka. Na tej łące matka często pasła krowy. Pewnego dnia, gdy matka doła krowę, przelatujący nisko samolot spłoszył zwierzę, które zerwało się i wpadło pod koła samochodu.

Opracowanie przykładu – Kowalewska K.

Ćwiczenie 14. Zapamiętaj moje imię

Poziom znajomości języka: dowolny (patrz Uwagi)

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej, koncentracja uwagi, doskonalenie umiejętności interpersonalnych, integracja grupy językowej, wzajemne poznanie się

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 10 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: —

Przebieg ćwiczenia: Studenci siedzą w kręgu. Pierwsza osoba mówi swoje imię, poprzedzając je przymiotnikiem zaczynającym się od tej samej litery, co jego imię, np. rozkoszny Rafał. Kolejna osoba powtarza imię poprzedniej wraz z przymiotnikiem i dodaje swoje z przymiotnikiem zaczynającym się od tej samej litery, co jej imię, np. rozkoszny Rafał, sympatyczna Sylwia. Każda kolejna osoba powtarza imiona i przymiotniki poprzednich oraz dodaje swoje.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi:

1. Ćwiczenie przeznaczone dla grup nowo utworzonych.
2. W grupach na poziomie A1 i ewentualnie A2 przymiotniki mogą być w języku ojczystym.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 15. *Tylko dobrze zapamiętaj!*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej, koncentracja uwagi, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Liczba zdań w tekście audialnym w zależności od poziomu znajomości języka obcego od 3 do 9.

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Ćwiczenie przeprowadza się w formie konkursu.

Przebieg ćwiczenia:

Wariant 1. Poziom znajomości języka obcego A1, A2: podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać nazwy określonych przedmiotów/zjawisk, np. kolory, nazwy roślin, potraw lub ich skład-

ników, nazwy geograficzne, imiona itp. Następnie studenci zapisują zapamiętane wyrazy w takiej kolejności, w jakiej występują w tekście. Wariant 2. Poziom znajomości języka obcego B1: podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać nazwy określonych przedmiotów lub zjawisk. Następnie zapisują zapamiętane wyrazy w porządku alfabetycznym lub według innych kryteriów. Na przykład można pogrupować wyrazy według liter/głosek znajdujących się na początku lub na końcu wyrazu.

Wariant 3. Poziom znajomości języka obcego B2, ewentualnie C1, C2: podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać nazwy określonych przedmiotów/zjawisk. Następnie studenci zapisują zapamiętane wyrazy, grupując je tematycznie. Na przykład w jednym słupku zapisują nazwy miast, w drugim nazwy rzek, w trzecim nazwy państw.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi

1. W grupach ze znajomością języka obcego na poziomie A1 można ułatwić wykonanie zadania, pozwalając zapisywać zapamiętane wyrazy w dowolnej kolejności.
2. W grupach ze znajomością języka obcego na poziomie C1, C2 jako tekst audialny można wykorzystać teksty naukowe i specjalistyczne, zaś wyrazami do zapamiętywania mogą być terminy, profesjonalizmy, żargonizmy itp.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 16. *Zapamiętajmy liczebniki!*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej, koncentracja uwagi, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne: Na poziomie A1, A2, B1 i B2 kserokopie tekstu z lukami dla każdego studenta.

Nagranie:

1. Na poziomie A1, A2, B1, B2 tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Liczba zdań w tekście audialnym: 3-7.
2. Na poziomie C1, C2 nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego. Jako tekst audialny można wykorzystać niepowiązane ze sobą zdania (liczba zdań: 5-7) lub spójny tekst (liczba zdań: 6-9). Liczba zdań przeznaczonych dla zapamiętywania: 3-5.

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Ćwiczenie przeprowadza się w formie konkursu.

Przebieg ćwiczenia:

Wariant 1. Poziom znajomości języka obcego A1, A2, B1, B2: podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać wszystkie liczebniki (na poziomie A1, A2 przede wszystkim liczebniki główne) określające wiek, czas, numer domu czy telefonu komórkowego itp. Po wysłuchaniu tekstu audialnego studenci zapisują zapamiętane liczebniki cyframi (poziom A1) lub wypełniają luki w tekście na kserokopii cyframi (poziom A2) albo słownie (poziom B1, B2).

Wariant 2. Poziom znajomości języka obcego C1, C2: podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać wszystkie zdania z liczebnikami. Następnie zapisują zapamiętane zdania w kolejności, w jakiej występują w tekście audialnym.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi:

1. Teksty audialne przeznaczone dla studentów ze znajomością języka obcego B2, C1, C2 mogą zawierać różne rodzaje liczebników.
2. Liczbę zdań do zapamiętania można zwiększyć lub zmniejszyć w zależności od możliwości studentów.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 17. Zapamiętaj to!

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: doskonalenie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca zbiorowa lub praca w parach

Czas: około 3 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego (poziom A1, A2 i B1) lub jednokrotne odsłuchanie tekstu audialnego (poziom B2, C1 i C2) w celach zwiększania stopnia trudności ćwiczenia.

Przebieg ćwiczenia: Prowadzący bądź student czyta na głos listę wyrazów. Studenci próbują zapamiętać usłyszane wyrazy. W wersji, kiedy praca odbywa się w parach, jeden student przygotowuje swoją listę wyrazów i czyta drugiemu, a następnie zamieniają się rolami.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o powtórzenie tego, co zapamiętali studenci w usłyszanej kolejności. Pod koniec zajęć można wrócić do tego ćwiczenia, sprawdzając, co zostało zapamiętane.

Uwagi: Tekst audialny stanowi pogrupowana tematycznie lista liczb lub wyrazów (nie więcej niż 7).

Źródło: w oparciu o: Beloded (URL-5)

Ćwiczenie 18. *Diabeł tkwi w szczegółach*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 2 minuty

Materiały dydaktyczne:

1. Na poziomie A1, A2 fotografie, obrazki, reprodukcje obrazów, memy internetowe, stop-klatki itp.
2. Na poziomie B1, B2 zdjęcia/obrazki konkretnych przedmiotów z dużą liczbą elementów.
3. Na poziomie C1, C2 trasa na mapie miasta, plany pomieszczeń, metra, supermarketów, diagramy itp.

Nagranie: —

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Ćwiczenie przeprowadza się w formie konkursu.

Przebieg ćwiczenia:

Wariant 1. Poziom znajomości języka obcego A1, A2: podczas słuchania tekstu audialnego studenci porównują ustny opis przedmiotów/ludzi z ich przedstawieniem na obrazku/zdjęciu zaznaczając elementy, które w tekście audialnym zostały pominięte lub opisane nieprawidłowo.

Wariant 2. Poziom znajomości języka obcego B1, B2: podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać opis przedmiotów/ludzi, nie patrząc na obrazek. Następnie zaznaczają na obrazku/zdjęciu elementy, które w tekście audialnym zostały pominięte lub opisane nieprawidłowo.

Wariant 3. Poziom znajomości języka obcego C1, C2: podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać opis przedmiotów/ludzi, porównując ich ustny opis z przedstawieniem na obrazku/zdjęciu. Następnie, nie patrząc na obrazek/zdjęcie, studenci układają spis błędów popełnionych podczas opisywania przedmiotów/ludzi.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Tekst powinien zawierać opis miejsc, przedmiotów, ludzi i ich zachowań.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 19. *Znajdź różnicę*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 3 minuty

Materiały dydaktyczne: Kserokopie z tekstem przedstawiającym menu, spis składników potrzebnych do przygotowania jakiegoś dania, opis wybranego dnia z harmonogramu wycieczki, listę zakupów, spis gości itp. Można też wykorzystać teksty ogłoszeń i reklam oraz teksty opisujące kolejność wykonywanych czynności, np. opis porządku dnia, lub teksty będące instrukcją, np. przygotowania określonej potrawy itp.

Nagranie: nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Tekst rozdany studentom zawiera mniej informacji niż tekst audialny.

Studentom nie wolno czytać tekstu na kserokopiach przed odsłuchaniem tekstu audialnego, ani w trakcie słuchania. Ćwiczenie przeprowadza się w formie konkursu.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstu audialnego studenci starają się zapamiętać jego treść. Następnie czytają tekst na kserokopii oraz ustalają różnice.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 20. *Który element nie pasuje?*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie pamięci słuchowej, ćwiczenie pamięci operacyjnej, koncentracja uwagi

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 10 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia, składający się z 30 słów pogrupowanych w 5 zbiorów po 6 słów (patrz Przykład – Tabela 12). W każdym zbiorze jest jeden element do niego niepasujący. Prowadzący nie informuje grupy, czego dotyczy dana kategoria.

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Podczas odsłuchiwanie student ma za zadanie zapamiętać element niepasujący do zbioru.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: —

Źródło: autorstwo nieznane

Przykład:

Tabela 12. Który element nie pasuje?

kwiat	pod	pies	pięć	szałam
liść	między	kot	piątą	jadłam
doniczka	ponad	węszyć	piętnaście	słuchałam
pąk	swój	szczur	pięćdziesiąt	pisałam
pająk	obok	słoń	pięćdziesiąt	idę
konewka	nad	ptak	pięć	robiłam
			pięćset	

Opracowanie przykładu – Schab S.I.

Ćwiczenia rozwijające umiejętność słuchania ze zrozumieniem

Proponowane ćwiczenia mają na celu kształtowanie umiejętności słuchania ze zrozumieniem (poziom znajomości języka obcego A1, A2), rozwijanie umiejętności słuchania ze zrozumieniem (poziom znajomości języka obcego B1, B2), doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem (poziom znajomości języka C1, C2), a także rozwijanie sprawności selekcji informacji oraz rozwijanie sprawności lokalnego i globalnego odbioru wypowiedzi.

Ćwiczenie 1. *Jeszcze jedno zero*

Poziom znajomości języka: A1

Cele: kształtowanie umiejętności słuchania ze zrozumieniem, ćwiczenie liczebników

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 5 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: jednokrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Student podaje dowolny liczebnik dwucyfrowy (np. 14), kolejna osoba dodaje na końcu tego liczebnika zero i mówi

ten nowo utworzony liczebnik na głos (140). Następnie ćwiczenie powtarza się z innymi studentami i innym liczebnikiem wyjściowym.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: Ważne jest, by studenci byli wskazywani przez prowadzącego zajęcia w przypadkowej kolejności, tak by cała grupa skoncentrowała się na tym zadaniu.

Źródło: w oparciu o: Lloret Ivorra 2009: 10

Ćwiczenie 2. *Jak się ubrać?*

Poziom znajomości języka: A2

Cele: kształtowanie sprawności selekcji informacji, ćwiczenie pamięci operacyjnej, ewentualnie utrwalenie słownictwa (patrz Uwagi)

Forma: praca indywidualna jednolita w pierwszej fazie ćwiczenia i praca w parach w drugiej fazie ćwiczenia

Czas: około 3 minut

Materiały dydaktyczne: Kartki lub zdjęcia przedstawiające ubiwanie, ubrania, nakrycia głowy, bieliznę, akcesoria (np. parasolka, rękawiczki) itp.

Nagranie: Nagranie audio, nagranie audiowizualne lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Treścią tekstu audialnego jest komunikat o pogodzie.

Specyfika: jednokrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Po wysłuchaniu komunikatu studenci zaznaczają na kartkach lub zdjęciach te rzeczy, które należy na siebie założyć przy wyjściu na długi spacer/ do sklepu/ do kina/ do lasu.

Weryfikacja: Studenci wymieniają się kartkami i sprawdzają trafność wyboru dokonanego przez kolegę/koleżankę. Prowadzący może jeszcze raz odtworzyć nagranie lub odczytać tekst.

Uwagi: Po zaznaczeniu rzeczy studenci mogą napisać oraz/lub wymienić ich nazwy.

Źródło: w oparciu o: Seretny, Lipińska 2005: 149

Ćwiczenie 3. *Narysuj to, co usłyszysz!*

Poziom znajomości języka: A1, A2

Cele: kształtowanie umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca indywidualna jednolita w pierwszej fazie ćwiczenia, praca w parach w drugiej fazie ćwiczenia

Czas: około 15 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia.

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Słuchając tekstu audialnego, student schematycznie rysuje opisywanego w tekście człowieka, zaznaczając cechy jego wyglądu (np. odstające uszy, krzaczaste brwi, wydatny nos, długie rzęsy, fryzura na jeża itp.), znaki szczególne (np. blizna na prawym policzku), wzrost i typ sylwetki.

Weryfikacja: Studenci porównują rysunki w parach i rozmawiają o ewentualnych różnicach.

Uwagi:

1. Najlepiej, żeby pary nie składały się z osób siedzących obok siebie.
2. To ćwiczenie może mieć wiele innych wariantów tematycznych, np. rysunek pokoju, ogródka, witryny wystawowej, stoiska z warzywami/owocami itp.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 4. *Jakie to miejsce?*

Poziom znajomości języka: A2, B1

Cele: kształtowanie umiejętności słuchania ze zrozumieniem, utrwalenie słownictwa

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 15 minut

Materiały dydaktyczne: kartki z wyrazami w języku obcym

Nagranie: —

Specyfika: jednokrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Student losuje kartkę ze słowem oznaczającym miejsce (np. szkoła, sklep obuwniczy, kino). Opisuje to miejsce w języku obcym poprzez jego funkcje (np. w tym miejscu można oglądać filmy). Pozostali studenci mają za zadanie zgadnąć, o jakie miejsce chodzi oraz podać jego nazwę w języku obcym.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: —

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 5. *Scenka na dworcu*

Poziom znajomości języka: B1, B2

Cele: rozwijanie sprawności selekcji informacji, integracja grupy językowej, doskonalenie umiejętności interpersonalnych

Forma: praca indywidualna zróżnicowana

Czas: około 3 minuty

Materiały dydaktyczne: Kartki z napisami „Kasa”, „Peron 1”, „Rozkład jazdy pociągów” itp. Kartki określają miejsce, w którym student będzie odgrywał swoją rolę.

Nagranie: —

Specyfika:

1. Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Tekst zawiera opis postaci i wydarzeń (patrz Przykład).
2. Przed odsłuchaniem tekstu należy podzielić grupę na 3-4 zespoły.
3. Przydzielenie ról do odegrania następuje po drugim odsłuchaniu tekstu audialnego. Scenkę mimiczną jednocześnie odgrywa 3-4 studentów (po jednym z każdego zespołu).

Przebieg ćwiczenia: Po wysłuchaniu tekstu wyznaczeni studenci jednocześnie odgrywają mimiczną scenkę z podziałem na role według wskazówek zawartych w tekście audialnym.

Weryfikacja: Każdy zespół obserwuje prawidłowość wykonania czynności przez studenta ze swojego zespołu, sprawdzając prawidłowość

wość zrozumienia tekstu na podstawie odgrywania ról. Studenci mogą notować błędy. Następnie omawiają je w zespołach.

Uwagi: W zależności od tematyki można odegrać scenkę w sklepie, w kinie, w parku itd.

Źródło: w oparciu o: Seretny, Lipińska 2005: 149

Przykład:

1. Zmęczona dziewczyna ciągnie ciężką walizkę. Ciągłe się zatrzymuje, ociera pot i rozgląda się za wolnym miejscem. Wreszcie znajduje wolny fotel, siada, wyciąga z torebki buteleczkę wody i wypija trzy łyki.
2. Znudzony chłopak stoi na końcu długiej kolejki do kasy, żeby zwrócić bilet. Najpierw rozgląda się dookoła, potem wyciąga słuchawki, podłącza je do smartfona i zaczyna oglądać jakiś film. Od czasu do czasu się śmieje. Wyjmuje z kieszeni batonik, trochę się męczy z rozerwaniem opakowania, potem zaczyna go jeść.
3. Zdenerwowana kobieta z dzieckiem stoi przy rozkładzie jazdy pociągów. Najpierw czyta go, nie zwracając uwagi na dziecko, które ciągnie matkę za rękę. Potem grozi mu palcem i odchodzi od rozkładu jazdy pociągów. Zatrzymuje się, zaczyna czegoś szukać w torebce. Znajduje czekoladkę i daje ją dziecku. Uśmiecha się, widząc radość dziecka.
4. Dziecko przeszkadza matce czytać rozkład jazdy pociągów. Najpierw ciągnie ją za rękę, potem podskakuje w miejscu, następnie tupie nogami. Robi obrażoną minę, kiedy matka grozi mu palcem. Dziecko nie chce iść z matką, ciągnie ją do tyłu. Kiedy matka się zatrzymuje i zaczyna czegoś szukać, czeka spokojnie. Po otrzymaniu czekoladki skacze z radości dookoła matki.

Opracowanie przykładu – Makarowska O.

Ćwiczenie 6. *O czym śpiewa?*

Poziom znajomości języka: B1, B2

Cele: rozwijanie umiejętności słuchania ze zrozumieniem, rozwijanie sprawności określenia głównej myśli tekstu

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 4 minuty

Materiały dydaktyczne: Dla każdego studenta kartki, na których sformułowane są główne myśli poszczególnych zwrotek i refrenu. Liczba kartek powinna być o 2-3 większa niż liczba zwrotek i refrenu.

Nagranie: nagranie audio lub nagranie audiowizualne

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego. Przed słuchaniem piosenki studenci zapoznają się z tekstem na kartkach.

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania studenci dopasowują kartki do zwrotek piosenki.

Weryfikacja: Po wykonaniu zadania wybrani studenci przedstawiają główną myśl tekstu piosenki.

Uwagi: —

Źródło: opracowanie własne – Makarowska O.

Ćwiczenie 7. *O kim mowa?*

Poziom znajomości języka: A2, B1

Cele: rozwijanie umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 5 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: jednokrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia:

Wariant 1. Student opisuje ubranie jednej z obecnych w sali osób. Pozostali próbują odgadnąć, o kim jest mowa.

Wariant 2. Studenci przyglądają się sobie nawzajem, starając się zapamiętać, kto jest jak ubrany. Następnie zamykają oczy, a wybrany student opisuje strój jednej z pozostałych osób. Studenci próbują odgadnąć, o kim jest mowa.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: —

Źródło: w oparciu o: Bielokozowicz et al. (URL-4)

Ćwiczenie 8. *Historyjki z życia wzięte*

Poziom znajomości języka: A2, B1, B2

Cele: rozwijanie, doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca indywidualna jednolita lub w grupach trzyosobowych

Czas: około 6 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia zawierający kilka wydarzeń, które występowały w określonej kolejności

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Po wysłuchaniu tekstu audialnego studenci zapisują wydarzenia w kolejności ich występowania.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: —

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 9. *Ustalamy gatunek tekstu*

Poziom znajomości języka: B1, B2, ewentualnie C1 (patrz Uwagi)

Cele: doskonalenie umiejętności identyfikacji gatunku tekstu

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 3 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio, nagranie audiowizualne lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Tekst audialny składa się z dwóch części stanowiących opis tego samego produktu lub określonej czynności. Opisy należą do różnych gatunków tekstu, np. reklama leku oraz ulotka leku dla pacjenta, zaproszenie na koncert oraz afisz koncertu itp.

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania tekstu audialnego studenci muszą ustalić, do jakiego gatunku tekstu należy opis produktu/czynności.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Ćwiczenie można zmodyfikować. Na przykład na poziomie znajomości języka obcego C1 można wykorzystać teksty audialne należące do różnych rodzajów reklamy (reklama radiowa oraz reklama telewizyjna), rodzajów i gatunków literackich (np. bajka oraz anegdota, tekst prozatorski oraz wiersz biały) itp.

Źródło: opracowanie własne – Makarowska O.

Ćwiczenie 10. *Świat przysłów*

Poziom znajomości języka: B1, B2, C1

Cele: rozwijanie, doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca indywidualna jednolita lub praca w grupach 3–4 osobowych

Czas: około 6 minut

Materiały dydaktyczne: kartka z 10 różnymi przysłowiami dla każdego studenta

Nagranie: nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Po wysłuchaniu tekstu audialnego należy wybrać z zaproponowanych na kartce przysłów najbardziej pasujące do treści i swój wybór uargumentować.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: —

Źródło: w oparciu o: Plankova (URL-6)

Ćwiczenie 11. *Sens piosenki*

Poziom znajomości języka: B2, C1, C2

Cele: rozwijanie, doskonalenia umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 15 minut

Materiały dydaktyczne: kartka z pytaniami dla każdego studenta (patrz Przykład)

Nagranie: nagranie audio z wybraną piosenką

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Studenci po jednokrotnym wysłuchaniu nagrania dostają pytania i odpowiadają na nie. Studenci ponownie słuchają nagrania i sprawdzają swoje odpowiedzi.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: Nie należy dawać studentom pytań przed pierwszym wysłuchaniem nagrania.

Przykład:

Przykładowe pytania

- a. Kto śpiewa tę piosenkę?
- b. Czy ta osoba jest wesoła czy smutna?
- c. Do kogo śpiewa?
- d. Co się stało?
- e. Czy ta piosenka jest optymistyczna czy pesymistyczna?

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 12. *Tajemniczy przedmiot*

Poziom znajomości języka: B2, C1, C2

Cele: doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem, utrwalanie słownictwa

Forma: praca w grupach trzyosobowych

Czas: około 15 minut

Materiały dydaktyczne: zdjęcia przedmiotów (patrz Uwagi)

Nagranie: —

Specyfika: jednokrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Każda z trzyosobowych grup studentów losuje jedno zdjęcie przedmiotu, nie pokazując go pozostałym grupom. Studenci układają 3-5 zdaniowy opis danego przedmiotu (jego wygląd, funkcje itp.), nie wymieniając jego nazwy. Zadaniem pozostałych grup jest odgadnąć, o jaki przedmiot chodzi.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi:

1. Przedmioty na zdjęciach mogą być dopasowane do tematyki zajęć.
2. Na wszystkich poziomach dopuszczalna jest praca ze słownikiem.

Źródło: opracowanie własne – Kowalewska K.

Ćwiczenie 13. *Mały psycholog*

Poziom znajomości języka: B1, B2, C1, C2

Cele: doskonalenie sprawności określenia intencji nadawcy, rozwijanie i doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 4 minuty

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub nagranie audiowizualne. Tekst może być przedstawiony w formie dialogu lub monologu. Liczba zdań: 6-8 (poziom B1, B2) lub 10-15 (poziom C1, C2).

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania studenci ustalają intencję mówiącego (w monologu) lub zamiary każdego uczestnika dialogu, określając cel, który przemawiające osoby chcą osiągnąć.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: —

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 14. *Profil psychologiczny*

Poziom znajomości języka: B1, B2, C1, C2

Cele: doskonalenie zdolności lokalnego odbioru wypowiedzi, rozwijanie i doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem, utrwalanie słownictwa

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 5 minut

Materiały dydaktyczne: patrz Przykład – Tabela 13.

Nagranie: nagranie audio

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia:

Wariant 1. Poziom znajomości języka obcego B1, B2. Po wysłuchaniu tekstu należy scharakteryzować określoną postać na podstawie jej wypowiedzi, wypełniając tabelę (patrz Przykład).

Wariant 2. Poziom znajomości języka obcego C1, C2. Po wysłuchaniu tekstu należy scharakteryzować określoną postać na podstawie jej wypowiedzi.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Zawartość rubryk tabeli można zmieniać według uznania.

Źródło: w oparciu o: Chyb 2015: 121–122

Przykład:

Tabela 13. Profil psychologiczny

Cechy charakteru		Zdolności	
Stosunek do ludzi (np. przyjazny – nieprzyjazny)		Zainteresowania, hob- by	
Stosunek do siebie		Poczucie humoru	
Stosunek do pracy		Ideały	
Potrzeby		Problemy	

Opracowanie przykładu: Makarowska O. w oparciu o: Chyb 2015

Ćwiczenie 15. *Stosunki międzyludzkie*

Poziom znajomości języka: B1, B2, C1, C2

Cele: określenie relacji nadawczo-odbiorczych, rozwijanie i doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 7 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio. Tekst może być przedstawiony w formie dialogu lub monologu. Liczba zdań: 6–8 (poziom B1, B2) lub 10–15 (poziom C1, C2).

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania studenci starają się ustalić stosunek rozmówców do siebie lub mówiącego do odbiorców (monolog). Swoje zdanie udowadniają, cytując rozmówców, określając intonację i emocje towarzyszące wypowiedziom.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Jako tekst audialny można wykorzystać wywiady ze znanymi osobami, talk show, audycje radiowe i telewizyjne, fragmenty filmów fabularnych i animowanych itp.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 16. *Czegoś tu brakuje...*

Poziom znajomości języka: B1, B2, C1, C2

Cele: rozwijanie i doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 10 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Podczas słuchania studenci ustalają fragmenty, które wymagają uściślenia (np. brak istotnej informacji lub przykładów – poziom B1, B2, C1, C2 lub zbyt ogólnikowe stwierdzenia – poziom C1, C2). Po wysłuchaniu tekstu studenci układają pytania uzupełniające.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: Podczas przygotowania tekstu audialnego można usunąć z tekstu oryginalnego istotne elementy np. imiona, adresy, nazwy geograficzne,

liczby, ceny, godziny, z przepisów kulinarnych – ilość produktów oraz czas gotowania/pieczczenia itp. Można też dokładną informację zamienić na ogólnikową np. w przepisie kulinarnym zamienić określoną ilość produktu na przybliżoną – kilka jabłek, trochę śmietany, parę łyżeczek cukru itp.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 17. *Co mam na myśli?*

Poziom znajomości języka: A2, B1, B2, C1

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca indywidualna jednolita lub w grupach trzyosobowych

Czas: około 10 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego. Tekst audialny (w formie zagadki) prezentuje książkę, film, znaną osobę lub kraj, miasto, zjawisko itp.

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Po wysłuchaniu tekstu audialnego studenci rozwiązują zagadkę, ponadto pracując w grupie ustalają, jakie argumenty przemawiają za taką odpowiedzią.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi: Można wcześniej poprosić studentów o przygotowanie zagadki w ramach zadania domowego.

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 18. *Jeden w jednym*

Poziom znajomości języka: A2, B1, B2, C1, C2

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem

Forma: praca indywidualna jednolita

Czas: około 5 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: Nagranie audio lub tekst odczytywany przez prowadzącego zajęcia. Tekst powinien być łatwy do zrozumienia.

Specyfika: dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Po wysłuchaniu tekstu studenci streszczają go w jednym zdaniu.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi:

1. Zadanie jest dość trudne, dlatego na poziomie A2 studenci mogą odpowiedzieć na pytanie O kim/o czym jest tekst? lub na pytanie O czym rozmawiają interlokutorzy?, jeżeli tekst stanowi rozmowę dwóch osób.
2. Na poziomie znajomości języka obcego B1, B2 studenci mogą przygotować 2–3 zdaniowe streszczenie.
3. Można wykorzystać pytania pomocnicze, np. O czym jest mowa w tekście? Jaka jest główna myśl tekstu?

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 19. *Ile pieniędzy – tyle przyjemności*

Poziom znajomości języka: dowolny

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem, rozwijanie sprawności selekcji informacji

Forma: praca w parach (poziom A1, A2), praca indywidualna jednolita (poziom B1, B2, C1, C2)

Czas: około 5 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: Dwukrotne odsłuchanie tekstu audialnego, którego treścią jest cennik (kawiarni, sklepu sportowego, sklepu spożywczego, itp.). Przed słuchaniem prowadzący zajęcia informuje, że każdy student ma do wydania inną sumę pieniędzy (w walucie kraju języka nauczanego).

Przebieg ćwiczenia: Po wysłuchaniu tekstu studenci określają, co mogą kupić za wskazaną sumę pieniędzy.

Weryfikacja: Prowadzący prosi wybrane osoby o podanie swoich odpowiedzi i weryfikuje je na forum grupy.

Uwagi: —

Źródło: autorstwo nieznane

Ćwiczenie 20. *Prawda czy fałsz?*

Poziom znajomości języka: dowolny (patrz Uwagi)

Cele: kształtowanie, rozwijanie, doskonalenie umiejętności słuchania ze zrozumieniem, wzajemne poznanie się, integracja grupy

Forma: praca zbiorowa

Czas: około 10 minut

Materiały dydaktyczne: —

Nagranie: —

Specyfika: jednokrotne odsłuchanie tekstu audialnego

Przebieg ćwiczenia: Każdy student wymyśla i zapisuje trzy zdania o sobie, z których jedno jest kłamstwem (patrz Przykład – Tabela 14). Wszyscy po kolei odczytują swoje zdania, a pozostali mają odgadnąć, które jest nieprawdziwe.

Weryfikacja: Weryfikacja odpowiedzi następuje w trakcie wykonywania ćwiczenia.

Uwagi:

1. Na poziomie A1 i A2 zdania mogą być w języku ojczystym.
2. Można zachęcić studentów do pochwalenia się w tym ćwiczeniu swoimi osiągnięciami, talentami, zdolnościami.

Źródło: autorstwo nieznane

Przykład:

Tabela 14. Prawda czy fałsz?

1	Umiem tańczyć tango.	P/F
2	Potrafię grać w szachy.	P/F
3	Mam prawo jazdy.	P/F

Opracowanie przykładu: Kowalewska K.

Rozdział 4

Ćwiczenia w języku angielskim / Exercises in English

Exercises improving auditory sensitivity

The proposed exercises are aimed at improving physical hearing, facilitating auditory attention, and preparing the students for doing listening exercises in a foreign language. Some exercises stimulate activity of the participants (exercises 1-9), other are relaxing warm-ups (exercises 10-15).

As the exercises are of a ludic nature, they can be used not only as a warm-up but also as relaxing exercises – particularly when working with advanced level groups (C1, C2 according to the Common European Framework of Reference for Languages).

Since some of the exercises presented below (e.g. 5, 8, 10, 11, 13, 14, 15) are not designed to improve verbal hearing, answers in native tongue are allowed in beginner groups (A1, A2 or possibly early B1 level of foreign language command).

Exercise 1. *Tap the rhythm*

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, stimulating the students' activity

Form: group work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening to a rhythmic set twice.

Instructions: The teacher taps a certain rhythmic set. Students repeat it a few times. While the students repeat the set, the teacher gives instructions, such as Quietly!, Very quietly! or Loudly!, adjusting the sound volume (see Example – Table 15).

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments:

1. Sound volume can be adjusted using gestures.
2. You can tap the rhythm while simultaneously saying *ta* or words or short texts (paremias, rhymes, tongue twisters).
3. The exercise can be modified (see Exercise 2 and Exercise 3).

Source: Author unknown

Similar exercises can be found in many speech therapy reference books and aids, such as Gunia 2006: 179; Volkova 1985: 80; Dedûhina (URL-1).

Example:

A nursery rhyme *Twinkle twinkle little star* can be used.

“Twinkle twinkle little star,
how I wonder what you are.
Up above the world so high,
like a diamond in the sky.”

Original text: URL-7

Table 15. Tap the rhythm

twin-kle twin- kle little star	how I wonder what you are	up a-bove the world so high	like a dia-mond in the sky
•••••—	•••••—	•••••—	•••••—

Where:

- = quaver
- = crotchet
- = minim

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 2. *Canon* (modified Exercise 1)

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, training auditory memory, stimulating student activity

Form: group work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening to a rhythmic set twice.

Instructions: Divide the students into 2-3 groups. The teacher taps a certain rhythmic set twice. Everyone repeats it twice all at once to remember it better, then the first group starts tapping the rhythm and repeats it 3-4 times. At the teacher's signal, the second, and then the third group starts tapping the rhythm (see Example – Table 16).

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: The first group may tap the rhythm more quietly, and the second and third – a bit louder than the previous ones.

Source: Author unknown

Example:

A children song *Baby shark* can be used.

„Baby shark do do do do do do

Baby shark do do do do do do

Baby shark do do do do do do

Baby shark!”

Original text: URL-8

Table 16. Canon

baby shark do do do do do do	baby shark do do do do do do	baby shark do do do do do do	baby shark
— — ••••••	••••••••	••••••••	•• ■

Where:

• = quaver

— = crotchet

■ = minim

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 3. *Ta-ta-ta* (modified Exercise 1)

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, training auditory memory, stimulating student activity

Form: group work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening to a rhythmic set twice.

Instructions: The teacher taps a certain rhythmic set twice. Students repeat *ta* several times according to the provided model. While the students are repeating the rhythm, the teacher gives instructions, such as Slowly!, Faster! or Fast!, adjusting the pace (see Example – Table 17).

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: Pace can be adjusted using gestures.

Source: Author unknown

Example:

A nursery rhyme *Wheels on the bus* can be used.

„The wheels on the bus go round and round

Round and round, round and round

The wheels on the bus go round and round

All through the town.”

Original text: URL-9

Table 17. *Ta-ta-ta*

the wheels on the bus go	round and round round and round round and round	the wheels on the bus go	round and round all through the town
-- • • --	-- ■ -- ■ --	-- • • --	-- ■ ■ ■ ■

Where:

- = quaver
- = crotchet
- = minim

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 4. *Rain*

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, stimulating student activity

Form: group work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Divide the students into 2-3 groups. Each group is given a task to perform with eyes closed. The teacher whispers the instructions.

Instructions: When told by the teacher, the first group starts snapping their fingers with their left and right hands alternately. After a few seconds, the second group starts lap tapping with their left and right hands. The third group starts stamping their left and right feet. If the exercise is performed correctly, you can hear first a drizzle and then heavier rain. To achieve a reverse effect, perform the above actions backwards: first, the third group stops stamping their feet, a few seconds later the second group stops lap tapping, and then the first group stops snapping their fingers.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments:

1. This exercise can be modified. Snapping fingers, lap tapping, and stamping can be replaced with tongue clicking, smacking, loud sighing, etc.
2. Every group can do the exercise at a different pace, for instance, the first group at a moderate pace (relaxed walking pace), the second one quite fast, and the third one briskly.

Source: Pavlova 1997: 46

Exercise 5. *What does it remind you of?*

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, stimulating student activity

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: The group repeats sound effects over a time of 30-50 seconds. Time for checking the answers (depending on the number of participants) – 70-90 seconds.

Instructions: Simultaneously, all students perform several sound effects of their own invention e.g. sighing loudly, tapping the table, rustling a paper, stamping with their feet, clicking with their tongues, snapping their fingers, etc. While the sounds are being made, the students listen to other sounds and try to tell what the final sound effect reminds them of (e.g. street/railway station noises, concert or football game noise, airport noise, shop noise, renovation works noise, etc.).

Feedback: The teacher asks some or all the students to give their answers and verifies them in front of the group.

Source: Author unknown

Exercise 6. Repeat the rhythm

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, training auditory memory, stimulating student activity

Form: pair work

Duration: approx. 2 minutes, depending on the number of students in the group

Teaching materials: see Comments

Recording: —

Characteristics: When repeating the rhythmic set, the students can tap on their lap, clap their hands, tap the table, stamp their feet, etc.

Instructions: Students sit back to back. One student in each pair starts performing a specific rhythm and repeats it 2-4 times. The other one must repeat it. Then they swap their tasks.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments:

- Notes with rhythmic set transcription for every student can be helpful in doing the exercise. Rhythm on the notes can be transcribed using geometric shapes and graphic signs. For instance, short sounds can be transcribed as dots/circles, long sounds with dashes, the longest ones with squares (see Example – Table 18). The rhythmic set should be simple and short.
- The exercise can be modified and performed prior to phonetic exercises (see Exercise 18).

Source: Author unknown. Similar exercises can be found in many speech therapy aids, such as in Dedûhina (URL-1).

Example:

Table 18. Repeat the rhythm

Rhythm 1	Rhythm 2	Rhythm 3
• • – • • – • • • • • • – • • – • • – • • • • • • –	– – • • – • • • • ■	• • – • • – • • – – – ■

Where:

- = quaver
- = crotchet
- = minim

Example provided by: Makarowska O.

Exercise 7. *Almost like a beatboxer* (modified Exercise 6)

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, training auditory memory

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Students repeat the rhythmic set up to two times.

Instructions: The teacher shows a certain rhythmic set by breathing in and out. The rhythmic set should be transcribed on a piece of paper (see Exercise 6, Comments). Dots mean breathing in shortly and loudly through the nose, dashes – breathing out long through the mouth, and squares – breathing out long and slowly.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments:

1. During the exercise, breaths should be taken in through the nose and out through the mouth.
2. In some cases (see Exercise 6, Example 3), breathing out long and slowly can be preceded by taking a short breath.
3. During the exercise, use up to three rhythmic sets.
4. Once the exercise is completed, take several deep breaths in and out to stabilise your breathing.
5. In the case of problems with playing the rhythm by breathing in and out, replace it with sounds, such as tongue clicking, lip smacking, or hand clapping.
6. Before starting the exercise, the teacher should make sure that all students are able to do it, as respiratory diseases can be a contraindication. If there are any contraindications, see item 5.

Source: Author unknown

Exercise 8. *What's the sound?*

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, training auditory memory, relieving tension

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes (see Comments)

Teaching materials: —

Recording: An audio recording with sounds of the street, animal noises, or sounds of musical instruments.

Characteristics: Listening to the recording twice.

Instructions: After listening to the recording, students say the number of sounds identified and their possible source, such as a sound of a car driving by, human sounds, birdsong, bear's roar, bass guitar, saxophone, etc.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments:

1. 20-30 seconds for listening to the audio recording, 30-60 seconds (depending on the number of students in the group) for checking the answers.
2. Checking must be performed at a quick pace.
3. This exercise can be modified. For instance, instead of listening to a recording, you can listen to sounds outside the window or in the hallway.

Source: Author unknown. Similar exercises can be found in many aids developed by speech therapists and educators, e.g. Tylenda 2016.

Exercise 9. *Applause*

Foreign language level: any level

Goals: getting focused, relieving tension, mental relaxation

Form: group work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording of a piece of music or a song with a very clear rhythmic set. The pace should not be too fast.

Characteristics: Before starting the exercise, the group should be divided into 2-3 teams. The teacher points to the team which should be clapping their hands at that time and specifies the number of claps. Two teams can be clapping at the same time (see Comments).

Instructions: While listening to the piece or the song, the teacher acts as a conductor, showing the number of claps to be performed by any team at that time using his or her hand.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: The teacher should be well-prepared for this exercise. To better understand how the exercise should be performed, it is recommended to see a performance by Ireneusz Krosny, a Polish mime, entitled *Concerto d'applaudissements à Montreux* (URL-2).

Source: Own work of Makarowska O., based on a scene acted by the mime I. Krosny *Concerto d'applaudissements à Montreux* (URL-2).

Exercise 10. *Listen to the sound of silence*

Foreign language level: any level

Goals: relieving tension, mental relaxation

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: The teacher gives the instructions quietly and slowly.

Instructions: The teacher asks the students to sit comfortably, stretch out their legs, cross their arms, and close their eyes. They are then told to listen to the silence for 5-7 seconds. Next, the teacher asks the students to slowly open their eyes and asks them whether the room was really silent or whether they could hear anything, e.g. sounds outside the window, somebody breathing, etc.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: Answers to the question should be requested from 3-5 students to avoid spoiling the atmosphere.

Source: Author unknown

Exercise 11. *What was happening?*

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, training auditory memory, relieving tension

Form: same-task individual work

Duration: approx. 3 minutes

Teaching materials: Objects typically used during the classes (ballpens, felt-tip pens, textbooks and other objects).

Recording: —

Characteristics: The teacher performs every action only once.

Instructions: The teacher asks the students to sit comfortably, stretch out their legs, cross their arms, and close their eyes. They are told to listen to what is happening in the room. The teacher performs various actions previously planned. For instance, he or she approaches the board, writes something on it, then wipes it off, drops a pen, opens and closes a textbook, sighs heavily, coughs, etc. Then the teacher asks the students to describe these actions in a consecutive order.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments:

1. The teacher should perform these actions according to the designed scenario or a planned order of actions. Improvising is not recommended.
2. This exercise can be modified. For instance, the teacher asks 4-5 students to reconstruct the identified actions in the order of occurrence. Every person reconstructs 1-2 actions. It is forbidden to talk. Errors in the reconstruction of the actions, such as wrong order, can be signalled by other students with gestures.

Source: Author unknown

Exercise 12. *Keep silent, listen, write down*

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, training auditory memory, relieving tension

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: A sheet of paper for each student.

Recording: —

Characteristics: The rhythmic sets should be played at a moderate pace.

Instructions: The teacher plays the rhythmic set twice, tapping a ballpen on the desk. Then the students transcribe the rhythmic set on a piece of paper using dots/circles.

Feedback: When signalled by the teacher, all students lift their sheets showing their transcriptions.

Comments:

1. The rhythmic set is made of several rhythmic figures differing only in the number of sounds (see Example – Table 19).
2. The exercise should be done in silence.
3. Maximum number of presented sets – 3. Number of rhythmic figures per set: 3-7. Pauses between rhythmic figures should be identical.

Source: Author unknown. Similar exercises can be found in many speech therapy aids, such as in Dedúhina (URL-1).

Example:

Table 19. Keep silent, listen, write down

Example 1	Example 2	Example 3	Example 4
•• •• • ••••	•••• •••• •••• •	•••••• •••• •	•• •• •• •••• ••••

Where:

- = quaver
- = crotchet
- = minim

Example provided by: Makarowska O.

Exercise 13. Background noises

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, relieving tension

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording of a dialogue in a foreign language (see Comments). Subject and content of the dialogue are irrelevant because it is the background noises that are crucial.

Characteristics: Listen to the text twice. The dialogue can be listened to without understanding what is being said.

Instructions: While listening to the recording, students are told to identify as many background noises as possible, e.g. commercials, wind blowing, steps, trains passing by, music, etc.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers.

Comments:

1. Fragments of feature and documentary films or audiovisual recordings of role-plays from YouTube can be used.
2. The students can make guesses of the place where the conversation is taking place (shop, airport, restaurant, stadium, etc.).

Source: Author unknown

Exercise 14. *Whose voice is it?*

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, relieving tension

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: An audio recording of a polylogue or a song performed by several people. Subject and content of the dialogue are irrelevant because it is the diversity of voices of interlocutors or song performers that are crucial. The differences should refer to voice timbre and pitch (muffled – resonant, high – low, etc.) and the owner of the voice (male – female, elderly person – young person – child).

Characteristics: listening to the recording twice

Instructions: While listening to the recording, students are told to identify the number of speakers/singers and describe their voices (owner, pitch, etc.).

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments:

1. An audiovisual recording can be used in the exercise. Then, once the exercise is checked, it will be sufficient to play the recording instead of providing the correct answers.
2. Fragments of cartoon, feature and documentary films, as well as fragments of radio broadcasts or TV shows can be used as the audio or audiovisual recording.
3. Answers in the mother tongue are allowed.

Source: Author unknown

Exercise 15. *Typewriter*

Foreign language level: any level

Goals: focus on auditory stimuli, relieving tension

Form: same-task individual work

Duration: approx. 4 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording of L. Anderson's piece *The Typewriter* (URL-3). Recording duration – 1 minute 35 seconds.

Characteristics: Listening to the recording twice.

Instructions: While listening to the recording, students are told to find how many times the carriage of the typewriter shifted back or how many times the bells rang.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments:

1. In this exercise, only the second half of the piece can be used.
2. L. Anderson's piece can be replaced with another recording, e.g. a drums solo (then the students are to tell the number of taps on the cymbals) or a recording of a tap dancing class, flamenco class (then the students must tell how many times the shoe tip hits the floor or the heels tap the dance floor), etc. For fans of crime stories, western films, or action films, you can use a fragment of a film where the

characters fire single (and not a series of) shots from a gun and ask the students to tell the number of shots.

Source: Own work of Makarowska O.

Exercises improving and perfecting auditory perception

The proposed exercises are aimed at forming verbal hearing when listening to texts in a foreign language (A1, A2 language levels), developing and perfecting verbal hearing (B1, B2, and higher language levels), improving operating (working) memory and facilitating focusing (on all levels). Therefore, it is not necessary to understand what is being said in the audio recordings when doing the exercise. Checking the answers should be done quickly. Most exercises can also be used at foreign language phonetics classes.

Exercise 1. *What's the language?*

Foreign language level: A1

Goals: developing verbal hearing, getting acquainted with the sound of a foreign language, exercising the ability to identify a foreign language

Form: same-task individual work

Duration: approx. 10 minutes

Teaching materials: —

Recording: Short listening texts in three languages which sound similarly/are related to each other (approx. 2 minutes of recording per language) – one of which is the language taught to the students (see Example below).

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: Students listen to a recording knowing that it is in three languages and knowing what these languages are. Their task is to identify the language they are taught.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: At higher levels of language learning, a variant with identifying dialects of that language can be used.

Source: Own work of Schab S.I.

Example:

The conversation between the interviewer – American, the actress (Renée Zellweger) – American, and the actor (Colin Firth) – British

Source: URL-10

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 2. *How many words?*

Foreign language level: A1

Goals: developing verbal hearing, exercising listening comprehension where the difficulty lies in a high degree of assimilation between words

Form: same-task individual work

Duration: approx. 6 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher, comprising five single sentences.

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: Student listen to the text. While listening to the text, they are trying to tell the number of words in individual sentences.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: —

Source: Author unknown

Exercise 3. *Mother tongue or foreign language?*

Foreign language level: A1, A2

Goals: perfecting phonematic hearing, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher.

Characteristics: Listening to the text twice. It can be listened to without understanding what is being said. The listening text is a list of pairs of similarly sounding words: one in the mother tongue and the other in a foreign language (see Example – Table 20). The number of word pairs should not be smaller than the number of students in the group.

Instructions: The teacher reads out a word pair to a student. The student tells which word is in their mother tongue and which in the foreign language.

Feedback: The teacher asks some or all students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: The pace of the exercise should be quite fast.

Example:

Table 20. Mother tongue or foreign language?

Model list of words to be read out by the teacher		Model transcription of correct answers	
1. buk	book	+	—
2. dog	dok	—	+
3. stalk	stok	—	+
4. bark	bark	+	—
5. to	toe	+	—
6. my	maj	—	+
7. grób	group	+	—
8. back	bak	—	+
9. mit	meat	+	—
10. dola	dollar	+	—
11. but	boot	+	—
12. cod	kot	—	+
13. tak	tack	+	—
14. most	most	+	—

Example provided by: Kowalewska K.

If there are hardly any similarly sounding words in the mother tongue and the foreign language (or none), the exercise should be modified. For instance, 3-5 recorded speeches in a foreign language should be prepared, where some (1-2 speeches) are made by native speakers and the remaining ones (2-3 speeches) by foreigners speaking this foreign language. While listening to the text, the students should identify the speaker as a native speaker of the language or a foreigner.

Source: based on Maslyko et al. 1998: 9

Example:

A French actor (Omar Sy) speaking English (URL-11):

A Colombian-American actress (Sofía Vergara) speaking English (URL-12):

A British comic (Michael McIntyre) speaking English (URL-13):

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 4. Listen and count

Foreign language level: A1, A2

Goals: developing phonematic hearing, training memory, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher, comprising 5-9 sentences.

Characteristics: Listening to the text twice. It can be listened to without understanding what is being said.

Instructions: While listening to the texts, the students count the words starting or ending with a specific sound.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: The exercise can be modified, for instance, by asking the students to remember the words with that sound. See also Exercise 13.

Source: based on Maslyko et al. 1998: 9

Exercise 5. *Count the sounds*

Foreign language level: A1, A2

Goals: developing phonematic hearing, training memory, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: A one-sentence long audio recording or text read aloud by the teacher. Number of words in the listening text: 5-11.

Characteristics: Listening to the text twice. It can be listened to without understanding what is being said.

Instructions: While listening to the text, the students count how many times they heard a given sound or combination of sounds and write down their answer on a piece of paper.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: —

Source: based on Maslyko et al. 1998: 9

Exercise 6. *Looking for rhymes*

Foreign language level: A1, A2, possibly B1, B2 (see Comments)

Goals: exercising aural analysis and operating memory, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording, audiovisual recording, or a rhymed text read aloud by the teacher. The listening text (a poem) should be short (4-8 lines) (see Example below).

Characteristics: Listening to the text twice. It can be listened to without understanding what is being said.

Instructions: While the teacher is reading the text aloud, the students memorise the rhyming words.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: —

Source: based on Maslyko et al. 1998: 9

Example:

1. At A1, A2 language level a fragment of the poem *Imagine* by Alan Wright can be used:

“Imagine a pig
in a big purple wig.
Imagine a car
in the shape of a star.
Imagine a bear
wearing pink underwear.
Imagine a fox
wearing red, fluffy socks.
Imagine a shoe
that always stayed new.”

Original text: URL-14

2. At B1, B2 language level a fragment of the poem *Be glad your nose is on your face* by Jack Prelutsky can be used and at C1, C2 language level a longer fragment of the poem can be used.

“Be glad your nose is on your face,
not pasted on some other place,
for if it were where it is not,
you might dislike your nose a lot.
Imagine if your precious nose
were sandwiched in between toes,
that clearly would not be a treat,
for you’d be forced to smell your feet.
Your nose would be a source of dread
were it attached atop of your head,
it soon would drive you to despair,
forever tickled by your hair.
Within your ear, your nose would be
an absolute catastrophe,
for when you were obliged to sneeze,

your brain would rattle from the breeze.
Your nose, instead, through thick and thin,
remains between your eyes and chin,
not pasted on some other place-
be glad your nose is on your face!”

Original text: URL-15

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 7. *The first and the last*

Foreign language level: A1, A2, B1

Goals: developing verbal hearing, training operating memory, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher, comprising 5-9 sentences (depending on the language level).

Characteristics: Listen to the text twice. It can be listened to without understanding what is being said.

Instructions: While listening to the text, the students memorise the first/last words of every sentence and write them down.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: The exercise can be modified, for instance, by adding words to the sentences (B1 level) or telling the students to memorise every second/penultimate word in each sentence.

Source: based on Maslyko et al. 1998: 9-10

Exercise 8. *Let's count!*

Foreign language level: A1, A2, B1, B2

Goals: exercising aural analysis, getting focused, training operating memory

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher. Number of sentences in the text: 3-13 (depending on the language level).

Characteristics: Listening to the text twice. It can be listened to without understanding what is being said. The students count specific units in their heads.

Instructions: While listening to the text, students count the number of pauses, names, city names, etc., or the number of specific parts of speech (verbs, adjectives, nouns, etc.), or language units (sentences, words per sentence) and write it down on a piece of paper.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: The exercise can be made ludic, for example, by announcing a contest *Who can count the greatest number of words* (pauses, names, given names). In such a case, the text should be read quickly.

Source: based on Maslyko et al. 1998: 59

Exercise 9. *What's the sentence?*

Foreign language level: A1, A2, B1, possibly B2 (see Comments)

Goals: exercising prosodic hearing, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher. The text can be a dialogue or a monologue. The number of sentences should not be larger than 8 on A1, A2 levels and 10 on B1 level.

Characteristics: Listening to the text twice. It can be listened to without understanding what is being said. If the text is read out by the teacher, then he or she should be standing behind the students' back to prevent them from observing his or her facial expression.

Instructions: While listening to the text, the students count the number of affirmative, exclamative, and interrogative sentences.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: The exercise can be modified. For instance, the students can identify the mood, emotions, and feelings of the listening text character(s) (B1, B2 language levels) as well as presence and type of changes in the characters' mood, if any.

Source: based on Maslyko et al. 1998: 59

Exercise 10. *Which word is it?*

Foreign language level: A2, B1

Goals: perfecting phonematic hearing, exercising the ability to distinguish sounds in minimal pairs

Form: same-task individual work

Duration: approx. 6 minutes

Teaching materials: List of words making up the listening text, combined into minimal pairs with words which are not found in the recording (see Example – Table 21).

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher, comprising single words.

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: Students are given a list of words combined into minimal pairs (differing, for instance, with a vowel, consonant, vowel length, etc.). Then, after listening to the text twice, they are told to mark the word from the pair which was uttered.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: —

Source: based on Thorborg 2003; Snefstrup, Møller 2010

Example:

Table 21. Which word is it?

bit	beat
ban	van
cut	cat
cheap	jeep
sin	thin
bin	pin
mash	match
then	den
late	rate
same	name
hard	heart
thing	think
ship	sheep
mouse	mouth
fan	van

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 11. *Numbering*

Foreign language level: A2, B1, B2 (see Comments)

Goals: developing verbal hearing, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: For each student, a list of words sounding similarly (in a foreign language) arranged in two columns of 4-8 words in each (see Example – Table 22).

Recording: —

Characteristics: Listening to the text twice. Before starting the exercise, the students quietly read the words on the list.

Instructions: The teacher reads the words in a different order than on the photocopies handed out to the students. While listening (A2 language level) or after listening (B1, B2 language level) to the text,

students mark the ordinal number of the word in the listening text on the list of words.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments:

1. Reading pace should be moderate at A2 language level.
2. The degree of difficulty of the exercise can be increased by speeding up the reading pace (B1, B2 language levels).

Source: based on Maslyko et al. 1998: 9

Example:

Table 22. Numbering

effective	affective
adopt	adap
cat	cut
bat	pat
ship	sheep
lice	rice
fine	wine
vase	face

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 12. *Where is the speaker from?*

Foreign language level: B2, C1

Goals: perfecting phonematic hearing, exercising the ability to distinguish correct pronunciation of the foreign language

Form: same-task individual work

Duration: approx. 15 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording (4-5 speakers). The same text presented by non-native speakers and a native speaker of a taught language.

Characteristics: Listening to the recording twice.

Instructions: While listening to the recordings, the students note down whether the person presenting the text is a native speaker or a person for whom it is a foreign language, and which elements of their pronunciation justify such an identification.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: See Example from Exercise 3 above.

Source: Own work of Schab S.I.

Exercise 13. *Who's speaking?*

Foreign language level: C1, C2

Goals: perfecting verbal hearing, exercising prosodic hearing, auditory sensitisation to dialectal/regional/sociolinguistic variants of the foreign language

Form: same-task individual work

Duration: approx. 10 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording with 3-4 short speeches (approx. 2 minutes long), differing in terms of dialectal, regional, or sociolinguistic variant (these categories should not be mixed in a single exercise).

Characteristics: listening to the recording twice

Instructions: The student is to identify the correct dialect, region of the speaker's origin, or sociolinguistic characteristics, such as age, education, place of residence, etc. Students write down the information while and after listening to the recordings.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: The baseline of this exercise is the foreign language learners' prior knowledge of dialectal/regional/sociolinguistic differences within that language.

Source: Own work of Schab S.I.

Exercise 14. *At a laryngologist*

Foreign language level: any level

Goals: developing verbal hearing, getting focused on auditory stimuli

Form: same-task individual work

Duration: approx. 1 minute

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: A ludic exercise.

Instructions: Students stand with their left side facing the teacher, plug their left ears with their fingers, and look ahead (looking at the teacher is not allowed). The teacher, standing at a larger distance from the students, whispers words/word phrases to everyone. The students should repeat them correctly. After checking the answers, the group turns their right side to the teacher, everyone plugs their right ear, and the exercise is repeated.

Feedback: After each of the two parts of the exercise, the teacher asks some students to repeat the words/phrases they heard.

Comments:

1. The list of words/phrases needed for the exercise must be prepared in advance. The language material can include numerals, paraemias, idioms, and lexical units matching the subject of classes, e.g. names of clothing items, dishes, geographic names, etc.
2. Considering the possible incorrect answers, the list of words/phrases must contain more language units than there are students in the group. If a student makes a mistake, the exercise should be continued and the persons who got wrong answers should be asked to say them again.
3. You can also increase the degree of difficulty of this exercise, for instance, by mumbling the words or using entirely new words/phrases.
4. The exercise can be modified into a simulation and communication role-play *A visit at a laryngologist*.

Source: The exercise is based on one of the methods used to test hearing in children; devised by Makarowska O.

Exercise 15. *Where is the word stress?*

Foreign language level: any level (see Comments)

Goals: exercising prosodic hearing and operating memory, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: Photocopied lists of words in the foreign language, arranged in 2-4 columns (number of words per column – at least 5).

Recording: —

Characteristics: Listening to the text twice. Before starting the exercise, the students quietly read the words on the list.

Instructions: While listening to the text, the students try to memorise where the word stress is placed. After listening to the text, the students mark the stress in words on the list.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: On B1, B2, C1, and C2 language levels, more diverse vocabulary can be used, such as lexical borrowings, jargons, specialist terms, etc.

Source: based on Maslyko et al. 1998: 59

Exercise 16. *What has changed?*

Foreign language level: any level

Goals: developing verbal hearing, training memory, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher. The listening text comprises two versions of the same piece of prose. In the second version, some words are replaced with synonyms. Depending on the language level, the number of sentences in each version of the prose text should be 1 to 4 (see Example below).

Characteristics: Listening to the text twice. It can be listened to without understanding what is being said.

Instructions: While listening to the text, the students try to memorise the replaced words and write them down on a piece of paper.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: The exercise can be modified by, for instance, replacement of the words with antonyms.

Source: The exercise was described in several papers, i.a. by Prizel-Kania 2013: 132.

Example:

Original version:

As a senior citizen was driving down the highway, his phone rang. Answering, he heard his wife's voice urgently warning him, "Herman, I just heard on the news that there's a car going the wrong way on Interstate 44. Please be careful!" "Bloody hell," said Herman, "It's not just one car. It's hundreds of them!".

Original text: Lord 2017: 129

Version with synonyms:

As a senior citizen was driving down the road, his mobile rang. Answering, he heard his wife's voice urgently alarming him, "Herman, I just heard on the radio that there's a car going the wrong way on Interstate 44. Please be careful!" "Bloody hell," said Herman, "It's not just one car. It's hundreds of them!".

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 17. *What has disappeared?*

Foreign language level: any level

Goals: developing verbal hearing, training memory, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher. The listening text comprises two versions of the same piece of prose. In the second version, some words are missing. Number of sentences in each version of the prose text: 5-9 (depending on the language level).

Characteristics: Listening to each version of the text twice. It can be listened to without understanding what is being said.

Instructions: While listening to the text, the students memorise the words missing from the second version of the text and write them down on a piece of paper.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: The exercise can be modified by omitting not only single words but also entire phrases.

Source: based on Maslyko et al. 1998: 63

Exercise 18. *What is new?*

Foreign language level: any level

Goals: developing verbal hearing, training memory, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher. The listening text comprises two versions of the same piece of prose. In the second version some words are added. Depending on the language level, the number of sentences in each version of the prose should be 5 to 9.

Characteristics: Listening to the text twice. It can be listened to without understanding what is being said.

Instructions: While listening to the texts, the students try to memorise the new words added to the second version of the text and write them down on a piece of paper.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: The exercise can be modified by adding not only single words but also entire phrases.

Source: based on Maslyko et al. 1998: 63

Exercise 19. *Relax and remember*

Foreign language level: any level

Goals: developing verbal hearing, training memory, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Text read aloud by the teacher. The listening text comprises 2-4 pairs of paronyms (see Example – Table 23).

Characteristics: Listening to the text twice. It can be listened to without understanding what is being said.

Instructions: Students sit comfortably, with legs stretched out, arms crossed on their chest, and eyes closed. Their task is to listen to the text and memorise a couple of paronym pairs (2-5) and write them down on separate pieces of paper in the order of reading.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: At A1 and A2 language levels, the already mastered vocabulary should be used. On higher levels, new vocabulary can be used.

Source: based on Maslyko et al. 1998: 10

Example:

Table 23. Relax and remember

quite	quiet
complement	compliment
affective	effective
accept	except

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 20. *Catch a pause*

Foreign language level: any level

Goals: developing verbal hearing, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio or audiovisual recording. The listening text can be a dialogue or a monologue. Number of sentences in the text is up to the teacher. Fragments of cartoon, feature and documentary films as well as fragments of radio broadcasts or TV shows can be used as the audio or audiovisual recording.

Characteristics: The exercise is performed without any prior listening. The text can be listened to without understanding what is being said. It is a ludic exercise.

Instructions: While listening to the text, students should clap their hands whenever they hear a pause in the speech.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: The exercise can be repeated 2-3 times.

Source: Author unknown

Exercises improving and perfecting auditory memory

The proposed exercises are aimed at forming auditory memory when listening to texts in a foreign language (A1, A2 language levels), developing auditory memory (B1, B2 language levels), and perfecting it (C1, C2 language levels).

As the exercises are of a ludic nature, they are not recommended for use along with auditory sensitivity exercises.

Preferably, up to 2 minutes should be reserved for checking each exercise.

Exercise 1. *Shopping list*

Foreign language level: A1, A2

Goals: forming auditory memory, exercising operating memory, getting focused, vocabulary consolidation

Form: group work

Duration: approx. 10 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening with eyes closed and recalling memorised information.

Instructions: Students close their eyes. The teacher says a beginning of a sentence, e.g. „I’m going shopping and my shopping list includes ...”. The first student repeats the beginning of the sentence and adds a product of his or her choice. The next person repeats everything said by the previous person and adds another product, etc. A person who repeats the product in a wrong order or is unable to repeat the entire list drops out from the game.

Feedback: —

Comments: —

Source: based on Biełokozowicz et al. (URL-4)

Exercise 2. *Drawing a layout*

Foreign language level: A2

Goals: developing auditory memory, exercising operating memory

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: blank A4 paper sheets, coloured pencils

Recording: —

Characteristics: Listening to the text twice. The exercise should be done in complete silence. It can be conducted as a competition.

Instructions: While listening to the text, students try to memorise the layout of various items (buildings in a street, furniture in a room,

rooms in an apartment, items on a desk, etc.). Then the students draw the layout of these items from memory.

Feedback: The teacher asks all students to exchange their sheets and then reads the text again. While listening to the text, the students check each other's layouts and mark the misplaced items.

Comments:

1. The listening text should provide detailed information on the layout of items or rooms.
2. The exercise can be modified, for instance, by describing seating arrangement at a table, describing known or unknown people on a portrait/photograph, or describing seating arrangement of talk-show guests in a studio, etc.

Source: Author unknown

Exercise 3. *Recall the pair*

Foreign language level: A1, A2, possibly B1, B2 (see Comments)

Goals: forming and developing auditory memory, getting focused, training operating memory

Form: group work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening once to a text containing associative pairs – approximately 10 pairs (see Example – Table 24).

Instructions: After listening to the text, the teacher says the first word and the student must recall its pair. Then, as a vocabulary repetition, the students may do this exercise on their own in pairs, with one saying a remembered word and the other providing its pair.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: On B1 and B2 language levels, more advanced vocabulary can be used.

Source: Author unknown

Example:

Table 24. Recall the pair

room – bed	sky – clouds	street – car	summer – beach	sea – fish
dog – bone	ZOO – animals	train – journey	cow – milk	Christmas – gifts

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 4. *Draw a photo*

Foreign language level: A2, B1, B2 (see Comments)

Goals: training operating memory, developing and perfecting auditory memory and listening comprehension skills

Form: same-task individual work

Duration: approx. 15 minutes

Teaching materials: blank A4 paper sheets, coloured pencils

Recording: —

Characteristics: Listening to the text once.

Instructions: At the beginning of the class, the teacher provides a detailed description of a photo which the students cannot see. At the end of the class, the students draw what they remember from the teacher’s description.

Feedback: The teacher shows a photo for comparison.

Comments: At A2 level, the description should be for a small number of objects and be less detailed. The teacher may also describe the photo twice.

Source: Own work of Kowalewska K.

Exercise 5. *Quick interview*

Foreign language level: A2, B1

Goals: forming and developing auditory memory, training operating memory

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening to the text describing the appearance of two people twice (B2 language level) or three times (A2 language level).

Instructions: While listening to the text, students try to memorise the descriptions of the people.

Feedback: The teacher quickly interviews the selected students to check the results (see Example).

Comments:

1. The listening text should provide information about two people and their full names. The text may contain a description of their appearance, character, clothes, and/or information about their age, interests, occupation, etc.
2. Questions in the quick interview should be short and clear to reduce the time needed to check comprehension of the questions (see Example).
3. The exercise can be modified by, for instance, replacing the quick interview with a questionnaire. In such a case, its photocopies should be handed out to students only after they listen to the text. Questions in the questionnaire should also be simple and short, as in the quick interview. The students are allowed 2 minutes to fill in the questionnaire.

Example: Questions for the quick interview:

1. Who is older, X or Y?
2. Who has a moustache and who has a beard?
3. Who is shorter, X or Y?
4. Who is wearing trousers and a checkered shirt?
5. Where does X work and what is Y's occupation?

Source: based on Navarro 2015: 74

Exercise 6. *Word beads*

Foreign language level: A1, A2, possibly B1, B2 (see Comments)

Goals: developing auditory attention and memory, vocabulary consolidation

Form: pair work

Duration: approx. 3 minutes

Teaching materials: A set of multicoloured paper sheets. Every sheet has one column of 7-9 selected words (see Example – Table 25). Same coloured sheets feature groups of words of the same grammar category. Use the previously learned vocabulary, e.g. words from previous classes or words associated with any specific subject.

Recording: —

Characteristics: The exercise should be done quickly. Every student draws one sheet. Before starting the exercise, the students should read the words on their sheets.

Instructions: The first student reads the first word on their sheet aloud and the second student repeats it. Then the first student reads the second word on their sheet aloud and the second student repeats the previous word and the one just heard. Every time, to repeat the new word, the other student should recite the previously heard words in the respective sequence. After the last word, the students switch their roles and use the other sheet (see Example – Table 25).

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: On B1 and B2 language levels, the difficulty of the exercise can be increased by, for instance, listing words not related to one another (B1) or listing word phrases (B2).

Source: Similar exercises are described in several textbooks for learning Russian as a foreign language, e.g. by Moskvitina 2005: 6.

Example:

Table 25. Word beads

Student 1 reads the following words:		Student 2 repeats:
1	winter	winter
2	snow	winter, snow
3	snowman	winter, snow, snowman
4	snow flakes	winter, snow, snowman, snowflakes, etc.

Example provided by: Makarowska O.

Exercise 7. Matching

Foreign language level: A1, A2, possibly C1, C2 (see Comments)

Goals: developing and perfecting auditory memory, training operating memory

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials:

1. At A1 and A2 language level: photocopies of the table. The left column contains a list of objects/phenomena or celebrities/animals (4-7). The right column specifies their characteristics, behaviours, or names in a random order.
2. At C1 and C2 language level: photocopies of the table. The left column contains a list of the world's most famous people or persons from the country where the target language is used (4-7 people). The right column specifies the dates of their birth in a random order.

Recording: —

Characteristics: Listening to the text twice (C1 and C2 language level) or three times (A1 and A2 language level). The exercise is conducted in the form of a competition.

Instructions:

Variant 1. A1, A2 foreign language level. While listening to the text, students try to memorise the characteristics of objects/phenomena or behaviours/names of famous people/animals. Then the students recall and match the characteristics, behaviours, or names with the objects/phenomena or famous people/animals by drawing a line connecting them (see Example – Table 26 and Table 27).

Variant 2. C1, C2 foreign language level. While listening to the text, students try to memorise the dates of birth of famous people. Then the students recall and match the dates of birth to people's names by drawing a line connecting them (see Example – Table 26 and Table 27).

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: Number of the names and dates can be increased or decreased depending on the students' memorising abilities.

Source: based on Navarro 2015: 89

Example for A1, A2:

Table 26. Matching (A1, A2)

William Shakespeare	poet and playwright
Charles Darwin	biologist
Hugh Grant	actor
Sir Isaac Newton	physicist, mathematician, astronomer
Henry VIII	king
John Lennon	pop singer
Elisabeth I	queen

Example provided by: Kowalewska K.

Example for C1, C2:

Table 27. Matching (C1, C2)

William Shakespeare	1564
Charles Darwin	1809
Hugh Grant	1960
Sir Isaac Newton	1642
Henry VIII	1509
John Lennon	1940
Elisabeth I	1533

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 8. *Remember my dream*

Foreign language level: B2, C1

Goals: developing and perfecting auditory memory, training operating memory, perfecting listening comprehension skills, integration of the group

Form: work in groups of three

Duration: approx. 15 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening to the text once.

Instructions: At the beginning of the class, each student in the group tells everyone his or her strangest dream. At the end of the class, selected students retell the dream of the person of their choice.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: The dream should be retold in up to 10 sentences. Preparation for dream telling can be earlier assigned as a homework task.

Source: Own work of Kowalewska K.

Exercise 9. *Something different for everyone*

Foreign language level: B2, C1, C2

Goals: forming, developing and perfecting auditory memory, training operating memory, getting focused

Form: various-task individual work

Duration: approx. 7 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audiovisual recording which should contain various types of information related to the class subject, e.g. „10 lifehacks for the summer“ for classes on the topic of „Summer holidays are coming”(see Comments and Example).

Characteristics: Listening to the text twice. Before starting the exercise, the teacher assigns different fragments to memorise to different students, and the fragments should be relatively short.

Instructions: While listening to the text, students should memorise the assigned fragments.

Feedback: After listening to the text, some students summarize the memorised fragments.

Comments: On YouTube many interesting recordings can be found, e.g. “15 things you don’t know”, “How to...”, “10 secrets of...”, or “10 tips on...”.

Source: Own work of Makarowska O.

Example:

10 life hacks you need to know for summer (URL-16)

Possible questions:

- how to eat a giant hamburger?
- how to prepare a fresh mango?
- how to get rid of fruit flies in the kitchen?
- how to get rid of ants at home?
- how to prepare a drink to cool down?
- how to prepare a snack bowls from bags of chips?

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 10. *Let's write a poem*

Foreign language level: A1, A2, possibly B1, B2, C1, C2 (see Comments)

Goals: forming and developing auditory memory, getting focused, training operating memory

Form: pair work

Duration: approx. 4 minutes

Teaching materials: —

Recording: Four-line rhymes, used as the listening text, read aloud by the teacher. The text of the rhymes should be simple and easy to memorise (see Example).

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: As the rhyme is read aloud by the teacher, one student memorises lines 1 and 3, while the other memorises lines 2 and 4.

Feedback: The teacher asks selected students to retell the rhyme by reciting their lines from memory (in turns).

Comments:

1. At B1 and B2 language levels, the difficulty of the exercise can be increased by, for instance, telling the students to memorise lines in a poem comprising 2 or 3 four-line stanzas.
2. This exercise can be modified. For instance, at C1 and C2 language level, one student memorises stanzas 1 and 3 while the other memorises stanzas 2 and 4.

Source: Author unknown

Example:

At A1 and A2 language level a nursery thyme *Twinkle twinkle little star* can be used.

“Twinkle twinkle little star,
How I wonder what you are,
Up above the world so high,
Like a diamond in the sky.”

Original text: URL-17

At B1 and B2 language level:

Twinkle twinkle little star,
How I wonder what you are,
Up above the world so high,
Like a diamond in the sky,
When the blazing sun is gone,
When he nothing shines upon,
Then you show your little light,
Twinkle, twinkle, all the night.

Original text: URL-17

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 11. *Artistic soul*

Foreign language level: any level

Goals: forming, developing and perfecting auditory memory, training operating memory

Form: same-task individual work

Duration: approx. 4 minutes (see Comments)

Teaching materials: blank A4 paper sheets, coloured pencils

Recording: —

Characteristics: Listening twice to a text read aloud by the teacher. The text is a three-stanza poem where each stanza consists of up to 4 lines (see Example).

Instructions: When each part of the poem is being read aloud, students try to draw what they hear.

Feedback: The teacher asks some students to summarise the poem based on their drawings.

Comments:

1. Students should be allowed 30 seconds per stanza for drawing.
2. Choose a poem containing vocabulary which can be presented in images.

Source: based on Čeremuškina 2005: 17

Example:

A poem *Imagine* by Alan Wright can be used.

“Imagine a pig

In a big purple wig.

Imagine a car

in the shape of a star

Imagine a bear

wearing pink underwear

Imagine a fox

wearing red, fluffy sock

Imagine a shoe

That always stayed new.”

Original text: URL-14

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 12. *Let's check it later!*

Foreign language level: any level

Goals: training operating memory, forming, developing and perfecting auditory memory and listening comprehension skills

Form: same-task individual work

Duration: approx. 4 minutes

Teaching materials: —

Recording:

1. At A1 and A2 language levels, the text is read aloud by the teacher (see Comments and Example below).
2. At B1 and B2 language levels, an audio or audiovisual recording. A song (folk, pop, etc.) can be used as the listening text (see Example below).

3. At C1 and C2 language levels, an audio recording, audiovisual recording, or text read aloud by the teacher. As the listening text, a piece of prose, e.g. journalistic texts (or fragments thereof), scientific texts, short narratives or fiction texts can be used (see Example below).

Characteristics: Checking the answers is delayed. The text can be listened to without understanding what is being said. At C1 and C2 language level, the first part of the exercise is done in class, and the second one at home.

Instructions:

Variant 1. A1, A2 language level: at the beginning of the class, students listen to a text and then, to memorise it better, recite it together 2-3 times with the teacher (taking notes is not allowed).

Feedback: At the end of the class, the teacher checks how well the text was memorised.

Variant 2. B1, B2 foreign language level (see also Variant 3): at the beginning of the class, students listen to a song and then, to memorise it, sing or recite a fragment (one stanza or the chorus) together 2-3 times with the teacher (taking notes is not allowed).

Feedback: At the end of the class, the teacher checks how well the text was memorized by, for instance, asking students to write down, sing, or recite any stanza/the chorus.

Variant 3. C1, C2 Foreign language level: at the beginning of the class, students listen to a text and then try to memorise it as best as they can (taking notes is not allowed). At home, the students write down the memorised text. A modified version of the exercise can be used in groups at B1, B2 language level. In that case, fairy tales, children's verse, etc. can be used as the listening text.

Feedback: During the next class, students compare their versions and identify the differences working in pairs. The teacher may present the text again.

Comments:

1. The listening text should be memorised in approximately 2 minutes. Another 2 minutes are assigned for checking answers.
2. In A1 level groups, it is best to use short texts, such as paremias, tongue twisters, nursery rhymes; at A2 level, simple and easy to remember four-line rhymes or counting out rhymes, etc. can be used.

Source: Author unknown

Example:

At A1 and A2 language level, a nursery rhyme *Pussy cat* can be used.

“Pussy cat, pussy cat, where have you been?

I’ve been to London to visit the Queen.

Pussy cat, pussy cat, what did you do there?

I frightened a little mouse under her chair.”

Original text: URL-18

At B1 and B2 language level, a nursery rhyme *Five little monkeys* can be used.

“Five little monkeys jumping on the bed,
one fell off and bumped his head.

Mama called the doctor and the doctor said:

No more monkeys jumping in the bed.”

Original song: URL-19

At C1 and C2 language level, one of the texts presented above can be used.

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 13. *Tell what you remember*

Foreign language level: any level

Goals: forming, developing and perfecting auditory memory, training operating memory, perfecting listening comprehension skills, perfecting interpersonal skills, integration of the course group, getting to know each other

Form: group work

Duration: approx. 15 minutes

Teaching materials: a short story (in the native language at A1, A2, and B1 language levels, or in a foreign language on B2, C1, and C2 language levels) with a large number of details

Recording: —

Characteristics: Students are not given instructions for the exercise in advance.

Instructions: All students but one exit the room. The teacher gives the remaining student a short story to read to the first classmate who enters the room. Having listened to the text, this student takes his or her seat and another student enters. Then the previous one has to tell him or her the story with as many details as possible. The entering student must not ask any questions or ask for repetition. The exercise is repeated up to the last student in the group.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments:

1. The best choices are surprising or funny stories comprising up to 10 sentences in the native language. A short story with a large number of details (see Example below).
2. If the story is significantly shortened by any of the students, the whole story can be read out once again.

Source: Author unknown

Example:

Once, in a country house, there lived a mother with her pretty daughters – Annie and Betty – and her husband. Their white house stood next to a busy road where lorries and buses were frequently passing by. There was also a forest and a meadow nearby. On the meadow, the mother would often graze her cows. One day, when the mother was milking a cow, a low-flying plane scared the animal, which ran away and was hit by a car.

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 14. *Remember my name*

Foreign language level: any level (see Comments)

Goals: forming, developing and perfecting auditory memory, training operating memory, getting focused, perfecting interpersonal skills, integration of the course group, getting to know each other

Form: group work

Duration: approx. 10 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: —

Instructions: Students sit in a circle. The first person says his or her name, and adds a preceding adjective starting with the same letter as that name, e.g. delightful Danny. The next person repeats the name of the previous person with the adjective, and adds his or her name with the preceding adjective starting with the same letter as that name, e.g. delightful Danny, likeable Louise. Then the next person repeats the previous names with adjectives and adds their own.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments:

1. This exercise is addressed at newly formed groups.
2. At A1 and possibly A2 language level, the adjectives can be said in the native language.

Source: Author unknown

Exercise 15. *Just remember well!*

Foreign language level: any level

Goals: forming, developing and perfecting auditory memory, getting focused, training operating memory

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher. Depending on the language level, the number of sentences in the text should be 3 to 9.

Characteristics: Listening to the text twice. The exercise is conducted in the form of a competition.

Instructions:

Variant 1. A1, A2 language level: While listening to the text, students try to memorise the names of specific objects/phenomena, such as colours, plant names, dishes or ingredients, geographic names, given names, etc. Then the students write down the remembered words in the same order as in the text.

Variant 2. B1 language level: While listening to the text, students try to memorise the names of specific objects or phenomena. Then they write

down the remembered words in alphabetic order or using other criteria. For instance, the words can be grouped by initial or final letters/sounds. Variant 3. B2, possibly C1 and C2 language level: While listening to the text, students try to memorise the names of specific objects/phenomena. Then the students write down the remembered words and group them according to the theme. For instance, one column with city names, another with river names, yet another with country names, etc.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments:

1. At A1 language level, the exercise can be made easier by allowing writing down the remembered words in any order.
2. At C1 or C2 language level, the listening text can be scientific or specialised, and the words to memorise can be professional or jargon terms, etc.

Source: Author unknown

Exercise 16. *Let's memorise numerals!*

Foreign language level: any level

Goals: forming, developing and perfecting auditory memory, getting focused, training operating memory

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials: At A1, A2, B1, B2 language levels – photocopies of „fill-in-the-gaps“ text. The text can consist of non-related sentences.

Recording:

1. At A1, A2, B1, B2 language levels, the text is read aloud by the teacher. The number of sentences in the listening text should be 3 to 7.
2. At C1, C2 language levels – an audio recording or text read aloud by the teacher. The listening text may consist of non-related sentences (the number of sentences from 5 to 7) or may be a coherent text (the number of sentences from 6 to 9). The number of sentences to memorise should be from 3 to 5.

Characteristics: Listening to the text twice. The exercise is conducted in the form of a competition.

Instructions:

Variant 1. A1, A2, B1, B2 language level: while listening to the text, students try to memorise all numerals (at A1 and A2 level, primarily the cardinal numerals) denoting age, time, house number, or mobile phone number, etc. After listening to the text, the students write down the memorised numerals using digits (A1 level) or fill in the gaps in the text on the handout using digits (A2 level) or words (B1/B2 levels).

Variant 2. C1, C2 language level: while listening to the text, students try to memorise all sentences containing numerals. Then they write down the remembered sentences in the same order as in the text.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments:

1. Listening texts for students at B2, C1, or C2 language level may contain various types of numerals.
2. Number of sentences to memorise can be increased or decreased depending on the students' abilities.

Source: Author unknown

Exercise 17. *Memorising game*

Foreign language level: any level

Goals: perfecting auditory memory, training operating memory

Form: group or pair work

Duration: approx. 3 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening to the text twice (A1, A2, or B1 language levels) or once (B2, C1, or C2 language levels) in order to increase the difficulty of the exercise.

Instructions: The teacher or one of the students reads out a list of words. The remaining students try to memorise the words they hear. In

the pair work version, one student prepares a list of words and reads it out to the other and then they switch roles.

Feedback: The teacher asks selected students to repeat what they memorised in the order in which they heard the words. At the end of the class, the exercise can be repeated to check the memorised words.

Comments: The listening text is a thematically grouped list of numbers or words (up to 7 items).

Source: based on Beloded (URL-5)

Exercise 18. *The devil is in the detail*

Foreign language level: any level

Goals: forming, developing and perfecting auditory memory, training operating memory

Form: same-task individual work

Duration: approx. 2 minutes

Teaching materials:

1. At A1 and A2 language level, – photographs, pictures, painting reproductions, Internet memes, frozen images, etc.
2. At B1 and B2 language level – photographs or images of specific objects with a large number of elements.
3. At C1 and C2 language level – a route on the city map, layout of rooms, tube map, supermarket layout, diagrams, etc.

Recording: —

Characteristics: Listening to the text twice. The exercise is conducted in the form of a competition.

Instructions:

Variant 1. A1 and A2 language level: while listening to the text, students compare the verbal description of the objects or people with the way they are presented in the picture or photograph and mark the elements missing from or misrepresented in the listening text.

Variant 2. B1 and B2 language level: while listening to the text, students try to memorise the descriptions of the objects or people without looking at the picture. Then they mark the elements missing from or misrepresented in the listening text.

Variant 3. C1 and C2 language level: while listening to the text, students try to memorise the descriptions of the objects or people and compare their description with the way they are presented in the picture or photograph. Then, without looking at the picture or image, they make a list of errors made in the descriptions.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: The text should contain descriptions of places, objects, people and their actions.

Source: Author unknown

Exercise 19. *Find the difference*

Foreign language level: any level

Goals: forming, developing and perfecting auditory memory, training operating memory

Form: same-task individual work

Duration: approx. 3 minutes

Teaching materials: Photocopies with the text presenting a menu, or a list of ingredients needed to cook a dish, a description of a day in the excursion schedule, a shopping list, a list of invited guests as well as texts of advertisements and commercials, or texts describing the sequence of actions, such as daily agenda or directions for preparation of a dish can be used.

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher.

Characteristics: Listening to the text twice. The listening text contains less information than the text handed out to the students. The students are not allowed to read the text on the handouts before listening to the text or during the listening task. The exercise is conducted in the form of a competition.

Instructions: While listening to the text, students try to memorise it. Then they read the text on the handout and try to identify the differences.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Source: Author unknown

Exercise 20. *The odd one out*

Foreign language level: any level

Goals: forming, developing and perfecting auditory memory, training operating memory, getting focused

Form: same-task individual work

Duration: approx. 10 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher, comprising 30 words grouped into 5 sets (see Example – Table 28). Every set includes one odd item. The teacher does not reveal the category of the set.

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: While listening to the text, students should memorise the item not matching the set.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: —

Source: Author unknown

Example:

Table 28. The odd one out

giraffe	under	table	belt	ate
dog	between	eat	trousers	made
horse	above	spoon	shirt	dreamt
flower	my	fork	jacket	fell
butterfly	behind	plate	shoes	worked
bird	over	frying pan	chair	did

Example provided by: Kowalewska K.

Exercises developing listening comprehension skills

The proposed exercises are aimed at learning comprehensive listening skills (A1, A2 foreign language level), developing comprehensive listening skills (B1, B2 foreign language level), perfecting comprehensive

listening skills (C1, C2 foreign language level) as well as developing the ability to select information and developing the local and global speech reception skills.

Exercise 1. *Add one zero*

Foreign language level: A1

Goals: forming listening comprehension skills, practicing numerals

Form: group work

Duration: approx. 5 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening to the text once.

Instructions: A student says any two-digit numeral (e.g. 14), the next person adds a zero to this numeral and says the newly formed numeral aloud (140). The exercise is repeated by other students with a different input numeral.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: It is important that the teacher appoints the students to answer on a random basis, so that the entire group remains focused on the task.

Source: based on Lloret Ivorra 2009: 10

Exercise 2. *What to wear?*

Foreign language level: A2

Goals: forming information selection skills, training operating memory, possibly vocabulary consolidation (see Comments)

Form: same-task individual work in phase one of the exercise and pair work in phase two

Duration: approx. 3 minutes

Teaching materials: Photographs of shoes, clothes, headwear, underwear, accessories, such as an umbrella, gloves, etc.

Recording: Audio recording, audiovisual recording, or text read aloud by the teacher. The text of the recording is a weather forecast.

Characteristics: Listening to the text once.

Instructions: After listening to the text, students mark on the photographs the items to be worn when going for a long walk/shopping/to a cinema/to a forest.

Feedback: The students exchange their sheets and check the choices of their colleague. The teacher may replay the recording or read the text once again.

Comments: After checking the items, the students may write and/or say the names of these items.

Source: based on Seretny, Lipińska 2005: 149

Exercise 3. *Draw what you hear!*

Foreign language level: A1, A2

Goals: forming listening comprehension skills

Form: same-task individual work in phase one of the exercise and pair work in phase two

Duration: approx. 15 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher.

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: While listening to the text, students draw a sketch of the person described in the text and focusing on their facial features (such as protruding ears, bushy eyebrows, large nose, long eyelashes, crew-cut hair, etc.), distinguishing features (such as a scar on the right cheek), height and silhouette type.

Feedback: Students compare their drawings in pairs and discuss any differences.

Comments:

1. Preferably, the pairs should not be made up of students sitting next to each other.
2. This exercise can have various topics, for example, drawing a room, a garden, a shopwindow, a vegetable/fruit stand.

Source: Author unknown

Exercise 4. *What place is this?*

Foreign language level: A2, B1

Goals: forming listening comprehension skills, vocabulary consolidation

Form: group work

Duration: approx. 15 minutes

Teaching materials: Sheets of paper with foreign words.

Recording: —

Characteristics: Listening to the text once.

Instructions: Each student draws a sheet of paper with a word denoting a place (such as school, shoe shop, cinema). Using the foreign language, he or she describes its function (for instance, a place where you can watch films). Other students should guess the place and name it in that language.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: —

Source: Author unknown

Exercise 5. *Pantomime at a train station*

Foreign language level: B1, B2

Goals: developing information selection skills, integration of the course group, perfecting interpersonal skills

Form: various-task individual work

Duration: approx. 4 minutes

Teaching materials: —

Props: Cards with text: “Cash Desk“, „Platform 1“, „Train Departures/Arrivals Schedule“ etc. The cards determine the place in which students will be playing their parts.

Recording: —

Characteristics:

1. Listening to the text twice. The text describes the persons and events (see Example).

2. Before listening to the text, divide the group into 3-4 teams.
3. Parts are assigned after listening to the text twice. The pantomime is played by 3-4 students at a time (one from each team).

Instructions: After listening to the text, appointed students perform a pantomime according to the instructions in the recording.

Feedback: Each team watches the performance of their team member verifying the correct understanding of the text. The students may write down any potential errors. Then they discuss them in their teams.

Comments: Depending on the topic, the action may take place in the store, in the cinema, in the park, etc.

Source: based on Seretny, Lipińska 2005:149

Example:

1. A tired girl is pulling a heavy suitcase. She keeps pausing, wiping the sweat of her forehead, and looking around for a vacant place to sit. Finally, she finds a vacant chair, sits down, takes a bottle of water out of her bag and takes three sips.
2. A bored boy is standing at the end of a long queue to the cash desk to return the ticket. At first, he is looking around, then he takes out headphones, plugs them into his smartphone, and starts watching a film. He laughs occasionally. He takes a bar out of his pocket, has some trouble with tearing it open, then starts eating.
3. An upset woman with a child is standing next to the train timetable. At first, she is reading it without paying attention to the child who is pulling her hand. Then she threatens the child with her finger and walks away from the timetable. She stops and starts looking for something in her handbag. She finds a lollypop and gives it to the child. She smiles seeing her child's joy.
4. A child is disturbing his mother reading the train timetable. He is pulling her hand, then makes jumps while standing, then stamps his feet. He is making a resentful look when his mother is threatening him with her finger. The child does not want to go with its mother, pulling her backwards. When the mother stops and starts looking for something, it is waiting patiently. Once he gets a lollypop, it makes joyful jumps around its mother.

Example provided by: Makarowska O.

Exercise 6. *What are they singing about?*

Foreign language level: B1, B2

Goals: developing listening comprehension skills, developing the ability to identify the main theme of the text

Form: same-task individual work

Duration: approx. 4 minutes

Teaching materials: For every student, sheets of paper on which leading thoughts of the verses and the chorus are written. There should be more sheets than verses plus chorus (by 1-2).

Recording: Audio or audiovisual recording.

Characteristics: Listening to the text twice. Before listening to the song, students quietly read the text on the sheets.

Instructions: While listening to the recording, students match the sheets to the song's verses.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: —

Source: Own work of Makarowska O.

Example:

A song *Someone like you* by Adele can be used.

1. stanza:

“I heard that you’re settled down

That you found a girl and you’re married now.

I heard that your dreams came true.

Guess she gave you things I didn’t give to you.

Old friend, why are you so shy?

Ain’t like you to hold back or hide from the light.

Chorus:

I hate to turn up out of the blue uninvited

But I couldn’t stay away, I couldn’t fight it.

I had hoped you’d see my face and that you’d be reminded

That for me it isn’t over.

Never mind, I’ll find someone like you

I wish nothing but the best for you too

Don’t forget me, I beg

I'll remember you said,
„Sometimes it lasts in love but sometimes it hurts instead,
Sometimes it lasts in love but sometimes it hurts instead“

2. stanza:

You know how the time flies
Only yesterday was the time of our lives
We were born and raised
In a summer haze
Bound by the surprise of our glory days

Chorus:

I hate to turn up out of the blue uninvited
But I couldn't stay away, I couldn't fight it.
I'd hoped you'd see my face and that you'd be reminded
That for me it isn't over.
Never mind, I'll find someone like you
I wish nothing but the best for you too
Don't forget me, I beg
I'll remember you said,
„Sometimes it lasts in love but sometimes it hurts instead.“

3. stanza:

Nothing compares
No worries or cares
Regrets and mistakes
They are memories made.
Who would have known how bittersweet this would taste?"

Original song: (URL-20)

1. stanza: The ex-boyfriend is in a new relationship.
2. stanza: Memories of the past happiness.
3. stanza: Nothing is more important or stronger than love.

Chorus: The girl approves of the new relationship of her ex-boyfriend but she does not want to be forgotten.

Extra summaries:

The girl wants her ex-boyfriend to break up with his new girlfriend.
The girl thinks that she is a better match for the boy than his current girlfriend.

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 7. *Who is it?*

Foreign language level: A2, B1

Goals: developing listening comprehension skills

Form: group work

Duration: approx. 5 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening to the text once.

Instructions:

Variant 1. A student describes clothing of one of the people in the room. The others try to guess who he or she means.

Variant 2. Students look at each other trying to remember everyone's clothes. Then they close their eyes and a selected student describes clothing of one of them. Students try to guess who he or she means.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: —

Source: based on Bielokozowicz et al. (URL-4)

Exercise 8. *Real life stories*

Foreign language level: A2, B1, B2

Goals: developing and perfecting listening comprehension skills

Form: same-task individual work or work in groups of three

Duration: approx. 6 minutes

Teaching materials: —

Recording: audio recording or text read aloud by the teacher

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: After listening to the text, students note down the events in chronological order.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: —

Source: Author unknown

Exercise 9. *Identify the text genre*

Foreign language level: B1, B2, possibly C1 (see Comments)

Goals: perfecting the ability to identify the text genre

Form: same-task individual work

Duration: approx. 3 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording, audiovisual recording, or text read aloud by the teacher. The listening text comprises two parts describing the same product or activity. These descriptions belong to different types of text, e.g. drug commercial and drug information leaflet, invitation to and a poster about a concert, etc.

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: While listening to the text, students try to identify what type of text the product or activity description is.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: This exercise can be modified. For instance, at C1 language level a variety of texts can be used, such as different types of commercials (radio and TV commercials), literary genres (a fable and an anecdote, a prose text and a blank verse), etc.

Source: Own work of Makarowska O.

Example:

An MP3 player Manual can be used.

To connect the player to your PC, follow these instructions:1.Connect the larger end of the USB cable into an available USB port on the PC.2.Connect the smaller end of the USB cable into the dock connector of the player.3.The player will show “Connected” on its display screen.

Original text: (URL-21)

An MP3 player advertisement can be used.

If you truly care about the sound quality of your music, you’d stop listening on your smartphone and invest in an MP3 player instead. When you’re shopping for an MP3 player, though, consider the size and the quality of your digital music collection. If you own a lot of music in loss-

less file formats and don't want to compromise on audio quality, consider getting an MP3 player with advanced DAC (digital-to-analog converter) and circuitry inside it. A high-end MP3 player will also improve the quality of sound from your high-impedance, investment headphones.

Original text: (URL-22)

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 10. *World of proverbs*

Foreign language level: B1, B2, C1

Goals: developing and perfecting listening comprehension skills

Form: same-task individual work or work in groups of three-four

Duration: approx. 5-7 minutes

Teaching materials: A sheet of paper with 10 different proverbs for each student.

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher.

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: After listening to the text, students should choose the proverb best matching the text and justify their choice.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: —

Source: based on Plankova (URL-6)

Exercise 11. *Meaning of the song*

Foreign language level: B2, C1, C2

Goals: developing and perfecting listening comprehension skills

Form: same-task individual work

Duration: approx. 15 minutes

Teaching materials: A sheet of paper with questions for each student. (see Example)

Recording: Audio recording with a selected song.

Characteristics: Listening to the recording twice.

Instructions: After listening to the recording once, students are given questions and asked to answer them. They listen to the recording again and check their answers.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: The questions should not be given to the students before they listen to the recording for the first time.

Source: Author unknown

Example:

A song *Someone like you* by Adele can be used. (URL-23)

Examples of questions:

- a. Who is singing this song?
- b. Is the person happy or sad?
- c. Who is this song addressed to?
- d. Is this song optimistic or pessimistic?

Example provided by: Kowalewska K.

Exercise 12. *Mysterious object*

Foreign language level: B2, C1, C2

Goals: perfecting listening comprehension skills, vocabulary consolidation

Form: work in groups of three

Duration: approx. 15 minutes

Teaching materials: Pictures of objects (see Comments).

Recording: —

Characteristics: Listening to the text once.

Instructions: Each of the groups of students draws one picture of an object without showing it to the other groups. The students compose a 3-5-sentence long description of the object (its appearance, functions, etc.) without using its name. The other groups should guess the name of that object.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments:

1. Objects in the pictures may be matched with the class topic.
2. Work with a dictionary is acceptable on all levels.

Source: Own work of Kowalewska K.

Exercise 13. *Little psychologist*

Foreign language level: B1, B2, C1, C2

Goals: perfecting the ability to identify the speaker's intentions, developing and perfecting listening comprehension skills

Form: same-task individual work

Duration: approx. 4 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio or audiovisual recording. The text can be a dialogue or a monologue. Number of sentences should be from 6 to 8 (B1, B2 language level) or 10 to 15 (C1, C2 language level).

Characteristics: Listening to the recording twice.

Instructions: While listening to the recording, students try to identify intentions of the speaker (in a monologue) or every dialogue participant, and the goal that the speakers wish to achieve.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: —

Source: Author unknown

Exercise 14. *Psychological profile*

Foreign language level: B1, B2, C1, C2

Goals: perfecting the ability of local speech perception, developing and perfecting listening comprehension skills, vocabulary consolidation

Form: same-task individual work

Duration: approx. 5 minutes

Teaching materials: see Example – Table 29.

Recording: Audio recording.

Characteristics: Listening to the recording twice.

Instructions:

Variant 1. B1, B2 language level. After listening to the text, students try to characterise the person based on what he or she said, by filling in the table (see Table 29).

Variant 2. C1, C2 language level. After listening to the text, students try to characterise the person based on what he or she said.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: The content of table may be changed freely.

Source: based on Chyb 2015: 121–122

Example:

Table 29. Psychological profile

Personal characteristics		Abilities	
Attitude towards other people (e.g. friendly – unfriendly)		Interests, hobbies	
Attitude towards oneself		Sense of humour	
Attitude towards work		Ideals	
Needs		Problems	

Example provided by: Makarowska O. based on Chyb 2015

Exercise 15. *Interpersonal relations*

Foreign language level: B1, B2, C1, C2

Goals: perfecting the ability to identify the interlocutors' attitude to each other, developing and perfecting listening comprehension skills

Form: same-task individual work

Duration: approx. 7 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording. The text can be a dialogue or a monologue. The number of sentences should be from 6 to 8 (B1, B2 language level) or 10 to 15 (C1, C2 language level).

Characteristics: Listening to the recording twice.

Instructions: While listening to the recording, students try to identify the interlocutors' attitude to each other or the speaker's attitude to the audience (monologue). The students justify their opinion by quoting the interlocutors or speaker, specifying the intonation and emotions accompanying these utterances.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: As the listening text, interviews with celebrities, talk-shows, radio and TV broadcasts, fragments of feature and animated films, etc. can be used.

Source: Author unknown

Exercise 16. *Something's missing...*

Foreign language level: B1, B2, C1, C2

Goals: developing and perfecting listening comprehension skills

Form: same-task individual work

Duration: approx. 10 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: While listening to the text, students try to find the fragments that require further clarification (e.g. at B1, B2, C1, C2 language level, vital information or examples are missing, at C1, C2 language level the statements are too general). After listening to the text, the students write supplementary questions.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: When preparing the listening text, certain vital elements from the original text should be removed, e.g. names, addresses, geographical names, numbers, prices, hours, quantity of products and cooking/baking time from recipes, etc. Also accurate pieces of information can be replaced with some general ones, e.g. a specific quantity of

a product in a recipe can be replaced with an approximate one – a few apples, some sour cream, a few teaspoons of sugar.

Source: Author unknown

Exercise 17. *A riddle*

Foreign language level: A2, B1, B2, C1

Goals: forming, developing and perfecting listening comprehension skills

Form: same-task individual work or work in groups of three

Duration: approx. 10 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher. Listening text (in the form of a riddle) presents a book, a film, a celebrity, or a country, city, phenomenon, object, etc.

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: After listening to the text, students try to solve the riddle and, in groups, present their arguments justifying the answer.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments: Students can be asked in advance to prepare the riddle as a homework task.

Source: Author unknown

Exercise 18. *One in one*

Foreign language level: A2, B1, B2, C1, C2

Goals: forming, developing and perfecting listening comprehension skills

Form: same-task individual work

Duration: approx. 5 minutes

Teaching materials: —

Recording: Audio recording or text read aloud by the teacher. The text should be easy to understand.

Characteristics: Listening to the text twice.

Instructions: After listening to the text, students try to summarise its contents in one sentence.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments:

1. This exercise is quite difficult; therefore, A2 level students can answer the questions *Who/what is the text about?* or *What are the interlocutors talking about?* (if the text is a conversation between two people).
2. B1 and B2 level students can use 2-3 sentences to convey the meaning of the text.
3. Additional questions can be used, such as *What are they talking about in the text?* *What is the main theme of the text?*

Source: Author unknown

Exercise 19. *Payment for pleasure*

Foreign language level: any level

Goals: forming, developing and perfecting listening comprehension skills, developing information selection skills

Form: pair work (A1, A2 language level), same-task individual work (B1, B2, C1, C2 language level).

Duration: approx. 5 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening twice to a text which is a price list. Before listening, the teacher tells the students that each of them has a different sum of money to spend (in the currency of the country of the language of instruction).

Instructions: After listening to the text, students determine what they can afford for the assigned sum of money.

Feedback: The teacher asks some students to give their answers and verifies them in front of the group.

Comments: —

Source: Author unknown

Exercise 20. *True or false?*

Foreign language level: any level (see Comments)

Goals: forming, developing and perfecting listening comprehension skills, getting to know each other, integration of the group

Form: group work

Duration: approx. 10 minutes

Teaching materials: —

Recording: —

Characteristics: Listening to the text once.

Instructions: Every student thinks of and writes down three statements about himself or herself, one of which is false (see Example – Table 30). Then they take turns and read out their statements and the others try to guess which one is false.

Feedback: Answers are checked during the exercise.

Comments:

1. At A1 and A2 language level, the statements can be written in the native language.
2. In this exercise, students can be encouraged to boast of their achievements, talents, skills (see Example – Table 30).

Source: Author unknown

Example:

Table 30. True or false?

1	I can dance the tango.	T/F
2	I can play chess.	T/F
3	I have a driving license.	T/F

Example provided by: Kowalewska K.

Rozdział 5

Ćwiczenia w języku niemieckim / Übungen in deutscher Sprache

Übungen zur Hörsensibilisierung

Die vorgeschlagenen Übungen haben zum Ziel, das physische Gehör der Lernenden zu stärken, ihre Höraufmerksamkeit zu fördern und sie für die Übungen zum Hörverstehen in der Fremdsprache vorzubereiten. Ein Teil der Übungen dient der Aktivierung der Teilnehmer und Teilnehmerinnen (Übungen 1-9), die restlichen beziehen sich auf die Aufwärmphase des Lernprozesses (Übungen 10-15).

In Anbetracht des spielerischen Charakters der Übungen kann man sie nicht nur zur Aufwärmung, sondern auch als Relaxationsübungen einsetzen – insbesondere in fortgeschrittenen Gruppen (mit Sprachniveau C1 und C2, gemäß des Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmens für Sprachen: Lehren, Lernen, Beurteilen).

Weil das Ziel mancher der dargestellten Übungen nicht die Stärkung des Sprachgehörs ist (etwa Übungen 5, 8, 10, 11, 13, 14, 15), wird in den Gruppen mit Sprachniveau A1 und A2 (ggf. auch B1) das Antworten in der Muttersprache zugelassen.

Übung 1. *Klopfe den Rhythmus mit!*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Stimulation der Aktivität der Studierenden

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: zweimaliges Hören einer rhythmischen Reihenfolge

Verlauf der Übung: Die Lehrkraft klopft zweimal einen bestimmten Rhythmus. Die Studierenden wiederholen ihn ein paar Mal. Während die Studierenden den Rhythmus mitklopfen, gibt die Lehrkraft die Lautstärke vor, indem sie sagt: „Leise!“, „Sehr leise!“ oder „Laut!“ und reguliert damit die Intensität des Tons.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen:

1. Die Intensität der Geräusche kann man mithilfe von Gesten regulieren.
2. Man kann den Rhythmus klopfen und gleichzeitig kurze Texte (Parömien, Kurzgedichte, Zungenbrecher) mit Betonung der Silbe *-ta* aussprechen.
3. Die Übung kann man modifizieren (siehe Übung 2 und 3).

Quelle: Autorschaft unbekannt. Die Beschreibungen ähnlicher Übungen befinden sich in vielen Publikationen und logopädischen Hilfsmaterialien, etwa Gunia, 2006: 179; Volkova, 1985: 80; Dedühina (URL-1).

Beispiel:

Kinderlied: *Unsere neue Taktik ist weniger Plastik* (URL-24)

Tabelle 31. Klopfen den Rhythmus mit!

Un-se-re neu-e Tak-tik	Ist we-ni-ger Plas-tik	A-lles packt man da-mit ein	Das muß gar nicht sein
••••■ –	• – ••■ –	•• – ••■	•• – •■

Legende:

- = die Achtelnote
- = die Viertelnote
- = die Halbnote

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 2. *Kanon* (modifizierte Übung 1)

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Üben des Hörgedächtnisses, Stimulation der Aktivität der Studierenden

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: zweimaliges Hören einer rhythmischen Reihenfolge

Verlauf der Übung: Die Studierenden sollen in zwei oder drei Gruppen geteilt werden. Die Lehrkraft klopft zweimal einen bestimmten Rhythmus. Alle wiederholen ihn ein paar Mal zwecks besseren Merkens. Anschließend beginnt nur die erste Gruppe mit dem Klopfen und wiederholt den Rhythmus drei- oder viermal. Auf Anweisung der Lehrkraft tut die zweite und anschließend die dritte Gruppe das Gleiche.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: Die erste Gruppe kann den Rhythmus etwas leiser klopfen, die zweite und die dritte – etwas lauter als die vorige.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Beispiel:

Kinderlied: *Gesunde Ernährung – Fang das Gemüse* (URL-25)

Tabelle 32. Kanon

Fang das Ge-müse ein	Halt es fest	und beiß hin-ein
• • • – • ■	• • –	• • • ■

Legende:

- = die Achtelnote
- = die Viertelnote
- = die Halbnote

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 3. Ta-ta-ta (modifizierte Übung 1)

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Üben des Hörgedächtnisses, Stimulation der Aktivität der Studierenden

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: zweimaliges Hören einer rhythmischen Reihenfolge

Verlauf der Übung: Die Lehrkraft klopft zweimal einen bestimmten Rhythmus. Die Studierenden sprechen die Silbe *-ta* nach dem vorgegebenen Muster mehrmals aus. Während die Studierenden den Rhythmus wiederholen, reguliert die Lehrkraft das Tempo, indem sie ansagt: „Langsam!“, „Schneller!“, „Schnell!“

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: Das Tempo kann man mithilfe von Gesten regulieren.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Beispiel:

Kinderlied: *Pusten, trösten, Pflaster drauf!* (URL-26)

Tabelle 33. Ta-ta-ta!

Pus-ten	trös-ten	Pflas-ter drauf	Es wird a-lles	wie-der gut
– •	– •	• • –	• • ■ •	• • ■

Legende:

• = die Achtelnote

– = die Viertelnote

■ = die Halbnote

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 4. *Der Regen*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Stimulation der Aktivität der Studierenden

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: Die Studierenden sollen in zwei oder drei Gruppen geteilt werden. Jede Gruppe bekommt eine bestimmte Aufgabe, die sie mit geschlossenen Augen ausführen soll. Die Lehrkraft spricht die Anweisungen im Flüsterton aus.

Verlauf der Übung: Auf Anweisung der Lehrkraft beginnt Gruppe 1 mit den Fingern zu schnalzen – abwechselnd mit linker und rechter Hand. Nach ein paar Sekunden beginnt Gruppe 2, sich auf die Schenkel zu patschen – mit linker Hand, dann mit rechter Hand. Gruppe 3 beginnt mit dem Fuß zu stampfen – erst mit dem linken, dann mit dem rechten Fuß. Bei richtiger Ausführung der Übung kann man wahrnehmen, wie der Regen erst tröpfelt und gleich immer stärker wird. Für den umgekehrten Effekt sollen die beschriebenen Tätigkeiten in umgekehrter Reihenfolge ausgeführt werden: zuerst hört die dritte Gruppe zu stampfen auf, nach ein paar Sekunden hört die zweite zu patschen auf und anschließend – die erste zu schnalzen.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen:

1. Die Übung kann modifiziert werden. Das Schnalzen, Patschen und Stampfen kann man durch das Schnalzen mit der Zunge oder durch das laute Seufzen ersetzen.
2. Jede Gruppe kann die Aufgabe in einem anderen Tempo ausführen, etwa die erste gemäßigt (wie ein gemäßigter Schritt), die zweite – ziemlich schnell, die dritte – rasch.

Quelle: Pavlova, 1997: 46.

Übung 5. *Woran erinnert der Klang?*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Stimulation der Aktivität der Studierenden

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: Die Gruppe gibt bestimmte Klangeffekte 30-50 Sekunden lang wieder. Die Zeit fürs Abfragen der Studierenden – 70-90 Sekunden, abhängig von der Anzahl der Teilnehmenden.

Verlauf der Übung: Jeder/jede Studierende führt einen selbst ausgedachten Klangeffekt aus, z. B. seufzt laut, klopft auf den Tisch, raschelt mit Papier, stampft mit dem Fuß, schnalzt mit den Fingern etc. Während die Studierenden ihre Töne generieren, hören sie denen von den anderen Studierenden zu und versuchen zu bestimmen, woran das Gesamtergebnis erinnert (etwa an den Lärm auf der Straße oder am Bahnhof, an den Krach während eines Konzerts oder eines Fußballspiels, an die Geräusche an einem Flughafen, in einem Supermarkt oder bei der Instandsetzung eines Hauses etc.).

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte oder alle Personen, ihre Assoziationen laut auszusprechen und verifiziert sie im Plenum.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 6. *Wiederhole den Rhythmus!*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Üben des Hörgedächtnisses, Stimulation der Aktivität der Studierenden

Form: Arbeit in Paaren

Zeit: ca. 2 Minuten, abhängig von der Anzahl der Studierenden in der Gruppe

Didaktische Materialien: siehe Anmerkungen

Tonaufnahme: —

Spezifik: Die Studierenden können den Rhythmus wiederholen, indem sie sich auf die Schenkel patschen, mit den Händen klatschen, auf den Tisch klopfen etc.

Verlauf der Übung: Die Studierenden setzen sich hin und wenden einander den Rücken zu. Eine Person aus dem Paar beginnt, einen bestimmten Rhythmus zu klopfen und wiederholt ihn zwei- bis viermal. Die andere Person soll den Rhythmus nachahmen. Anschließend tauschen die Studierenden ihre Rollen.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen:

1. Bei der Ausführung der Übung können Blätter mit der Aufzeichnung des Rhythmus behilflich sein. Diese sollen an alle Studierenden verteilt werden. Der Rhythmus kann als geometrische Figuren oder graphische Zeichen dargestellt werden. Man kann etwa kurze Laute als Punkte darstellen, lange – als Striche, die längsten als Vierecke oder dicke Punkte (siehe Beispiel – Tabelle 34). Der Rhythmus sollte einfach und kurz sein.
2. Die Übung kann man modifizieren und vor den phonetischen Übungen ausführen lassen (siehe Übung 7).

Quelle: Autorschaft unbekannt. Die Beschreibungen ähnlicher Übungen befinden sich in vielen Publikationen und logopädischen Hilfsmaterialien.

Beispiel:

Tabelle 34. Wiederhole den Rhythmus!

Beispiel 1.	Beispiel 2.	Beispiel 3.
••–••–•••••–	–•••••■	••–••–••–••–■

Legende:

- = die Achtelnote
- = die Viertelnote
- = die Halbnote

Quelle: Dedûhina (URL-1)

Übung 7. *Fast wie ein Beatboxer* (modifizierte Übung 6)

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Üben des Hörgedächtnisses

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: Die Studierenden wiederholen den Rhythmus maximal zweimal.

Verlauf der Übung: Die Lehrkraft führt einen Rhythmus mithilfe von Ein- und Ausatmen vor. Der Rhythmus soll auf einem Blatt aufgezeichnet werden (siehe Übung 6, Materialien zum Verteilen). Punkte stehen für das kurze und laute Einatmen, Striche fürs Ausatmen durch den Mund, Vierecke für langes, langsames Ausatmen.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen:

1. Während der Übung soll man die Luft mit der Nase ein- und mit dem Mund ausatmen. In einigen Fällen (siehe Übung 6, Beispiel 3) kann man das langsame und lange Ausatmen durch ein kurzes Einatmen einleiten.
2. Während der Übung sollte man maximal 3 Rhythmen einsetzen.
3. Nach der Durchführung der Übung kann man mehrmals tief ein- und ausatmen, um das Atem zu normalisieren.
4. Beim Auftreten der Schwierigkeiten mit der Wiederholung des Rhythmus mithilfe des Ein- und Ausatmens sollte man das Schnalzen oder das Klatschen einsetzen.
5. Vor Beginn der Übung soll die Lehrkraft feststellen, ob alle Studierenden sie ausführen dürfen. Die Gegenanzeigen können etwa Erkrankungen des Atmungssystems sein. Im Falle der Gegenanzeigen siehe Punkt 4.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 8. *Was sind das für Geräusche?*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Üben des Hörgedächtnisses, Lockerung der Anspannung

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten (siehe Anmerkungen)

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Straßengeräusche, Tiergeräusche oder Klänge der Musikinstrumente

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Nach dem Hören der Tonaufnahme geben die Studierenden die Anzahl der erkannten Geräusche und deren Quelle oder deren Zugehörigkeit an, etwa Geräusch eines vorbeifahrenden Autos, Menschenstimmen, Vogelgesang, Brüllen eines Bären, Ton einer Gitarre oder eines Saxophons etc.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten.

Anmerkungen:

1. 20-30 Sekunden werden für das Hören der Tonaufnahme vorgesehen, 30-60 Sekunden (abhängig von der Studierendenzahl in der Gruppe) – für die Überprüfung der Aufgabe.
2. Das Tempo der Überprüfung soll schnell sein.
3. Die Übung kann man modifizieren, z. B. statt einer Tonaufnahme kann man den Geräuschen hinter dem Fenster oder im Flur zuhören.

Quelle: Autorschaft unbekannt. Die Beschreibungen ähnlicher Übungen befinden sich in vielen Publikationen und logopädischen Hilfsmaterialien, etwa in Tylenda, 2016.

Übung 9. *Der Applaus*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration der Aufmerksamkeit, Lockerung der Anspannung, psychische Entspannung

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Die Aufnahme eines rhythmischen Musikstückes oder eines Liedes. Das Tempo sollte gemäßigt sein.

Spezifik: Vor Beginn der Übung soll die Übungsgruppe in zwei oder drei Gruppen aufgeteilt werden. Die Lehrkraft weist mit der Hand auf die Gruppe hin, die in diesem Moment klatschen soll; signalisiert auch die Anzahl der durchzuführenden Geste. Zwei Gruppen können gleichzeitig klatschen (siehe Anmerkungen).

Verlauf der Übung: Während des Hörens des Musikstückes oder des Liedes dirigiert die Lehrkraft die Studierenden, indem sie die Anzahl der Klatschgeste anzeigt, die von der jeweiligen Gruppe auszuführen sind.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: Die Übung bedarf einer gründlichen Vorbereitung vonseiten der Lehrkraft. Für das bessere Verstehen der Übung ist es empfehlenswert, sich den Auftritt des polnischen Mimen Ireneusz Krosny *Concerto d'applaudissements à Montreux* anzuschauen.

Quelle: eigene Bearbeitung – Makarowska O., in Anlehnung an den Auftritt von I. Krosny *Concerto d'applaudissements à Montreux* (URL-2).

Übung 10. Höre der Stille zu!

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Lockerung der Anspannung, psychische Entspannung

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: Die Lehrkraft spricht die Anweisungen leise und langsam aus.

Verlauf der Übung: Die Lehrkraft empfiehlt den Studierenden, sich bequem hinzusetzen, Beine zu spreizen, Arme zu kreuzen und Augen zu schließen. Ihre Aufgabe besteht darin, 5-7 Sekunden lang der Stille zuzuhören. Anschließend bittet die Lehrkraft die Studierenden, Augen langsam zu öffnen und fragt, ob der Raum tatsächlich in der Stille getaucht war, oder ob sie irgendwelche Geräusche wahrnehmen konnten, etwa den Lärm hinter dem Fenster oder jemandes Atem.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten.

Anmerkungen: Es sollten maximal 3-5 Personen abgefragt werden, damit die entstandene Stimmung nicht zerstört wird.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 11. *Was ist geschehen?*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Üben des Hörgedächtnisses, Lockerung der Anspannung

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 3 Minuten

Didaktische Materialien: Gegenstände, die man üblicherweise im Unterricht nutzt (Kugelschreiber, Buntstifte, Lehrbücher u. a.)

Tonaufnahme: —

Spezifik: Die Lehrkraft führt die Tätigkeit nur einmal aus.

Verlauf der Übung: Die Lehrkraft empfiehlt den Studierenden, sich bequem hinzusetzen, Beine zu spreizen, Arme zu kreuzen und Augen zu schließen. Ihre Aufgabe besteht darin, den Geräuschen im Klassenraum zuzuhören. Die Lehrkraft führt unterschiedliche Tätigkeiten aus, die sie vorher plante, z. B. sie kommt an die Tafel und schreibt etwas auf, wischt die Tafel ab, lässt einen Stift fallen, öffnet das Lehrbuch und schließt es zu, seufzt, hustet etc. Anschließend bittet sie die Studierenden, die vorgeführten Tätigkeiten in der Reihenfolge ihrer Ausführung zu beschreiben.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen:

1. Die Lehrkraft soll die Tätigkeiten gemäß des vorher festgesetzten Szenarios und in der geplanten Reihenfolge ausführen. Improvisation wird nicht empfohlen.
2. Die Übung kann modifiziert werden. Die Lehrkraft kann etwa 4-5 Personen darum bitten, die erkannten Tätigkeiten in der Reihenfolge ihrer Vorführung nachzuahmen. Jede Person wiederholt 1-2 Tätigkeiten. Das Sprechen ist versagt. Die Irrtümer (etwa falsche Reihenfolge der Tätigkeiten) können von den Studierenden mithilfe der Geste signalisiert werden.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 12. *Wir schweigen, hören zu, schreiben auf*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Üben des Hörgedächtnisses, Lockerung der Anspannung

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: ein Blatt Papier für jeden Studierenden/ jede Studierende

Tonaufnahme: —

Spezifik: Der Rhythmus soll in gemäßigttem Tempo wiederholt werden.

Verlauf der Übung: Die Lehrkraft wiederholt zweimal einen bestimmten Rhythmus, indem sie mit dem Kugelschreiber auf den Schreibtisch klopft. Die Studierenden zeichnen anschließend den Rhythmus mithilfe der Punkte oder der Kreise aufs Blatt auf.

Überprüfung: Auf Anweisung der Lehrkraft halten alle Studierenden ihre Zettel hoch und zeigen ihre Aufzeichnungen.

Anmerkungen:

1. Der Rhythmus besteht aus ein paar rhythmischen Figuren, die sich nur in der Anzahl der Geräusche unterscheiden (siehe Beispiel – Tabelle 35).
2. Die Übung soll im Schweigen durchgeführt werden.
3. Die maximale Anzahl der zu präsentierenden Rhythmusfolgen – 3. Die Anzahl der Rhythmusfiguren innerhalb einer Folge: 3-7. Pausen zwischen den Figuren sollten gleich bleiben.

Quelle: Autorschaft unbekannt. Die Beschreibungen ähnlicher Übungen befinden sich in vielen Publikationen und logopädischen Hilfsmaterialien, etwa in Dedûhina (URL-1).

Beispiel:

Tabelle 35. *Wir schweigen, hören zu, schreiben auf*

Beispiel 1	Beispiel 2	Beispiel 3	Beispiel 4
••••••••••	••••••••••••••	••••••••••••••	••••••••••••••

Legende:

• = die Achtelnote

– = die Viertelnote

■ = die Halbnote

Quelle: Dedûhina (URL-1)

Übung 13. *Geräusche im Hintergrund*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Lockerung der Anspannung

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Aufnahme von einem Dialog in der Fremdsprache (siehe Anmerkungen). Das Thema und der Inhalt des Gesprächs sind nicht von Bedeutung, da die wichtigste Rolle die Geräusche im Hintergrund spielen.

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, dem Dialog zuzuhören, ohne seinen Inhalt zu verstehen.

Verlauf der Übung: Während des Hörens des Dialoges sollen die Studierenden möglichst viele Geräusche im Hintergrund erkennen, etwa Werbespots, den Wind, die Schritte, die vorbeifahrenden Autos, Musik etc.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten.

Anmerkungen:

1. Die Aufnahme (Audio oder Video) kann einen Ausschnitt aus einem Spiel- oder Dokumentarfilm, oder aber auch kurze Szenen aus den YouTube-Videos darstellen.
2. Die Studierenden dürfen raten, an welchem Ort das Gespräch stattfindet (Laden, Flughafen, Restaurant, Stadion etc.).

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 14. *Wessen Stimme ist das?*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Lockerung der Anspannung

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Die Aufnahme eines Poliloges (gleichzeitiges Sprechen mehrerer Personen) oder eines Liedes, gesungen von mehreren Personen. Das Thema und der Inhalt des Poliloges spielen keine Rolle, weil der wichtigste Faktor die Mannigfaltigkeit der Stimmen in der Aufnahme darstellt. Die Unterschiede sollen sich auf die Klangfarbe und die Höhe der Stimme beziehen (gedämpft – klangvoll, hoch – tief etc.) sowie auf die Personeneigenschaften (männlich – weiblich, Stimme einer älteren – einer jungen Person – eines Kindes).

Spezifik: zweimaligen Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Während des Hörens sollen die Studierenden die Anzahl der sprechenden bzw. der singenden Personen sowie die Spezifik deren Stimmen bestimmen.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen:

1. Bei dieser Übung kann man auch eine Video-Aufnahme benutzen. In einem solchen Fall kann man nach der Überprüfung der Übung die Aufnahme vorspielen, statt die richtigen Antworten mündlich zu liefern.
2. Die Audio- oder Video-Aufnahme kann einen Ausschnitt eines Zeichentrickfilmes, eines Spiel- oder eines Dokumentarfilmes darstellen, oder aber ein Fragment einer Radio- oder Fernsehsendung.
3. Es werden auch Antworten in der Muttersprache zugelassen.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 15. *Die Schreibmaschine*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Konzentration auf die Hörreize, Lockerung der Anspannung

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 4 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Die Aufnahme des Stückes von L. Anderson *Die Schreibmaschine* (Leroy Anderson *The Typewriter*) (URL-3); Länge der Aufnahme: 1 Minute 35 Sekunden.

Spezifik: zweimaliges Hören der Aufnahme

Verlauf der Übung: Während des Hörens sollen die Studierenden bestimmen, wie oft sich der Wagen zurückbewegte oder wie oft die Glöckchen klingelten.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen:

1. Während der Übung ist es gestattet, nur den zweiten Teil des Stückes zu verwenden.
2. Das Stück von L. Anderson darf man durch ein anderes Stück ersetzen, etwa ein Solo auf einem Schlagzeug (in diesem Fall sollen die Studierenden die Anzahl der Schläge gegen die Schlaginstrumente bestimmen) oder durch einen Stepp- oder Flamencotanzunterricht (in diesem Fall bestimmen die Studierenden die Anzahl der Fußschläge mit der Schuhspitze oder mit dem Absatz gegen das Parkett).
3. Den Fans der Krimis oder der Wildwestfilme kann man einen Filmausschnitt vorführen, in dem die Protagonisten einzeln (nicht in den Serien!) Schüsse aus einem Gewehr liefern. Die Studierenden sollen dann die Anzahl der Schüsse bestimmen.

Quelle: eigene Bearbeitung – Makarowska O.

Übungen zur Hörwahrnehmung

Die vorgeschlagenen Übungen haben zum Ziel, das Sprachgehör durch die Wahrnehmung der Hörtexte in der Fremdsprache zu formen (Sprachniveau A1, A1), es zu verbessern und zu perfektionieren (Sprachniveau B1, B2 und höher) sowie das Arbeitsgedächtnis zu vervollkommen und die Konzentration der Studierenden zu fördern

(alle Sprachniveaus). Daher ist das Verstehen der Inhalte von den Hörtexten, die in den Übungen vorgeschlagen werden, nicht nötig.

Die Überprüfung der Antworten (das Abfragen der Studierenden) soll in schnellem Tempo erfolgen.

Die meisten Übungen lassen sich auch gut im Fremdsprachenunterricht zur Phonetik anwenden.

Übung 1. *Welche Sprache ist das?*

Sprachniveau: A1

Ziele: Entwicklung des Sprachgehörs, Gewöhnen an den Klang einer Fremdsprache, Entwicklung der Fähigkeit, die konkrete Fremdsprache zu erkennen

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 10 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Kurze Hörtexte in drei Fremdsprachen, die miteinander verwandt sind und sich ähneln (ca. 2 Minuten in jeder der ausgewählten Sprachen). Eine der Sprachen ist die von den Studierenden zu erlernende Sprache.

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Die Studierenden hören die Aufnahme, wobei sie die Anzahl der Fremdsprachen kennen. Sie werden auch informiert, was für Sprachen präsentiert werden. Ihre Aufgabe ist es, die zu erlernende Sprache zu identifizieren.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: In Gruppen mit fortgeschrittener Sprachkenntnisse kann man eine andere Variante dieser Übung anwenden, und zwar mit den Dialekten der jeweiligen Sprache.

Quelle: eigene Bearbeitung – Schab S.I.

Beispiel:

Vorschlag für Anfängergruppen: Unterscheiden zwischen Deutsch, Niederländisch und Dänisch, etwa in aktuellen Fernsehnachrichten (entsprechend: Tagesschau, Extra Journaal und DR1 TV Avisen).

Vorschlag für fortgeschrittene Gruppen: Unterscheiden zwischen Hochdeutsch, Schweizerdeutsch und dem von den Österreichern gesprochenen Deutsch (Ausschnitte aus Straßeninterviews). Beispiele:

Deutsch aus Hamburg: Wer hat kosmetisch nachhelfen lassen? Straßenumfrage Hamburg (URL-27)

Schweizerdeutsch aus Zürich: 11-Highlight Schweizer Dialekte (URL-28)

Deutsch aus Österreich: Straßenumfrage: Warum ist Wien die lebenswerteste Stadt der Welt? (URL-29)

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 2. *Wie viele Worte?*

Sprachniveau: A1

Ziele: Entwicklung des Sprachgehörs, Üben der Höranalyse, Üben des Hörverstehens (indem die Schwierigkeit im hohen Grad der phonetischen Ähnlichkeit zwischen den Wörtern besteht), Unterscheidung von Spracheinheiten (Wörtern und Sätzen)

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 6 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Eine Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text, der aus fünf einfachen Sätzen besteht.

Spezifik: dreimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Die Studierenden hören den Text. Während des Hörens versuchen sie, die Anzahl der Wörter zu bestimmen, aus denen die Sätze bestehen.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: —

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 3. *Die Mutter- oder die Fremdsprache?*

Sprachniveau: A1, A2

Ziele: Perfektionierung des phonematischen Gehörs, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: eine Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen. Den Text bildet eine Liste, bestehend aus Wortpaaren mit ähnlich klingenden Wörtern: das erste Wort in der Muttersprache, das andere in der Fremdsprache (siehe Beispiel – Tabelle 36). Die Anzahl der lexikalischen Paaren soll mindestens der Anzahl der Studierenden entsprechen.

Verlauf der Übung: Die Lehrkraft liest den jeweiligen Studierenden ein lexikalisches Paar vor. Die Studierenden bestimmen die Zugehörigkeit der Worte zur Mutter- oder Fremdsprache.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen:

1. Das Tempo der Durchführung dieser Übung sollte schnell sein.
2. Im Falle, wenn die Mutter- und die Fremdsprache über nur wenige Anzahl der ähnlichen Wörter verfügen (oder über gar keine), soll die Übung modifiziert werden. Man kann etwa 3-5 Aufnahmen von den Aussagen in der zu erlernenden Fremdsprache vorbereiten, von denen ein Teil (1-2 Aussagen) von den Muttersprachlern, ein anderes (2-3 Aussagen) von den ausländischen Sprechern gesprochen wird. Während des Hörens sollen die Studierenden bestimmen, wen sie sprechen hören.

Quelle: in Anlehnung an Maslyko, et al., 1998: 9.

Beispiel:

Tabelle 36. Die Mutter- oder die Fremdsprache?

Beispiel für die Liste mit Wortpaaren, die die Lehrkraft vorliest (Deutsch – DE, Polnisch – PL)		Muster für die Aufzeichnung der richtigen Antworten	
1. mit (PL)	mit (DE)	+	—
2. Hals (DE)	hals (PL)	—	+
3. Po (DE)	po (PL)	—	+

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 4. *Wir hören und rechnen*

Sprachniveau: A1, A2

Ziele: Entwicklung des phonematischen Gehörs, Üben der Höranalyse, Üben des Gedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Eine Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text (bestehend aus 5-9 Sätzen).

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen.

Verlauf der Übung: Während des Hörens bestimmen die Studierenden die Anzahl der Wörter, die mit dem bestimmten Laut beginnen oder enden.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Die Übung kann man modifizieren, indem man etwa die Studierenden bittet, sich die Wörter mit dem bestimmten Laut zu merken. Siehe auch Übung 13.

Quelle: in Anlehnung an Maslyko et al., 1998: 9.

Übung 5. *Lasst uns die Laute zählen!*

Sprachniveau: A1, A2

Ziele: Entwicklung des phonematischen Gehörs, Üben des Gedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Eine Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text (bestehend aus einem Satz). Die Anzahl der Wörter im Text: 5-11.

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen.

Verlauf der Übung: Während des Hörens rechnen die Studierenden, wie oft ein Laut oder die Zusammensetzung von bestimmten Lauten im Text vorkommt. Sie schreiben ihre Antworten auf.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: —

Quelle: in Anlehnung an Maslyko et al., 1998: 9.

Übung 6. *Wir suchen nach den Rhythmen*

Sprachniveau: A1, A2, ggf. B1, B2 (siehe Anmerkungen)

Ziele: Üben der Höranalyse und des Arbeitsgedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Ton- oder Videoaufnahme oder ein gereimter Text, der von der Lehrkraft laut vorgelesen wird. Der Hörtext (ein Gedicht) sollte kurz sein (4-8 Verse).

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen.

Verlauf der Übung: Während die Lehrkraft das Gedicht vorliest, merken sich die Studierenden Worte, die den Reim bilden.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: —

Quelle: in Anlehnung an Maslyko et al., 1998: 9.

Beispiel:

Man kann etwa die erste Strophe des meistvertonten Gedichtes der deutschen Sprache verwenden – *Augen in der Großstadt* von Kurt Tucholsky, vorgetragen von Fritz Stavenhagen (URL-30).

Text der ersten Strophe zum Vorlesen:

Wenn du zur Arbeit gehst

am frühen Morgen,

wenn du am Bahnhof stehst

Mit deinen Sorgen:

da zeigt die Stadt

dir asphaltglatt

im Menschentrichter

Millionen Gesichter:

Zwei fremde Augen, ein kurzer Blick,

die Braue, Pupillen, die Lider –

Was war das? vielleicht dein Lebensglück...

vorbei, verweht, nie wieder.

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D., Textquelle: URL-31

Übung 7. *Der Erste und der Letzte*

Sprachniveau: A1, A2, B1

Ziele: Entwicklung des Hörverstehens, Üben des Arbeitsgedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein Text, der von der Lehrkraft laut vorgelesen wird. Der Text sollte aus 5-9 Sätzen bestehen (abhängig vom Sprachniveau).

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen.

Verlauf der Übung: Während des Hörens merken sich die Studierenden erste oder letzte Worte jedes Satzes und schreiben diese anschließend auf.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Die Übung kann man modifizieren, indem man etwa die Anzahl der Worte im Satz erweitert (Sprachniveau B1) oder die Studierenden lässt, sich das zweite/das vorletzte Wort in jedem Satz zu merken.

Quelle: in Anlehnung an Maslyko et al., 1998: 9-10.

Übung 8. *Lasst uns rechnen!*

Sprachniveau: A1, A2, B1, B2

Ziele: Üben der Höranalyse, Üben des Arbeitsgedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein Text, der von der Lehrkraft laut vorgelesen wird. Der Text sollte aus 3-13 Sätzen bestehen (abhängig vom Sprachniveau).

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen. Die Studierenden rechnen die vorgegebenen Einheiten im Kopf.

Verlauf der Übung: Während des Hörens bestimmen die Studierenden die Anzahl der Pausen, der sprachlichen Einheiten (Sätze, Vornamen, Stadtnamen usw.) und notieren ihre Antworten.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Der Übung kann man einen spielerischen Charakter verleihen, indem man etwa einen Wettbewerb mit dem Titel „Wer schreibt die meisten Worte (Pausen, Namen, Vornamen) auf?“ verkündet. In einem solchen Fall soll man den Hörtext in schnellem Tempo vorlesen.

Quelle: in Anlehnung an Maslyko et al., 1998: 59.

Übung 9. *Was für ein Satz ist das?*

Sprachniveau: A1, A2, B1, ggf. B2 (siehe Anmerkungen)

Ziele: Üben der rezeptiven prosodischen Fähigkeiten (der prosodischen Wahrnehmung), Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein Text, der von der Lehrkraft laut vorgelesen wird. Der Text kann die Form eines Dialoges oder eines Monologes haben und sollte aus maximal 8 Sätzen (für das Sprachniveau A1 und A2) oder 10 Sätzen (fürs Sprachniveau B1) bestehen.

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen. Falls der Text von der Lehrkraft vorgelesen wird, sollte diese den Studierenden den Rücken zuwenden, um das Beobachten eigener Mimik zu verhindern.

Verlauf der Übung: Während des Hörens bestimmen die Studierenden die Anzahl der Aussagesätze, der Ausrufesätze, der Fragesätze.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Die Übung kann modifiziert werden. Die Studierenden können etwa die Stimmung oder die Emotionen der Figuren des Hörtextes bestimmen (Sprachniveau B1, B2) sowie die Veränderungen in der Stimmung der Figuren.

Quelle: in Anlehnung an Maslyko et al., 1998: 59.

Übung 10. *Welches Wort ist das?*

Sprachniveau: A2, B1

Ziele: Perfektionierung des phonematischen Gehörs, Entwicklung der Fähigkeit, Laute in Minimalpaaren zu unterscheiden

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 6 Minuten

Didaktische Materialien: Wortschatzliste mit Wörtern, die im Hörtext vorhanden sind. Sie sollen in Wortpaaren Wörtern gegenübergestellt werden, die der Hörtext nicht beinhaltet.

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein Text, der von der Lehrkraft laut vorgelesen wird und aus einzelnen Wörtern besteht.

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Die Studierenden bekommen eine Liste mit Wortpaaren (die Wörter unterscheiden sich minimal, etwa durch einen Vokal, einen Konsonant, die Länge eines Vokals usw.). Ihre Aufgabe ist es, nach dem zweimaligen Hören das bereits ausgesprochene Wort aus dem Wortpaar zu markieren.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: —

Quelle: in Anlehnung an Thorborg, 2003: passim; Snefstrup, Møller, 2010: passim.

Beispiel:

Kurzgeschichte für Kinder *Der größte Schatz*, die auf YouTube langsam und deutlich vorgesprochen wird (URL-32) (bis 1:55 Min.).

Wortschatzliste (mit Fettschrift wurden die richtigen Antworten markiert):

Tabelle 37. Welches Wort ist das?

Schatz	Schach
schlief	lief
Löwen	Möwen
mutig	gütig
Licht	dicht
überwinden	Unterfangen
trafen	Tropfen
wärmen	warnen

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 11. Nummerierung

Sprachniveau: A2, B1, B2 (siehe Anmerkungen)

Ziele: Entwicklung des Sprachgehörs, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: Wortschatzliste von Wortpaaren mit ähnlichem Klang (in der Fremdsprache), geteilt in zwei Spalten je 4-8 Wörter, verteilt einzeln an Studierende.

Tonaufnahme: —

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Vor Beginn der Übung lesen die Studierenden die Wörter leise von ihrer Liste.

Verlauf der Übung: Die Lehrkraft liest die Wörter in einer anderen Ordnung als auf der von den Studierenden erhaltenen Liste vor. Während des Hörens (Sprachniveau A2) oder nach dem Hören (Sprachniveau B1, B2) markieren die Studierenden auf ihren Wortschatzlisten die vorgelesene Reihenfolge mit den Ziffern.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen:

1. Tempo des Vorlesens – gemäßigt schnell (Sprachniveau A2).
2. Man kann den Schwierigkeitsgrad erhöhen, indem man das Tempo des Vorlesens steigert (Sprachniveau B1, B2).

Quelle: in Anlehnung an Maslyko et al., 1998: 9.

Beispiel:

Tabelle 38. Nummerierung

affektiv	kreativ
adoptieren	adaptieren
homogen	Halogen
Kompanie	Kampagne

Bearbeitung des Beispiels: Makarowska O.

Übung 12. *Woher kommt der/die Sprechende?*

Sprachniveau: B2, C1

Ziele: Verbesserung des phonematischen Gehörs, Üben der Fähigkeit, die richtige Aussprache einer Fremdsprache von der falschen zu unterscheiden

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 15 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme (4-5 Sprecher). Der gleiche Text wird von den Muttersprachlern und von den Ausländern mit sehr guter Sprachkenntnisse in der gegebenen Fremdsprache präsentiert.

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Während des Hörens notieren die Studierenden Informationen zur Sprechweise der sprechenden Person: Ist das ein Muttersprachler/eine Muttersprachlerin, oder ein Ausländer/eine Ausländerin mit sehr guter Sprachkenntnisse? Welche Eigenschaften seiner/ihrer Aussprache sprechen für eine solche Zuordnung?

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: —

Quelle: eigene Bearbeitung – Schab S.I.

Übung 13. *Wer spricht?*

Sprachniveau: C1, C2

Ziele: Entwicklung des Sprachgehörs, Üben der prosodischen Wahrnehmung, Sensibilisierung des Gehörs für dialektale/regionale/soziolinguistische Varianten einer Fremdsprache

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 10 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme, bestehend aus 3-4 kurzen Aussagen (je 2 Minuten), die sich in der dialektalen, regionalen oder soziolinguistischen Hinsicht unterscheiden (diese Kategorien sollten nicht innerhalb einer Übung gemischt werden).

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Die Studierenden sollen den richtigen Dialekt oder das richtige Region identifizieren, aus dem die sprechende Person stammt, oder aber die soziolinguistischen Aspekte nennen (etwa das Alter, das Bildungsniveau, den Wohnort etc.). Die Studierenden schreiben diese Informationen während des Hörens und kurz nach dem Hören auf.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Die Annahme bei dieser Übung ist, dass die Studierenden die dialektalen, regionalen oder soziolinguistischen Unterschiede innerhalb der zu erlernenden Fremdsprache bereits kennen.

Quelle: eigene Bearbeitung – Schab S.I.

Übung 14. *Beim HNO-Arzt*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Entwicklung des Sprachgehörs, Konzentration auf Hörreize

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 1 Minute

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: Übung mit einem spielerischen Charakter

Verlauf der Übung: Die Studierenden stehen mit der linken Körperseite zur Lehrkraft, decken sich das linke Ohr zu und schauen geradeaus (sie dürfen nicht in Richtung der Lehrkraft hinschauen). Die Lehrkraft steht möglichst weit entfernt von den Studierenden und spricht zu jeder Person im Flüsterton bestimmte Worte oder Wortverbindungen. Die Studierenden sollen diese Worte wiederholen. Nach dem Abfragen wenden sich alle Studierenden mit der rechten Körperseite zur Lehrkraft hin, decken sich das rechte Ohr zu und die Übung wird wiederholt.

Überprüfung: Nach jedem Teil der Übung bittet die Lehrkraft ausgewählte Personen, die gehörten Worte oder Wortverbindungen zu wiederholen.

Anmerkungen:

1. Die Liste der nötigen Worte oder Wortverbindungen soll im Voraus vorbereitet werden. Als Sprachmaterial können Numerale, Parömien, Idiome oder lexikale Einheiten dienen, die dem Thema des Unterrichts entsprechen, etwa Bezeichnungen für Kleidungsstücke oder Speisen, geographische Namen usw.
2. Da man gegebenenfalls auch falsche Antworten in Betracht ziehen muss, sollte die Wortliste mehr Spracheinheiten beinhalten als die Anzahl der Studierenden in der Gruppe. Falls eine Person den Fehler begeht, soll die Übung fortgesetzt werden. Erst nach dem Abschluss der Übung sollen die sich irrenden Personen erneut abgefragt werden.
3. Man kann den Schwierigkeitsgrad der Übung auch erhöhen, indem man etwa die Worte undeutlich vorliest oder ganz neue, den Studierenden unbekannte Worte/Wortverbindungen nutzt.
4. Die Übung kann man in ein kommunikatives Spiel in Form einer Simulation umwandeln, indem man eine Szene mit dem Titel „Besuch beim HNO-Arzt“ spielt.

Quelle: Die Übung wurde auf Grund einer Methode der Gehöruntersuchung bei den Kindern entwickelt – Makarowska O.

Übung 15. *Wo setzen wir den Akzent?*

Sprachniveau: beliebig (siehe Anmerkungen)

Ziele: Üben der prosodischen Wahrnehmung und des operativen Gedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: Kopien mit Wortschatzlisten in der Fremdsprache, geteilt in 2-4 Spalten (Anzahl der Wörter in jeder Spalte – mindestens 5 oder nach Ermessen der Lehrkraft).

Tonaufnahme: —

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Vor Beginn der Übung lesen die Studierenden die Wörter leise von der Liste.

Verlauf der Übung: Während des Hörens des Hörtextes merken sich die Studierenden den Wortakzent. Nach dem Hören markieren die

Studierenden den Akzent in den Wörtern von der Liste. Anschließend bittet die Lehrkraft eine Person um das Vorlesen ihrer Antworten und verifiziert die Richtigkeit.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Auf Sprachniveau B1, B2 und C1, C2 kann man einen differenzierten Wortschatz anwenden, etwa Lehnworte, Jargon-Wortschatz, Fachwortschatz etc.

Quelle: in Anlehnung an Maslyko et al., 1998: 59.

Übung 16. *Was hat sich verändert?*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Entwicklung des Sprachgehörs, Üben des Gedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text. Der Hörtext beinhaltet zwei Versionen des gleichen Prosatextes. In der zweiten Version werden ausgewählte Worte durch Synonyme ersetzt. Die Anzahl der Sätze in jeder Version des Prosatextes: 1-4 (abhängig vom Sprachniveau).

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen.

Verlauf der Übung: Während des Hörens merken sich die Studierenden die umgetauschten Worte und schreiben diese anschließend auf.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Die Übung kann man modifizieren, indem man etwa die Worte durch ihre Antonyme ersetzt.

Quelle: Die Beschreibung der Übung ist vielerorts zu finden, etwa Prizel-Kania, 2013: 132.

Beispiel:

Heinrich Böll: *Anekdote zur Senkung der Arbeitsmoral*, in: Robert C. Conrad (Hg.): *Heinrich Böll. Kölner Ausgabe*. Bd. 12. 1959–1963, Köln 2008.

Originalversion:

In einem Hafen an einer westlichen Küste Europas liegt ein ärmlich gekleideter Mann in seinem Fischerboot und döst. Ein schick angezogener Tourist legt eben einen neuen Farbfilm in seinen Fotoapparat, um das idyllische Bild zu fotografieren: blauer Himmel, grüne See mit friedlichen schneeweißen Wellenkämmen, schwarzes Boot, rote Fischermütze. Klick. Noch einmal: klick, und da aller guten Dinge drei sind, und sicher sicher ist, ein drittes Mal: klick. Das spröde, fast feindselige Geräusch weckt den dösenden Fischer, der sich schläfrig aufrichtet, schläfrig nach seiner Zigarettenschachtel angelt, aber bevor er das Gesuchte gefunden, hat ihm der eifrige Tourist schon eine Schachtel vor die Nase gehalten, ihm die Zigarette nicht gerade in den Mund gesteckt, aber in die Hand gelegt, und ein viertes Klick, das des Feuerzeuges, schließt die eilfertige Höflichkeit ab. Durch jenes kaum messbare, nie nachweisbare Zuviel an flinker Höflichkeit ist eine gereizte Verlegenheit entstanden, die der Tourist – der Landessprache mächtig – durch ein Gespräch zu überbrücken versucht.

Version mit Synonymen:

In einem Hafen an einer westlichen Küste Europas liegt ein ärmlich **angezogener** Mann in seinem Fischerboot und **schläft**. Ein schick angezogener Tourist legt eben einen neuen Farbfilm in seinen Fotoapparat, um **die** idyllische **Landschaft** zu fotografieren: blauer Himmel, grüne See mit friedlichen schneeweißen Wellenkämmen, schwarzes **Schiff**, rote Fischermütze. Klick. Noch einmal: klick, und da aller guten **Sachen** drei sind, und sicher sicher ist, ein drittes Mal: klick. Das spröde, fast feindselige Geräusch weckt den dösenden Fischer, der sich schläfrig aufrichtet, schläfrig nach seiner Zigarettenschachtel **greift**, aber bevor er das Gesuchte gefunden, hat ihm der eifrige Tourist schon eine Schachtel vor die Nase gehalten, ihm die Zigarette nicht gerade in den Mund gesteckt, aber **auf die Kralle** gelegt, und ein viertes Klick, das des Feuerzeuges, rundet die eilfertige Höflichkeit ab. Durch jenes kaum messbare, nie nachweisbare Zuviel an flinker Höflichkeit ist eine gereizte Verlegenheit entstanden, die der Tourist – der Landessprache mächtig – durch ein Gespräch zu **umgehen** versucht.

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 17. *Was ist verschwunden?*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Entwicklung des Sprachgehörs, Üben des Gedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text. Der Hörtext beinhaltet zwei Versionen des gleichen Prosatextes. In der zweiten Version werden ausgewählte Worte ausgelassen. Die Anzahl der Sätze in jeder Version des Prosatextes: 5-9 (abhängig vom Sprachniveau).

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen.

Verlauf der Übung: Während des Hörens merken sich die Studierenden die ausgelassenen Worte in der zweiten Textversion und schreiben diese anschließend auf.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Die Übung kann man modifizieren, indem man nicht nur einzelne Worte, sondern auch die ganzen Wortverbindungen auslässt.

Quelle: in Anlehnung an Maslyko et al., 1998: 63.

Beispiel:

Heinrich Böll: *Anekdote zur Senkung der Arbeitsmoral*, in: Robert C. Conrad (Hg.): *Heinrich Böll. Kölner Ausgabe*. Bd. 12. 1959–1963, Köln 2008.

Originalversion:

Der Fischer, **endlich** erwacht, taut jetzt auf und klopft dem Touristen **beruhigend** auf die Schultern. Dessen besorgter Gesichtsausdruck erscheint ihm als ein Ausdruck zwar unangebrachter, doch rührender Kümmernis. „Ich habe sogar für morgen **und übermorgen** genug“, sagt er, um des Fremden Seele zu erleichtern. „Rauchen Sie eine von meinen?“ „Ja, danke.“ Zigaretten **werden** in Mäuler gesteckt, ein fünftes Klick, der Fremde setzt sich kopfschüttelnd auf den Bootsrand, legt die

Kamera aus der Hand, denn er braucht jetzt **beide** Hände, um seiner Rede Nachdruck zu verleihen. „Ich will mich ja nicht in Ihre **persönlichen** Angelegenheiten mischen“, sagt er, „aber stellen Sie sich mal vor, Sie führen heute ein zweites, ein drittes, vielleicht sogar ein viertes Mal aus, und Sie würden drei, vier, fünf, vielleicht gar zehn **Dutzend** Makrelen fangen... stellen Sie **sich** das mal vor.“

Version mit ausgelassenen Wörtern:

Der Fischer, erwacht, taut jetzt auf und klopft dem Touristen auf die Schultern. Dessen besorgter Gesichtsausdruck erscheint ihm als ein Ausdruck zwar unangebrachter, doch rührender Kummernis. „Ich habe sogar für morgen genug“, sagt er, um des Fremden Seele zu erleichtern. „Rauchen Sie eine von meinen?“ „Ja, danke.“ Zigaretten in Mäuler gesteckt, ein fünftes Klick, der Fremde setzt sich kopfschüttelnd auf den Bootsrand, legt die aus der Hand, denn er braucht jetzt Hände, um seiner Rede Nachdruck zu verleihen. „Ich will mich ja nicht in Ihre Angelegenheiten mischen“, sagt er, „aber stellen Sie sich mal vor, Sie führen heute ein zweites, ein drittes, vielleicht sogar ein viertes Mal aus, und Sie würden drei, vier, fünf, vielleicht gar zehn Makrelen fangen... stellen Sie das mal vor.“

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 18. *Was kam hinzu?*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Entwicklung des Sprachgehörs, Üben des Gedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text. Der Hörtext beinhaltet zwei Versionen des gleichen Prosatextes. In der zweiten Version werden Worte hinzugefügt. Die Anzahl der Sätze in jeder Version des Prosatextes: 5-9 (abhängig vom Sprachniveau).

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen.

Verlauf der Übung: Während des Hörens der Texte merken sich die Studierenden neue Worte, die in die zweite Version hinzugefügt wurden und schreiben diese anschließend auf.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Die Übung kann man modifizieren, indem man nicht nur einzelne Worte, sondern auch die ganzen Wortverbindungen hinzufügt.

Quelle: in Anlehnung an Maslyko et al., 1998: 63.

Beispiel:

Heinrich Böll: *Anekdote zur Senkung der Arbeitsmoral*, in: Robert C. Conrad (Hg.): *Heinrich Böll. Kölner Ausgabe*. Bd. 12. 1959–1963, Köln 2008.

Originalversion:

„Und dann“, sagt er, aber wieder verschlägt ihm die Erregung die Sprache. Der Fischer klopft ihm auf den Rücken, wie einem Kind, das sich verschluckt hat. „Was dann?“, fragt er leise. „Dann“, sagt der Fremde mit stiller Begeisterung, „dann könnten Sie beruhigt hier im Hafen sitzen, in der Sonne dösen – und auf das herrliche Meer blicken.“ „Aber das tue ich ja schon jetzt“, sagt der Fischer, „ich sitze beruhigt am Hafen und döse, nur Ihr Klicken hat mich dabei gestört.“ Tatsächlich zog der solcherlei belehrte Tourist nachdenklich von dannen, denn früher hatte er auch einmal geglaubt, er arbeite, um eines Tages einmal nicht mehr arbeiten zu müssen, und es blieb keine Spur von Mitleid mit dem ärmlich gekleideten Fischer in ihm zurück, nur ein wenig Neid.

Version mit hinzugefügten Wörtern und Wendungen:

„Und dann“, sagt er **schnell**, aber wieder verschlägt ihm die Erregung die Sprache. Der Fischer klopft ihm auf den Rücken, wie einem Kind, das sich verschluckt hat. „Was dann?“, fragt er leise. „Dann“, sagt der Fremde mit stiller Begeisterung, „dann könnten Sie beruhigt hier im **schönen** Hafen sitzen, in der **abendlichen** Sonne dösen – und auf das herrliche **blaue** Meer blicken.“ „Aber das tue ich ja schon jetzt“, sagt der Fischer, „ich sitze beruhigt am Hafen und döse, nur Ihr **verstörendes** Klicken hat mich dabei gestört.“ Tatsächlich zog der solcherlei belehrte Tourist nachdenklich von dannen, denn früher hatte er auch einmal **fest daran** geglaubt, er arbeite, um eines **wunderbaren** Tages

einmal **endlich** nicht mehr arbeiten zu müssen, und es blieb keine Spur von Mitleid mit dem ärmlich gekleideten Fischer in ihm zurück, nur ein wenig Neid.

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 19. *Wir erholen uns und merken uns dies und jenes*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Entwicklung des Sprachgehörs, Üben des Gedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Ein von der Lehrkraft vorgelesener Text. Der Hörtext besteht aus 2-5 Paaren von Paronymen.

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen.

Verlauf der Übung: Die Studierenden setzen sich bequem hin, spreizen ihre Beine, kreuzen ihre Arme auf der Brust und schließen die Augen. Ihre Aufgabe ist, den Text zu hören und sich einige Paare von Paronymen zu merken (2-5). Anschließend sollen sie die Paronyme auf dem Zettel festhalten, und zwar in der Reihenfolge, in der diese vorgelesen wurden.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen um ihre Antworten und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Auf Sprachniveau A1, A2 soll man den bereits erlernten Wortschatz verwenden. Auf weiteren Niveaus kann man auch neuen Wortschatz nutzen.

Quelle: in Anlehnung an Maslyko et al., 1998: 10.

Beispiel:

Tabelle 39. Wir erholen uns und merken uns das

adaptieren	adoptieren
Deprivation	Depravation

Rezension	Rezession
integrieren	intrigieren
Arrangement	Engagement

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 20. *Wir machen eine Pause*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Entwicklung des Sprachgehörs, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Audio- oder Videoaufnahme. Der Hörtext kann die Form eines Monologes oder eines Dialoges annehmen. Über die Anzahl der Sätze bestimmt die Lehrkraft. Als audiovisuelles oder Hörmaterial kann man Ausschnitte aus Zeichentrickfilmen, Spiel- oder Dokumentarfilmen verwenden, sowie Radio- und Fernsehsendungen.

Spezifik: Die Übung wird durchgeführt, ohne dass die Studierenden den Text bereits gehört haben. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen. Die Übung hat einen spielerischen Charakter.

Verlauf der Übung: Während des Hörens sollen die Studierenden in die Hände klatschen, so oft sie eine Pause im Sprechen hören.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: Die Übung kann man zwei- bis dreimal wiederholen.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übungen zum auditiven Gedächtnis

Die vorgeschlagenen Übungen haben zum Ziel, das auditive Gedächtnis durch das Hören der Hörtexte in einer Fremdsprache zu schaffen (Sprachniveau A1, A2), dieses zu verbessern (Sprachniveau B1, B2) und zu vervollkommen (Sprachniveau C1, C2).

In Anbetracht des spielerischen Charakters der Übungen wird von der Einsetzung dieser Übungen zusammen mit den Übungen zur Sensibilisierung des Gehörs abgeraten.

Für die Überprüfung der korrekten Durchführung der Übung sollten nicht mehr als 2 Minuten eingeplant werden.

Übung 1. *Einkaufsliste*

Sprachniveau: A1, A2

Ziele: Schaffung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit, Festigung des Wortschatzes

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 10 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: Hören mit geschlossenen Augen und die Wiedergabe aus dem Gedächtnis

Verlauf der Übung: Die Studierenden schließen ihre Augen. Die Lehrkraft spricht den Anfang von einem Satz aus, etwa: „Ich gehe in einen Laden und auf meiner Einkaufsliste steht...“. Die erste Person aus der Klasse wiederholt den Anfang des Satzes und fügt die selbst ausgedachte Ware hinzu. Jede weitere Person wiederholt das bereits gesagte und fügt eigenes Produkt hinzu. Person, die die Reihenfolge der Produkte verwechselt oder nicht im Stande ist, die Liste aus dem Gedächtnis wieder abzurufen, wird aus dem Spiel ausgeschieden.

Überprüfung: —

Anmerkungen: —

Quelle: in Anlehnung an Bielokozowicz et al. (URL-4)

Übung 2. *Wir zeichnen einen Plan*

Sprachniveau: A2

Ziele: Verbesserung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: leere Papierblätter DIN-A4, Buntstifte

Tonaufnahme: —

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Die Übung soll in kompletter Stille durchgeführt werden. Sie kann die Form eines Wettbewerbs annehmen.

Verlauf der Übung: Während des Hörens versuchen die Studierenden sich die räumliche Position der Gegenstände (Gebäude an der Straße, Möbelstücke im Zimmer, Plan einer Wohnung, Gegenstände auf dem Schreibtisch) im Gedächtnis einzuprägen. Anschließend zeichnen sie aus dem Gedächtnis einen Plan der imaginierten Gegenstände unter Angabe ihrer jeweiligen räumlichen Lage bzw. Position innerhalb des Raumes.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet alle Studierenden, ihre Zettel untereinander auszutauschen und liest anschließend den Text. Während des Hörens versuchen die Studierenden die Korrektheit des Plans zu überprüfen, indem sie die falsch platzierten Gegenstände markieren.

Anmerkungen:

1. Der Hörtext sollte eine detaillierte Information über die Platzierung der Gegenstände oder die Ordnung der Räume beinhalten.
2. Die Übung kann man modifizieren, indem man etwa die Platzierung der Gäste am Tisch angibt, die Bekannten und Unbekannten auf den Fotos charakterisiert oder die Sitzordnung der Gäste in einem Talk-Show-Studio beschreibt.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 3. *Wiederhole das Wortpaar!*

Sprachniveau: A1, A2, ggf. B1, B2 (siehe Anmerkungen)

Ziele: Schaffung und Verbesserung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: Einmaliges Hören eines Hörtextes mit Assoziationspaaren – ca. 10 Paare (siehe Beispiel – Tabelle 40).

Verlauf der Übung: Nach dem Hören des Textes nennt die Lehrkraft das erste Wort und die Studierenden sollen das Wortpaar wiederherstellen. Anschließend können sie die Übung erneut in Paaren selbstständig durchführen – eine Person nennt ein gemerktes Wort, die andere nennt das Wort aus dem Wortpaar.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: Bei Studierenden mit Sprachniveau B1, B2 kann man einen Wortschatz höheren Schwierigkeitsgrades nutzen.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Beispiel:

Tabelle 40. Wiederhole das Wortpaar!

Haus Fenster	–	Regen Schirm	–	Bahnhof Zug	–	Nacht Mond	–	Zoo Tiere
Katze Milch	–	Laden Verkäufer	–	Bus Fahrkarte	–	Kino Film	–	Geburtstag Torte

Bearbeitung des Beispiels: Królikiewicz N.

Übung 4. Zeichne ein Bild auf Grund des Fotos!

Sprachniveau: A2, B1, B2 (siehe Anmerkungen)

Ziele: Üben des Arbeitsgedächtnisses, Schaffung, Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses sowie des Hörverstehens

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 15 Minuten

Didaktische Materialien: leere Papierblätter DIN-A4, Buntstifte

Tonaufnahme: —

Spezifik: einmaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Zu Beginn des Unterrichts erzählt die Lehrkraft detailliert, was sie auf einem Foto sieht, welches vor den Studierenden verborgen bleibt. Am Ende des Unterrichts zeichnen die Studierenden, wovon die Lehrkraft sprach.

Überprüfung: Die Lehrkraft zeigt zum Vergleich ein Foto.

Anmerkungen: Auf Sprachniveau A2 sollte die Beschreibung nur eine kleine Anzahl der Gegenstände betreffen und weniger detailliert sein. Darüber hinaus kann die Lehrkraft das Foto zweimal beschreiben.

Quelle: eigene Bearbeitung – Kowalewska K.

Übung 5. *Ein schnelles Interview*

Sprachniveau: A2, B1

Ziele: Schaffung des auditiven Gedächtnisses, Verbesserung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: Zweimaliges (Sprachniveau B2) oder dreimaliges (Sprachniveau A1) Hören eines Hörtextes. Der Text beschreibt das Aussehen von zwei Personen.

Verlauf der Übung: Während des Hörens versuchen die Studierenden, sich das Aussehen der beschriebenen Personen zu merken.

Überprüfung: Die Lehrkraft führt mit ausgewählten Studierenden ein schnelles Interview zwecks der Überprüfung durch (siehe Beispiel).

Anmerkungen:

1. Der Hörtext sollte Informationen über zwei Personen samt Angaben deren Vor- und Nachnamen beinhalten. Der Text kann die Beschreibung des Aussehens, der Charaktereigenschaften, der Kleidung und/oder die Informationen über das Alter, die Interessen, den Job usw. beinhalten.
2. Fragen zur Durchführung des schnellen Interviews sollten kurz und leicht verständlich sein, um die Zeit zur Überprüfung der Übung möglichst zu kürzen (siehe Beispiel).
3. Die Übung kann man modifizieren, indem man etwa das schnelle Interview mithilfe eines Fragebogens durchführt. In einem solchen Fall sollen die Kopien an die Studierenden erst nach dem Hören verteilt werden. Die Fragen im Fragebogen sollen genauso kurz und leicht verständlich sein wie in dem kurzen Interview. Für das

Ausfüllen des Fragebogens stehen den Studierenden 2 Minuten zur Verfügung.

Beispiel:

Wer ist älter, X oder Y?

Wer trägt einen Schnurrbart, wer einen Bart?

Wer ist kleiner, X oder Y?

Wer trägt eine Hose und ein kariertes Hemd?

Wo arbeitet X und wer ist Y von Beruf?

Quelle: in Anlehnung an Navarro, 2015: 74.

Übung 6. Wortkette

Sprachniveau: A1, A2, ggf. B1, B2 (siehe Anmerkungen)

Ziele: Entwicklung der auditiven Aufmerksamkeit, Festigung des Wortschatzes

Form: Arbeit in Paaren

Zeit: ca. 3 Minuten

Didaktische Materialien: Ein Set von bunten Papierblättern. Auf jedem Blatt steht eine Liste mit 7-9 Wörtern, angeordnet in einer Spalte. Auf weiteren Blättern in derselben Farbe stehen Wortgruppen aus derselben grammatischen Kategorie. Es soll der bereits erlernte Wortschatz benutzt werden, etwa Wörter von vorigem Unterricht oder Wörter zu einem konkreten Thema.

Tonaufnahme: —

Spezifik: Die Übung wird in schnellem Tempo durchgeführt. Die Studierenden lösen jeweils ein Blatt. Vor der Übung sollen die Studierenden die Wörter auf ihren Blättern lesen.

Verlauf der Übung: Erste Person liest das erste Wort von ihrem Zettel vor, zweite Person wiederholt dieses Wort. Daraufhin liest erste Person das zweite Wort von ihrem Zettel vor, zweite Person wiederholt das erste und das zweite, bereits gehörte Wort. Das gleiche gilt für jedes weitere Wort – die weiteren Studierenden sollen alle bis dahin gehörten Wörter wiederholen, bevor sie das neu gehörte Wort nennen. Nach dem letzten Wort tauschen die Studierenden ihre Rollen und nutzen das zweite Blatt (siehe Beispiel – Tabelle 41).

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: Auf Sprachniveau B1, B2 kann man den Schwierigkeitsgrad steigern, indem man etwa eine Wortschatzliste mit Wörtern herstellt, die miteinander thematisch nicht verwandt sind (B1) oder eine Wortschatzliste mit Wortverbindungen (B2).

Quelle: Die Beschreibung ähnlicher Übungen findet man in einigen Lehrbüchern zu Russisch als Fremdsprache, u. a. Moskvitina, 2005: 6.

Beispiel:

Tabelle 41. Wortkette

Student 1 liest die Wörter:		Student 2 wiederholt sie:
1	Winter	Winter
2	Schnee	Winter, Schnee
3	Schneemann	Winter, Schnee, Schneemann
4	Karotte	Winter, Schnee, Schneemann, Karotte

Bearbeitung des Beispiels: Makarowska O.

Übung 7. Zuordnung

Sprachniveau: A1, A2, gegebenenfalls C1, C2 (siehe Anmerkungen)

Ziele: Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien:

Auf Sprachniveau A1, A2: Kopien mit der Tabelle. In der linken Spalte der Tabelle steht eine Liste mit Gegenständen, Erscheinungen oder bekannten Personen/Tieren (4-7 Stücke). In der rechten Spalte werden die Eigenschaften, Charakteristik des Benehmens oder die Vornamen in beliebiger Reihenfolge genannt.

Auf Sprachniveau C1, C2: Kopien mit der Tabelle. In der linken Spalte steht die Liste mit den weltberühmten Persönlichkeiten oder Personen, die aus dem Land mit der jeweiligen Fremdsprache kommen (4-7 Per-

sonen). In der rechten Spalte werden die Geburtsdaten (oder Berufsbezeichnungen) dieser Personen in beliebiger Reihenfolge genannt.

Tonaufnahme: —

Spezifik: Zweimaliges (C1, C2) oder dreimaliges (A1, A1) Hören eines Hörtextes. Die Übung wird in Form eines Wettbewerbes durchgeführt.

Verlauf der Übung:

Variante 1. Für das Sprachniveau A1, A1. Während des Hörens versuchen die Studierenden sich die Eigenschaften von Gegenständen/Erscheinungen oder die Verhaltensweisen/Vornamen von bekannten Persönlichkeiten/Tieren zu merken. Anschließend ordnen sie die Eigenschaften, Verhaltensweisen oder Vornamen zu Gegenständen/Erscheinungen oder Persönlichkeiten/Tieren zu, indem sie diese mit einer Linie verbinden.

Variante 2. Für das Sprachniveau C1, C2. Während des Hörens des Hörtextes versuchen die Studierenden sich die Geburtsdaten (oder Berufsbezeichnungen) von bekannten Personen zu merken. Anschließend ordnen sie diese aus dem Kopf zu, indem sie sie mit einer Linie verbinden.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Die Anzahl von Namen und Daten kann man steigern oder verringern, abhängig von den Gedächtniskapazitäten und kognitiven Fähigkeiten der Studierenden.

Quelle: in Anlehnung an Navarro, 2015: 89.

Beispiel für C1, C2:

Tabelle 42. Zuordnung

Angela Merkel	Kanzlerin
Til Schweiger	Schauspieler
Friedrich Schiller	Dichter
Katarina Witt	Schlittschuhläuferin
Johann Christian Bach	Komponist
Wilhelm Conrad Röntgen	Physiker und Nobelpreisträger

Willy Brand	Sozialdemokrat und Nobelpreisträger
Tim Bendzko	Pop-Sänger

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 8. *Merke Dir den Traum deiner Kommilitonen!*

Sprachniveau: B2, C1

Ziele: Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses, Perfektionierung des Hörverstehens, Integration der Gruppe

Form: Arbeit in Gruppen von 3 Personen

Zeit: ca. 15 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: einmaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Zu Beginn des Unterrichts erzählt jede Person in der Gruppe ihren merkwürdigsten Traum. Am Ende erzählen die ausgewählten Studierenden den Traum von der von ihnen selbst ausgesuchten Person.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: Die Erzählung über den Traum sollte sich auf 10 Sätze beschränken. Die Studierenden dürfen die Erzählung vom eigenen Traum bereits vor dem Unterricht zu Hause vorbereiten.

Quelle: eigene Bearbeitung – Kowalewska K.

Übung 9. *Jede/Jeder bekommt etwas anderes*

Sprachniveau: B2, C1, C2

Ziele: Schaffung, Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: binnendifferenzierte Einzelarbeit

Zeit: ca. 7 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Video-Aufnahme, die unterschiedliche Informationen zum Thema des Unterrichts beinhaltet, etwa das Video „10 Tricks für den Sommer“ als passendes Material zum Unterrichtsthema „Es kommen die Sommerferien!“ (siehe Anmerkungen).

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Vor dem Hören verteilt die Lehrkraft konkrete Textausschnitte an einzelne Personen. Die Ausschnitte sollten kurz sein.

Verlauf der Übung: Während des Hörens sollen sich die Studierenden das ihnen zugeteilte Fragment merken.

Überprüfung: Nach dem Hören erzählen sie ausgewählten Studierenden, was sie sich gemerkt haben.

Anmerkungen: Bei YouTube kann man viele interessante Videos finden, etwa „15 Dinge, deren wahren Zweck du nicht kennst!“, „Wie macht man...“, „10 Geheimnisse über...“ oder „10 Ratschläge, wie man...“ etc.

Quelle: eigene Bearbeitung – Makarowska O.

Übung 10. *Lasst uns ein Gedicht dichten!*

Sprachniveau: A1, A2, gegebenenfalls B1, B2, C1, C2 (siehe Anmerkungen)

Ziele: Schaffung des auditiven Gedächtnisses, Verbesserung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: Arbeit in Paaren

Zeit: ca. 4 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Der Hörtext, zweimal vorgelesen von der Lehrkraft. Als Hörtext setzt man kurze Gedichte mit 4 Versen ein. Der Inhalt der Gedichte sollte unkompliziert und leicht zu merken sein.

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Während des Vorlesens des Gedichtes durch die Lehrkraft merkt sich eine Person den 1. und den 3. Vers, die andere Person – den 2. und den 4. Vers.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet die Studierenden, die zugeteilten Verse aus dem Kopf zu zitieren und so das ganze Gedicht zu rekonstruieren.

Anmerkungen:

1. Auf Sprachniveau B1, B2 kann man den Schwierigkeitsgrad steigern, indem man den Studierenden vorschlägt, sich die Versen eines Gedichtes mit 2, 3 oder 4 Strophen zu merken.
2. Die Übung kann modifiziert werden. Auf Sprachniveau C1 und C2 kann sich eine Person die erste und dritte, die andere – die zweite und vierte Strophe merken.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Beispiel:

Zeitvertreib

Was wollen wir machen?
Auf dem Kopf stehn und lachen!
Was wollen wir spielen?
Auf dem Kopf stehn und schießen!

Dumme Sachen

Vögel, die nicht singen,
Glocken, die nicht klingen,
Kinder, die nicht lachen,
was sind das für Sachen?

Die fünf Hühnerchen

Ich war mal in dem Dorfe,
da gab es einen Sturm.
Da zankten sich fünf Hühnerchen
um einen Regenwurm.
Und als kein Wurm mehr war zu sehn,
da sagten alle: Piep!
Da hatten die fünf Hühnerchen
einander wieder lieb.

Mach mit!

Klatschen stampfen und sich drehen,
hin und her und rund rum gehen.

Rennen, springen, hüpfen, strampeln,
fest mit beiden Füßen trampeln.

Arme auf und ab bewegen,

Hände an die Ohren legen:

Hör gut hin,

das macht viel Spaß.

Laute wachsen wie das Gras.

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D., Textquelle: URL-33

Übung 11. *Die Seele eines Künstlers*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Schaffung, Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 4 Minuten

Didaktische Materialien: leere Papierblätter DIN-A4, Buntstifte

Tonaufnahme: —

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes, den die Lehrkraft vorliest. Als Hörtext setzt man kurze Gedichte mit 3 Strophen je 4 Verse ein.

Verlauf der Übung: Während die Lehrkraft das Gedicht vorliest, versuchen die Studierenden zu zeichnen, was sie gerade hören.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, den Hauptgedanken des Gedichtes in Anlehnung an die eigenhändige Zeichnung wiederzugeben.

Anmerkungen:

1. Für die Aufzeichnung jeder Strophe soll man 30 Sekunden einplanen.
2. Es soll ein Gedicht ausgesucht werden, in dem ein Wortschatz steht, der sich gut in Bildern darstellen lässt.

Quelle: in Anlehnung an Čeremuškina, 2005: 17.

Beispiel:*Schneeflocken*

Es schneit, hurra, es schneit!
Schneeflocken weit und breit!
Ein lustiges Gewimmel
kommt aus dem grauen Himmel.
Was ist das für ein Leben!
Sie tanzen und sie schweben.
Sie jagen sich und fliegen,
der Wind bläst vor Vergnügen.
Und nach der langen Reise,
da setzen sie sich leise
aufs Dach und auf die Straße
und frech Dir auf die Nase.

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D., Textquelle: URL-33

Übung 12. *Lasst uns das später korrigieren!*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Schaffung, Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses und des Hörverstehens

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 4 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme:

1. Sprachniveau A1, A2 – der Text soll von der Lehrkraft vorgelesen werden (siehe Anmerkungen).
2. Sprachniveau B1, B2 – die Ton- oder Videoaufnahme in Form von bekannten Liedern.
3. Sprachniveau C1, C2 – ein von der Lehrkraft vorgelesener Text oder eine Ton- oder eine Video-Aufnahme. Als Hörtext sollte man Prosatexte einsetzen (oder ihre Ausschnitte), oder publizistische/wissenschaftliche Aufsätze, oder aber kurze fiktionale Texte.

Spezifik: Die Übung mit aufgeschobener Korrekturfrist. Es wird zugelassen, den Text zu hören, ohne seinen Inhalt zu verstehen. Auf

Sprachniveau C1 und C2 soll der erste Teil der Übung im Unterricht, der zweite zu Hause gelöst werden.

Verlauf der Übung:

Variante 1. Sprachniveau A1, A2: Zu Beginn des Unterrichts hören die Studierenden den Hörtext, anschließend – um sich ihn besser zu merken – rezitieren sie ihn gemeinsam mit der Lehrkraft im Chor zwei- oder dreimal (man darf den Text nicht aufschreiben).

Überprüfung: Am Ende des Unterrichts überprüft die Lehrkraft die Korrektheit des gemerkten Textes.

Variante 2. Sprachniveau B1, B2 (siehe auch Variante 3): Zu Beginn des Unterrichts hören die Studierenden ein Lied, anschließend singen oder rezitieren sie gemeinsam mit der Lehrkraft 2-3 Mal einen Ausschnitt des Liedes (eine Strophe oder den Refrain); man darf den Text nicht aufschreiben.

Überprüfung: Am Ende des Unterrichts überprüft die Lehrkraft die Genauigkeit, mit der sich die Studierenden den Text gemerkt haben, indem sie sie darum bittet, eine Strophe/den Refrain aufzuschreiben/zu singen/zu rezitieren.

Variante 3. Sprachniveau C1, C2: Zu Beginn des Unterrichts hören die Studierenden den Hörtext und versuchen, sich möglichst viele Informationen aus dem gehörten Text zu merken (man darf den Text nicht aufschreiben). Zu Hause schreiben die Studierenden auf, was sie sich gemerkt haben. Die modifizierte Version der Übung kann man in Gruppen mit Sprachkenntnisse auf Niveau B1, B2 anwenden. In einem solchen Fall kann man als den Hörtext Märchen, Werke aus der Kinderliteratur o. Ä. einsetzen.

Überprüfung: Im nächsten Unterricht vergleichen die Studierenden ihre Versionen des Textes und versuchen die Unterschiede zu finden. Die Lehrkraft kann den Text noch einmal vorlesen/vorspielen.

Anmerkungen:

1. Fürs Merken des Hörtextes stehen den Studierenden 2 Minuten zur Verfügung. Für die Korrektur sind auch 2 Minuten vorgesehen.
2. In Gruppen mit Sprachniveau A1 ist es am besten, kurze Texte einzusetzen, etwa Parömien, Zungenbrecher, Spielreime; auf Sprachniveau A1 kann man leicht verständliche und leicht zu merkende Gedichte oder Abzählreime mit maximal 4 Versen einsetzen.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 13. *Erzähle aus dem Kopf!*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Schaffung, Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses, Perfektionierung des Hörverstehens, Entwicklung der interpersonellen Fähigkeiten, Integration der Gruppe, Kennenlernen

Form: Gruppenarbeit

Zeit: ca. 15 Minuten

Didaktische Materialien: Text einer kurzen Erzählung (in der Muttersprache auf Sprachniveau A1, A2 und B2 oder in der Fremdsprache auf Sprachniveau B2, C1 und C2) mit vielen Einzelheiten.

Tonaufnahme: —

Spezifik: Die Studierenden werden vor der Ausführung der Übung nicht über deren Verlauf informiert.

Verlauf der Übung: Alle Studierenden – bis auf eine Person – verlassen den Raum. Die Person bekommt von der Lehrkraft einen Zettel mit dem Text, den sie der nächsten Person, die in den Raum hereinkommt, vorlesen soll. Nach dem Hören des Textes setzt sich die erste Person auf seinen Platz, die zweite hingegen soll den bereits gehörten Text mit möglichst vielen Einzelheiten an die weitere Person weitererzählen. Die Studierenden dürfen weder Fragen stellen noch um Wiederholung des bereits Gehörten bitten. Diese Tätigkeiten werden solange wiederholt, bis alle Personen in der Gruppe den Text gehört haben.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen:

1. Die geeignetsten Texte sind überraschende oder komische Erzählungen, die bis zu 10 Sätzen in der Muttersprache beinhalten. Der Text soll möglichst viele Details beinhalten (siehe das Beispiel).
2. Im Falle, wenn etwa bei der vierten Person die Geschichte wesentlich reduziert wird, darf man sie noch einmal vorlesen.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Beispiel:

In einem Häuschen auf dem Lande wohnte eine Mutter mit ihren bildhübschen Töchtern, Lisa und Annika, und ihrem Mann. Das weiße

Haus der Familie stand in der Nähe einer vielbefahrenen Straße – nicht selten von den LKW-s und Bussen. Unweit der Straße befand sich auch ein Wald und eine Wiese. Auf dieser Wiese weidete die Mutter oft ihre Kühe. Eines Tages, als die Mutter eine Kuh molk, wurde das Tier von einem tief fliegenden Flugzeug aufgescheucht. Das Tier lief weg davon und wurde von einem Auto überfahren.

Bearbeitung des Beispiels - Kowalewska K.

Übung 14. *Merke Dir meinen Vornamen!*

Sprachniveau: beliebig (siehe Anmerkungen)

Ziele: Schaffung, Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit, Perfektionierung des Hörverstehens, Entwicklung der interpersonellen Fähigkeiten, Integration der Gruppe, gegenseitiges Kennenlernen

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 10 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: —

Verlauf der Übung: Die Studierenden sitzen im Kreis. Erste Person spricht ihren Vornamen aus, indem sie ihm ein Adjektiv voraussetzt, das mit demselben Buchstaben wie ihr Vorname beginnt, etwa der filigrane Felix. Nächste Person aus der Runde wiederholt den Vornamen der vorigen Person samt Adjektiv und fügt seinen eigenen Vornamen samt Adjektiv hinzu, etwa der filigrane Felix, die müde Maria. Jede weitere Person wiederholt die bisherigen Vornamen und Adjektive und setzt seinen eigenen Vornamen samt Adjektiv hinzu.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen:

1. Die Übung ist für die neu gebildeten Gruppen vorgesehen.
2. In Gruppen mit Sprachniveau A1 und gegebenenfalls A2 dürfen die Adjektive in der Muttersprache gesprochen werden.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 15. *Merke Dir das nun richtig!*

Sprachniveau: A1, A2, B1, B2 (siehe Anmerkungen)

Ziele: Schaffung, Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text. Die Zahl der Sätze im Hörtext sollte sich nach dem Sprachniveau der Gruppe richten und zwischen 3 und 9 betragen.

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Die Übung wird in Form eines Wettbewerbes durchgeführt.

Verlauf der Übung:

Variante 1. Sprachniveau A1, A2: Während des Hörens versuchen die Studierenden sich die Namen der gegebenen Gegenstände/Erscheinungen, etwa Farben, Blumennamen, Speisennamen und ihre Zutaten, geographische Namen, Vornamen etc. zu merken. Anschließend schreiben sie die gemerkten Bezeichnungen in der Reihenfolge auf, in welcher diese im Text stehen.

Variante 2. Sprachniveau B1: Während des Hörens versuchen die Studierenden sich die Namen der gegebenen Gegenstände oder Erscheinungen zu merken. Anschließend schreiben sie die gemerkten Bezeichnungen in alphabetischer Reihenfolge oder nach anderen Kriterien geordnet auf. Man kann etwa die Wörter nach den Buchstaben/den Lauten am Anfang/am Ende des Wortes gruppieren.

Variante 3. Sprachniveau B2, gegebenenfalls C1, C2: Während des Hörens versuchen die Studierenden sich die Namen der gegebenen Gegenstände oder Erscheinungen zu merken. Anschließend schreiben sie die gemerkten Bezeichnungen, indem sie diese thematisch ordnen, z. B. in einer Spalte werden die Stadtnamen, in der zweiten die der Flüsse, in der dritten die Namen der Länder aufgelistet.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen:

1. In Gruppen mit Sprachniveau A1 kann man die Übung erleichtern, indem man zulässt, die gemerkten Wörter in beliebiger Reihenfolge aufzuschreiben.
2. In Gruppen mit Sprachniveau C1, C1 kann man als Hörtext wissenschaftliche Aufsätze oder Texte mit Fachwortschatz einsetzen. Als die zu merkenden Wörter können Fachausdrücke und Fachtermini, Jargon-Wortschatz etc. fungieren.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 16. *Lasst uns die Zahlwörter merken!*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Schaffung, Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien: Kopien mit einem Lückentext für jede Studierende und jeden Studierenden auf Sprachniveau A1, A2, B1, B2.

Tonaufnahme:

Sprachniveau A1, A2, B1, B2: Der Text soll von der Lehrkraft vorgelesen werden. Die Zahl der Sätze im Text: 3-7.

Sprachniveau C1, C2: Tonaufnahme oder der von der Lehrkraft vorgelesener Text. Als Hörtext darf man lose, nicht zusammenhängende Sätze einsetzen (Zahl der Sätze: 5-7) oder einen kohärenten Text (Zahl der Sätze: 6-9). Zahl der zu merkenden Sätze: 3-5.

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Die Übung wird in Form eines Wettbewerbs durchgeführt.

Verlauf der Übung:

Variante 1. Sprachniveau A1, A2, B1, B2: Während des Hörens versuchen die Studierenden, sich alle Zahlwörter zu merken (auf Sprachniveau A1, A2 vor allem die Kardinalzahlen), die das Alter, die Zeit, die Haus- oder Handynummer bestimmen. Nach dem Hören schreiben die Studierenden die gemerkten Zahlwörter mit den Ziffern auf (Sprachniveau A1) oder füllen die Lücken in Texten auf

den Kopien mithilfe von Ziffern (Sprachniveau A2) oder in Worten (Sprachniveau B1, B2).

Variante 2. Sprachniveau C1, C2: Während des Hörens versuchen die Studierenden, sich alle Sätze mit den Zahlwörtern zu merken. Anschließend schreiben sie die gemerkten Sätze in der Reihenfolge auf, in welcher diese im Text auftraten.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen:

1. Die Hörtexte für Studierende mit Sprachniveau B2, C1, C2 können verschiedene Arten von Zahlwörtern beinhalten.
2. Die Anzahl der zu merkenden Sätze kann man steigern oder verringern, abhängig von den Möglichkeiten der Studierenden.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 17. Das Papageien-Spiel

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses

Form: Arbeit im Plenum oder Arbeit in Paaren

Zeit: ca. 3 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes (Sprachniveau A1, A2 und B1) oder einmaliges Hören eines Hörtextes (Sprachniveau B2, C1 und C2), um den Schwierigkeitsgrad der Übung zu erhöhen.

Verlauf der Übung: Die Lehrkraft oder eine Person aus der Gruppe liest die Wortliste laut vor. Die Studierenden versuchen, die gehörten Wörter aufzuschreiben. Falls die Arbeit in Paaren stattfindet, bereitet eine Person ihre Wortliste vor und liest diese ihrem Partner/ihrer Partnerin vor. Daraufhin tauschen sie die Rollen.

Überprüfung: Die Lehrkraft fragt ausgewählte Personen, was sie in der gehörten Reihenfolge sich gemerkt haben. Am Ende des Unterrichts kann man auf diese Übung zurückgreifen und prüfen, was gemerkt worden ist.

Anmerkungen: Den Hörtext bildet eine thematisch geordnete Liste mit Zahlen oder Wörtern (nicht mehr als 7 am Stück).

Quelle: in Anlehnung an Beloded (URL-5)

Übung 18. *Der Teufel steckt im Detail*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Schaffung, Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 2 Minuten

Didaktische Materialien:

Auf Sprachniveau A1, A2: Fotografien, Illustrationen, Bildreproduktionen, Internet-Hypes/Memes etc.

Auf Sprachniveau B1, B2: Fotos/Illustrationen von konkreten Gegenständen mit vielen Details.

Auf Sprachniveau C1, C2: Eine Route auf dem Stadtplan, Pläne von Räumen in beliebigem Gebäude, U-Bahnnetz, Diagramm.

Tonaufnahme: —

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Die Übung wird in Form eines Wettbewerbs durchgeführt.

Verlauf der Übung:

Variante 1. Sprachniveau A1, A2: Während des Hörens vergleichen die Studierenden die mündliche Beschreibung von Gegenständen/Menschen mit ihrer Darstellung im Bild/auf dem Foto, indem sie diejenigen Details markieren, die im Hörtext verschwiegen oder falsch beschrieben wurden.

Variante 2. Sprachniveau B1, B2: Während des Hörens des Hörtextes versuchen die Studierenden, sich die Beschreibung von Gegenständen/Menschen zu merken, ohne auf das Bild zu schauen. Anschließend markieren sie im Bild/auf dem Foto diejenigen Details, die im Hörtext verschwiegen oder falsch beschrieben wurden.

Variante 3. Sprachniveau C1, C2: Während des Hörens versuchen die Studierenden, sich die Beschreibung von Gegenständen/Personen zu merken, indem sie die mündliche Beschreibung mit dem Bild/Foto ver-

gleichen. Anschließend, ohne auf das Bild/Foto zu schauen, listen die Studierenden alle Fehler auf, die während der Charakterisierung von Gegenständen/Menschen begangen wurden.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Der Text sollte die Charakteristik von Orten, Gegenständen, Personen und ihren Verhaltensweisen beinhalten.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 19. *Finde einen Unterschied!*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Schaffung, Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Üben des Arbeitsgedächtnisses

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 3 Minuten

Didaktische Materialien: Kopien von einem Text, der ein Menü oder eine Liste von Zutaten für eine Speise, oder aber einen Reiseplan, eine Einkaufsliste, Gästeliste o. Ä. darstellt. Man kann auch Anzeigetexte oder Werbespots nutzen, sowie Texte, die die Reihenfolge gewählter Tätigkeiten (Tagesordnung) oder eine Anleitung für eine Tätigkeit (Zubereitung einer Speise) beinhalten.

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text.

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Der Text, den die Studierenden erhalten, beinhaltet weniger Informationen, als der Hörtext. Die Studierenden dürfen den Text auf den Kopien nicht lesen, bevor und während sie den Hörtext hören. Die Übung wird in Form eines Wettbewerbes durchgeführt.

Verlauf der Übung: Während des Hörens versuchen die Studierenden, sich den Inhalt des Hörtextes zu merken. Anschließend lesen sie den Text von den Kopien vor und stellen Unterschiede zwischen den beiden Versionen fest.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 20. Welches Element passt nicht?

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Schaffung, Verbesserung und Perfektionierung des auditiven Gedächtnisses, Konzentration der Aufmerksamkeit

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 10 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text, der aus 30 Wörtern besteht, welche durch die Lehrkraft zuvor in fünf Gruppen von jeweils sechs Wörtern Umfang geordnet wurden (siehe Beispiel – Tabelle 43). In jeder Menge steht ein Wort, das zu den restlichen nicht passt. Die Lehrkraft informiert die Studierenden nicht, worauf sich die jeweilige Gruppe bezieht.

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Während des Hörens sollen die Studierenden das Wort finden, das zu anderen Worten in der Menge nicht passt.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: —

Quelle: Autorschaft unbekannt

Beispiel:

Tabelle 43. Welches Element passt nicht?

Blume	unter	Hund	fünf	ich ging
Blatt	zwischen	Katze	der Fünfte	ich aß
Blumentopf	über	wittern	fünfzehn	ich hörte
Knospe	eigen	Rate	fünfzig	ich schrieb
Spinne	neben	Elefant	fünfund-	ich gehe
Gießkanne	vor	Vogel	fünfzig	ich machte
			fünfhundert	

Bearbeitung des Beispiels: Schab S.I.

Übungen zur Entwicklung des Hörverstehens

Die vorgeschlagenen Übungen haben zum Ziel, das Hörverstehen einzuüben (Sprachniveau A1, A2), es zu verbessern (Sprachniveau B1, B2) und zu vervollkommen (C1, C2), sowie die Fähigkeit zu entwickeln, Informationen selektiv zu betrachten und die Aussagen sowohl global als auch selektiv wahrzunehmen.

Übung 1. *Noch eine Null*

Sprachniveau: A1

Ziele: Einübung des Hörverstehens, Üben der Zahlwörter

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 5 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: einmaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Der/die Studierende nennt eine beliebige zweistellige Zahl (etwa 14). Eine weitere Person fügt eine Null hinzu und spricht die neue Zahl aus (140). Die Übung wird von weiteren Studierenden aus der Runde mithilfe von anderen Zahlen wiederholt.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: Es ist wichtig, dass die Studierenden von der Lehrkraft in beliebiger Reihenfolge direkt aufgefordert werden, die Zahl zu nennen, so dass die ganze Gruppe sich auf die Aufgabe konzentrieren kann.

Quelle: in Anlehnung an Lloret Ivorra, 2009: 10.

Übung 2. *Was soll ich anziehen?*

Sprachniveau: A2

Ziele: Entwicklung der Fähigkeit, die Informationen selektiv zu betrachten, Üben des Arbeitsgedächtnisses, Festigung des Wortschatzes (siehe Anmerkungen)

Form: homogene Einzelarbeit in der ersten Phase der Übung, Arbeit in Paaren in der zweiten Phase der Übung

Zeit: ca. 3 Minuten

Didaktische Materialien: Bilder oder Fotos mit Kleidungsstücken, Schuhwerk, Kopfbedeckung, Unterwäsche, Accessoires (etwa Regenschirm, Handschuhe)

Tonaufnahme: Eine Ton- oder eine Videoaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text. Den Inhalt des Hörtextes bildet eine Wettervorhersage.

Spezifik: einmaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Nach dem Hören des Hörtextes markieren die Studierenden diejenigen Kleidungsstücke/Gegenstände, die man anziehen muss, wenn man einen langen Spaziergang macht, oder wenn man in einen Laden, ins Kino oder in den Wald geht.

Überprüfung: Die Studierenden tauschen ihre Antwortblätter und verifizieren die Richtigkeit der Wahl ihrer Kommilitonen/Kommilitoninnen. Die Lehrkraft kann die Aufnahme noch einmal vorspielen oder den Text vorlesen.

Anmerkungen: Nach der Markierung der Gegenstände können die Studierenden deren Namen aufschreiben und/oder aussprechen.

Quelle: in Anlehnung an Seretny, Lipińska 2005:149.

Übung 3. Zeichne, was Du hörst!

Sprachniveau: A1, A2

Ziele: Einübung des Hörverstehens

Form: homogene Einzelarbeit in der ersten Phase der Übung, Arbeit in Paaren in der zweiten Phase der Übung

Zeit: ca. 15 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: eine Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Während die Studierenden den Hörtext hören, zeichnen sie schematisch den im Text beschriebenen Menschen und markieren die Eigenschaften seines Aussehens (etwa abstehende Ohren,

buschige Augenbrauen, lange Nase, lange Wimpern, Bürstenschnitt etc.), seine charakteristischen Merkmale (etwa eine Narbe im Gesicht), seine Körpergröße und seinen Gestalttypus.

Überprüfung: Die Studierenden vergleichen in Paaren ihre Zeichnungen und diskutieren die vorgefundenen Unterschiede.

Anmerkungen:

1. Es wird empfohlen, dass die Übungspaare nicht aus den üblichen Sitzpartnern bestehen.
2. Diese Aufgabe kann viele weitere thematische Varianten aufweisen und mithilfe des Plans von einem Zimmer, einem Garten, einem Schaufenster oder einem Obst- und Gemüsestand realisiert werden.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 4. *Was für ein Ort ist das?*

Sprachniveau: A2, B1

Ziele: Einübung des Hörverstehens, Festigung des Wortschatzes

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 15 Minuten

Didaktische Materialien: Kleine Zettel mit Wörtern in der Fremdsprache

Tonaufnahme: —

Spezifik: einmaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Die Studierenden lösen jeweils einen Zettel mit einem Wort, das einen Ort bezeichnet (etwa die Schule, den Schuhladen, das Lichtspielhaus). Sie beschreiben einzeln diesen Ort in der Fremdsprache durch die Funktion des Ortes (z. B.: An diesem Ort kann man sich die neuesten Filme anschauen). Die restlichen Studierenden sollen raten, um welchen Ort es sich handelt und den Namen dieses Ortes in der Fremdsprache nennen.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: —

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 5. *Eine Szene am Bahnhof*

Sprachniveau: B1, B2

Ziele: Entwicklung der Fähigkeit, die Informationen selektiv zu betrachten, Integration der Gruppe, Perfektionierung der interpersonellen Fähigkeiten

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 3 Minuten

Didaktische Materialien: Große Zettel mit Inschriften: „Kasse“, „Gleis 1“, „Fahrplan“ etc. Die Zettel bestimmen den Ort, an dem die Studierenden ihre Rolle spielen werden.

Tonaufnahme: —

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Der Text beinhaltet die Beschreibung von Personen und Ereignissen (siehe Beispiel).

Vor dem Hören des Textes soll die Gruppe in zwei Teams je 3-4 Personen geteilt werden.

Die Zuteilung der abzuspielenden Rollen erfolgt nach dem zweiten Hören. Die mimische Szene wird gleichzeitig von 3-4 Personen (eine Person aus jedem Team) abgespielt.

Verlauf der Übung: Nach dem Hören des Textes spielen die ausgewählten Studierenden ihre Rolle in der Szene gemäß den Anweisungen aus dem Hörtext.

Überprüfung: Jedes Team verifiziert die Richtigkeit des Abspielens der jeweiligen Rolle durch seinen Vertreter/seine Vertreterin und damit auch das Verstehen des Hörtextes durch diese Person. Die Studierenden können die gemerkten Fehler markieren. Anschließend besprechen sie die Fehler im Plenum.

Anmerkungen: Abhängig von der Thematik kann man die Szene aus einem Laden, aus dem Kino, aus dem Park etc. spielen.

Quelle: in Anlehnung an Seretny, Lipińska 2005:149.

Beispiel:

Ein müdes Mädchen zieht einen schweren Koffer hinter sich. Sie bleibt alle paar Schritte stehen, wischt sich den Schweiß von der Stirn ab und schaut nach einem freien Platz. Endlich findet sie einen freien Stuhl,

setzt sich drauf, zieht eine Flasche Wasser aus der Tasche aus und trinkt drei Schlucke.

Ein gelangweilter Junge steht am Ende einer Schlange zur Kasse, um seine Eintrittskarte zurückzugeben. Zuerst schaut er sich um, dann zieht er seine Kopfhörer heraus, schließt diese an sein Smartphone an und beginnt, einen Film zu gucken. Er lacht ab und zu. Dann fischt er einen Schokoriegel aus der Tasche heraus, quält sich ein wenig mit der Verpackung und beginnt, die Süßigkeit zu essen.

Eine nervöse Frau steht mit einem Kind vor dem Fahrplan der Züge. Zuerst liest sie die Fahrplanauskunft, ohne auf das Kind zu achten, welches sie am Arm zieht. Dann droht sie dem Kind mit dem Finger und geht von der Fahrplanauskunft weg. Sie bleibt stehen und beginnt nach etwas in der Handtasche zu seuchen. Sie findet eine Schokolade und reicht sie dem Kind über. Sie lächelt, wenn sie die Freude des Kindes sieht.

Das Kind stört seine Mutter dabei, die Fahrplanauskunft zu lesen. Zuerst zieht es sie am Arm, dann hüpf es, anschließend trampelt es mit den Füßen. Es zieht ein langes Gesicht, wenn die Mutter ihm mit dem Finger droht. Das Kind will der Mutter nicht folgen und es zieht sie nach hinten. Doch wenn die Mutter stehen bleibt und nach etwas in ihrer Tasche greift, wartet es ruhig. Nachdem es eine Schokolade von der Mutter bekommen hat, hüpf es vor Freude um die Mutter.

Bearbeitung des Beispiels: Makarowska O.

Übung 6. *Wo wird gesungen?*

Sprachniveau: B1, B2

Ziele: Einübung des Hörverstehens, Entwicklung der Fähigkeit, den Hauptgedanken eines Textes zu identifizieren

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 4 Minuten

Didaktische Materialien: Zettel (für jede Person), auf denen der Hauptgedanke der jeweiligen Strophe eines Liedes oder des Refrains kurz und bündig dargestellt wird. Die Anzahl der Blätter sollte um 2-3 größer sein als die der Strophen und des Refrains insgesamt.

Tonaufnahme: Ton- oder Videoaufnahme

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Vor dem Hören des Liedes lernen die Studierenden den Text auf den Zetteln kennen.

Verlauf der Übung: Während des Hörens ordnen die Studierenden die Zettel der jeweiligen Strophe/dem Refrain zu.

Überprüfung: Nach dem Hören und dem Zuordnen stellen die ausgewählten Studierenden den Hauptgedanken des gesamten Liedtextes dar.

Anmerkungen: —

Quelle: eigene Bearbeitung – Makarowska O.

Beispiel:

Das Lied *Was es ist* von MIA, aus dem Album *Stille Post* (Columbia Records / Sony Music, 1997) (URL-34)

Ich dreh‘ den Kopf und bin noch müde – ich hatte eine kurze Nacht.
Lass‘ meine Augen zu und frag‘ nich‘: Was hat mich um den Schlaf gebracht?

Ich fühl‘ dich bei mir und genieße deine Hand in meiner Hand.
Was ich jetzt weiß und noch nicht wusste – bin nicht mehr fremd in meinem Land.

Ein Schluck vom schwarzen Kaffee macht mich wach.

Dein roter Mund berührt mich sacht.

In diesem Augenblick, es klingt, geht die gelbe Sonne auf:

Es ist, was es ist, sagt die Liebe – was es ist, fragt der Verstand.

Wohin es geht, das woll‘n wir wissen – Mhm...

Es ist, was es ist, sagt die Liebe – was es ist, sagt der Verstand.

Ich freu‘ mich auf mein Leben – mache frische Spur‘n in den weißen Strand.

Luise schreibt mir aus Amerika: man schätze dort ihre direkte Art.

Und auf Ibiza tanzt Matthias im Pascha – das ist uns‘re Gegenwart.

Ich fühle, wie sich alles wandelt und wie ich selber ändern kann,

Was mich beengt in meinem Leben – denn mit Ändern fängt Geschichte an.

Fragt man mich jetzt, woher ich komme, tu‘ ich mir nicht mehr selber Leid.

Ich riskier‘ was für die Liebe – ich fühle mich bereit.

Und die schwarze Nacht hüllte uns ein.

Mein roter Mund will bei dir sein.

In diesem Augenblick, es klingt, leuchtet uns ein heller Tag:

Es ist, was es ist, sagt die Liebe – was es ist, fragt der Verstand.

Wohin es geht, das woll'n wir wissen – und betreten neues, deutsches Land.

Es ist, was es ist, sagt die Liebe – was es ist, sagt der Verstand.

Ich freu' mich auf mein Leben – mache frische Spur'n in den weißen Strand.

Zusammenfassung der Strophen und des Refrains:

Strophe 1. Das lyrische Ich wacht am Morgen auf ist nicht ausgeschlafen. Es hilft sich mit einer Tasse Kaffee. Sein Partner/seine Partnerin gibt ihm einen Kuss auf den Mund. Es kommt eine Erkenntnis über den eigenen Ort in der Welt.

Refrain 1. Das lyrische Ich wird vom Gefühl der Freude und Liebe erfüllt. Die Liebe definiert seinen Platz in der Welt. Die Zukunft steht offen.

Strophe 2. Unterschiedliche Freunde des lyrischen Ichs befinden sich überall in der Welt und berichten über ihre Kontakte mit den Einheimischen. Die Deutschen freuen sich ihres Lebens und empfinden die Liebe zu eigener Heimat.

Refrain 2. Das lyrische Ich wird vom Gefühl der Freude und Liebe erfüllt. Die Liebe zu eigenem Heimatland definiert seinen Platz in der Welt. Die Zukunft steht offen.

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D., Textquelle: URL-35

Übung 7. *Von wem ist die Rede?*

Sprachniveau: A2, B1

Ziele: Verbesserung des Hörverstehens

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 5 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: einmaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung:

Variante 1. Der/die Studierende beschreibt die Kleidung von einer Person, die sich im Raum befindet. Die restlichen Personen versuchen zu raten, von wem die Rede ist.

Variante 2. Die Studierenden schauen sich gegenseitig an und versuchen sich zu merken, wie alle Personen gekleidet sind. Daraufhin schließen sie die Augen und die ausgewählte Person beschreibt die Kleidung einer anderen Person. Die restlichen Personen versuchen zu raten, von wem die Rede ist.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: —

Quelle: in Anlehnung an Bielokozowicz et al. (URL-4)

Übung 8. Geschichten aus dem Leben

Sprachniveau: A2, B1, B2

Ziele: Verbesserung und Perfektionierung des Hörverstehens

Form: homogene Einzelarbeit in Gruppen von drei Personen

Zeit: ca. 6 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text, der ein paar Ereignisse beschreibt, die in einer bestimmten Reihenfolge auftreten.

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Nach dem Hören notieren die Studierenden die Ereignisse in der Reihenfolge ihres Auftretens

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: —

Quelle: Autorschaft unbekannt

Beispiel:

Empfehlenswert ist der YouTube-Kanal „Learn German“ und die dort zu findende Kurzgeschichte Nr. 15 (fürs Niveau A2) (URL-36)

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 9. *Wir bestimmen die Gattung eines Textes*

Sprachniveau: B1, B2, gegebenenfalls C1 (siehe Anmerkungen)

Ziele: Perfektionierung der Fähigkeit, die Gattung eines Textes zu identifizieren

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 3 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Ton- oder Videoaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text. Der Hörtext besteht aus zwei Teilen, die das gleiche Produkt oder die gleiche Tätigkeit beschreiben. Die Beschreibungen gehören unterschiedlichen Textgattungen (es sind etwa die Werbung eines Medikamentes und die Beilage zu einem Medikament; die Einladung zu einem Konzert und der Poster von einem Konzert).

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Während des Hörens des Hörtextes versuchen die Studierenden seine Gattung zu bestimmen, indem sie die Gattungsbezeichnungen richtig zuordnen.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Die Übung kann modifiziert werden. Auf Sprachniveau C1 kann man Hörtexte einsetzen, die zu unterschiedlichen Sorten der Werbung (Radio- vs. Fernsehsendung) oder verschiedenen literarischen Gattungen (Märchen vs. Anekdote, Prosatext vs. Dichtung) etc. gehören.

Quelle: eigene Bearbeitung – Makarowska O.

Übung 10. *Die Welt der Sprichwörter*

Sprachniveau: B1, B2, C1

Ziele: Verbesserung und Perfektionierung des Hörverstehens

Form: homogene Einzelarbeit oder Arbeit in Gruppen (je 3-4 Personen)

Zeit: ca. 6 Minuten

Didaktische Materialien: Zettel mit 10 unterschiedlichen Sprichwörtern für jede einzelne Person

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Nach dem Hören sollen die Studierenden diejenigen Sprichwörter aussuchen, die zum Inhalt des Textes am besten passen und ihre Wahl begründen.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum. Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: —

Quelle: in Anlehnung an Plankova (URL-6)

Übung 11. *Der Sinn eines Liedes*

Sprachniveau: B2, C1, C2

Ziele: Verbesserung und Perfektionierung des Hörverstehens

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 15 Minuten

Didaktische Materialien: Zettel mit Fragen für jede Person in der Klasse (siehe Beispiel)

Tonaufnahme: Tonaufnahme von einem ausgewählten Lied

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Nach dem ersten Hören werden die Zettel mit den Fragen an alle Studierenden verteilt. Die Studierenden beantworten die Fragen. Nach dem zweiten Hören verifizieren die Studierenden ihre Antworten.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: Die Fragezettel dürfen nicht vor dem ersten Hören verteilt werden.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Beispiel:

Tim Bendzko: *Sag einfach ja!*, aus dem Album *Wenn Worte meine Sprache wären*, Sony Music 2011 (URL-37)

Beispielfragen:

Wer singt das Lied?

Ist die singende Person froh oder traurig?

An wen wird das Lied gerichtet?

Was ist geschehen?

Ist das Lied optimistisch oder pessimistisch?

Bearbeitung des Beispiels: Gortych D.

Übung 12. *Das geheimnisvolle Gegenstand*

Sprachniveau: B2, C1, C2

Ziele: Perfektionierung des Hörverstehens, Festigung des Wortschatzes

Form: Arbeit in Gruppen je 3 Personen

Zeit: ca. 15 Minuten

Didaktische Materialien: Fotos von Gegenständen (siehe Anmerkungen)

Tonaufnahme: —

Spezifik: einmaliges Hören des Hörtextes

Verlauf der Übung: Jede Gruppe lost ein Foto von einem Gegenstand, ohne es den anderen Gruppen zu zeigen. Die Studierenden entwerfen eine Beschreibung von diesem Gegenstand (jeweils 3-5 Sätze), indem sie auf dessen Erscheinungsbild und seine Funktionen/Eigenschaften hinweisen, ohne den Namen des Gegenstandes zu nennen. Die Aufgabe der restlichen Gruppen besteht darin, zu raten, um was für ein Gegenstand es sich handelt.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen:

1. Die Gegenstände können der aktuellen Unterrichtsthematik entsprechen.
2. Auf allen Sprachniveaus ist es zugelassen, das Wörterbuch zu benutzen.

Quelle: eigene Bearbeitung – Kowalewska K.

Übung 13. *Der kleine Psychologe / Die kleine Psychologin*

Sprachniveau: B1, B2, C1, C2

Ziele: Verbesserung und Perfektionierung des Hörverstehens, Perfektionierung der Fähigkeit, die Intention des Sprechers zu bestimmen

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 4 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Ton- oder Videoaufnahme. Der Text kann die Form eines Dialoges oder eines Monologes annehmen. Die Zahl der Sätze: 6-8 (Sprachniveau B1, B2) oder 10-15 (Sprachniveau C1, C2).

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Während des Hörens bestimmen die Studierenden die Intention des Sprechers (in einem Monolog) oder die Intentionen jedes Gesprächsteilnehmers/jeder Gesprächsteilnehmerin (in einem Dialog), indem sie das Ziel nennen, das die sprechenden Personen erreichen wollen.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: —

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 14. *Das psychologische Profil*

Sprachniveau: B1, B2, C1, C2

Ziele: Perfektionierung der Fähigkeit, eine Aussage im Detail wahrzunehmen, Verbesserung und Perfektionierung des Hörverstehens, Festigung des Wortschatzes

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 5 Minuten

Didaktische Materialien: siehe Beispiel – Tabelle 44.

Tonaufnahme: Tonaufnahme

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung:

Variante 1. Sprachniveau B1, B2. Nach dem Hören des Textes soll man eine bestimmte Person aufgrund ihrer Aussage charakterisieren, indem man die Tabelle ausfüllt (siehe Beispiel).

Variante 2. Sprachniveau C1, C2. Nach dem Hören des Textes soll man eine bestimmte Person aufgrund ihrer Aussage charakterisieren.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Den Spalteninhalt in der Tabelle kann man nach Belieben modifizieren.

Quelle: in Anlehnung an Chyb, 2015: 121–122.

Beispiel:

Tabelle 44. Das psychologische Profil

Charaktereigenschaften		Fähigkeiten	
Haltung gegenüber anderen Menschen (z. B. freundlich / unfreundlich)		Hobby / Interessen	
Haltung gegenüber eigener Person		Sinn für Humor	
Haltung gegenüber beruflichen Verpflichtungen		Ideale	
Bedürfnisse		Probleme	

Quelle: in Anlehnung an Chyb, 2015

Übung 15. *Zwischenmenschliche Beziehungen*

Sprachniveau: B1, B2, C1, C2

Ziele: Bestimmung des Sprecher-Empfänger-Verhältnisses, Verbesserung und Perfektionierung des Hörverstehens

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 7 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme. Der Text kann in Form eines Dialoges oder eines Monologes verfasst sein. Zahl der Sätze: 6-8 (Sprachniveau B1, B2) oder 10-15 (Sprachniveau C1, C2).

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Während des Hörens sollen die Studierenden das Verhältnis der Sprechenden Personen zueinander (Dialog) oder

das Verhältnis des Sprechers zum Publikum (Monolog) bestimmen. Ihre Meinung begründen sie, indem sie die Sprecher zitieren, deren Intonation oder die die Aussage begleitenden Emotionen beschreiben.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Als Hörtext kann man Interviews mit bekannten Persönlichkeiten, Talk-Shows, Radio- und Fernsehsendungen, Ausschnitte aus den Spiel- oder Zeichentrickfilmen nutzen.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 16. *Hier fehlt etwas...*

Sprachniveau: B1, B2, C1, C2

Ziele: Verbesserung und Perfektionierung des Hörverstehens

Form: homogene Einzelarbeit

Zeit: ca. 10 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Während des Hörens bestimmen die Studierenden diejenigen Fragmente des Textes, die einer Ergänzung bedürfen (es fehlt etwa eine wichtige Information oder ein Beispiel – Sprachniveau B1, B2, C1, C2, oder die Feststellungen im Text sind zu allgemein – Sprachniveau C1, C2). Nach dem Hören bilden die Studierenden Ergänzungsfragen.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Während der Vorbereitung des Hörtextes kann man aus ihm wesentliche Informationen ausschneiden, etwa Vornamen, Anschriften, geographische Namen, Zahlen, Preise, Uhrzeiten, Anzahl der Produkte aus einem Kochrezept oder die Koch- und Backzeit. Man kann auch eine detaillierte Information durch eine allgemeine ersetzen, etwa in einem Kochrezept die konkrete Angabe zur Menge durch eine allgemeine ersetzen, wie „ein paar Äpfel, etwas Sahne, ein wenig Zucker“ etc.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 17. *Was meine ich?*

Sprachniveau: A2, B1, B2, C1

Ziele: Einübung des Hörverstehens, Verbesserung des Hörverstehens, Perfektionierung des Hörverstehens

Form: homogene Einzelarbeit oder Arbeit in Gruppen je 3 Personen

Zeit: ca. 10 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text. Der Hörtext (in Form eines Rätsels) präsentiert ein Buch, einen Film, eine bekannte Person oder ein Land, eine Stadt, eine Erscheinung etc.

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Während des Hörens lösen die Studierenden das Rätsel. Darüber hinaus einigen sie sich in der Gruppe auf Argumente, die für eine solche Lösung sprechen.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen: Man kann die Studierenden vorher bitten, ein Rätsel im Rahmen einer Hausaufgabe vorzubereiten.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 18. *Einer in einem*

Sprachniveau: A2, B1, B2, C1, C2

Ziele: Einübung des Hörverstehens, Verbesserung des Hörverstehens, Perfektionierung des Hörverstehens

Form: Einzelarbeit

Zeit: ca. 5 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: Tonaufnahme oder ein von der Lehrkraft vorgelesener Text. Der Text sollte leicht verständlich sein.

Spezifik: zweimaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Nach dem Hören fassen die Studierenden den Inhalt des Hörtextes in einem Satz zusammen.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen:

1. Die Aufgabe ist ziemlich schwierig, deswegen dürfen die Studierenden auf Sprachniveau A2 folgende Frage beantworten: „Wovon handelt der Text?“ oder „Wovon sprechen die Personen?“ – wenn der Text ein Gespräch darstellt.
2. Auf Sprachniveau B1, B2 dürfen die Studierenden eine Zusammenfassung im Umfang von 2-3 Sätzen vorbereiten.
3. Man kann Hilfsfragen nutzen, etwa: „Wovon spricht/handelt der Text?“, „Was ist der Hauptgedanke des Textes?“

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 19. *Wieviel Geld, soviel Vergnügen*

Sprachniveau: beliebig

Ziele: Einübung des Hörverstehens, Verbesserung des Hörverstehens, Perfektionierung des Hörverstehens, Entwicklung der Fähigkeit, Informationen selektiv zu betrachten

Form: Arbeit in Paaren (Sprachniveau A1, A2), Einzelarbeit (Sprachniveau B1, B2, C1, C2)

Zeit: ca. 5 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: Zweimaliges Hören eines Hörtextes. Den Inhalt des Textes bildet eine Preisliste (eines Cafés, eines Sportladens, eines Lebensmittelladens etc.). Vor dem Hören des Textes informiert die Lehrkraft die Studierenden, dass jede Person eine unterschiedliche Geldsumme (in der Währung des Landes der zu erlernenden Sprache) besitzt, die sie ausgeben darf.

Verlauf der Übung: Nach dem Hören des Textes bestimmen die Studierenden, was sie für die zugewiesene Geldsumme kaufen können.

Überprüfung: Die Lehrkraft bittet ausgewählte Personen, ihre Antworten zu nennen und verifiziert diese im Plenum.

Anmerkungen: Man kann sich einer aktuellen Preisliste/eines Menus aus einem beliebigen Restaurant in Deutschland oder Österreich bedienen. Diese sind meistens auch online verfügbar. Den Link kann man an der Tafel einblenden oder den Studierenden anderweitig zukommen lassen.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Übung 20. Wahr oder falsch?

Sprachniveau: beliebig (siehe Anmerkungen)

Ziele: Einübung des Hörverstehens, Verbesserung des Hörverstehens, Perfektionierung des Hörverstehens, Integration der Gruppe, das gegenseitige Kennenlernen innerhalb der Gruppe

Form: Arbeit im Plenum

Zeit: ca. 10 Minuten

Didaktische Materialien: —

Tonaufnahme: —

Spezifik: einmaliges Hören eines Hörtextes

Verlauf der Übung: Jede Person denkt drei Sätze über sich selbst aus und schreibt diese auf. Von den drei Sätzen ist ein Satz nicht wahr (siehe Beispiel – Tabelle 45). Alle Personen lesen der Reihe nach ihre Sätze laut vor. Die restlichen Personen sollen raten, welcher Satz unwahr ist.

Überprüfung: Die Überprüfung erfolgt während des Übungsgeschehens.

Anmerkungen:

1. Auf Sprachniveau A1, A2 dürfen die Sätze in der Muttersprache gebildet werden.
2. Man kann die Studierenden dazu ermutigen, sich ihrer Talente, Errungenschaften oder besonderer Fähigkeiten zu rühmen.

Quelle: Autorschaft unbekannt

Beispiel:

Tabelle 45. Richtig oder falsch?

1	Ich kann Tango tanzen	R/F
2	Ich kann Schach spielen.	R/F
3	Ich besitze einen Führerschein.	R/F

Bearbeitung des Beispiels: Kowalewska K.

Rozdział 6

Ćwiczenia w języku rosyjskim / Упражнения на русском языке

Упражнения для развития слуховой чувствительности

Основные цели предлагаемых упражнений – активизация неречевого (физического) слуха, усиление слухового внимания и подготовка студентов к выполнению упражнений по аудированию. Часть упражнений направлена на побуждение студентов к активности (упражнения 1–9), остальные, в качестве разминки, служат снятию психического напряжения и успокоению (упражнения 10–15).

Все упражнения отличаются игровым характером, поэтому их можно использовать не только как подготовительные, но и релаксационные, особенно при работе со студентами, владеющими иностранным языком на уровне C1 и C2 (согласно требованиям “Европейской системы уровней владения иностранным языком”, т. е. “Common European Framework of Reference for Languages”).

Поскольку целью некоторых упражнений (например, 5, 8, 10, 11, 13, 14, 15) не является улучшение речевого слуха, то при проверке правильности их выполнения допускаются ответы студентов на родном языке. Сказанное касается учащихся, владеющих русским языком на уровне A1 и A2.

Упражнение 1. *Постучим*

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, стимулирование активности студентов

Форма проведения упражнения: групповая

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: прослушивание ритмической композиции два раза

Выполнение упражнения: Преподаватель выстукивает определенный ритм. Студенты повторяют его несколько раз. В ходе простукивания ритма преподаватель подает команды *Тихо!*, *Очень тихо!* или *Громко!*, регулируя громкость звука (см. таблицу 46).

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания:

1. Громкость звука можно регулировать жестами.
2. Выстукивать ритм можно с произнесением слога «та», слов или коротких текстов (паремии, стихов, скороговорок).
3. Упражнение можно модифицировать (см. упражнение 2 и 3).

Источник: Автор неизвестен. Описания аналогичных упражнений находятся во многих книгах и логопедических пособиях, например Gunia, 2006: 179; Волкова [Volkova], 1985: 80; Дедюхина [Dedûhina] 2006: 41 (URL-1).

Пример:

Песня: “Во поле березка стояла” (URL-38), ритмический рисунок упрощен.

Таблица 46. “Во поле березка стояла”

Во-по-ле-бе-рѐ- за-сто-я-ла	Во-по-ле-ку-дря- ва-я-сто-я-ла	Лю-ли-лю-ли- сто-я-ла	Лю-ли-лю-ли- сто-я-ла
•••••••• — —	•••••••• — —	— — — — •• — —	— — — — •• ■ ■

Условные обозначения:

- = восьмая нота
- = четвертная нота
- = половинная нота

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 2. Канон (модификация упражнения 1)

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, развитие слуховой памяти, стимулирование активности студентов

Форма проведения упражнения: групповая

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: прослушивание ритмической последовательности два раза

Выполнение упражнения: Студентов нужно разделить на 2–3 группы. Преподаватель выстукивает определенный ритм два раза. Сначала студенты (все вместе) повторяют его два раза, чтобы хорошо запомнить, после чего первая группа начинает выстукивать ритм, повторяя его 3–4 раза; затем по сигналу преподавателя вступает вторая группа, потом (эвентуально) – третья группа (см. таблицу 47).

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания: Первая группа может выстукивать ритм негромко, вторая и третья – несколько громче предыдущих или наоборот.

Источник: Автор неизвестен

Пример:

Песня: “Калинка” (URL-39), ритмический рисунок упрощен.

Таблица 47. “Калинка”

Ка-лин-ка ка- лин-ка ка-лин- ка мо-я	В са-ду я-го-да ма-лин-ка ма- лин-ка мо-я	Эх ка-лин-ка ка-лин-ка ка- лин-ка мо-я	В са-ду я-го-да ма-лин-ка ма- лин-ка мо-я
— — • • — • • • • • —	• • • • • — • • • • • • —	• • — • • — • • • • • • —	• • • • • — • • • • • • ■

Условные обозначения:

- = восьмая нота
- = четвертная нота
- = половинная нота

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 3. *Ta-ta-ta!* (модификация упражнения 1)

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, развитие слуховой памяти, стимулирование активности студентов

Форма проведения упражнения: групповая

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: прослушивание ритмической последовательности два раза

Выполнение упражнения: Преподаватель выстукивает определенный ритм два раза. Студенты проговаривают его несколько раз на «та-та-та». В ходе проговаривания ритма преподаватель подает команды *Медленно!*, *Быстрее!* или *Быстро!*, регулируя темп (см. таблицу 48).

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания: Темп можно регулировать жестами.

Источник: Автор неизвестен

Пример:

Песня: “Подмосковные вечера” (URL-40)

Таблица 48. “Подмосковные вечера”

Не-слыш-ны- вса-ду-да-же- шо-ро-хи	Все-здесь-за- мер-ло-до-ут-ра	Ес-либ-зна-ли- вы-как-мне-до- ро-ги	По-мос-ков-ны- е-ве-че-ра
•••••••• — ■	•••••••• ■	— — ••• ■ •••• • ■	•• — ••• — ■

Условные обозначения:

- = восьмая нота
- = четвертная нота
- = половинная нота

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 4. Дождь

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, стимулирование активности студентов

Форма проведения упражнения: групповая

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Студентов нужно разделить на две-три группы. Каждая группа получает определенное задание, которое необходимо выполнить с закрытыми глазами. Указания по выполнению заданий преподаватель произносит шепотом.

Выполнение упражнения: По указанию преподавателя первая группа начинает щелкать пальцами (поочередно правая рука – левая рука). Через несколько секунд студенты второй группы начинают хлопать руками по своим коленкам (поочередно – правой рукой по правому колену, левой рукой по левому). Затем студенты третьей группы начинают притоптывать ногами (поочередно правая нога – левая нога). При правильном выполнении можно услышать, как дождь сначала накрапывает, а затем усиливается. Чтобы дождь стих, следует выполнять упражнение в обратном порядке: сначала перестает топтать третья группа, несколькими секундами позже перестает хлопать вторая группа, а потом перестает щелкать пальцами первая группа.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания:

1. Упражнение можно модифицировать. Например, студенты каждой группы могут издавать разные звуки – щелкать языком, чмокать, громко вздыхать и пр.
2. Каждая группа может выстукивать или прохлопывать простой ритм в разном темпе: первая группа четвертями, вторая восьмыми (в два раза быстрее), третья – шестнадцатыми (в два раза быстрее второй группы)

Источник: Павлова [Pavlova], 1997: 46

Упражнение 5. *На что похоже?*

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, стимулирование активности студентов

Форма проведения упражнения: индивидуальная работа

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Группа создает шумовой эффект в течение 30–50 секунд. Время опроса (в зависимости от количества студентов в аудитории) – 70–90 секунд.

Выполнение упражнения: Каждый студент издает какой-то звук по своему усмотрению, например, громко дышит, стучит по парте, шуршит бумагой, топает ногой, щелкает языком/пальцами и пр. Одновременно студенты прислушиваются к шуму и стараются понять, на что он похож (например, на уличный или вокзальный шум, на шум перед концертом или спортивным матчем, на шум в аэропорту или в магазине, на шум во время ремонта дома, дорог и т. д.).

Проверка: Преподаватель просит избранных (или всех) студентов представить свои ответы.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 6. *Повтори ритм!*

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, развитие слуховой памяти, стимулирование активности студентов

Форма проведения упражнения: работа в парах

Время проведения упражнения: около 2 минут, в зависимости от количества студентов в группе

Учебные материалы: см. примечания

Запись: —

Особенности проведения упражнения: При воспроизведении ритмической последовательности студенты могут выступать

ритм по парте, хлопать в ладоши, хлопать руками по коленям, топтать ногами и т. п.

Выполнение упражнения: Студенты в парах садятся друг к другу спиной. Один из участников воспроизводит ритмическую последовательность звуков, которую повторяет 2–3 раза. Другой должен ее повторить. Затем студенты меняются ролями.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания:

1. Задания облегчают карточки (раздаваемые всем студентам) с заданным ритмическим рисунком. Ритм может быть записан с помощью геометрических фигур и графических знаков. Короткие звуки можно изобразить с помощью точек или кружков, длинные – с помощью черточек, самые длинные – с помощью квадратов (см. таблицу 49). Ритмическая последовательность должна быть короткой и простой.
2. Упражнение можно модифицировать и выполнять также перед фонетическими упражнениями (см. упражнение 7).

Источник: Автор неизвестен. Описания аналогичных упражнений можно найти во многих логопедических пособиях, например в работе Dedûhina 2006: 41 (URL-1).

Пример:

Песня: “Катюша” (URL-41)

Таблица 49. “Катюша”

Рас-цве-та-ли яб-ло-ни и гру- ши	По-плы-ли ту-ма-ны над ре-кой	Вы-хо-ла на бе- рег Ка-тю-ша	На вы-со-кий бе-рег на кру- той
-----•••••---	-----••••■	-----•••••---	-----••••■

Разработка примера: Круликевич Н.

Условные обозначения:

- = восьмая нота
- = четвертная нота
- = половинная нота

Упражнение 7. *Почти как битбокс* (модификация упражнения 6)

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, развитие слуховой памяти

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Ритмическая фигура повторяется студентами не более 2 раз.

Выполнение упражнения: Преподаватель дышит ритмически, ритм заранее записывается на карточке (см. таблицы 48 и 49). Студенты повторяют действия преподавателя. Точками обозначены короткие шумные вдохи носом, тире – более долгие выдохи через рот, квадратом – медленный и долгий выдох через рот.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания:

1. В процессе ритмического дыхания следует втягивать воздух носом, а выдыхать воздух через рот.
2. В некоторых случаях (см. упражнение 6) перед долгими выдохами можно делать короткие тихие вдохи.
3. Во время упражнения желательно использовать не более 3 ритмических последовательностей.
4. После упражнения можно несколько раз глубоко вздохнуть и выдохнуть, восстанавливая нормальный ритм дыхания.
5. При наличии трудностей с ритмическим дыханием у студентов можно его заменить другими способами, например чмоканьем, щелканьем языка, прохлопыванием ритма и т. п.
6. Перед выполнением упражнения необходимо выяснить, все ли студенты могут принимать участие в упражнении, нет ли противопоказаний, например, у студентов с заболеваниями дыхательных путей. При их наличии см. пункт 5.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 8. *Что это за звуки?*

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, развитие слуховой памяти, снятие напряжения

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут (см. примечания)

Учебные материалы: —

Запись: аудиозапись со звуками улицы, вокзала/аэропорта, со звуками, издаваемыми животными в зоопарке и пр.

Особенности проведения упражнения: Аудиозапись прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: После прослушивания аудиозаписи студенты должны подать количество услышанных звуков и охарактеризовать их (например, шум автомобиля, человеческие голоса, пение птиц, рычание медведя, гитара, саксофон и под.).

Проверка: Преподаватель просит нескольких человек прочесть свои ответы.

Примечания:

1. Темп опроса должен быть высоким.
2. На прослушивание аудиозаписи отводится 20–30 секунд, на опрос студентов (в зависимости от количества студентов в аудитории) – 30–60 секунд.
3. Упражнение можно модифицировать. Например, можно сконцентрироваться на звуках, доносящихся с улицы или из школьного коридора.

Источник: автор неизвестен. Описания аналогичных упражнений находятся во многих логопедических и педагогических пособиях, например Tylanda, 2016.

Пример:

Бесплатная аудио фонотека. Категория “Животные, звери” (URL-42)

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 9. *Аплодисменты*

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, снятие напряжения, психическое расслабление

Форма проведения упражнения: групповая

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Представляется аудиозапись очень ритмического музыкального произведения или песни. Темп произведения не должен быть слишком быстрым.

Особенности проведения упражнения: Перед началом упражнения группа должна быть разделена на 3–4 подгруппы. Преподаватель дает знать сколько аплодисментов должно быть, а затем рукой указывает ту группу, которая должна начать аплодировать. Одновременно могут аплодировать две группы (см. примечания).

Выполнение упражнения: Во время прослушивания произведения или песни преподаватель «дирижирует», указывая рукой количество аплодисментов, которые в данный момент должна выполнить конкретная группа.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания: Упражнение требует хорошей подготовки преподавателя. Лучшему пониманию проведения упражнения способствует просмотр записи выступления польского мима Иренеуша Кросны “Concerto d’applaudissements à Montreux” (URL-2).

Источник: собственная разработка – Макаровска О. На основе сценки мима Иренеуша Кросны “Concerto d’applaudissements à Montreux” (URL-2).

Упражнение 10. *Слушаем тишину*

Уровень владения языком: любой

Цель: снятие напряжения, психическое расслабление

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Преподаватель дает указания медленно и тихо.

Выполнение упражнения: Преподаватель предлагает студентам удобно сесть, вытянуть ноги, скрестить руки на груди и закрыть глаза. Задание студентов – послушать тишину в течение 5–7 секунд. Затем просит медленно открыть глаза и ответить на вопрос, действительно ли в аудитории было тихо или кто-то что-то услышал (например, звуки за окном, дыхание кого-то в аудитории и др.).

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов ответить на вопрос.

Примечания: Достаточно опросить только 3–5 человек, чтобы не нарушить установившейся спокойной атмосферы.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 11. *Что происходит?*

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, развитие слуховой памяти, снятие напряжения

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 3 минут

Учебные материалы: предметы, которые обычно используется преподавателем и студентами на занятиях (авторучки, фломастеры, маркеры, учебники и др.)

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Действия преподаватель производит только один раз.

Выполнение упражнения: Преподаватель предлагает студентам сесть, вытянув ноги и скрестив руки на груди, закрыть глаза и послушать, что происходит в аудитории. В это время он производит

заранее запланированные действия, например подходит к доске, что-то пишет на ней, стирает запись, роняет фломастер, открывает и закрывает учебник, вздыхает, покашливает и т. д. Затем просит студентов описать действия в той последовательности, в какой они производились.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания:

1. Преподаватель должен действовать в соответствии с заранее продуманным сценарием или установленной очередностью действий; желательно не импровизировать.
2. Упражнение можно модифицировать. Например, преподаватель может попросить 4–5 студентов воспроизвести услышанные действия в той последовательности, в которой их выполнял преподаватель. Каждый студент воспроизводит 2–4 действия. Все должно осуществляться в полной тишине (без вербализации). Если действия воспроизводятся неправильно, остальные участники могут указать на это с помощью жестов.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 12. *Молчим, слушаем, записываем*

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, развитие слуховой памяти, снятие напряжения

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: 1–2 листа бумаги формата А4

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Каждая ритмическая цепочка выстукивается преподавателем в умеренном темпе.

Выполнение упражнения: Преподаватель выстукивает цепочку ритмических групп ручкой по столу. После двукратного прослушивания студенты с помощью точек или кружков записывают на листах то, что запомнили.

Проверка: По знаку преподавателя все студенты поднимают листы, показывая преподавателю свои записи.

Примечания:

1. Ритмическая цепочка состоит из нескольких ритмических фигур, которые отличаются только количеством звуков (см. таблицу 50).
2. Упражнение выполняется в полной тишине.
3. Максимальное количество ритмических цепочек – 3. Количество ритмических фигур в цепочке: 3–7. Между группами звуков нужно делать одинаковые паузы.

Источник: Автор неизвестен. Описания аналогичных упражнений находятся во многих логопедических и педагогических пособиях, например Дедухина [Dedúhina] 2006: 41 (URL-1).

Пример:

Таблица 50. Ритмические цепочки

Пример 1.	Пример 2.	Пример 3.	Пример 4.
••••••••••	••••••••••••••••	••••••••••••••••	••••••••••••••••

Разработка примера: Макаровска О.

Условные обозначения:

• = восьмая нота

Упражнение 13. Звуки окружения

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, снятие напряжения

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись диалога на изучаемом иностранном языке (см. примечания). Тема и содержание диалога не имеют значения, т. к. важным является шумовой фон, на котором он осуществляется.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Допускается прослушивание текста без понимания содержания.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студенты должны распознать как можно больше звуков (например, рекламные объявления, шум ветра, шаги людей, шум проезжающих транспортных средств, музыка и пр.).

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания:

1. В качестве аудиозаписи или аудиовизуальной записи можно использовать художественные и документальные фильмы, а также ситуационные сценки, размещенные на YouTube.
2. Студенты могут установить (отгадать, предположить) место, где происходит диалог (магазин, аэропорт, ресторан, стадион и др.).

Источник: Автор неизвестен

Пример:

Фрагмент телесериала “Шерлок: Приятная встреча в бассейне” (URL-43)

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 14. *Чей голос?*

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, снятие напряжения

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Представляется аудиозапись полилога или песни, исполняемой несколькими вокалистами. Тема и содержание полилога или песни не имеют значения, т. к. важным является разнообразие голосов – по тембру, высоте, принадлежности (женские – мужские, старые – молодые – детские, приглушенные – звонкие, высокие – низкие и т. д.).

Особенности проведения упражнения: Аудиозапись прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: В ходе прослушивания аудиозаписи студенты должны установить количество голосов, их принадлежность и особенности.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания:

1. Можно использовать аудиовидеозапись. В таком случае после опроса студентов (вместо подачи правильных ответов) достаточно показать фрагмент записи полилога или песни.
2. В качестве аудиовизуального/аудиального материала можно использовать фрагменты анимационных, художественных или документальных фильмов, а также теле- и радиопередач.
3. Допускаются ответы на родном языке.

Источник: Автор неизвестен

Пример:

Песня: “Жить” (URL-44)

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 15. Пишущая машинка

Уровень владения языком: любой

Цель: концентрация слухового внимания, снятие напряжения

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 4 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись “Пьесы для пишущей машинки с оркестром” Лероя Андерсона (Leroy Anderson “The Typewriter”) (URL-3). Запись всего произведения длится 1 минуту 35 секунд.

Особенности проведения упражнения: Аудиозапись прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиозаписи студенты должны посчитать количество звуков, сопровождающих перемещение каретки пишущей машинки или звонков.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания:

1. Можно ограничиться прослушиванием только второй части произведения.
2. Вместо произведения Л. Андерсона можно использовать другой аудиоматериал, например, запись барабанного соло (в этом случае студенты должны посчитать количество ударов в тарелки), урока чечетки или фламенко (в этом случае нужно посчитать количество ударов каблуком или носком) и пр. Любителям детективов, вестернов, боевиков можно предложить посмотреть фрагмент из кинофильма (где герои ведут перестрелку, но не очередями) и посчитать количество произведенных выстрелов.

Источник: собственная разработка – Макаровска О.

Упражнения для развития слухового восприятия

Основные цели упражнений – формирование речевого слуха при восприятии речи на иностранном языке (уровень А1, А2), его совершенствование (уровень В1, В2 и выше), а также развитие оперативной памяти и повышение концентрации внимания (на всех уровнях владения иностранным языком). В связи с этим при выполнении многих упражнений понимание содержания аудиотекста не требуется.

Проверку правильности выполнения упражнений следует проводить в быстром темпе. Большинство упражнений можно использовать при обучении фонетике иностранного языка.

Упражнение 1. Какой это язык?

Уровень владения языком: А1

Цель: развитие речевого слуха

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: 10 минут

Учебные материалы: —

Запись: Представляются аудиозаписи или аудиовидеозаписи на белорусском, русском и украинском языках. Длительность каждой – примерно 2 минуты.

Особенности проведения упражнения: Запись прослушивается два раза. Перед аудированием преподаватель сообщает, что аудиотексты прозвучат на разных языках.

Выполнение упражнения: Студенты слушают аудиотексты и определяют, какой из них прозвучал на русском языке.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Источник: собственная разработка – Схаб С. И.

Пример:

Рекламный ролик на белорусском языке (URL-45)

Рекламный ролик на русском языке (URL-46)

Рекламный ролик на украинском языке (URL-47)

Разработка примеров: Круликевич Н.

Упражнение 2. Сколько слов?

Уровень владения языком: А1

Цель: развитие речевого и фонематического слуха, развитие умений слухового анализа при восприятии речи на иностранном языке

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 5–7 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или состоящий из пяти отдельных предложений текст читает преподаватель.

Особенности проведения упражнения: Запись прослушивается три раза.

Выполнение упражнения: Студенты слушают текст. Во время прослушивания они пытаются определить количество слов, из которых составлены предложения.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: —

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 3. *Родной язык или иностранный?*

Уровень владения языком: A1, A2

Цель: развитие фонематического слуха, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: 1–2 минуты

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Допускается прослушивание слов без по понимания их значения. Пары слов, которые читает преподаватель, прослушиваются два раза. В паре одно слово на родном языке студента, другое на русском. Слова должны быть очень близки по звуковому составу (см. таблицу 51). Минимальное количество лексических пар должно соответствовать количеству студентов в группе.

Выполнение упражнения: Преподаватель читает пару слов. Студент определяет принадлежность слов к родному или русскому языку.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания:

1. Скорость выполнения упражнения должна быть довольно высокой.
2. Упражнение можно модифицировать. Например, предложить прослушать несколько высказываний на русском языке, часть из которых принадлежит носителям языка, часть – иностранцам. Во время прослушивания студенты должны определить, кому принадлежит высказывание (носителю языка или иностранцу).

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 9

Пример:

Таблица 51. Родной язык или иностранный?

Список слов, который читает преподаватель		Образец записи правильного ответа	
киоск	kiosk	—	+
autobus	автобус	+	—
конь	koń	—	+
люстра	lustro	—	+
утро	jutro	—	+
dywan	диван	+	—
здание	zдание	—	+

Разработка примера: Круликевич Н.

Пример:

Венгерка Каталина Кунц, супруга российского режиссера Юрия Любимова, говорит по-русски: (URL-48).

Француженка Консуэло де Авиланд, супруга российского актера Игоря Костолевского, говорит по-русски: (URL-49).

Японец Ивата Морихиро, солист Большого театра, говорит по-русски: (URL-50).

Носитель русского языка Дарья Хохлова, солистка Большого театра, говорит по-русски: (URL-51).

Разработка примеров: Круликевич Н.

Упражнение 4. Слушаем и считаем

Уровень владения языком: A1, A2

Цель: развитие фонематического слуха, развитие памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст, состоящий из 5–9 предложений, читает преподаватель.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Допускается прослушивание текста без понимания содержания.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания студенты должны посчитать количество слов с определенным звуком в конце или начале.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Упражнение можно модифицировать, например, предлагая студентам запомнить слова с заданным звуком; см. также упражнение 13.

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 9

Упражнение 5. *Считаем звуки*

Уровень владения языком: A1, A2

Цель: развитие фонематического слуха, развитие памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Представятся аудиозапись или аудиотекст, включающий 1 предложение, состоящее из 5–11 слов.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Допускается прослушивание текста без понимания содержания.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студенты должны определить, сколько раз в нем появляется конкретный звук (или сочетание определенных звуков) и записывают свои ответы на карточке.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: —

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 9

Упражнение 6. Ищем рифму

Уровень владения языком: А1, А2, эвентуально В1, В2 (см. примечания)

Цель: развитие умений слухового анализа, развитие оперативной памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: 1–2 минуты

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись, аудиовидеозапись или текст стихотворения читает преподаватель. Стихотворение должно быть коротким (4–8 строк).

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Допускается прослушивание текста без понимания содержания.

Выполнение упражнения: Преподаватель читает текст стихотворения, студенты запоминают рифмующиеся слова.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: —

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 9

Пример:

Фрагмент стихотворения (для уровня А1, А2) Сергея Есенина “Еду.

Тихо. Слышны звоны”

“Еду. Тихо. Слышны звоны

Под копытом на снегу.

Словно серые вороны

Раскричались на лугу.

Заколдован невидимкой,

Дремлет лес под сказку сна,

Словно белою косынкой

Повязалася сосна.”

Рифмующиеся слова: звоны – вороны, на снегу – на лугу, невидимкой – косынкой, сна – сосна.

Текст стихотворения: (URL-52)

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 7. Первый и последний

Уровень владения языком: A1, A2, B1

Цель: развитие речевого слуха, развитие оперативной памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: 1–2 минуты

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст, состоящий из 5–9 предложений (в зависимости от уровня владения иностранным языком), читает преподаватель.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Допускается прослушивание текста без понимания содержания.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания текста студенты запоминают первые или последние слова каждого предложения, а затем их записывают.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Упражнение можно модифицировать, например, увеличить количество слов в предложении (уровень B1) или попросить студентов запомнить каждое второе или предпоследнее слово в предложении.

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 9–10

Упражнение 8. Посчитаем!

Уровень владения языком: A1, A2, B1, B2

Цель: развитие умений слухового анализа, развитие оперативной памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст, состоящий из 3–13 предложений (в зависимости от уровня владения иностранным языком), читает преподаватель.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Допускается прослушивание текста без понимания содержания. Студенты подсчитывают определенные единицы в памяти.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студенты считают количество пауз, языковых единиц (предложений, слов в предложениях, имен, названий городов и пр.) или грамматических единиц (глаголов, имен прилагательных, существительных и др.) и записывают их на карточках.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Упражнение можно использовать в качестве игрового, например устроить конкурс “Кто больше насчитает слов (пауз, названий, имен)”. В таком случае текст следует читать в ускоренном темпе.

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 59

Упражнение 9. *Какое это предложение?*

Уровень владения языком: А1, А2, В1, эвентуально В2 (см. примечания)

Цель: развитие речевого слуха (концентрация на просодическом аспекте речи), концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст читает преподаватель. Текст может иметь форму диалога или монолога. Количество предложений/реплик не должно превышать восьми (уровень А1, А2) и десяти (уровень В1).

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Допускается прослушивание текста без понимания

содержания. Если текст читает преподаватель, то он должен встать за спиной к студентам, чтобы они не видели его мимики.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания текста студенты определяют количество повествовательных, вопросительных или восклицательных предложений.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Упражнение можно модифицировать. Например, студенты могут попытаться определить настроение, эмоции и чувства говорящих (уровень В1 и В2), а также изменения в настроении персонажей.

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 59

Упражнение 10. *Какое это слово?*

Уровень владения языком: А2, В1

Цель: развитие фонематического слуха, развитие речевого слуха (концентрация на просодическом аспекте речи)

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 5–7 минут

Учебные материалы: Список слов, в который входят слова, отсутствующие в аудиотексте. Слова отличаются друг от друга одним элементом, например ударением, согласным или гласным звуком (см. таблицу 52).

Запись: Список слов читает преподаватель.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Студенты получают список слов. После двукратного прослушивания аудиотекста отмечают услышанные слова.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: —

Источник: на основе Thorborg, 2003: passim; Snefstrup, Møller, 2010: passim

Пример:

Таблица 52. Какое это слово?

сéло	селó
соль	роль
бок	бык
почка	дочка
нос	нёс
лысый	лисий
мука́	му́ка

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 11. Нумерация

Уровень владения языком: A2, B1, B2

Цель: развитие речевого слуха, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: Представляются ксерокопии со списком паронимов, расположенных в 2 столбцах (по 4–8 слов в каждом).

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Перед выполнением упражнения студенты должны ознакомиться с паронимами (см. таблицу 53).

Выполнение упражнения: Преподаватель читает слова в иной последовательности, чем на ксерокопиях студентов. Студенты отмечают номерами в своих списках слова в той последовательности, в которой они звучат.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания:

1. Темп чтения слов – умеренно быстрый (уровень A2).

2. Темп чтения слов – быстрый (уровень В1, В2).

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 9

Пример:

Таблица 53. Нумерация

Мудреть	Мудрить
Генеральский	Генеральный
Адресат	Адресант
Удачливо	Удачно

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 12. Откуда говорящий?

Уровень владения языком: В2, С1

Цель: развитие фонематического слуха, развитие речевого слуха (концентрация на просодическом аспекте речи)

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 15 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись (4–5 говорящих) представляет один и тот же текст, произносимый носителями русского языка и иностранцами.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста учащиеся определяют, кто из говорящих является носителем русского языка, а кто иностранцем. Студенты устанавливают и записывают элементы произношения, отличающие речь иностранцев от речи русских.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: см. выше упражнение 3

Источник: собственная разработка – Схаб С. И.

Упражнение 13. Кто говорит?

Уровень владения языком: С1, С2

Цель: развитие речевого слуха (концентрация на просодическом аспекте речи), развитие фонематического слуха

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 10 минут

Учебные материалы: —

Запись: Представляется аудиозапись, состоящая из 3–4 коротких высказываний, каждое из которых выделяется социолингвистическими (сленг, пиджин, речь городского или деревенского жителя) и другими особенностями (подготовленная – спонтанная речь, официальная – разговорная и пр.). Длительность каждого высказывания – примерно 2 минуты.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студенты определяют и записывают социолингвистические показатели, например возраст, образование, место жительства и т. д. говорящих, а также особенности их речи.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Обязательным условием выполнения упражнения является предварительное получение студентами знаний относительно социолингвистических и других особенностей речи носителей русского языка.

Источник: собственная разработка – Схаб С. И.

Упражнение 14. У ларинголога

Уровень владения языком: любой

Цель: развитие речевого слуха, концентрация слухового внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 1 минуты

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Упражнение носит игровой характер.

Выполнение упражнения: Студенты, сидя, поворачиваются левым боком к преподавателю и затыкают левое ухо: смотрят вперед (не могут смотреть на преподавателя). Преподаватель, стоя довольно далеко от студентов, шепотом произносит слова, словосочетания или выражения (каждому студенту разные). Студент должен правильно их повторить. После опроса всех студентов, группа поворачивается к преподавателю правым боком, затыкая пальцем правое ухо, упражнение повторяется.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания:

1. Список лексических единиц нужно составить заранее. Языковым материалом могут послужить числительные, короткие поговорки, фразеологизмы, а также слова или словосочетания, избранные для определенной темы, например названия одежды и элементов гардероба, блюд национальной кухни, географические названия и пр.
2. Учитывая, что студенты могут допускать ошибки, список должен содержать больше лексических единиц, чем количество студентов в группе. Если студент допустил ошибку, опрос следует продолжать дальше и только после его окончания необходимо еще раз вернуться к тем, кто ошибся.
3. Упражнение можно усложнить, предлагая студентам повторить неизвестные им слова и словосочетания, или произносить их невнятно.
4. На основании упражнения можно разыгрывать сценку “На приеме врача”.

Источник: Упражнение базируется на одном из способов по проверке слуха у детей; разработка – Макаровская О.

Упражнение 15. *Где поставить ударение?*

Уровень владения языком: любой (см. примечания)

Цель: развитие речевого слуха (концентрация на просодическом аспекте речи), развитие оперативной памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: Представляются ксерокопии со словами на иностранном языке, распределенными в 2–4 столбцах. Количество слов в каждом столбце – не менее 5 или по усмотрению преподавателя.

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Перед выполнением упражнения студенты должны ознакомиться со словами на ксерокопиях (прочсть про себя).

Выполнение упражнения: Во время прослушивания студенты запоминают ударение. После прослушивания текста студенты по памяти проставляют ударение в словах.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: На более высоких уровнях обучения иностранному языку можно использовать разнообразную лексику (заимствования, жаргонизмы, научные и профессиональные термины и др.).

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 59

Упражнение 16. *Что изменилось?*

Уровень владения языком: любой

Цель: развитие речевого слуха, развитие памяти, концентрация внимания

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст читает преподаватель. Аудиозапись содержит две версии одного и того же текста. Во второй версии текста избранные слова приводятся с изменениями, которые касаются грамматической формы. Количество предложений каждой версии текста прозы: 1–4 в зависимости от уровня знания языка.

Особенности проведения упражнения: Аудиотексты прослушиваются два раза по очереди. Допускается прослушивание текста без понимания содержания.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания текстов студенты должны запомнить измененные слова, а затем записать их.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Упражнение можно модифицировать, например, заменяя избранные слова синонимами, антонимами, словосочетаниями или фразеологизмами.

Источник: Описание упражнения можно найти в нескольких публикациях, например Prizel-Kania, 2013: 132

Пример:

Первый вариант текста:

Мы уже живём в XXI веке. Стрессы, катаклизмы, новые открытия, Интернет, поток информации, с которым трудно справиться. Не кажется ли вам, что о человеке забыли? Не думаете ли вы, что человек переживает сейчас самые трудные времена?

Второй вариант текста:

Мы уже живём в XXI веке. Стресс, катаклизмы, новые открытия, Интернет, поток информации, с которым трудно справляться. Не кажется ли вам, что о человеке забыто? Не думаете ли вы, что человек переживает сейчас самое трудное время?

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 17. *Каких слов не хватает?*

Уровень владения языком: любой

Цель: развитие речевого слуха, развитие памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст читает преподаватель. Аудиозапись содержит две версии одного и того же текста. Во второй версии

опущены избранные слова. Количество предложений в каждой версии: 5–9 в зависимости от уровня знания языка.

Особенности проведения упражнения: Аудиотексты прослушиваются два раза по очереди. Допускается прослушивание текста без понимания содержания.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания текстов студенты должны запомнить и записать пропущенные во второй версии текста слова.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Упражнение можно модифицировать, например, пропуская не только отдельные слова, но и словосочетания.

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 63

Пример:

Первый вариант текста:

Я женюсь. Уже сделал предложение и получил согласие. Признаюсь, выбирал невесту я долго. Говорят, главное – любовь. Но что такое любовь? И потом, сегодня она есть, а завтра – испарилась. А женитьба – очень серьёзный шаг: ошибёшься один раз – расплачиваться всю жизнь. Требую я немного. Жена должна быть без вредных привычек – нет ничего более отвратительного, чем курящая, а тем более пьющая женщина.

Второй вариант текста:

Я женюсь. Уже сделал предложение и получил согласие. Выбирал невесту я долго. Говорят, главное – любовь. Но что такое любовь? Сегодня она есть, а завтра – испарилась. А женитьба – серьёзный шаг: ошибёшься раз – расплачиваться всю жизнь. Требую я немного. Жена должна быть без вредных привычек – нет ничего более отвратительного, чем курящая, а тем более пьющая женщина.
Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 18. Что добавили?

Уровень владения языком: любой

Цель: развитие речевого слуха, развитие памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: 1–2 минуты

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст читает преподаватель. Аудиозапись содержит две версии одного и того же текста. Во второй версии текста добавлены слова. Количество предложений каждой версии: 5–9 в зависимости от уровня знания языка.

Особенности проведения упражнения: Аудиотексты прослушиваются два раза по очереди. Допускается прослушивание текста без понимания содержания.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания текстов студенты должны запомнить и записать новые слова, появившиеся во второй версии текста.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Упражнение можно модифицировать, например, дополнительно вводя в текст не только слова, но и словосочетания.

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 63

Упражнение 19. *Отдохнем и запомним*

Уровень владения языком: любой

Цель: развитие речевого слуха, развитие памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Текст читается преподавателем. Аудиотекст состоит из 2–5 пар паронимов.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Допускается прослушивание текста без понимания содержания.

Выполнение упражнения: Преподаватель предлагает студентам сесть, вытянув ноги и скрестив руки на груди, закрыть глаза, про-

слушать и запомнить несколько пар паронимов (2–5), а затем записать их в той последовательности, в какой они были прочитаны (см. таблицу 54).

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Слова могут быть уже усвоенными (уровень А1, А2) или новыми (остальные уровни).

Источник: на основе Маслыко [Maslyko], et al., 1998: 63

Пример:

Таблица 54. Отдохнем и запомним

работник	рабочий
абонемент	абонент
воскресение	воскресенье
диктант	диктат

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 20. *Ловим паузы*

Уровень владения языком: любой

Цель: развитие речевого слуха, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Представляется аудиозапись или аудиовидеозапись. Аудиотекстом могут послужить диалоги и монологи. Количество предложений в тексте – на усмотрение преподавателя. Можно использовать фрагменты анимационных, художественных или документальных фильмов, а также теле- и радиопередач.

Особенности проведения упражнения: Упражнение проводится без предварительного прослушивания. Допускается прослушивание текста без понимания содержания. Упражнение носит игровой характер.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студенты должны хлопками отметить паузы, появившиеся в речи говорящего.

Проверка: Проверка осуществляется во время проведения упражнения.

Примечания: Упражнение можно повторить 2–3 раза.

Источник: Автор неизвестен

Упражнения для развития и улучшения слуховой памяти

Предлагаемые упражнения направлены на формирование слуховой памяти при восприятии речи на иностранном языке (уровень А1, А2), на развитие слуховой памяти (уровень В1, В2), а также на ее совершенствование (уровень С1, С2).

Поскольку упражнения отличаются игровым характером, то не рекомендуется использовать их одновременно с упражнениями по развитию слуховой чувствительности.

На проверку правильности выполнения упражнений (опрос студентов) желательно отводить не более 2 минут.

Упражнение 1. Список покупок

Уровень владения языком: А1, А2

Цель: формирование слуховой памяти, развитие оперативной памяти, концентрация внимания, закрепление лексики

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 10 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: прослушивание с закрытыми глазами и воспроизведение по памяти

Выполнение упражнения: Студенты закрывают глаза. Преподаватель говорит начало предложения, например: «Я иду в магазин, и в моем списке покупок есть ...». Первый студент повторяет начало предложения и добавляет свое слово – название продукта. Другой

студент повторяет все, что сказал предыдущий, и добавляет свой продукт и т. д. Студент, который допустит ошибку в последовательности продуктов или не сможет повторить весь список, выпадает из игры.

Проверка: Проверка осуществляется во время проведения упражнения.

Примечания: —

Источник: на основе Bięłokozowicz, et al., (URL-4)

Упражнение 2. Рисуем план

Уровень владения языком: А2

Цель: формирование слуховой памяти, развитие оперативной памяти

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: чистые листы бумаги формата А4, цветные карандаши

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Упражнение проводится в полной тишине.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студенты стараются запомнить расположение предметов (зданий на улице, мебели в комнате, комнат в квартире и пр.). Затем по памяти рисуют план расположения предметов.

Проверка: Преподаватель просит всех учащихся обменяться записями, затем читает текст. При прослушивании аудиотекста студенты проверяют правильность плана, отмечая неправильно расположенные элементы.

Примечания:

1. Текст должен содержать подробную информацию относительно размещения предметов или помещений.
2. Упражнение можно модифицировать, например описать размещение гостей за столом, знакомых и незнакомых людей на групповых портретах и фотографиях, участников ток-шоу в студии и т. д.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 3. *Вспомни пару*

Уровень владения языком: А1, А2 или В1, В2 (см. примечания)

Цель: формирование и развитие слуховой памяти, развитие оперативной памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: коллективная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Текст прослушивается 1 раз. Текст состоит из 10 ассоциативных пар (см. таблицу 55). Темп выполнения упражнения высокий.

Выполнение упражнения: После прослушивания текста преподаватель называет первое слово, а студент – слово, ассоциирующееся с ним. Затем, в качестве повторения лексики, студенты могут выполнять это упражнение самостоятельно в парах – один студент называет слово, которое запомнил, а другой – должен вспомнить и назвать ассоциативную пару для этого слова.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания: На уровне В1, В2 можно использовать более сложную лексику.

Источник: Автор неизвестен

Пример:

Таблица 55. Вспомни пару

комната – кровать	праздник – подарки	улица – машина	поезд – вагон	море – рыба
магазин – покупки	ресторан – официант	собака – кость	небо – тучи	лес – гриб

Источник: собственная разработка – Круликевич Н.

Упражнение 4. *Нарисуй фотографию*

Уровень владения языком: А2, В1, В2 (см. примечания)

Цель: формирование и развитие слуховой памяти, развитие оперативной памяти, развитие умений аудирования с полным пониманием

Форма проведения упражнения: коллективная

Время проведения упражнения: около 15 минут

Учебные материалы: чистые листы бумаги формата А4, цветные карандаши

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Текст прослушивается 1 раз.

Выполнение упражнения: В начале занятия преподаватель подробно рассказывает о том, что он видит на фотографии, которую студенты не видят. В конце занятия студенты рисуют то, о чем рассказывал преподаватель.

Проверка: Преподаватель показывает фотографию для сравнения.

Примечания: На уровне А2 описание должно относиться к небольшому числу элементов и быть менее подробным. Кроме того, преподаватель может описать фотографию дважды.

Источник: собственная разработка – Ковалевска К.

Упражнение 5. Блиц-опрос

Уровень владения языком: А2, В1

Цель: формирование и развитие слуховой памяти, развитие оперативной памяти

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза (уровень В2) или 3 раза (уровень А2). Аудиотекст содержит описание внешнего вида двух человек. Упражнение выполняется на время (2 минуты).

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студенты стараются запомнить описание двух лиц.

Проверка: Преподаватель проводит блиц-опрос среди избранных студентов.

Примечания:

1. Текст должен содержать информацию относительно двух человек, называемых по имени и фамилии. Это может быть описание внешности, характера, одежды и/или информация, касающаяся их возраста, увлечений, места работы и пр.
2. Вопросы для блиц-опроса должны быть короткие и понятные, чтобы не тратить времени на проверку их понимания (см. пример).
3. Упражнение можно модифицировать, например заменить блиц-опрос письменными ответами. Для этого нужно раздать студентам ксерокопии с вопросами к аудиотексту, причем только после его прослушивания. Вопросы должны быть такие же простые, как в блиц-опросе.

Пример:

1. Кто старше, X или Y?
2. У кого усы, а у кого борода?
3. Кто ниже, X или Y?
4. Кто носит брюки и клетчатую рубашку?
5. Где работает X, а кем работает Y?

Источник: на основе Наварро [Navarro], 2015: 74.

Упражнение 6. Словесный бисер

Уровень владения языком: A1, A2 или B1, B2 (см. примечания)

Цель: развитие слухового внимания, формирование и развитие слуховой памяти, закрепление лексики

Форма проведения упражнения: в группах

Время проведения упражнения: около 3 минут

Учебные материалы: Раздается набор цветных карточек. На каждой карточке размещен список из 7–9 выбранных слов в одном столбце. На карточках одинакового цвета размечены слова, принадлежащие к одной и той же части речи. Следует использовать ранее изученную лексику, сгруппированную по определенной теме.

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Упражнение выполняется в быстром темпе. Каждый студент выбирает одну карточку. Перед выполнением упражнения студенты должны прочесть слова на своих карточках. Каждый студент читает слова со своей карточки.

Выполнение упражнения: Первый студент читает первое слово со своей карточки, второй студент повторяет это слово. Первый студент читает второе слово, а второй студент повторяет предыдущее слово и то, которое только что услышал. Каждый раз, повторяя новое слово, второй студент должен перечислить ранее услышанные слова. После последнего слова студенты меняются ролями и используют вторую карточку (см. таблицу 56).

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания: На уровне владения языком В1, В2 сложность задания может быть увеличена, например путем составления списка слов, которые не связаны тематически друг с другом (В1), или путем составления списка, содержащего словосочетания (В2).

Источник: Описание подобных упражнений можно найти в учебниках русского языка как иностранного, например Москвитина [Moskvitina], 2005: 6.

Пример:

Таблица 56. Словесный бисер

1 студент читает:		2 студент повторяет:
1	зима	зима
2	снег	зима, снег
3	снеговик	зима, снег, снеговик
4	снежинки и т. д.	зима, снег, снеговик, снежинки и т. д.

Разработка примера: Макаровска О.

Упражнение 7. Упорядочивание

Уровень владения языком: А1, А2 или С1, С2 (см. примечания)

Цель: формирование или совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: Раздаются ксерокопии таблицы. В левом столбце таблицы размещаются имена известных лиц (4–7). В правом столбце таблицы перечислены их профессии или даты рождения в любом порядке (см. таблицу 57 и 58).

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза (уровень С1 и С2) или 3 раза (уровень А1 и А2). Упражнение проводится в форме соревнования.

Выполнение упражнения:

Вариант 1. Уровень знания иностранного языка А1, А2. При прослушивании аудиотекста студенты стараются запомнить профессии известных лиц. Затем учащиеся по памяти соотносят имена с профессией, соединяя их линией.

Вариант 2. Уровень знания иностранного языка С1, С2. Во время прослушивания аудиотекста студенты стараются запомнить даты рождения известных людей. Затем студенты по памяти соотносят даты рождения с фамилиями, соединяя их линией.

Проверка: Преподаватель просит избранного студента представить его ответы.

Примечания: Количество дат и имен можно уменьшить или увеличить в зависимости от возможностей памяти студентов.

Источник: на основе Наварро [Navarro], 2015: 89

Пример:

Таблица 57. Уровень А1, А2

Мария Шарапова	Модель
Никита Михалков	Певец
Ксения Собчак	Режиссер
Дима Билан	Дирижер
Наталья Водянова	Теннисистка
Валерий Гергиев	Политик

Разработка примера: Круликевич Н.

Пример:

Таблица 58. Уровень С1, С2

Михаил Калашников	1799
Александр Пушкин	1919
Федор Достоевский	1672
Царь Петр I	1887
Марк Шагал	1821

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 8. *Запомни чужой сон*

Уровень владения языком: В2, С1

Цель: развитие и совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти и умений аудирования с полным пониманием, интеграция группы

Форма проведения упражнения: в группах по 3 человека

Время проведения упражнения: около 15 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Текст прослушивается 1 раз.

Выполнение упражнения: В начале занятия каждый студент в группе рассказывает о своем самом странном сне. В конце занятия несколько студентов рассказывают о сне избранного по своему усмотрению одноклассника.

Проверка: Проверка осуществляется во время проведения упражнения.

Примечания: В описании сна должно быть не более 10 предложений. Студент может заранее подготовить рассказ.

Источник: собственная разработка – Ковалевска К.

Упражнение 9. Каждому свое

Уровень владения языком: B2, C1, C2

Цель: развитие и совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 7 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиовизуальная запись, которая должна содержать разнообразную информацию, соответствующую тематике урока, например аудиозапись «10 хитростей жизни на лето» для занятий «Лето приближается» (см. примечания).

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Перед началом упражнения преподаватель раздает студентам довольно короткие фрагменты, которые нужно запомнить.

Выполнение упражнения: При прослушивании аудиотекста студент должен запомнить указанный фрагмент.

Проверка: После прослушивания аудиотекста избранный студент рассказывает, что он запомнил.

Примечания: На веб-сайте YouTube можно найти много интересных записей, например «15 вещей, которые вы не знаете», «Как сделать ...» «10 секретов ...» или «10 советов, как ...» и т. д.

Источник: собственная разработка – Макаровска О.

Пример:

10 лайфхаков для лета (URL-53)

Возможные вопросы:

Что делать, если в доме нет кондиционера?

Как донести мороженое из магазина до дома, чтобы оно не растаяло?

Как сделать охлаждающее мороженое из кока-колы?

Что сделать, чтобы ноги не отекали и не уставали после пробежки?

Как открыть бутылку лимонада?

Как охладиться в жаркий день?

Как сделать, чтобы мороженое не растекалось по руке?

Как сберечь ключ от утери во время пробежки?

Как избавиться от насекомых?
Какой простой способ охлаждения напитков?
Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 10. *Сложим стишок*

Уровень владения языком: А1, А2, или В1, В2, С1, С2 (см. примечания)

Цель: формирование, развитие или совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: в парах

Время проведения упражнения: около 4 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиотекст читает преподаватель. В качестве аудиоматериала используются четверостишия. По содержанию стихи должны быть достаточно простыми для понимания и запоминания.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста (четверостишия) первый студент запоминает 1 и 3 строки стиха, второй студент – 2 и 4 строки.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов восстановить по памяти стихотворение, декламируя поочередно свои строки.

Примечания:

1. В группах, владеющих иностранным языком на уровне В1 и В2, упражнение можно усложнить, выбирая стихотворение, состоящее из 2-3 строф.
2. Упражнение можно модифицировать, например на уровне С1, С2 первый студент должен запомнить 1 и 3 строфы стихотворения, второй студент – 2 и 4 строфы.

Источник: Автор неизвестен

Пример:

Для уровня А1, А2 фрагмент стихотворения Саши Черного “Зеленые стихи”.

Текст стихотворения: (URL-54)

“Зеленеют все опушки,
Зеленеет пруд.
А зеленые лягушки
Песенку поют.
Елка – сноп зеленых свечек,
Мох – зеленый пол.
И зелененький кузнечик
Песенку завел...”
Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 11. *Душа артиста*

Уровень владения языком: любой

Цель: формирование, развитие или совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 4 минут (см. примечания)

Учебные материалы: чистые листы бумаги формата А4, цветные карандаши

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст, который читает преподаватель, прослушивается два раза. Текст представляет собой стихотворение из трех строф, в котором каждая строфа содержит не более четырех строк.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания каждой части стихотворения студенты стараются нарисовать то, что слышат.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов воспроизвести содержание стихотворения (и/или его главной мысли) на основе собственного рисунка.

Примечания:

1. На рисование картинки к каждой строфе отводится около 30 секунд.
2. Следует выбрать такое стихотворение, содержание которого легко нарисовать.

Источник: на основе Черемушкина [Čeremuškina], 2005: 17

Пример:

Фрагмент стихотворения “Как я пошел в школу”.

Текст стихотворения: (URL-55)

“Я проснулся утром рано,

Потянулся и зевнул,

Неохотно встал с дивана

И на улицу взглянул.

Я гляжу в окно, зевая.

За моим большим окном

Мчатся быстрые трамваи,

А напротив строят дом.

Все знакомо, все обычно,

Громко радио поет.

Совершая путь привычный,

Солнце по небу плывет.”

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 12. Проверим, но позже

Уровень владения языком: любой

Цель: развитие оперативной памяти, формирование, развитие или совершенствование слуховой памяти, развитие умений аудирования с полным пониманием навыков

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 4 минут

Учебные материалы: —

Запись: Прослушивается аудиозапись, эвентуально – аудиовидеозапись. В качестве аудиоматериала используются любые песни (эстрадные, народные и др.).

1. На уровне А1, А2 текст читает преподаватель (см. примечания).
2. На уровне В1, В2 используется аудиозапись или аудиовизуальная запись. В качестве аудиотекста можно использовать любые песни (народные, эстрадные и т. д.).
3. На уровне С1, С2 используется аудиозапись, аудиовизуальная запись или текст, который читает преподаватель. В качестве аудиотекста следует использовать разнообразные тексты (или

их фрагменты), например прозаические, публицистические, научные, короткие рассказы и т. д.

Особенности проведения упражнения: Выполняется упражнение с отсроченным контролем. Допускается прослушивание текста без необходимости понимания его содержания. На уровнях С1 и С2 первая часть упражнения выполняется во время занятий, вторая – дома.

Выполнение упражнения: В начале занятий студенты прослушивают аудиотекст. Затем 2–3 раза пропевают его фрагмент, например один из куплетов или припев, чтобы запомнить текст, т. к. записывать его запрещается.

Вариант 1. На уровне А1, А2: в начале занятий студенты прослушивают аудиотекст. Затем, чтобы лучше его запомнить, вместе с преподавателем декламируют его хором 2–3 раза.

Проверка: В конце занятий преподаватель проверяет правильность запоминания текста.

Вариант 2. На уровне В1, В2 (см. также вариант 3): в начале занятий студенты прослушивают песню. Затем 2–3 раза все вместе с преподавателем хором поют или декламируют припев/один из куплетов для лучшего запоминания текста.

Проверка: В конце занятий преподаватель проверяет точность запоминания текста, например просит записать текст припева/куплета, спеть или продекламировать.

Вариант 3. На уровне С1, С2: в начале занятий студенты прослушивают аудиотекст и стараются его как можно лучше запомнить. Дома студенты записывают то, что они запомнили. Модифицированная версия упражнения может использоваться в группах со знанием иностранного языка на уровне В1, В2. В этом случае в качестве аудиотекста можно использовать сказки, детскую литературу и т. д.

Проверка: На следующих занятиях студенты в парах сравнивают свои версии, находя различия. Преподаватель может еще раз представить текст.

Примечания:

1. Для запоминания текста предназначено около 2 минут. Для проверки задания также выделено около двух минут.

2. В группах со знанием иностранного языка на уровне А1 лучше всего использовать короткие тексты, например паремии, скороговорки, детские стихи. На уровне А2 можно использовать понятные и легко запоминающиеся четверостишия, считалочки и т. д.

Источник: Автор неизвестен

Пример:

Для уровня В1, В2:

Песня “Пачка сигарет” группы Кино.

Песня: (URL-56)

Текст песни: (URL-57)

“Я сижу и смотрю в чужое небо из чужого окна

И не вижу ни одной знакомой звезды.

Я ходил по всем дорогам и туда, и сюда,

Обернулся – и не смог разглядеть следы.

Но если есть в кармане пачка сигарет,

Значит все не так уж плохо на сегодняшний день.

И билет на самолет с серебристым крылом,

Что, взлетая, оставляет земле лишь тень.”

Для уровня С1, С2:

Песня Олега Митяева “Как здорово”.

Песня: (URL-58)

Текст песни: (URL-59)

Разработка примеров: Круликевич Н.

Упражнение 13. Расскажи по памяти

Уровень владения языком: любой

Цель: формирование, развитие или совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти, развитие умений аудирования с полным пониманием, развитие навыков межличностного общения, интеграция в группе, знакомство студентов друг с другом

Форма проведения упражнения: коллективная

Время проведения упражнения: около 15 минут

Учебные материалы: Представляется короткая история (на уровне А1, А2 и В1 – на родном языке, на уровне В2, С1 и С2 – на иностранном языке) с большим количеством деталей.

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Учащиеся заранее не информируются о ходе упражнения.

Выполнение упражнения: Все студенты, кроме одного, выходят из аудитории. Преподаватель дает этому студенту короткий рассказ для прочтения первому человеку из группы, который войдет в аудиторию. Выслушав текст, студент садится на свое место, а в аудиторию входит следующий студент, и задача предыдущего – рассказать ему услышанную историю с максимально возможным количеством деталей. Вошедший студент не может задавать никаких вопросов или просить, чтобы рассказ повторили. Ситуация повторяется до тех пор, пока все учащиеся не войдут в аудиторию.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания:

1. Для этого упражнения лучше всего подойдут странные или смешные истории, состоящие из 10 предложений на родном языке. Текст должен быть коротким, но с большим количеством деталей (см. пример текста ниже).
2. В случае, когда текст пересказанной истории будет резко сокращен, можно еще раз прочитать всю историю.

Пример:

“В маленьком домике в деревне жила мать со своими красивыми дочерьми, Асей и Басей, а также с ее мужем. Их белый дом стоял возле оживленной улицы, по которой часто проезжали грузовики и автобусы. Рядом был лес и луг. Мать часто пасла коров на этом лугу. Однажды, когда мать доила корову, низколетящий самолет испугал животное так, что оно кинулось к дороге и попало прямо под колеса машины.”

Источник: собственная разработка – Ковалевска К.

Упражнение 14. *Запомни мое имя*

Уровень владения языком: любой

Цель: формирование, развитие или совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти, концентрация внимания, совершенствование навыков межличностного общения, интеграция в группе, знакомство студентов друг с другом

Форма проведения упражнения: коллективная

Время проведения упражнения: около 10 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: —

Выполнение упражнения: Студенты сидят в кругу. Первый произносит свое имя, называя перед этим прилагательное, начинающееся с той же буквы, что и его имя, например “роскошный Рафал”. Следующий человек повторяет имя предыдущего вместе с прилагательным и добавляет свое имя с прилагательным, начинающимся с той же самой буквы, что и имя, например “роскошный Рафал, симпатичная Сильвия”. Каждый студент повторяет все ранее услышанные словосочетания (прилагательное плюс имя) и добавляет свое.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания:

- 1 Упражнение предназначено для новообразованных групп.
2. В группах на уровне А1 и А2 прилагательные можно подбирать на родном языке.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 15. *Только правильно запомни!*

Уровень владения языком: любой

Цель: формирование, развитие или совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст, который читается преподавателем. Количество предложений в тексте в зависимости от уровня владения иностранным языком: 3–9.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Упражнение проводится в форме конкурса.

Выполнение упражнения:

Вариант 1. Уровень знания языка А1, А2: во время прослушивания аудиотекста студенты стараются запомнить названия определенных предметов/явлений, например цвета, названия растений, блюд или ингредиентов, географические названия, имена и пр. Затем они записывают слова в том порядке, в котором они упоминаются в тексте.

Вариант 2. Уровень знания языка В1: во время прослушивания аудиотекста студенты стараются запомнить названия определенных предметов/явлений. Затем они записывают слова, которые запомнили, в алфавитном порядке или в соответствии с другими критериями. Например, можно группировать слова по буквам/звукам, находящимся в начале или в конце слова.

Вариант 3. Уровень знания языка В2, С1, С2: во время прослушивания аудиотекста студенты стараются запомнить названия определенных предметов/явлений. Затем они записывают слова, группируя их тематически. Например, в первой колонке записываются названия городов, во второй – рек, в третьей – стран.

Проверка: Преподаватель просит избранного студента представить его ответы.

Примечания:

1. В группах со знанием иностранного языка на уровне А1 можно облегчить задачу, позволяя записывать запомненные слова в любом порядке.
2. На продвинутом этапе обучения иностранному языку (уровень С1, С2) в качестве аудиоматериала можно использовать научные и специализированные тексты, а словами для запоминания могут послужить термины, профессионализмы, жаргонизмы и др.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 16. Запомним числительные!

Уровень владения языком: любой

Цель: формирование, развитие или совершенствование слуховой памяти, концентрация внимания, развитие оперативной памяти

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы: Раздаются ксерокопии текста с пробелами (уровень А1, А2, В1, В2). Текст может состоять из отдельных, не связанных по смыслу предложений.

Запись:

1. На уровне А1, А2, В1, В2 текст читается преподавателем. Количество предложений в аудиотексте: 3–7.
2. На уровне С1, С2 аудиозапись или текст, который читает преподаватель. Текст может состоять из отдельных, не связанных по смыслу 5–7 предложений или представлять собой связный текст (количество предложений 6–9). Количество предложений, предназначенных для запоминания: 3–5.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Упражнение проводится в форме конкурса.

Выполнение упражнения:

Вариант 1. На уровне А1, А2, В1, В2: во время прослушивания аудиотекста студенты стараются запомнить все имена числительные (на начальном уровне обучения – прежде всего количественные), например обозначающие возраст, время, номера домов или телефонов и пр. После прослушивания студенты записывают числительные цифрами в том порядке, в каком они упоминаются в тексте (уровень А1), или заполняют пробелы в тексте на ксерокопии, записывая числительные цифрами (уровень А2) или прописью (уровень В1, В2).

Вариант 2. На уровне С1, С2: во время прослушивания аудиотекста студенты стараются запомнить все предложения с именами числительными. Затем студенты записывают эти предложения в том порядке, в каком они упоминались в аудиотексте.

Проверка: преподаватель просит избранного студента представить его ответы.

Примечания:

1. На уровне В2, С1, С2 в аудиотексты можно вводить разные виды числительных.
2. Количество предложений для запоминания можно уменьшить или увеличить в зависимости от возможностей студентов.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 17. Запоминалка

Уровень владения языком: любой

Цель: формирование, развитие или совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти

Форма проведения упражнения: коллективная или в парах

Время проведения упражнения: около 3 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза (уровень А1, А2 и В1) или один раз (уровень В2, С1 и С2) в целях повышения сложности упражнения.

Выполнение упражнения: Преподаватель или студент читает список слов вслух. Студенты пытаются запомнить слова, которые они слышат. Вариант упражнения, когда работа проходит в парах, один студент составляет свой список слов и читает второму студенту, а затем меняются ролями.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов повторить то, что они запомнили при чем это необходимо воспроизвести в том порядке, в котором слова прозвучали. В конце занятий можно вернуться еще раз к этому упражнению и проверить что запомнили студенты.

Примечания: Аудиотекст представляет собой группу слов (не более 7), объединенных тематически.

Источник: на основе Белодед [Beloded] (URL-5)

Упражнение 18. *Дьявол в мелочах*

Уровень владения языком: любой

Цель: формирование, развитие или совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 2 минут

Учебные материалы:

1. На уровне А1, А2 фотографии, картинки, репродукции картин, мемы, стоп-кадры и пр.
2. На уровне В1, В2 фотоснимки/изображения конкретных предметов с большим количеством деталей.
3. На уровне С1, С2 маршрут на карте города, планы помещений, схемы, например метро, супермаркетов, диаграммы и пр.

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Упражнение проводится в форме конкурса.

Выполнение упражнения:

Вариант 1. Уровень А1, А2: во время прослушивания аудиотекста студенты сравнивают устное описание предметов/людей с их изображением, обозначая элементы, которые не упоминались или были описаны неправильно.

Вариант 2. Уровень В1, В2: во время прослушивания аудиотекста студенты стараются запомнить описание предметов/людей, не глядя на изображение. Затем они отмечают на изображении элементы, которые не упоминались или были описаны неправильно.

Вариант 3. Уровень С1, С2. Во время прослушивания аудиотекста студенты стараются запомнить описание предметов/людей, сравнивая их устное описание с представлением на фотографии. Затем студенты составляют список ошибок, допущенных при описании предметов/людей, причем по памяти, не глядя на изображение.

Проверка: Преподаватель просит избранного студента представить его ответы.

Примечания: Текст должен содержать описание мест, предметов, людей и их поведения.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 19. *Найди разницу*

Уровень владения языком: любой

Цель: формирование, развитие или совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 3 минут

Учебные материалы: ксерокопии с текстом, представляющим разные списки (меню, перечень ингредиентов в кулинарном рецепте, краткое расписание одного отпускного дня, список покупок, гостей и пр.); тексты объявлений, реклам и др.; порядок действий (режим дня, инструкция по приготовлению блюд и пр.)

Запись: Аудиозапись или текст читается преподавателем.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Аудиотекст содержит меньше информации, чем текст, предложенный студентам. Студентам запрещается читать текст на ксерокопиях перед прослушиванием аудиотекста и во время его прослушивания. Упражнение проводится в форме конкурса.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студенты стараются запомнить его содержание. Затем они читают текст на копиях и определяют различия между аудиотекстом и его печатным вариантом.

Проверка: Преподаватель просит избранного студента представить его ответы.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 20. *Какой элемент не подходит?*

Уровень владения языком: любой

Цель: формирование, развитие или совершенствование слуховой памяти, развитие оперативной памяти, концентрация внимания

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 10 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст читает преподаватель. Текст состоит из 30 слов, размещенных в собранных в 5 колонках по 6 слов в каждой. Каждая группа объединена одной категорией (см. таблицу 59). В каждой группе есть один неподходящий элемент. Преподаватель не информирует группу о том, к чему относится каждая категория.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания студент должен запомнить элемент, лишний в данной группе.

Проверка: Преподаватель просит избранного студента представить его ответы.

Примечания: —

Источник: Автор неизвестен

Пример:

Таблица 59. Какой элемент не подходит?

цветок	под	собака	пять	шла
лист	между	кот	пятый	ела
цветочный	на	нюхать	пятнадцать	слушала
горшок	свой	крыса	пятьдесят	писала
бутон	возле	слон	пятьдесят	иду
паук	над	птица	пять	делала
лейка			пятьсот	

Разработка примеров: Круликевич Н.

Упражнения, развивающие умения аудирования с пониманием

Цель предлагаемых упражнений – формирование умений восприятия и понимания иноязычной речи на слух (уровень знания иностранного языка А1, А2), развитие этих умений (уровень знания иностранного языка В1, В2) и их совершенствование (уровень знания иностранного языка С1, С2), а также развитие

умений селекции информации и умений локального и целостного восприятия высказывания.

Упражнение 1. *Еще один ноль*

Уровень владения языком: А1

Цель: формирование умений аудирования с пониманием, изучение числительных

Форма проведения упражнения: групповая

Время проведения упражнения: около 5 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается один раз.

Выполнение упражнения: Первый студент называет любое сложное числительное (например, 14) и записывает его на доске. Второй добавляет к цифре ноль и вслух произносит числительное (140). Третий студент добавляет к цифре очередной ноль и называет получившееся числительное (1 400) и так далее.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания: Преподаватель выборочно вызывает учащихся к доске.

Источник: на основании Lloret Ivorra, 2009: 10

Упражнение 2. *Как одеться?*

Уровень владения языком: А2

Цель: формирование умений селекции информации, развитие оперативной памяти, эвентуально закрепление лексики (см. примечания)

Форма проведения упражнения: первый этап упражнения – индивидуальная работа, второй этап – работа в парах

Время проведения упражнения: около 3 минут

Учебные материалы: картинки или фотографии, представляющие обувь, одежду, головные уборы, белье, аксессуары (например, зонтик, перчатки) и т. д.

Запись: Аудиозапись, аудиовизуальную запись или текст читает преподаватель. Аудиотекст представляет сводку погоды.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается один раз.

Выполнение упражнения: После прослушивания сводки погоды студенты отмечают на картинках или фотографиях те вещи, которые необходимо надеть на себя при выходе на длинную прогулку, в магазин, в кино или в лес.

Проверка: Студенты обмениваются картинками и проверяют правильность выбора, сделанного одноклассником. Преподаватель может еще раз воспроизвести запись или прочитать текст.

Примечания: После выполнения задания студенты могут записать и/или перечислить их названия.

Источник: на основании Seretny, Lipińska, 2005:149

Упражнение 3. Нарисуй то, что услышишь!

Уровень владения языком: A1, A2

Цель: формирование умений аудирования с пониманием

Форма проведения упражнения: первый этап упражнения – индивидуальная работа, второй этап – работа в парах

Время проведения упражнения: около 15 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст читает преподаватель.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студент схематически рисует описываемого в тексте человека, отмечая его внешние черты (например, торчащие уши, густые брови, крупный нос, длинные ресницы, прическа ежик и т. д.), особые приметы (например, шрам на правой щеке), рост и тип фигуры.

Проверка: Студенты сравнивают рисунки в парах и беседуют о возможных различиях.

Примечания:

1. Лучше всего, если пары не состоят из людей, сидящих друг возле друга.
2. Это упражнение может иметь много других тематических вариантов, например рисунок комнаты, огорода, выставочной витрины, лотка с овощами/фруктами и т. д.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 4. *Что это за место?*

Уровень владения языком: А2, В1

Цель: формирование, развитие умений аудирования с пониманием, закрепление лексики

Форма проведения упражнения: групповая

Время проведения упражнения: около 15–20 минут

Учебные материалы: карточки со словами на иностранном языке

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается один раз.

Выполнение упражнения: Студент вытягивает наугад карточку с названием места (например, *школа, обувной магазин, кинотеатр*) и описывает это место на иностранном языке, представляя его функции, например “Здесь мы смотрим фильмы”. Задание остальных студентов – отгадать, о каком месте идет речь.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания: —

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 5. *Сценка на вокзале*

Уровень владения языком: В1, В2

Цель: развитие умений селекции информации, интеграция в группе, совершенствование умений межличностного общения

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 3–4 минут

Учебные материалы: —

Реквизиты: Представляются карточки с надписями «Касса», «Платформа 1», «Расписание движения поездов» и т. д. Карточки определяют место, в котором конкретный студент будет разыгрывать свою роль.

Запись: —

Особенности проведения упражнения:

1. Аудиотекст прослушивается два раза. В тексте содержится описание персонажей и событий (см. пример).
2. Перед прослушиванием текста следует разделить группу на 3–4 подгруппы.
3. Разделение ролей осуществляется после второго прослушивания аудиотекста. Мимическую сценку разыгрывают одновременно 3–4 студента (по одному из каждой подгруппы).

Выполнение упражнения: После прослушивания текста определенные студенты одновременно разыгрывают мимическую сценку с разделением ролей согласно указаниям, находящимся в аудиотексте.

Проверка: Каждый студент наблюдает за правильностью исполнения действий студентом из своей подгруппы, проверяя верность понимания текста на основе воспроизведения ролей. Студенты могут записывать ошибки. Затем обсуждают их в подгруппах.

Примечания: В зависимости от тематики можно разыграть сценку в магазине, в кинотеатре, в парке и т. д.

Источник: на основании Seretny, Lipińska, 2005:149

Пример:

1. “Уставшая девушка тянет тяжелый чемодан. Она постоянно останавливается, вытирает пот и смотрит по сторонам в поисках свободного места. Наконец находит свободное сиденье, садится, вытаскивает бутылочку воды и отпивает три глотка”.

2. “Скучающий парень стоит в конце длинной очереди в кассу, чтобы сдать билет. Сначала смотрит по сторонам, потом достает наушники, подключает их к смартфону и начинает смотреть какой-то фильм. Время от времени он смеется. Вынимает из кармана батончик, немного мучается, чтобы разорвать обертку, потом начинает его есть”.
3. “Нервная женщина с ребенком на руках стоит возле расписания движения поездов. Сначала она читает его, не обращая внимание на ребенка, который тянет мать за руку. Потом грозит ему пальцем и отходит от расписания движения поездов. Останавливается, начинает что-то искать в сумочке. Находит шоколадку и дает ребенку. Женщина улыбается, видя радость ребенка”.
4. “Ребенок мешает матери читать расписание движения поездов. Сначала он тянет ее за руку, потом подпрыгивает на месте, затем топает ногами. Делает обиженное лицо, когда мать грозит ему пальцем. Ребенок не хочет идти с матерью, тянет ее назад. Когда мать останавливается и начинает что-то искать, он ждет спокойно. После получения шоколадки скачет от радости вокруг мамы”.

Разработка примера: Макаровска О.

Упражнение 6. *О чем поют?*

Уровень владения языком: В1, В2

Цель: развитие умений аудирования с пониманием, развитие умений определять главную мысль текста

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 4 минут

Учебные материалы: Представляются карточки, на которых сформулированы главные мысли определенных куплетов и припевов. Карточек должно быть в 2–3 раза больше, чем количества куплетов и припевов.

Запись: аудиозапись или аудиовизуальная запись

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза. Перед прослушиванием студенты знакомятся с текстом на карточках.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания студенты подбирают соответствующие карточки к куплетам песни.

Проверка: После выполнения задания избранные студенты представляют главные мысли куплетов и главную мысль самой песни.

Примечания: —

Источник: собственная разработка – Макаровска О.

Пример:

Песня “Позови меня с собой” в исполнении Аллы Пугачевой.

Песня: (URL-60)

Текст песни: (URL-61)

Главные мысли песни: о любви, о роке, о судьбе, о женской верности, о желании быть счастливой.

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 7. О ком идет речь?

Уровень владения языком: А2, В1

Цель: формирование, развитие умений аудирования с пониманием

Форма проведения упражнения: групповая

Время проведения упражнения: около 5 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается один раз.

Выполнение упражнения:

Вариант 1. Студент описывает одежду одного из присутствующих в зале. Остальные пробуют угадать, о ком идет речь.

Вариант 2. Студенты присматриваются друг к другу, стараясь запомнить, кто во что одет. Потом закрывают глаза, а указанный преподавателем студент описывает одежду одного из присутствующих в зале. Студенты пробуют угадать, о ком идет речь.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания: —

Источник: на основе Biełokozowicz, et al., (URL-4)

Упражнение 8. Жизненные истории

Уровень владения языком: А2, В1, В2

Цель: формирование, развитие умений аудирования с пониманием

Форма проведения упражнения: индивидуальная или в группах по 2–3 человека

Время проведения упражнения: около 5–7 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст читает преподаватель. Текст содержит несколько событий, которые происходят в определенной последовательности.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: После прослушивания аудиотекста студенты должны записать события в порядке их появления в тексте.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: —

Источник: Автор неизвестен

Пример:

Современная притча “Красная роза”.

Оригинал текста: (URL-62)

“Один моряк получал письма от женщины, которую он никогда не видел. Ее звали Роза. Они переписывались 3 года. Читая ее письма и отвечая ей, он понял, что уже не может жить без ее писем. Они полюбили друг друга, сами не осознавая того. Когда закончилась его служба, они назначили встречу на Центральном вокзале в пять часов вечера. Она написала, что будет держать в руке красную розу. Моряк задумался: он никогда не видел фотографию Розы. Он не знает, сколько ей лет, не знает, как она выглядит: красивая она или уродливая, полная или стройная.

Он пришел на вокзал, и, когда часы пробили пять, она появилась. Женщина с красной розой в руках. Ей было около шестидесяти. Увидев пожилую даму, моряк мог повернуться и уйти, но он не сделал этого. Эта женщина писала ему все то время, пока он был в море,

посылала подарки на Рождество, поддерживала его. Она не заслужила такого. И он подошел к ней, протянул руку и представился. А женщина сказала моряку, что он ошибся. Что Роза стоит за его спиной. Он обернулся и увидел ее. Она была молодая и очаровательная. Пожилая дама объяснила моряку, что Роза хотела проверить, что он сделает. Если бы он повернулся и ушел, все было бы кончено. Однако он оказался честным, порядочным человеком и подошел к пожилой даме. Поэтому она показала ему настоящую Розу и рассказала всю правду”.

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 9. Определяем жанр текста

Уровень владения языком: В1, В2, эвентуально С1 (см. примечания)

Цель: совершенствование умений определения жанра текста

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 3 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись, аудиовизуальная запись или текст читает преподаватель. Аудиотекст состоит из двух частей, представляющих описание одного и того же продукта или же определенных действий. Описания принадлежат к разным жанрам текста, например реклама лекарства и инструкция по применению лекарства для пациента, приглашение на концерт и концертная афиша и т. д.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студенты должны определить, к какому жанру принадлежит описание продукта/действий.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Упражнение можно модифицировать. К примеру, на уровне владения иностранным языком С1 можно использовать аудиотексты, принадлежащие к разным видам рекламы (радиоре-

клама и телевизионная реклама), к разным литературным жанрам (например, сказка и анекдот, проза и белый стих) и т. д.

Источник: собственная разработка – Макаровска, О.

Упражнение 10. *Мир пословиц*

Уровень владения языком: B1, B2, C1

Цель: развитие, совершенствование умений аудирования с пониманием

Форма проведения упражнения: индивидуальная или в группах по 3–4 человека

Время проведения упражнения: около 5–7 минут

Учебные материалы: лист бумаги с 10 разными пословицами для каждого студента

Запись: Аудиозапись или текст читает преподаватель.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: После прослушивания аудиотекста необходимо выбрать из предложенных на листе бумаги такую пословицу, которая больше всего соответствует содержанию услышанного.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы и объяснить выбор.

Примечания: —

Источник: на основе (URL-5)

Упражнение 11. *Смысл песни*

Уровень владения языком: B2, C1, C2

Цель: развитие, совершенствование умений аудирования с пониманием

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 15 минут

Учебные материалы: лист бумаги с вопросами для каждого студента (см. пример).

Запись: аудиозапись избранной песни

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Студенты после первого прослушивания аудиозаписи получают вопросы и отвечают на них. Слушая во второй раз запись, студенты проверяют свои ответы.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания: Не следует давать студентам вопросы перед первым прослушиванием записи.

Источник: Автор неизвестен

Пример:

Песня Софии Ротару “Маленькое происшествие”.

Песня: (URL-63).

Текст песни: (URL-64).

Примерные вопросы:

1. Кто поет эту песню?
2. Какое настроение у исполнителя?
3. Кому адресована песня?
4. Что произошло?
5. Какой посыл несет в себе песня?

Разработка примера: Круликевич Н.

Упражнение 12. *Таинственный предмет*

Уровень владения языком: B2, C1, C2

Цель: развитие, совершенствование умений аудирования с пониманием, закрепление лексики

Форма проведения упражнения: работа в группах по 3 человека

Время проведения упражнения: около 15 минут

Учебные материалы: фотографии предметов (см. примечания)

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается один раз.

Выполнение упражнения: Каждая группа вытаскивает наугад одну фотографию предмета, не показывая его остальным группам. Студенты составляют в 3–5 предложениях описание предмета, не называя его. Задание остальных групп – угадать, о каком предмете идет речь.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания:

1. Предметы на фотографиях должны совпадать с тематикой занятий.
2. На всех уровнях допускается работа со словарем.

Источник: собственная разработка – Ковалевска К.

Упражнение 13. “Маленький психолог”

Уровень владения языком: B1, B2, C1, C2

Цель: совершенствование умений определения интенций коммуниканта, развитие или совершенствование умений аудирования с пониманием

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 4 минут

Учебные материалы: —

Запись: Представляется аудиозапись или аудиовизуальная запись. Текст может быть представлен в форме монолога или диалога. Количество предложений: 6–8 (уровень B1, B2) или 10–15 (уровень C1, C2).

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студенты определяют намерение говорящего (в монологе) или планы каждого участника диалога, формулируя цель, которую хотят достичь.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: —

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 14. Психологический профиль

Уровень владения языком: В1, В2, С1, С2

Цель: совершенствование умений локального восприятия высказывания, развитие или совершенствование умений аудирования с пониманием, закрепление лексики

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 5 минут

Учебные материалы: см. таблицу 60

Запись: аудиозапись

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения:

Вариант 1. Уровень владения иностранным языком В1, В2. После прослушивания текста следует охарактеризовать определенное лицо на основе его высказывания, заполняя таблицу (см. таблицу 60).

Вариант 2. Уровень владения иностранным языком С1, С2. После прослушивания текста следует устно охарактеризовать определенное лицо на основе его высказывания.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Рубрики в таблице можно изменять по собственному усмотрению.

Источник: на основании Chyb, 2015: 121–122

Пример:

Таблица 60. Психологический профиль

Черты характера		Способности	
Отношение к людям (например, дружеский – недружеский)		Увлечения, хобби	
Отношение к себе		Чувство юмора	
Отношение к работе		Идеалы	
Потребности		Проблемы	

Источник: Макаровска О. с опорой на Chyb 2015.

Упражнение 15. *Отношения между людьми*

Уровень владения языком: B1, B2, C1, C2

Цель: определение отношения собеседников друг к другу, развитие или совершенствование умений аудирования с пониманием

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 7 минут

Учебные материалы: —

Запись: Представляется аудиозапись. Текст может быть представлен в форме монолога или диалога. Количество предложений: 6–8 (уровень B1, B2) или 10–15 (уровень C1, C2).

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания студенты стараются определить отношение собеседников друг к другу или говорящего к слушателям (монолог). Свое мнение аргументируют, приводя цитаты собеседников, определяя эмоции, сопровождающие высказывания.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: В качестве аудиотекста можно использовать интервью известных лиц, фрагменты ток-шоу, радио- и телепередач, а также фрагменты художественных и мультипликационных фильмов и т. д.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 16. *Чего-то не хватает*

Уровень владения языком: B1, B2, C1, C2

Цель: развитие, совершенствование умений аудирования с пониманием

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 10 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: Во время прослушивания аудиотекста студенты определяют фрагменты, которые требуют уточнения, например, из-за отсутствия существенной информации (уровень В1, В2, С1, С2) или из-за слишком общей формулировки утверждений (уровень С1, С2). После прослушивания студенты составляют уточняющие вопросы к этим фрагментам.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: Во время подготовки аудиотекста можно изъять из оригинального текста существенные элементы, например, имена, адреса, географические названия, цифры, цены, время, из кулинарных рецептов – количество продуктов и время варки/выпечки и пр. Можно также точную информацию заменить общей, например, в рецепте заменить точное количество продукта приблизительным – несколько яблок, немного сметаны, несколько ложек сахара и т. д.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 17. *Что ты имеешь в виду?*

Уровень владения языком: А2, В1, В2, С1

Цель: формирование, развитие или совершенствование умений аудирования с пониманием

Форма проведения упражнения: индивидуальная или в группах по 3 человека

Время проведения упражнения: около 10 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст читает преподаватель. В аудиотексте (в форме загадки) говорится о книге, фильме, известном человеке, стране, городе, явлении.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: После прослушивания текста студенты пытаются отгадать, о ком или о чем говорилось в тесте, представляя аргументы в пользу своей версии.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания: Можно попросить студентов заранее приготовить тексты к данному упражнению.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 18. *Один в одном*

Уровень владения языком: A2, B1, B2, C1, C2

Цель: формирование, развитие или совершенствование умений аудирования с пониманием

Форма проведения упражнения: индивидуальная

Время проведения упражнения: около 5 минут

Учебные материалы: —

Запись: Аудиозапись или текст читает преподаватель. Текст должен быть довольно простым для понимания.

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается два раза.

Выполнение упражнения: После прослушивания текста студенты передают содержание одним предложением.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания:

1. Задание довольно трудное, поэтому на уровне A2 студенты могут отвечать на вопросы: “О ком/о чем этот текст?”, “О чем разговаривают собеседники?” (если текст диалогический).
2. На уровне владения иностранным языком B1, B2 студенты могут передать содержание текста двумя – тремя предложениями.
3. Можно использовать вспомогательные вопросы: “О чем говорится в тексте?”, “Какая главная мысль текста?”, “Какая главная проблема текста?”.

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 19. *Сколько денег – столько и удовольствия*

Уровень владения языком: любой

Цель: формирование, развитие или совершенствование умений аудирования с пониманием, развитие умений селекции информации

Форма проведения упражнения: работа в группах (уровень А1, А2), индивидуальная работа (уровень В1, В2, С1, С2)

Время проведения упражнения: около 5 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст, который представляет собой меню (ресторана, кафе) или ценник (для продуктового или спортивного магазина). Текст прослушивается два раза. Перед прослушиванием преподаватель говорит, что у каждого студента есть в распоряжении разная сумма денег (в рублях).

Выполнение упражнения: После прослушивания аудиотекста студенты определяют, что могут купить за деньги, которыми располагают.

Проверка: Преподаватель просит избранных студентов представить свои ответы.

Примечания: —

Источник: Автор неизвестен

Упражнение 20. *Правда или ложь?*

Уровень владения языком: любой (см. примечания)

Цель: формирование, развитие или совершенствование умений аудирования с пониманием, знакомство студентов друг с другом, интеграция группы

Форма проведения упражнения: групповая

Время проведения упражнения: около 10 минут

Учебные материалы: —

Запись: —

Особенности проведения упражнения: Аудиотекст прослушивается один раз.

Выполнение упражнения: Каждый студент придумывает и записывает три предложения о себе, одно из которых является ложью (см. таблицу 61). Все по очереди читают свои предложения, а задание остальных – угадать какое из предложений является неправдивым.

Проверка: Проверка осуществляется во время выполнения упражнения.

Примечания:

- 1 На уровне А1 и А2 предложения могут быть озвучены в родном языке.
2. Можно мотивировать студентов, чтобы похвалились в этом упражнении своими успехами, талантами, способностями (см. пример).

Источник: собственная разработка – Ковалевска К.

Пример:

Таблица 61. Правда (П) или ложь (Л)?

1	Я умею танцевать танго.	П / Л
2	Я умею играть в шахматы.	П / Л
3	У меня есть водительские права.	П / Л

Разработка примера: Ковалевка К.

Zakończenie

Edukatorium stanowi próbę stworzenia pewnego rozwiązania wspierającego nieinstytucjonalne kształtowanie i doskonalenie kreatywności zawodowej, przydatnej w każdym obszarze rozwoju zawodowego nauczyciela języka obcego jako badacza, innowatora i (refleksyjnego) praktyka. W związku z tym zamierzano połączyć w jednej książce trzy poziomy glottodydaktyczne: abstrakcyjny (teoretyczny), stosowany i praktyczny, a także odpowiedzieć na związane z nimi pytania.

Na podstawowe pytanie badawcze glottodydaktyki czystej (od czego zależy proces akwizycji języka obcego) trudno udzielić jednoznacznej odpowiedzi, ponieważ proces ten jest niezwykle skomplikowany, niestabilny i zdeterminowany przez wiele czynników związanych z każdym obiektem układu glottodydaktycznego.

Za jeden z istotnych czynników należy uznać kreatywność zawodową, która pomaga rozwiązać różnorodne problemy natury dydaktycznej, przyczynia się do rozwoju kreatywności u uczących się, zapobiega rutynizacji pracy lekcyjnej oraz wypaleniu zawodowemu. Działalność kreatywna glottodydaktyka jest korzystna zarówno dla nauczyciela, jak i uczącego się, ponieważ oddziałuje motywująco na każdą ze stron, wzmacnia ich relacje, aktywizuje, stymuluje do dalszych działań, a także niweluje monotonię i nudę, niekorzystnie wpływające na postawy uczących się wobec uczenia się języka obcego. Innymi słowy, na proces nauczania/uczenia się języka obcego ma wpływ kreatywność zawodowa nauczyciela.

Mówiąc o roli nauczyciela języka obcego jako „kreatora procesów glottodydaktycznych”, a w dalszej kolejności o skuteczności podejścia twórczego do procesu nauczania/uczenia się czy o ważności rozwijania jego postawy twórczej, badacze raczej omijają zarówno pojęcie kreatywności zawodowej, jak i próby stworzenia narzędzia do jej niesformalizowanego kształtowania/rozwijania. Jest ono niezbędne, gdyż w niektórych wypadkach stopień natężenia kreatywności zawodowej może być nawet zerowy. Ponadto dążenie do najwyższego jej poziomu (czyli kreatywności właściwej) jest niezwykle ważne, ponieważ

długie pozostawanie w ramach kreatywności imitacyjnej również grozi rutynizacją, hamując działalność innowacyjną.

Jednak przed opracowaniem narzędzia warto zastanowić się nad drugim pytaniem glottodydaktyki (z dziedziny stosowanej): czym się kierować w dążeniu do ulepszania procesu nauczania/uczenia się języka obcego w celu podwyższenia jego efektywności? Odpowiedź brzmi: wiedzą teoretyczną i praktyczną. Praktyka bez teorii jest „nieświadoma teoretycznie”, co prowadzi „do instrumentalizacji działań nauczyciela”, natomiast teoria „oddalona od podstaw empirycznych jest odbierana przez nauczyciela jako mało użyteczna w działaniu” [Kwiatkowska 2008: 74]. Warto też nadmienić, że refleksja glottodydaktyków nad własną pracą dydaktyczną bez odniesienia do wiedzy teoretycznej może doprowadzić do wyciągania mylnych wniosków.

W związku z powyższym podjęto próbę opracowania narzędzia wspierającego kształtowanie/rozwój kreatywności zawodowej w postaci niniejszego edukatorium, zawierającego: a) wiedzę dotyczącą kreatywności zawodowej, próbę uporządkowania pojęć związanych z dyskursem glottodydaktycznym oraz kreatywnością ogólną i zawodową; b) propozycję stworzenia nowego glottodydaktycznego gatunku mieszanego wspierającego nauczyciela w doskonaleniu/wzbogaceniu warsztatu jako innowatora, badacza oraz (refleksyjnego) praktyka; c) zbiór ćwiczeń audialnych do wykorzystania w pracy lekcyjnej lub w tworzeniu własnego systemu ćwiczeń audialnych.

Proponowany zbiór ćwiczeń jest odpowiedzią na trzecie pytanie glottodydaktyki (z dziedziny praktycznej): w jaki sposób osiągnąć konkretne cele nauki języka obcego? Z jednej strony zbiór ten stanowi praktyczne narzędzie do systematycznego kształcenia sprawności słuchania w zakresie usprawnienia wrażliwości i percepcji słuchowej, a także rozwoju pamięci słuchowej oraz umiejętności słuchania ze zrozumieniem. Z drugiej strony przykłady modyfikacji znanych technik lub dostosowania ich do innego poziomu biegłości oraz oryginalne ćwiczenia autorskie unaoczniają stosowanie rozwiązań kreatywnych. Przedstawiony zbiór stanowi tylko pierwszą część ćwiczeń audialnych, do której należy dodać zbiory ćwiczeń wspomagających rozwój innych sprawności językowych (receptywnych i produktywnych).

Niniejsze edukatorium powinno było spełnić szereg zadań wynikających z założonych funkcji.

Realizując funkcję informacyjno-poznawczą:

- przedstawiono wybrane informacje dotyczące sfery glottodydaktycznej, krótko omówiono i doprecyzowano pojęcia związane z dyskursem glottodydaktycznym i kreatywnością;
- przedstawiono wiedzę dotyczącą niezbadanego dotąd zjawiska, jakie stanowi kreatywność zawodowa. Omówiono jej typologię, „stabilizatory”, stymulatory i inhibitory, a także opracowano model „małej kreatywności zawodowej” oraz opisano nowopowstały glottodydaktyczny gatunek mieszany (edukatorium).

W celu realizacji funkcji badawczej krótko omówiono metodologię badań własnych, dołączono aparat naukowy (bibliografia), przeanalizowano zjawisko kreatywności zawodowej oraz wskazano możliwą problematykę badawczą.

O funkcji praktycznej świadczy opracowanie zbioru ćwiczeń audialnych. Natomiast o realizacji funkcji kształceniowej i inspiracyjnej oraz o stopniu użyteczności i efektywności niniejszego edukatorium można będzie sądzić dopiero po przeprowadzeniu stosownych badań.

Perspektywy badawcze są dość szerokie, ponieważ dotychczas nie zbadano kreatywności zawodowej (nie)akademickich nauczycieli języków obcych, jej wpływu na proces glottodydaktyczny oraz na każdy obiekt układu glottodydaktycznego. Nie ustalono także specyfiki osobistych teorii dotyczących kreatywności zawodowej glottodydaktyków, które odgrywają istotną rolę w procesie refleksji nad własną kreatywnością. Mało zbadana pozostaje także działalność innowacyjna nauczycieli oraz aktywność dotycząca opracowania własnych kreatywnych sposobów rozwiązywania problemów glottodydaktycznych oraz ich rozpowszechniania (publikacje, prezentacje podczas konferencji, warsztatów, seminariów itd.).

Przy kontynuacji pracy nad kolejnymi edukatoriami wydaje się zasadne przeprowadzenie ankiety wśród (nie)akademickich nauczycieli języków obcych w celu ustalenia listy priorytetowych zagadnień, które należy poruszyć w następnych opracowaniach.

Na zakończenie warto podkreślić, że na specyfice niniejszego edukatorium zaważyło zarówno to, iż jako nowy gatunek glottodydaktyczny kształtowało się w momencie jego opracowywania, jak i to, że jego stworzenie to pierwsza próba skomasowania elementów należących do różnych płaszczyzn sfery glottodydaktycznej. Punktem wyjścia

badaczek było przekonanie, że praktyka powinna być „świadoma teoretycznie”, a „zdobywanie teorii powinno być maksymalnie zbliżone do warsztatu pracy nauczyciela” [Kwiatkowska 2008: 112], a czy słusznie – o tym zdecydują Czytelniczki i Czytelnicy.

Streszczenie w języku polskim

Istotnym warunkiem skutecznej działalności zawodowej glottodydaktyków, w tym podnoszenia jakości nauczania języków obcych, jest działalność innowacyjna. Wśród wielu czynników, które znacząco na nią wpływają, szczególne miejsce zajmuje kreatywność zawodowa nauczyciela. Jej rozwój determinowany jest zarówno przez uwarunkowania wewnętrzne (np. motywacja), jak i zewnętrzne, kształtujące innowacyjne środowisko, czyli wsparcie merytoryczne i materialne, stworzenie warunków do realizacji działań innowacyjnych, możliwość podnoszenia kwalifikacji zawodowych w dowolnej formie – instytucjonalnej lub pozainstytucjonalnej. Jednak samokształcenie nauczyciela jako indywidualna pozainstytucjonalna forma rozwoju potencjału twórczego może być utrudnione przez brak wspierającego narzędzia.

W niniejszym opracowaniu podjęto próbę stworzenia takiego narzędzia. Jest nim edukatorium, którego głównym wyróżnikiem jest zasada ujednociająca. Chodzi zatem o możliwość integracji wiedzy teoretycznej i praktycznej, co znajduje wyraz m.in. w strukturze edukatorium, w dalszej kolejności o możliwość rozwoju zawodowych umiejętności nauczyciela języków obcych nie tylko jako innowatora, ale także badacza i refleksyjnego praktyka, a w końcu o możliwość współpracy glottodydaktyków z wszelkiego typu placówek oświatowych oraz specjalistów uczących różnych języków obcych.

Właściwości te determinują specyfikę niniejszego opracowania i – do pewnego stopnia – przynależność gatunkową. Wspomniane edukatorium, mające cechy monografii naukowej i podręcznika, należy do gatunków z pogranicza glottodydaktyki. Nie wyklucza się również możliwości pojawienia się różnych typów edukatorium.

Edukatorium jako narzędzie służące rozwojowi kreatywności zawodowej nauczyciela przedstawia nie tylko perspektywy badań kreatywności, ale także proponuje w przyszłości:

- rozważenie wybranych kategorii sfery glottodydaktycznej (rodzaje dyskursów glottodydaktycznych, wspólnota dyskursywna glottodydaktyków itp.);

- wzięcie udziału w dyskusji dotyczącej edukatorium jako gatunku mieszanego, znajdującego się obecnie na etapie powstawania;
- wyjście poza rozważanie pewnych kwestii związanych ze specyfiką edukatorium i stworzenie kolejnego, dowolnego typu;
- wzięcie pod uwagę cech innych mało zbadanych gatunków, które przypuszczalnie są mieszane (skrypt, pakiet metodyczny itp.);
- nieograniczanie się w nauce języków obcych tylko do wykorzystania zebranych ćwiczeń, ale stworzenie własnego systemu ćwiczeń ze słuchu.

Część ćwiczeń opisanych w edukatorium jest chroniona prawami autorskimi, zaś większość z nich stanowi przykład modyfikacji ćwiczeń powszechnie stosowanych i pozytywnie sprawdzonych w praktyce. Stąd też monografia przedstawia wyniki kreatywności adaptacyjnej i kreatywności właściwej.

W związku z tym, że niniejsze edukatorium jest pierwszą tego typu publikacją, dopiero po pewnym czasie można będzie zweryfikować jej skuteczność w procesie rozwijania kreatywności zawodowej nauczyciela języków obcych.

Edukatorium skierowane jest do początkujących i doświadczonych nauczycieli zainteresowanych kreatywnością zawodową, obecnych i przyszłych innowatorów-lingwistów, którzy dążą do podnoszenia poziomu procesu edukacyjnego poprzez wdrażanie innowacyjnych działań.

Summary in English

Innovative activity is an important condition for those working in the field of glottodidactics in order to work effectively and to improve the quality of foreign language teaching. Among numerous factors which significantly influence innovative creativity, the teacher's professional creativity occupies a special place. Its development is determined by internal conditions, such as motivation, and external conditions, which shape the innovative environment, *i.e.* substantive and material support, creating conditions for the implementation of innovative activities, the possibility of raising professional qualifications in any form – institutional or non-institutional. However, the teacher's self-education as an individual non-institutional form of developing creative potential may be hampered by the lack of a supporting tool.

In this publication, an attempt was made to provide such a tool. As a result, *educatorium*, whose main distinguishing feature is the unifying principle, has been created. It gives the opportunity to integrate theoretical and practical knowledge, which is reflected, *inter alia*, in the structure of *educatorium*. Moreover, it helps to develop professional skills of foreign language teachers not only as innovators but also as researchers and reflective practitioners. And finally, it fosters cooperation between language teachers from all types of educational institutions and experts in glottodidactics.

These properties determine the specificity of this book and, to some extent, its genre. The aforementioned *educatorium*, with the features of a scientific monograph and a textbook, belongs to the genres on the border of glottodidactics. It is also likely that with time different types of *educatoria* will be created.

The *educatorium*, as a tool for the development of professional creativity of the teacher, not only presents the perspectives of research on creativity, but also gives suggestions for the future, such as:

- considering selected categories of glottodidactics (types of glottodidactic discourse, discursive community of glottodidactics, etc.),
- taking part in the discussion on *educatorium* as a mixed genre, which is currently being developed,

- creating new types of *educatoria*,
- taking into account the characteristics of other little-studied genres that are presumably mixed, e.g. script, methodical package,
- expanding the proposed collection of exercises by one's own listening exercises.

Some of the listening exercises described in the *educatorium* are protected by copyright, however, most of them are modified versions of exercises which are commonly used and positively verified in practice. Hence, the monograph presents the results of adaptive creativity and inherent creativity.

Due to the fact that this *educatorium* is the first publication of its type, the assessment of its effectiveness in the process of developing professional creativity of a foreign language teacher as an innovator, researcher and reflective practitioner will be possible only after some time.

This *educatorium* is targeted at novice and experienced teachers interested in professional creativity, as well as current and future innovators-linguists who strive to raise the level of the educational process by implementing innovative activities.

Zusammenfassung in deutscher Sprache

Ein wichtiger Bestandteil einer erfolgreichen Berufstätigkeit von Glottodidaktiker*innen, darunter der Qualitätssteigerung des Fremdsprachenunterrichts, ist die Entwicklung von Innovationen. Unter zahlreichen Faktoren, die diesen Prozess beeinflussen, spielt die berufliche Kreativität der Lehrkräfte eine besondere Rolle. Ihre Entwicklung wird sowohl durch interne Faktoren (etwa Motivation), als auch externe Umstände determiniert, die das innovative Umfeld mitgestalten (etwa inhaltliche und materielle Unterstützung, Möglichkeiten beruflicher Weiterbildung im Rahmen der gegebenen Institutionen oder aber außerhalb derer). Doch die eigenständige Weiterbildung der Lehrkräfte als eine außerinstitutionelle Form von Entwicklung des schöpferischen Potenzials kann durch das Fehlen eines unterstützenden Werkzeuges verhindert werden.

Die vorliegende Abhandlung ist ein Versuch, ein solches Werkzeug in Form eines Educatoriums zu entwickeln. Das Hauptmerkmal eines Educatoriums ist das Einheitsprinzip. Dabei handelt es sich um die Möglichkeit, das theoretische Wissen mit der Praxis zu integrieren, was sich in der Struktur eines Educatoriums niederschlägt. Weiterhin geht es um die Möglichkeit, die Berufskompetenz einer Lehrkraft nicht nur in Bezug auf Innovationen, sondern auch in Bezug auf die Forschung und autoreflexive Praxis zu entwickeln. Schließlich soll das Educatorium die Möglichkeit einer Zusammenarbeit von Lehrkräften aus unterschiedlichen Bildungsanstalten sowie Expert*innen im Fremdsprachenunterricht anbieten.

Die genannten Eigenschaften entscheiden über die Spezifik der vorliegenden Abhandlung und – in einem gewissen Maße – über ihre Genrezugehörigkeit. Das Educatorium verfügt über Elemente einer wissenschaftlichen Monografie und eines Lehrbuches, gehört somit zum Grenzbereich der Glottodidaktik. Es ist nicht ausgeschlossen, dass unterschiedliche Sorten von Educatorien entwickelt werden.

Das Educatorium als ein Werkzeug, das der Entwicklung der fachlichen Kreativität einer Fremdsprachenlehrkraft dienen soll, stellt nicht nur eine mögliche Forschungsperspektive dar, sondern auch einen Vorschlag für die Zukunft:

- für die Reflexion über ausgewählte Kategorien und Begrifflichkeiten der Glottodidaktik (wie Arten des glottodidaktischen Diskurses, diskursive Gemeinschaft der Glottodidaktiker*innen etc.);
- für die Teilnahme an der Diskussion über das Educatorium als einer Mischgattung, die sich zur Zeit in der Entwicklungsphase befindet;
- für die Entwicklung einer erweiterten Form des Educatoriums;
- für die Berücksichtigung anderer unerforschter Gattungen, die vermutlich auch einen Mischcharakter haben (ein Skript, ein methodisches Paket etc.);
- für die Erweiterung der vorgegebenen Sammlung an Übungen für den Fremdsprachenunterricht um eigene Ideen (Entwicklung des eigenen Systems der Übungen, etwa zum Hörverstehen).

Ein Teil der hier dargebotenen Übungen ist durch Autorenrechte geschützt, doch die Mehrheit stellen Beispiele von Modifikationen der weit verbreiteten und positiv in der Praxis geprüften Übungen dar. Von daher lässt sich feststellen, dass die Monographie als ein Ergebnis sowohl der adaptiven als auch der eigentlichen Kreativität zu betrachten ist.

Im Zusammenhang damit, dass das vorliegende Educatorium die erste Veröffentlichung dieser Art ist, scheint offensichtlich, dass seine Effektivität in Bezug auf die Entwicklung der fachlichen Kreativität der Lehrkräfte im Fremdsprachenunterricht als Innovator*innen, Forscher*innen und reflexive Praktiker*innen sich erst nach einiger Zeit überprüfen lässt.

Das Zielpublikum des Educatoriums bilden sowohl Anfänger*innen als auch Expert*innen des Fremdsprachenunterrichts, die Interesse an beruflicher Kreativität hegen. Gemeint sind künftige innovatorische Linguist*innen, die sich um die Niveausteigerung des didaktischen Prozesses durch das Einbringen von innovativen Handlungen bemühen.

Резюме на русском языке

Необходимым условием успешной профессиональной деятельности лингводидактов, в том числе повышения качества обучения иностранным языкам, является инновационная деятельность. Среди множества существенно влияющих на нее факторов особое место занимает профессиональная креативность преподавателя. Ее развитие определяют как внутренние условия (например, мотивация), так и внешние, формирующие инновационную среду, то есть мериторичная и материальная поддержка, создание условий для осуществления инновационной деятельности, возможность повышения квалификации в любой форме (институциональной или неинституциональной).

Самообразованию преподавателя как индивидуальной неинституциональной форме развития творческого потенциала может препятствовать отсутствие облегчающих его инструментов.

В настоящей работе была предпринята попытка создания такого инструмента (эдукаториума), основной отличительной чертой которого является объединяющее начало. Оно касается возможности: 1) интеграции теоретических и практических знаний, что находит свое выражение, среди прочего, в структуре эдукаториума; 2) развития профессиональных умений преподавателя иностранных языков не только как инноватора, но и исследователя и (рефлексивного) практика; 3) сотрудничества лингводидактов учебных заведений разного типа, а также специалистов, преподающих разные иностранные языки.

Эти свойства обуславливают специфику настоящей работы и, в определенной мере, жанровую принадлежность. Данный эдукаториум, обладая признаками научной монографии и учебника, относится к пограничным лингводидактическим жанрам. Не исключается также возможность появления разных типов эдукаториума.

В эдукаториуме как инструменте, призванном облегчить преподавателю развитие профессиональной креативности, не только представляются перспективы ее исследования, но и предлагается в дальнейшем:

- рассмотреть избранные категории лингводидактической сферы (виды лингводидактических дискурсов, дискурсивное сообщество лингводидактов и пр.);
- принять участие в дискуссии относительно эдукаториума как смешанного жанра, находящегося в данный момент на стадии становления;
- выйти за рамки рассмотрения определенных вопросов, связанных со спецификой эдукаториума, и создать следующий любого типа;
- рассмотреть особенности других мало исследованных жанров, которые предположительно являются смешанными (пособие, учебно-методический пакет и др.);
- не ограничиваться в процессе обучения иностранным языкам только использованием собранных упражнений, а создать собственную систему упражнений по аудированию.

Некоторые упражнения по аудированию, описанные в эдукаториуме, являются авторскими, однако большинство – это пример модификации широко применяемых и положительно зарекомендовавших себя в практике упражнений. Другими словами, в книге представлены результаты адаптивной креативности и собственно креативности.

В связи с тем, что настоящий эдукаториум является первым, установление его эффективности в процессе развития профессиональной креативности преподавателя иностранного языка как инноватора, исследователя и (рефлексивного) практика будет возможно спустя некоторое время.

Эдукаториум адресован начинающим и опытным преподавателям, интересующимся вопросами профессиональной креативности, а также настоящим и будущим инноваторам-лингводидактам, стремящимся повысить уровень образовательного процесса путем осуществления инновационной деятельности.

Bibliografia

- Adler R.B., Rosenfeld L.B., Proctor II R.F., 2007, *Relacje interpersonalne. Proces porozumiewania się*, Poznań.
- Apanowicz J., 2002, *Metodologia ogólna*, Gdynia.
- Bartkowiak G., Krugiełka A., 2017, Nauczyciele akademicy o rozbudowaniu twórczego myślenia u studentów i o mądrości dojrzałych przedstawicieli swojego środowiska, w: *Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula*, nr 1 (51), red. J. Fazlagić, Warszawa, s. 7-21.
- Bereźnicki F., 2007, *Podstawy dydaktyki*, Kraków.
- Bespal'ko V. P., 1988, *Teoriâ učebnika. Didaktičeskij aspekt*, Moskwa. [Беспалько В. П., 1988, *Теория учебника. Дидактический аспект*, Москва].
- Bielokozowicz B., Gajowiecka M., Kancewicz-Sokołowska K., Nowaszewska J., Sosnowski W., Szpryngier M., Trzeźniowska A., Tulska-Budziak M., Woźniak J., Zawadzka B., 2012, *Zadania rozgrzewki językowej i praca z fragmentem filmu na lekcjach języków obcych* [URL 4].
- Biernacka M., 2014, Słuch fonematyczny, fonetyczny czy mowny – rozważania terminologiczne, w: *Bogactwo językowe i kulturowe Europy w oczach Polaków i cudzoziemców – 2*, red. M. Gaze, K. Kubacka, Łódź, s. 31-37.
- Bol'shakov A. V., 2007, Problema opredeleniâ tvorčestva, w: *Analitika kul'turologii*, 2 (8) Tambov, s. 13-22. [Большаков А. В., 2007, Проблема определения творчества, в: *Аналитика культурологии*, 2 (8), Тамбов, с. 13-22].
- Brzozowska D., 2014, Dyskurs i inne pojęcia studiów nad dyskursem, w: *Dyskurs w perspektywie akademickiej. Materiały z międzynarodowego okrągłego stołu 3-5 kwietnia 2009 r. Mińsk, Białoruś*, red. I. Uchwanowa-Szmygowa et al., Olsztyn, s.12-23.
- Chruszczewski M. H., 2013, *Zdolności w akcji. Pozaintelektualne uwarunkowania efektywności operacji wytwarzania dywergencyjnego i konwergencyjnego*, Warszawa.
- Chyb M. U., 2015, Kształcenie umiejętności efektywnego słuchania na lekcjach języka polskiego, w: *Polonistyka. Innowacje*, Poznań, nr 2, s. 115-130.
- Chyb M. U., 2017, Sprawności receptywno-produktywne w kształceniu sprawności słuchania, w: *Acta Universitatis Wratislaviensis. No 3795. Kształcenie językowe*, nr 15 (25), red. K. Bakula, Wrocław, s. 27-39.
- Cichoń, M. et al. (red.), 2014, *Przez praktyki do praktyki. W stronę innowacyjności kształcenia nauczycieli. Część druga. Języki obce*, Lublin.

- Cudowska A., 2004, *Kształtowanie twórczych orientacji życiowych w procesie edukacji*, Białystok.
- Dakowska M., 2010, O poszukiwaniu wiedzy praktycznie użytecznej. O dojrzewaniu glottodydaktyki jako dziedziny akademickiej, w: *Neofilolog. Glottodydaktyka jako nauka*, nr 34, red. H. Widły, Katowice, s. 9-19.
- Dakowska M., 2014, *O rozwoju dydaktyki języków obcych jako dyscypliny naukowej*, Warszawa.
- Dedúhina G. V., 2006, *Rabota nad ritmom v logopedičeskojpraktike: metod, posobie*, Moskva [Дедюхина Г. В., 2006, *Работа над ритмом в логопедической практике: метод, пособие*, Москва] [URL 1].
- Dijk van T. A., Badania nad dyskursem, w: *Dyskurs jako struktura i proces*, red. T. A. van Dijk, Warszawa, s. 9-44.
- Dobrołowicz W., 1988, O badaniu zdolności i postaw twórczych uczniów, w: *Aktywność twórcza dzieci i młodzieży*, red. S. Popek, Warszawa, s. 184-210.
- Dźwierzynska E., 2001, *Antycypacja kształtowania sprawności rozumienia mowy obcojęzycznej ze słuchu*, Rzeszów.
- Filipowicz G., 2016, Słuchać, by mówić lepiej?, w: *Języki obce w szkole*, nr 2, Warszawa, s. 61-65.
- Filipowicz M., 2013, „Panowie, bądźmy Czechami, ale nikt nie musi o tym wiedzieć...” *Wzorce męskości w kulturze czeskiej XIX wieku*, Kraków.
- Frolova V. I., 2011, Gumanitarnoe učebnoe izdanie dlâ vuzov: avtor i redaktor, w: *Vestnik Moskovskogo universiteta. Seriâ 10. Žurnalistika*, nr 2, s. 69-78. [Фролова В. И., Гуманитарное учебное издание для вузов: автор и редактор, в: Вестник Московского университета. Серия 10. Журналистика, № 2, с. 69-78].
- Gajda S., 2001, Styl naukowy, w: *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin, s. 183-199.
- Gajda S., 2008, Gatunkowe wzorce wypowiedzi, w: *Polska genologia lingwistyczna*, red. D. Ostaszewska, R. Cudak, Warszawa, s. 130-142.
- Gajewska E., 2011, *Techniki nauczania języka obcego*, Tarnów.
- Gębała P. E., 2014, Glottodydaktyka porównawcza jako nowa subdyscyplina glottodydaktyki, w: *Lingwistyka stosowana*, nr 10, Warszawa, s. 37-49.
- Gilford Dż., 1965, Tri storony intellekta, w: *Psichologią myšleniâ*, red. A. M. Matúškna, Moskva, s. 433- 456 [Гилфорд Дж., 1965, Три стороны интеллекта, в: *Психология мышления*, ред. А. М. Матюшкна, Москва, с. 433- 456].
- Giza T., 1998, *Pedagogika twórczości w pracy nauczycielskiej*, Kielce.
- Głowiński M., Kostkiewiczowa T., Okopień-Sławińska A., Sławiński J., 2002, *Słownik terminów literackich*, Wrocław – Warszawa – Kraków.

- Grucza F., 1978, Glottodydaktyka, jej zakres i problemy, w: *Przegląd Glottodydaktyczny*, tom I, Warszawa, s. 29-44.
- Grucza F., 2013, *Lingwistyka stosowana. Historia – Zadania – Osiągnięcia*, Warszawa.
- Grucza F., 2017a, Glottodydaktyka, jej zakres i problemy, w: Grucza F., *Dzieła wybrane. Tom 5. O uczeniu języków i glottodydaktyce I*, Warszawa, s. 135-147.
- Grucza F., 2017b, Glottodydaktyka: nauka, praca i wiedza, w: *Dzieła wybrane. Tom 6. O uczeniu języków i glottodydaktyce II*, s. 245-233.
- Grucza S., 2010, Nowe platformy dydaktyczne: Lingwistycznie Inteligentne Systemy Translo- i Glottodydaktyczne (LISTiG), w: *Lingwistyka stosowana*, nr 3, Warszawa, s. 167-176.
- Grzmil-Tylutki H., 2010, *Francuska lingwistyczna teoria dyskursu. Historia, tendencje, perspektywy*, Kraków.
- Gunia G., 2006, *Terapia logopedyczna dzieci z zaburzeniami słuchu i mowy*, Kraków.
- Hejnicka-Bezwińska T., 1996, Związek teorii pedagogicznej z praktyką edukacyjną, w: *Studia Pedagogiczne*, zeszyt 24, Bydgoszcz, s. 7-18.
- Hutorskoj A.V., 2003, *Didaktičeskaâ èvristika. Teoriâ itehnologiâ kreativnogo obučeniâ*, Moskwa [Хуторской А. В., 2003, *Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения*, Москва].
- Jastrzębska E., 2009, O edukacji twórczej nauczycieli języków obcych raz jeszcze, w: *Nauczyciel języków obcych dziś i jutro*, red. M. Pawlak, A. Mystkowska-Wiertelak, A. Pietrzykowska, Poznań – Kalisz, s. 189-197.
- Jastrzębska E., 2011, *Strategie psychodydaktyki twórczości w kształceniu językowym*, Kraków.
- Karwowski M., 2010, Kreatywność – feeria rozumień, uwikłań, powodów. Teoretyczno-empiryczna prolegomena, w: *Kreatywność (nie tylko) w klasie szkolnej*, red. M. Karwowski, A. Gajda, Warszawa, s. 12-44.
- Karwowski M., 2014, Sprzeniemierzanie kreatywności?, w: *Diagnozy edukacyjne. Dorobek i nowe zadania*, red. B. Niemierko, M. K. Szmigieli, Gdańsk, s. 52-74.
- Kasza J., 2014, Wieczna radość czy przymus kreatywności – próba spojrzenia na retorykę kreatywności z punktu widzenia kulturowej ekonomii i politycznej, w: *Kreatywność i innowacyjność w erze cyfrowej. Twórcza destrukcja 2*, red. A. Zorska, M. Molęda-Zdziech, B. Jung, Warszawa, s. 25-59.
- Kida J., 2000, Lingwistyka stosowana i jej wpływ na modernizację dydaktyki języków, w: *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*, Zeszyt LV, red. K. Polański, Warszawa, s. 91-106.

- Kiklewicz A., 2015, Kategoryzacja dyskursu, w: *Dyskurs: aspekty lingwistyczne, semiotyczne i komunikacyjne*, red. A. Kiklewicz, I. Uchwanowa-Szmygowa, Olsztyn, s. 15-41.
- Kłonceński A., 2016, Zalety i ograniczenia gamifikacji jako metody kształcenia w naukach humanistycznych, w: *Argumenta Historica. Czasopismo Naukowo-Dydaktyczne*, nr 3, Gdańsk, s. 60-69.
- Kołodziejcki M., 2014, Nauczyciel jako refleksyjny i krytyczny badacz w perspektywie procesów autoewaluacyjnych, w: *Studia Pedagogiczne. Problemy społeczne, Edukacyjne i Artystyczne*, Kielce, s. 115-132.
- Koźyczkowska A., M. Szczepka-Pustkowska (red.), 2010, *Człowiek w systemie pomocy. Konteksty i rozwiązania edukacyjne. Monografia zbiorowa*, Gdańsk.
- Kowolik P., 2006, Warsztat pracy nauczyciela XXI stulecia, w: *Nauczyciel i szkoła*, nr 1-2 (30-31), Mysłowice, s. 216-228.
- Krajewski M., 2010, *O metodologii nauk i zasadach pisarstwa naukowego. Uwagi podstawowe*, Gliwice.
- Kupisiewicz Cz., Kupisiewicz M., 2009, *Słownik pedagogiczny*, Warszawa.
- Kurkowski Z. M., 1997, Audiogenne uwarunkowania zaburzeń mowy, w: *Audiofonologia*, tom X, red. T Gałkowski, s. 103-109.
- Kwiatkowska H., 2008, *Pedeutologia*, Warszawa.
- Lloret Ivorra, Eva María et al. 2011. *¡Nos vemos! A1.2*. Barcelona.
- Lukášová J., 2015, Testowanie sprawności językowej rozumienia ze słuchu w Republice Czeskiej, w: *Ewaluacja biegłości językowej. Od pomiaru do sztuki pomiaru*, red. J Sujecka-Zajac, Warszawa, s. 105-118.
- Łygan J., 1995, Pojęcie i własności działania twórczego, w: *Zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Studia techniczne nr 18*, 1995, s. 30-40.
- Mądrzycki T., 1977, *Psychologiczne prawidłowości kształtowania się postaw*, Warszawa.
- Marody M., 1976, *Sens teoretyczny a sens empiryczny pojęcia postawy*, Warszawa.
- Maslyko E. A., Babinska P. K., Bud'ko A. F., Petrova S. I., 1998, *Nastol'naâ kniga prepodavatelâ inostrannogo âzyka*, Minsk. [Маслыко Е. А., Бабинская П. К., Будько А. Ф., Петрова С. И., 1998, *Настольная книга преподавателя иностранного языка*, Минск].
- Maźnica Ł., 2013, Kultura – kreatywność – innowacyjność, w: *Kultura a rozwój*, red. J. Hausner, A. Karwińska, J. Purchla, Warszawa, s. 399-412.
- Mihalko M., 2007, *Igry dlâ razuma. Trenîng kreativnogo myšleniâ*, Sankt-Peterburg. [Михалко М., 2007, *Игры для разума. Тренинг креативного мышления*, Санкт-Петербург].

- Miłoś M., 2014, ABC pedagogiki twórczości – Autostradą o Bezkręś osiągnięcia Celów, w: *Poprzez praktykę do profesjonalizmu. Przygotowanie do zawodu nauczyciela*, red. B. Kutrowska, A. Pereświew-Sołtan, Wrocław, s. 207-233.
- Moskwićina L. I., 2005, *V mire nowostej. Čast' I. Učebnoe posobie po razvitiûnavykov audirovaniâ na materiale âzyka sredstv massovoj informacii (prodvinutyj etap)*, Sankt-Peterburg. [Москвитина Л. И., 2005, *В мире новостей. Часть I. Учебное пособие по развитию навыков аудирования на материале языка средств массовой информации (продвинутый этап)*, Санкт-Петербург].
- Navarro A., 2015, *Patât' ne izmenâet. Zadači i golovolomki dlâ razvitiâintellekta i patâti*, Moskwa. [Наварро А., 2015, *Память не изменяет. Задачи и головоломки для развития интеллекта и памяти*, Москва].
- Nęcka E., 2012, *Psychologia twórczości*, Sopot.
- Nöllke M., 2006, *Tehniki kreativnosti*, Moskwa. [Нёльке М., 2006, *Техники креативности*, Москва].
- Niesporek-Szamburska B., 2013, Od wiedzy do wyboru, czyli o strukturze i funkcjach podręcznika w nauczaniu języka polskiego jako obcego, w: *Sztuka to rzemiosło. Nauczyć Polski i polskiego*, tom 3, red. J. Tambor, A. Achtełik, Katowice, s. 185-199.
- Nocoń J., 2009, *Podręcznik szkolny w dyskursie dydaktycznym – tradycja i zmiana*, Opole.
- Olszewska K., 2013, Ekoinnowacje w oświacie, w: *Przedsiębiorstwo we współczesnej gospodarce – teoria i praktyka / Research on Enterprise in Modern Economy – theory and practice*, nr 2, Gdańsk, s. 38-53.
- Orchowska I., 2015, O usytuowaniu epistemologicznym polskiego dyskursu glottodydaktycznego na temat kształcenia nauczycieli języków obcych, w: *Lingwistyka Stosowana*, nr 14, Warszawa, s. 95-111.
- Parczewska T., Zwierzchowska I., 2017, Inhibitory i stymulatory kreatywności, w: *Kreatywność jako wymiar profesjonalizacji przyszłych nauczycieli wczesnej edukacji*, red. J. Bałachowicz, I. Adamek, Warszawa, s. 27-32.
- Pavlova M. A., 1997, *Intensivnyj kurs powyšennoj gramotnosti na osnove NLP*, Moskwa. [Павлова М. А., 1997, *Интенсивный курс повышенной грамотности на основе НЛП*, Москва].
- Pfeiffer W., 2001, *Nauka języków obcych. Od praktyki do praktyki*, Poznań.
- Pisarek, W. (red.), 2020, *Słownik terminologii medialnej*. 2002, Kraków.
- Półtorak E., Gałan B., 2018, Innowacyjny nauczyciel, czyli kto? Próba definicji pojęcia, w: *Neofilolog*, nr 51/1, red. M. Jaworska, Poznań – Olsztyn, s. 43-58.
- Popek S. 1988, Zdolności i uzdolnienia twórcze – podstawy teoretyczne, w: *Aktywność twórcza dzieci i młodzieży*, red. S. Popek, Warszawa, s. 9-39.

- Prizel-Kania A., 2013, *Rozwijanie sprawności rozumienia ze słuchu w języku polskim jako obcym*, Kraków.
- Pufal-Struzik I., 2018, Kreatywność jako istotny składnik kompetencji studentów, w: *Edukacja Humanistyczna*, nr 1 (38), Szczecin, s. 87-97, <https://wshtwp.pl/1-2018/> [12.05.2020].
- Pytkowski W., 1981, *Organizacja badań i ocena prac naukowych*, Warszawa.
- Reber A. S., Reber E. S., 2008, *Słownik psychologii*, Warszawa.
- Róg T., 2017, *Kreatywność w dydaktyce języków obcych*, Piła.
- Rogova G., Rabinovič F., Saharova T., 1991, *Metodika obučeniâ inostrannym âzykam v srednej škole*, Moskwa [Рогова Г., Рабинович Ф., Сахарова Т., 1991, *Методика обучения иностранным языкам в средней школе*, Москва].
- Samuel-Idzikowska O., 2017, Kreatywność jako kompetencja zawodowa, w: *Kreatywność w praktyce biznesowej*, red. J. Bieńkowska, Łódź, s. 45-59.
- Seretny A., 2011, *Kompetencja leksykalna uczących się języka polskiego jako obcego w świetle badań ilościowych*, Kraków.
- Seretny A., Lipińska E., 2005, *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków.
- Skrzypczak J., 1996, *Konstruowanie i ocena podręczników (podstawowe problemy metodologiczne)*, Poznań – Radom.
- Sladkevič Ž., Klimkevič A., Samojlova I., 2019, *Zdorov'e prevyše vsego. Kommunikativnâ situaciâ opravdaniâ v didaktičeskom diskurse: pragmatičeskij i mežkul'turnyj aspekt*, Gdańsk [Сладкевич Ж., Климкевич А., Самойлова И., 2019, *Здоровье превыше всего. Коммуникативная ситуация оправдания в дидактическом дискурсе: прагматический и межкультурный аспект*, Gdańsk].
- Snefstrup, K., Schmidt Møller, L., 2010, *Det lyder godt. Grundbog i udtale*. København.
- Sobańska-Jędrych J., 2013, Warunki rozwijania kreatywności w nauce języków obcych, w: *Języki obce w szkole*, nr 4, Warszawa, s. 53-58.
- Soborski W., 1987, *Postawy, ich badanie i kształtowanie*, Kraków.
- Stanisławiak E., 2013, Możliwości i ograniczenia w kształtowaniu postaw twórczych, w: *Metody i techniki pobudzania kreatywności w organizacji i zarządzaniu*, red. A. Kosieradzka, Kraków, s. 49-82.
- Szmidt K. J., 2007, *Pedagogika twórczości*, Gdańsk.
- Szmidt K. J., 2010, *ABC kreatywności*, Warszawa.
- Szplit A., 2010, Kompetencje nauczycieli języków obcych w Polsce i Europie, w: *Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne*, nr 19, Kielce, s. 237-248.
- Szulc A., 1994, *Słownik dydaktyki języków obcych*, Warszawa.

- Szymczak J., 2009, Bycie (stawianie się) refleksyjnym nauczycielem. Perspektywa socjokulturowa, w: *Forum Dydaktyczne: przeszłość, terażniejszość, przyszłość*, nr 5/6 (16), s. 50-58.
- Šepilova G. G., 2010, *Reklama v SMI: istoriâ, tehnologii, klassifikaciâ*, Moskva [Шепилова Г. Г., 2010, *Реклама в СМИ: история, терминология, классификация*, Москва].
- Thorborg, L., 2003, *Dansk udtale. Øvebog*. Albertslund.
- Tihomirov Ū.A., 2008, *Sovremennoe publiĉnoe pravo. Monografiĉeskij uĉebnik*, Moskva [Тихомиров Ю.А., 2008, *Современное публичное право. Монографический учебник*, Москва].
- Tylenda J., 2016, *Przykładowy zestaw ĆwiczeŃ analizy i syntezy słuĉkowej, słuĉchu fonematycznego, spostrzegawczości i pamięci słuĉkowej*, <http://le37.republika.pl/przykladowy.zestaw.cwiczen.analizy.i.syntezy.shtml> [29.12.2017].
- Volkova G. A., 1985, *Logopediĉeskaâ ritmika*, Moskva [Волкова Г. А., 1985, *Логопедическая ритмика*, Москва].
- Walencik-TopiĹko A., Percepcja słuĉkowa, w: *Encyklopedia Logopedii*, <https://www.komlogo.pl/index.php/encyklopedia/132-p/1244-percepcja-sluĉkowa> [12.05.2020].
- Wendland M., Praktyki komunikacyjne jako praktyki społeczne w ujęciu historycznym, w: *Historia idei komunikacji*, red. M. Wendland, Poznań, s. 95-115.
- Wilczyńska W., 2009, Nauczyciel języka obcego jako badacz, w: *Nauczyciel języków obcych dziś i jutro*, red. M. Pawlak, A. Nystkowska-Wiertelak, A. Pietrzykowska, Poznań – Kalisz, s. 493-508.
- Wilczyńska W., Michońska-Stadnik A., 2010, *Metodologia badaŃ w glottodydaktyce. Wprowadzenie*, Kraków.
- Wojtak M., 2004, *Gatunki prasowe*, Lublin.
- Wojtak M., 2008, Wzorce gatunkowe wypowiedzi a realizacje teksatowe, w: *Polska genologia lingwistyczna*, red. D. Ostaszewska, R. Cudak, Warszawa, s. 353-361.
- Wojtak M., 2014, O gatunkach wypowiedzi i ich prasowych konkretyzacjach, w: *Językoznawstwo: współczesne badania, problemy i analizy językoznawcze*, Łódź, s. 95-105.
- Woźniewicz W., 1987, *Kierowanie procesem glottodydaktycznym*, Warszawa.
- Woźniewicz W., 1991, Struktura teorii glottodydaktycznej, w: *Studia Rossica Posnaniensia*, nr 22, Poznań, s. 197-205.
- Zaniewski J., Nizhneva N., Nizhneva-Ksenofontava N., 2015, Kreatywność w glottodydaktyce filologów, w: *Motek. Motywy ekolingwistyczne: w stronę ekoglottodydaktyki*, t. VII, red. S. Puppel, Poznań, s. 219-226.

- Zarzycka G., 2013, Dyskurs glottodydaktyczny na łamach „Kształcenia polonistycznego cudzoziemców” w latach 1987-2013, w: *Acta Universitatis Lodzianis. Kształcenie polonistyczne cudzoziemców*, nr 20, Łódź, s. 11-21.
- Zawadzka E., 1987, *Percepcja audialna w kształceniu nauczycieli języków obcych*, Warszawa.
- Zawadzka E., 2004, *Nauczyciele języków obcych w dobie przemian*, Kraków.
- Żywczok A., 2010, Interakcje między teorią a praktyką w problematyce badawczej pedagogiki ogólnej – studium kulturowej autonomii nauki, w: *Przegląd Pedagogiczny*, nr 2, Bydgoszcz, s. 23-33.

Źródła internetowe wykorzystane w ćwiczeniach

Część polskojęzyczna

URL-1 <https://ru.b-ok.cc/book/3288031/eaf167> (17.08.2020)

URL-2 <https://www.youtube.com/watch?v=rqdkyunbRms> (17.08.2020)

URL-3 <https://www.youtube.com/watch?v=mBOEKNT3lss> (17.08.2020)

URL-4 http://jows.pl/sites/default/files/JOwS_01_Kancewicz-Sokolowska.pdf (17.08.2020)

URL-5 <https://tinyurl.com/y27skn7y> (17.08.2020)

URL-6 <https://nsportal.ru/detskiy-sad/razvitie-rechi/2016/01/18/poslovitsy-i-pogovorki-kak-sredstvo-razvitiya-patrioticheskikh>

Część anglojęzyczna

URL-7 <https://www.youtube.com/watch?v=yCjJyiqpAuU> (25.08.2020)

URL-8 <https://www.youtube.com/watch?v=XqZsoesa55w> (25.08.2020)

URL-9 <https://www.youtube.com/watch?v=GzrjwOQpA10> (25.08.2020)

URL-10 <https://www.youtube.com/watch?v=x9iP7u1ZyEw> (25.08.2020)

URL-11 https://www.youtube.com/watch?v=kS_KzeG58U8 (25.08.2020)

URL-12 <https://www.youtube.com/watch?v=dUO4MwwoZvM> (25.08.2020)

URL-13 <https://www.youtube.com/watch?v=Lk8mOSWGw0s> (25.08.2020)

URL-14 <https://www.poemsearcher.com/topic/funny+rhyiming> (30.08.2020)

URL-15 <https://www.poemsearcher.com/topic/funny+rhyiming#&gid=1&pid=10> (30.08.2020)

URL-16 https://www.youtube.com/watch?v=CL78eVW9_M (30.08.2020)

URL-17 <https://allnurseryrhymes.com/twinkle-twinkle-little-star/> (25.08.2020)

URL-18 <https://speak-and-play-english.com/pussy-cat-where-have-you-been-song-lyrics>

URL-19 <https://www.youtube.com/watch?v=0j6AZhZf7A> (30.08.2020)

URL-20 <https://www.azlyrics.com/lyrics/adele/someonelikeyou.html> (30.08.2020)

URL-21 <https://downloads.sandisk.com/downloads/um/clipplus-en-um-03112.pdf> (30.08.2020)

URL-22 <https://www.bestproducts.com/tech/gadgets/g1064/mp3-music-players/> (30.08.2020)

URL-23 <https://www.youtube.com/watch?v=hLQ13WQQoQ0> (30.08.2020)

Część niemieckojęzyczna

URL-24 <https://www.youtube.com/watch?v=l-mw2aDifYY> (12.06.2020)

URL-25 <https://www.youtube.com/watch?v=c79kGLpC7V8> (12.06.2020)

URL-26 <https://www.youtube.com/watch?v=GYxSzM4BRtc> (12.06.2020)

URL-27 <https://www.youtube.com/watch?v=4p0luwWSGDA> (12.06.2020)
URL-28 <https://www.youtube.com/watch?v=9etVpwEEFxc> (12.06.2020)
URL-29 <https://www.youtube.com/watch?v=NLZcx8jI1kM> (12.06.2020)
URL-30 <https://www.youtube.com/watch?v=znDVGvn3CtY> (12.06.2020)
URL-31 <https://www.kultürlich.de/lyrik/gedichte-2014/augen-in-der-gross-stadt/> (12.06.2020)
URL-32 <https://www.youtube.com/watch?v=qZ7Vsi4W3BE> (12.06.2020)
URL-33 <https://www.sprachspielspass.de/kindergedichte/alle-kindergedichte/> (12.06.2020)
URL-34 <https://www.youtube.com/watch?v=yZOS7rW6Z0I> (12.06.2020)
URL-35 <https://genius.com/Mia-band-was-es-ist-lyrics> (12.06.2020)
URL-36 <https://www.youtube.com/watch?v=n-z0SrORx5M> (12.06.2020)
URL-37 <https://www.youtube.com/watch?v=E6cj6u-LzMs> (12.06.2020)

Część rosyjskojęzyczna

URL-38 <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=Cm0rICS-eFc> (14.07.2020)
URL-39 <https://www.youtube.com/watch?v=TbML094nmmQ> (14.07.2020)
URL-40 <https://www.youtube.com/watch?v=KairmsARpyo> (14.07.2020)
URL-41 https://ls.pushkininstitute.ru/storage/kar_katyusha/index.htm (14.07.2020)
URL-42 <https://wav-library.net/sounds-noises> (14.07.2020)
URL-43 https://www.youtube.com/watch?v=_m1JYHiq60o (14.07.2020)
URL-44 https://www.youtube.com/watch?v=X_GJAvZ4_M (14.07.2020)
URL-45 <https://kyky.org/money/reklamui-mianie-pa-bielarusku> (14.07.2020)
URL-46 <https://www.youtube.com/watch?v=OLjppa4oBsQ> (14.07.2020)
URL-47 <https://www.youtube.com/watch?v=9MKNU7CLGkU> (14.07.2020)
URL-48 <https://www.m24.ru/videos/intervyu/21042017/143015> (14.07.2020)
URL-49 <https://www.youtube.com/watch?v=t1r8VaGvGgo> (14.07.2020)
URL-50 <https://www.youtube.com/watch?v=hco6GDjMiVc> (14.07.2020)
URL-51 https://www.youtube.com/watch?v=UfP_z36Tcb0 (14.07.2020)
URL-52 <https://stihi-russkih-poetov.ru/tags/korotkie-stihi> (14.07.2020)
URL-53 https://www.youtube.com/watch?v=ktzD_lct4QA (14.07.2020)
URL-54 <https://rustih.ru/sasha-chernyj-zelenye-stixi/> (14.07.2020)
URL-55 <https://users.livejournal.com/-o-tets-/833599.html> (14.07.2020)
URL-56 <https://www.youtube.com/watch?v=v0uSOjnRm3U> (14.07.2020)
URL-57 <https://teksty-pesenok.ru/rus-kino-viktor-cojt/tekst-pesni-pachka-sigaret/1822807> (14.07.2020)
URL-58 <https://www.youtube.com/watch?v=xE7dTiqFTBg> (14.07.2020)

- URL-59 <https://lyricsworld.ru/Mityaev-Oleg/Kak-zdorovo-704260.html>
(14.07.2020)
- URL-60 https://www.youtube.com/watch?v=DPOO7A_mOKQ&app=desktop
(14.07.2020)
- URL-61 <https://text-pesni.com/pesnya/pokazat/565677062/alla-pugacheva/tekst-perevod-pesni-pozovi-menya-s-soboj/> (14.07.2020)
- URL-62 https://pritchi.ru/id_1032 (14.07.2020)
- URL-63 https://www.youtube.com/watch?v=6aT_Ni0Kya0 (14.07.2020)
- URL-64 <https://www.gl5.ru/rotaru-sophiya-malenkoe-proichestvie.html>
(14.07.2020)

Spis tabel

Tabela 1. Różnice między dyskursami glottodydaktycznymi	24
Tabela 2. Cele edukatorium	51
Tabela 3. Struktura edukatorium.....	54
Tabela 4. Wybrane cechy określonych gatunków tekstów naukowych	63
Tabela 5. Klasyfikacja ćwiczeń audialnych	72
Tabela 6. Powtórz rytm	81
Tabela 7. Milczymy, słuchamy, zapisujemy	87
Tabela 8. Język ojczysty czy obcy?	92
Tabela 9. Numeracja	98
Tabela 10. Przypomnij parę	107
Tabela 11. Słówkowe koraliki.....	109
Tabela 12. Który element nie pasuje?	123
Tabela 13. Profil psychologiczny	133
Tabela 14. Prawda czy fałsz?	137
Table 15. Tap the rhythm	140
Table 16. Canon	141
Table 17. Ta-ta-ta	142
Table 18. Repeat the rhythm	145
Table 19. Keep silent, listen, write down.....	150
Table 20. Mother tongue or foreign language?	155
Table 21. Which word is it?	162
Table 22. Numbering	163
Table 23. Relax and remember	169
Table 24. Recall the pair	173
Table 25. Word beads.....	175
Table 26. Matching (A1, A2)	177
Table 27. Matching (C1, C2)	177
Table 28. The odd one out.....	190
Table 29. Psychological profile.....	202
Table 30. True or false?.....	206

Tabelle 31. Klopfe den Rhythmus mit!	208
Tabelle 32. Kanon	209
Tabelle 33. Ta-ta-ta!	210
Tabelle 34. Wiederhole den Rhythmus!	213
Tabelle 35. Wir schweigen, hören zu, schreiben auf.....	218
Tabelle 36. Die Mutter- oder die Fremdsprache?	225
Tabelle 37. Welches Wort ist das?.....	230
Tabelle 38. Nummerierung	231
Tabelle 39. Wir erholen uns und merken uns das	240
Tabelle 40. Wiederhole das Wortpaar!	244
Tabelle 41. Wortkette	247
Tabelle 42. Zuordnung	248
Tabelle 43. Welches Element passt nicht?	262
Tabelle 44. Das psychologische Profil	275
Tabelle 45. Richtig oder falsch?.....	279
Таблица 46. “Во поле березка стояла”.....	282
Таблица 47. “Калинка”.....	283
Таблица 48. “Подмосковные вечера”	284
Таблица 49. “Катюша”	287
Таблица 50. Ритмические цепочки	293
Таблица 51. Родной язык или иностранный?	299
Таблица 52. Какое это слово?	305
Таблица 53. Нумерация	306
Таблица 54. Отдохнем и запомним.....	313
Таблица 55. Вспомни пару	316
Таблица 56. Словесный бисер.....	319
Таблица 57. Уровень А1, А2	320
Таблица 58. Уровень С1, С2	321
Таблица 59. Какой элемент не подходит?	335
Таблица 60. Психологический профиль	347
Таблица 61. Правда (П) или ложь (Л)?.....	352

Spis rysunków

Rysunek 1. Układ dydaktyczny F. Gruczy [1978].....	16
Rysunek 2. Układ dydaktyczny S. Gruczy [2010]	17
Rysunek 3. Model „małej kreatywności zawodowej” nauczycieli języków obcych.....	37
Rysunek 4. Model treści merytorycznej edukatorium	53
Rysunek 5. Model przetwarzania wypowiedzi Jitki Lukášovej	70

